BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ

1993

SOSYOLOJİ SOHBETLERİ
PROGRAM DEŞİFRELERİ

Editörler
Prof. Dr. Tülay Uğuzman
Dr. Öğr. Üyesi Duygu Özalp

Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
Sosyoloji Sohbetleri Program Deşivresi

Editörler: Prof. Dr. Tülay Uğuzman, Dr. Öğr. Üyesi Duygu Özalp

Programı Hazırlayan ve Sunan: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

e-ISBN: 978-625-96765-0-0

Kapak Tasarımı/Dizgi: Başkent Üniversitesi Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü (BÜKİK),
Tuğba Emanet (İletişim Fakültesi - Stajyer Öğrenci)

Yayın Hakkı © 2025
Başkent Üniversitesi Geliştirme Vakfı İktisadi İşletmesi
Her hakkı mahfuzdur, bu kitabın yayın işini gerçekleştiren Başkent Üniversitesi Geliştirme Vakfı İktisadi İşletmesi dışında, telif hakkı yasası uyarınca, tümü ya da herhangi bir bölümü, resmi ve yazısı editörünün ve yayımcısının yazılı müsaadesi alınmadıkça tekrarlanamaz, basılamaz, çoğaltılamaz, fotokopi çıkartılamaz veya kopya anlamı taşıyacak hiçbir işlem yapılamaz.

SUNU

2013 yılında Başkent Üniversitesi kurucusu Prof. Dr. Mehmet HABERAL'ın talimatlarıyla kurulan Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ülkemizin ihtiyaç duyduğu sosyolojik bakış açısına sahip, toplumsal yapı analizleri yapabilecek, konusunda uzman, nitel ve nicel araştırma konularında deneyim kazanmış, sosyal ve kültürel gerçekliğe duyarlı, kuramsal ve yöntem bilimsel donanıma sahip, Türkiye'nin sosyo-ekonomik durumuna yönelik araştırmalar yapabilecek, uluslararası literatüre hâkim sosyologlar yetiştirmek üzere Türkçe ve İngilizce lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleri vererek başarılı mezunlar vermektedir.

Güçlü öğretim kadrosu ile eğitim ve öğretim etkinliklerini aralıksız sürdüren bölümümüz, kuruluşunu gerçekleştirdiği ilk yıldan başlayarak öğrencilerinin sosyolojinin çeşitli alanlarında donanımlı olarak yetişmelerini sağlamak üzere çeşitli faaliyetlerde de bulunmaktadır. Bunlar arasında paneller, sohbetler ve konferanslar önemli yer tutmaktadır.

Yapılmış olan bu panellerden bazıları şunlardır:

Türkiye'de Sosyolojinin Dünü, Bugünü, Yarını 02.04.2014

Küreselleşme Çağında Göç 08.11.2017

Dijital Sosyolojiye Disiplinler Arası Yaklaşımlar 16.05.2018

Türkiye'de Krizin Sosyolojisi 29.11.2018

Demokrasi ve İnsan Hakları 11.04.2019

İlişkisel Sosyoloji Çalışmaları: Farklılık ve Belirsizlik 18.12. 2019

Bu paneller dışında yıllarca sosyolojik çalışmaları ile tanınmış, emekli olmuş, olmak üzere olan ve hâlen görevini sürdüren hocalar ile kariyerlerinin henüz başında bulunan genç akademisyen ve araştırmacılarla, çoğunlukla yüz yüze, bazı dönemlerde de çevrim içi olarak sosyolojinin hemen her konusunu içeren yüz kadar Sosyoloji Sohbeti yaptık. Bu sohbetlerin tam listesini web sayfamızdan görebilirsiniz.

Üniversitelerin önemli görevlerinden biri eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunmak, ikincisi araştırmalar yapmak ve yakın çevrenin sorunlarına çözüm yolları önermek, bir diğeri ise yapmış olduğu bu araştırma faaliyetlerini toplumsal katkı sağlama amacı ile halk ile paylaşmaktır. Bizler de bu çerçevede üniversitemizin bağlı kuruluşu olan Kanal B'ye Sosyoloji Sohbetleri programını taşıyarak, her zaman olduğu gibi rektörlüğümüzün ve dekanlığımızın desteği ile 22.02.2022 – 06.12.2022 tarihleri arasında yirmi dört program olarak hazırlayıp çektik. Bu programlar 15.05.2022 – 08.01.2023 tarihleri arasında, haftada iki kez tekrarlanarak yayınlanmıştı

Bu programların tamamı, Sosyoloji Türkçe ve İngilizce lisans programlarımızda okuyan gönüllü öğrencilerimiz tarafından deşifre edilerek yazıya aktarılmış, yine gönüllü beş akademisyenimiz tarafından kontrol edildikten sonra programı hazırlayan ve sunan Prof. Dr. Tülay Uğuzman tarafından yapılan son okuma neticesinde 187 sayfalık bir metin haline getirilmiştir.

Davetli konuşmacıları, onların özel ve akademik yaşam deneyimlerini, gelişimlerini, çalışma alanlarını, bu alanların özellikleri ile içeriklerini, sosyolojiye/sosyolojinin geleceğine yönelik bakış açılarını, sosyoloji öğrencilerine önerilerini içten bir sohbet ortamında aktaran bu çevrim içi yayınımızı keyifle okumanızı dileriz.

SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ

Sosyoloji Sohbetleri Programının İlk Deşifresini Yapan Öğrencilerimiz (*alfabetik sırayla)*

Doğaç Açıkel, Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi

Beyza Arslan, Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi

Tuba Atabay, Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi

Selin Bektaş, Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi

Miray Coşkun, Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi

Sudenur Demirel, Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi

Ekin Su Erdoğan, Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi

Beyza Eryıldırım, Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi

Zeynep Sude Hacınecipoğlu, Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi

Zeynep Koral, Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi

Beril Öncü, Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi

Ceren Öztürk, Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi

Aygül Sena Türel, Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi

Ayşe Ceren Ülber, Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi

Sinem Ünlü, Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi

İlkim Yalnızoğlu, Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi

Cemre Naz Yılmaz, Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi

Şura Yurttaş, Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi

Sosyoloji Sohbetleri Programının İlk Deşifresinin Kontrolünü Yapan Öğretim Üyelerimiz (*alfabetik sırayla*)

Arş. Gör. Ayçe İdil Ataoğlu

Arş. Gör. Duygu Kırıkçıoğlu

Dr. Öğr. Üyesi Duygu Özalp

Dr. Öğr. Üyesi Osman Özarslan

Arş. Gör. Ezgi Hazal Turhan

PROGRAM 1 – Program Konuğu: Prof. Dr. Mustafa Gündüz

Çekim Tarihi: 29.03.2022

Yayin Tarihi: 15.05.2022

Deşifre Eden: Beyza Arslan (Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bugünden başlayarak, yeni bir programı sizlere sunmanın heyecanı içindeyiz. Ben Prof. Dr. Uğuzman. Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Kurucu Bölüm Başkanıyım. Bugünden başlayarak yapacağımız konuşmalar, sohbetlerimiz, sosyoloji üzerine olacak tahmin edeceğiniz üzere. Sosyoloji Sohbetleri adlı bir program sunacağız sizlere.

Sosyoloji, günümüzün yükselen değerlerinden biri. Yükselen bilim alanlarından biri ve Türkiye'de bu alana ömrünü adamış pek çok öğretim üyesi var. Biz kendileriyle bu programlarda, sosyolojinin çeşitli alanlarını konuşacağız. Hocalarımızın bu alanlara yaptıkları katkıları konuşacağız. Sosyolojinin hocalarımıza yapmış olduğu katkıları konuşacağız ve onların çalışma alanlarından bir ya da birkaçını, programımızın süresinin elverdiği ölçüde irdelemeye çalışacağız.

Bugünkü ilk konuğumuz, sevgili meslektaşım, çok değerli hocamız, Sosyoloji Bölümümüz'ün, Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nün öğretim üyelerinden Sayın Prof. Dr. Mustafa Gündüz.

Sayın Hocam, hoş geldiniz.

Prof. Dr. Mustafa Gündüz: Hoş bulduk.

Prof. Dr. Uğuzman: Mustafa Gündüz**,** sosyolojinin pek çok alanında**,** çok kilit noktalarda çalışmış bir bilim insanı. Aynı zamanda idari olarak da tüm meslek hayatı boyunca araştırma görevliliğinden doçentliğine, doçentliğinden profesörlüğüne uzanan yolda rektörlüğe kadar yükselmiş, çok sevilen, sayılan bir hocamız. Sayın hocamız aynı zamanda da Başkent Üniversitesi Atatürk İlkeleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü.

Efendim, sizi kendi sözlerinizle tanımlayacak, tanıtacak olursak değerli izleyicilerimize, "Mustafa Gündüz kimdir?" diye soracak olsak bize neler söylersiniz?

Prof. Dr. Gündüz: Saygıdeğer Hocam, öncelikle beni konuk ettiğiniz için çok teşekkür ediyorum. Değerli izleyicilerimizin huzurunda, nezdinde sizi de aynı camiaya, ömrünüzün önemli bir bölümünü ve Türkiye'de ilk defa aralayan yıllar boyunca, araştırmalarını titizlikle takip edip özellikle Dörtdivan'ı, büyük bir onurla izlediğim bir hocamız olarak saygıyla selamladığımı ifade ederek sözlerime başlamak istiyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok teşekkür ediyorum hocam.

Prof. Dr. Gündüz: 'Mustafa Gündüz kimdir?' sorusuna ben biraz sosyoloji bilgisinin bana sunduğu perspektiften yaklaşarak cevap vermeyi her zaman tercih ettim. Üstelik bunun içindeki ironiyi de çok değerli izleyicilerimizin takdir edeceğini umut ediyorum. Şöyle ki, Mustafa Gündüz'ün kim olduğuna Mustafa Gündüz cevap verirken, aslında ben kendim cevap vermiyorum. İçine doğduğum çevre, annem, babam, kardeş sayısı, içine doğduğum çevredeki nüfusun oranı, onların niteliği, benim 'ne'liğimi de esas itibariyle önemli ölçüde belirliyor. Çok, analitik amaçlarla çok kalın çizgilerle ayıracak olursak kişiliği, herhangi bir kimsenin, kendisini ifade etmesinde en önemli dayanağı olan kişiliğini, eğer oluşum süreci itibariyle kaba çizgileriyle ayıracak olursak, biri mizaç; soydan gelen önemli ölçüde özellikler, diğeri karakter. Esas itibariyle ikisi birbiriyle etkileşim halinde olsa bile, analitik amaçlarla sosyologlar, kişilerarası ilişkilerde karakter analizlerine önemli ölçüde dayanırlar. E, karakterimiz de içine doğduğumuz çevredeki, önemli ölçüde, kişilerle olan ilişkilerimiz çerçevesinde oluşuyor. Üstelik bu kişilerle ilişkilerimiz, yine önemli ölçüde içine doğduğumuz çevrenin ilkeleri ve değerleriyle belirleniyor. Ben uzun yıllar sonrasında, Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünü kazanıp birkaç yıl da okuduktan sonra şunu farkettim: İyi ki böyle bir çevrede dünyaya gelmişim.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu tercih bilinçli bir tercih miydi? Bir tesadüf müydü hocam?

Prof. Dr. Gündüz: Saygıdeğer Hocam, şu andaki kriz o zaman da vardı yani başka tercihleriniz olmazsa yedeğe aldığınız bir bölümdü. İyi ki öyle olmuş yani başarısızlığıma bir mazeret tayin etmek istemem. Benim birinci tercihim hukuk idi. Olmadı. Sosyoloji. İyi ki sosyoloji de olmuş. Kuşkusuz hukuk da hem bir bilim olarak hem de bir mesleki uygulama alanı olarak son derece saygındır ve bizim ülkemizde de bu iki alana da önemli ölçüde çok ciddi gereksinimler devam etmektedir. İlerleyen bölümde izniniz olursa tabii, sosyolojinin Türkiye'de mevcut, somut koşulları ile ondan beklenilenler arasındaki o mesafeyi tartışmak isterim.

Prof. Dr. Uğuzman: Hay hay! Üniversiteyi kazandınız. Çok kıymetli hocalarla yetiştiniz. Bu süreci biraz anlatır mısınız?

Prof. Dr. Gündüz: Evet, tabii. Birçok hocam, değerli izleyicilerimizin tahmin edeceği üzere rahmetli oldu. Bir bölümü yaşıyor. Zeki Erdoğmuş, Halil İnerman gibi çok değerli hocalarımın sayesinde sosyolojinin kavramsal çerçevesini edinerek mezun oldum ama sosyolojinin 'ne'liğini, takdir edersiniz ki, yüksek lisans ve doktora, daha sonraki çalışmalar sürecinde fark ettim. Mezun olduktan hemen sonra Adalet Bakanlığı'nda sosyal çalışmacı olarak göreve başladım. O arada askerlik, sonra başka kurumlarla sözleşmeli, yarı zamanlı derken 1990 yılında Atatürk Üniversitesi'nde yeni kurulmuş olan, 89 yılında kurulmuş olan Sosyoloji Bölümü'ne, araştırma görevlisi olarak girdim. Çok değerli üç kurucu öğretim üyesi, bunlardan birisi Prof. Dr. Eyüp Kemerlioğlu, diğeri Sabahattin Güllülü, diğeri Hüseyin Akyüz.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok önemli isimler.

Prof. Dr. Gündüz: Tabii ben oraya ikinci sıradan araştırma görevlisi olarak girmiştim. Birinci sırada da bugün Türk Sosyolojisi ile ilgili sosyoloji camiasına önemli katkılarını sürdürmeye devam eden Prof. Bayram Kaçmazoğlu vardı. Sonra tabii o bölüm büyüdü ve Atatürk Üniversitesi'nin diğer bütün bilim alanlarında olduğu gibi sosyolojide de yetiştirdiklerini Anadolu'nun dört bir yanına salıverdi. Ben de rahmetli hocamla birlikte, Prof. Eyüp Kemerlioğlu ile birlikte Mersin'e, daha sonraki maceramız kendisinin vefat ettiği Cumhuriyet Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Adıyaman Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi ve şimdi de Başkent Üniversitesindeyim.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok büyük bir birikim tabii bütün bunlar. Çünkü her üniversitenin kendine özgü bir kültürü, kendine özgü bir yapılanması var ve siz bu yapılanma içinde en temelden en tepeye, zirveye kadar muhtelif kademelerini, üniversite sistemini yaşayarak gördünüz ve izler bıraktınız. Şu soruyu sormak istiyorum hocam size, çalışmalarınıza başladığınız o araştırma görevlisi Mustafa Gündüz ile bugün geldiğiniz noktadaki çalışma alanlarınız nasıl bir gelişim çizgisi takip etti acaba?

Prof. Dr. Gündüz: Evet, çok teşekkür ederim hocam. Tabii sizin sorularınızla ben de bir yanıyla hatırlamaya ama öte yanıyla da geçmişi duygusal olarak önüme koymaya çabalayacağım.

Bir kez yüksek lisans tezinde hocamın da işaretiyle, kısmen bürokraside özellikle Adalet Bakanlığı'nda edindiğim birikimlerden de kaynaklı, dönemi itibariyle sendikaların çok önde olduğu ve işçi haklarını sadece maaş temelinde, ücret temelinde çok öne çıkardıkları, bu arada kaim olan, devletteki işlerin yürütücüsü konumundaki bürokratların da, işçi olmayan bürokratların da en azından maaş temelinde hep geride kaldıkları, hatta çok dramatik bir biçimde ya bir bölge müdürünün, çay hizmetleriyle ilgili olan kişinin, bölge müdüründen daha fazla aylık maaş aldığı bir dönem idi.

Orada rahmetli hocam Eyüp Bey'in işaretiyle, bürokratik konum ve karşılıklarını pozitivist yaklaşımla inceledik. Erzurumdaki üç bölge müdürlüğü, oradaki bürokratik konumun tek karşılığı maaş değil başka göstergeler de var. Acaba bu göstergeler bakımından bürokrasi ne durumda diye bir yüksek lisans tezi yapmıştım. Çok da mutlu olmuştum çünkü alan araştırmasına gittiğimde yani hem bürokratlarla hem işçilerle görüşebilmiş, üniversiteyi de bu işin içine katmıştık ve toplumsal düzenin bir bölümü ile onun yansıması olması beklenirken Max Weber'e göre, bürokrasinin işlemediği durumlarda nasıl da aslında sadece kendine değil toplumdaki, sosyal yaşamdaki işleri güçleri zorlaştırdığını gözlemleyebildim. Sonrasında yine hocam, Türkiye'nin yani yılı itibariyle de en yoğun bir biçimde yaşadığı bir problem vardı terör.

Prof. Dr. Uğuzman: Terör.

Prof. Dr. Gündüz: Ve terörle mücadele. Doktora tezinde, kuşkusuz o koşullarda doğrudan terörün kendisiyle ilgili araştırmalar yapmak zordu çünkü toplumda teröre yönelik tepkilerin bu kadar yoğun olduğu bir durumda sosyolojik bir araştırma yapmanın zorluğunu bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de herkes takdir eder. Fakat ben orada şöyle bir yol izledim. Yani terörün medyadaki yansıması ve üç büyük, birbirinden siyasal bakımdan kendi tarifleriyle, eksenleri birbirinden farklı

olan üç gazete ve onların baş yazarlarının teröre ilişkin yazılarının çok boyutlu içerik çözümlemesine yönelmiştim.

Prof. Dr. Uğuzman: İçerik çözümlemesi.

Prof. Dr. Gündüz: Tabio zaman bilgi işlem teknolojisi bu kadar gelişmemiş.

Prof. Dr. Uğuzman: İçerik çözümlemesi kavramını bile daha yeni yeni duyuyoruz o zamanlar.

Prof. Dr. Gündüz: Evet, evet. Şimdi tabi bilgisayar paket programları var. İşler daha da kolaylaştı. Üstelik yalnızca içerik çözümlemesi değil o programlar aracılığıyla nitel araştırmalar da yapılabiliniyor. O dönem itibariyle çok büyük ve köklü bir üniversite olan Atatürk Üniversitesi'nin yine çok büyük kütüphanesinin bodrum katında, yüksek düzeyde havalandırmanın olduğu, o ciltler dolusu gazetelerin, o üç gazetenin, Türkiye Gazetesi, Cumhuriyet Gazetesi ve Hürriyet Gazetesi'nin hem baş yazılarını hem manşetlerini, sürmanşetlerini taramak suretiyle basında yer alan terör içerikli haberlerin neleri yansıttığını, köşe yazarlarının nelere hâkim olduklarını tespit etmeye çabaladım doktora tezimde. İyi ki yapmışım. Fakat o arada başka bir şey daha yaşadık. Yani Cumhuriyet Gazetesi ve onun baş yazarı Uğur Mumcu'nun vefatı, katledilmesi. Büyük bir, ülke için kayıptı. Benim için de büyük bir hüzün kaynağı oldu.

Prof. Dr. Uğuzman: Katledilmesi. Tam da bu çalışmaları yaparken...

Prof. Dr. Gündüz: Tam da ortasındayken, kendileriyle işte Ankara'da görüşmeleri sürdürürken, onun da yüksek düzeyde ilgiyle, merakla beklediği bir tez olacaktı. Sonra biz o tezin telifini tabii kurulan vakfa da Oktay Ekşi aracılığıyla bağışlamış olduk.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne kadar güzel.

Prof. Dr. Gündüz: Sonrası malum, bütün akademisyenler gibi ben de ama bu yüksek lisans ve doktora tezi ile ilgili duruşumu sürdürmeye çabaladım. O da şu saygıdeğer Hocam, yani güncelin peşinden koşmadım ama Türkiye'nin toplumsal sorunlarının mevcut aşamasını ele alıp irdelemeye yöneldim. Bu bana aynı zamanda içinde yaşadığım toplumu gözlemleme ve onu anlama, mümkün olabildiği kadarıyla sosyolojinin kavramsal çerçevesinden bakıp başkalarına da aktarabilme fırsatını sundu.

Prof. Dr. Uğuzman: Estağfurullah. Evet, yani zaten yapmaya çalıştığımız şey sosyologlar olarak, sosyal yapıyı, değişmeyi ve mevcut, güncel sorunları anlamaya ve anlatmaya çalışmak. Siz de bunu Türkiye'nin o gelişim çizgisi içinde kendi kariyerinizle birlikte ilerletmişsiniz. Günümüze geldiğimizde ne tür çalışmalar daha çok ilginizi çekiyor?

Prof. Dr. Gündüz: Evet, hocam tabii son dönem itibariyle diye söze başladığımda yine en az 15 yıl öncesinden başlamak durumundayım. Güncelin yani peşine takılmayı bir kompleks olarak aldım. Ama güncelle benim aramdaki mesafeyi giderek daraltmaya çabaladım. Söz gelimi, Türkiye'nin önemli ölçüde yani cumhuriyet devrimleriyle birlikte sosyolojinin de özellikle Aydınlanma sonrası Avrupa'daki seyri ve bağımsız bir bilim dalı olarak kabul edilebileceği sürece ilişkin geçirdiği

aşamaların Türkiye'de de benzerini ama biraz gecikmeyle yaşadığını fark edince, yani sosyolojinin sadece benim gözümdeki görüntüsü ve gönlümdeki yeri değil, aynı zamanda sosyolojinin ilgili olduğu toplumla ilişkisi ve toplumun gözünde, gönlünde bir yer edinebilmesinin değerli olduğunu düşünerek sosyologların hemen her konuda sözünün olduğu ama bu sözün dinlenilebilecek, dinlenilmek üzere de anlaşılabilecek bir biçimde ortaya serilmesi gerektiğini düşündüm hep. Çünkü sosyolojinin Avrupa'daki macerasını değerli izleyicilerimizin de dikkatine arz etmek isterim, macerasına baktığımızda, bir defa onun ortaya çıkışını belirleyen, kuşkusuz insan bilincinin belli bir entelektüel birikimi yani Aydınlanma'ya kadar olan süreç. İkincisi Sanayi Devrimi ve siyasi devrimler başta olmak üzere, yönetsel devrimler başta olmak üzere, toplumda ortaya çıkan bir kaos, hızlı değişme. Siz buyurdunuz, yapıyı çözmeye başlıyor ve isim babası olarak zikretmek isterim, Auguste Comte'un kısmen felsefenin boyunduruğu altında ama adıyla pozitif bir felsefi yaklaşımla, toplumun sorunlarının çözümüyle doğrudan ilişkili yeni ve bağımsız bir bilim dalının gerekliliğine işaret etmiş olması. Sonra onun kavramsal ve temel problemlerinin çerçevesini çizen Durkheim'ın yaklaşımı. Kuşkusuz sözün uygulamadaki karşılığını da ortaya koymak bağlamında Avrupa'daki işçi ailelerini inceleyen Le Play'in yaklaşımı, olduğu gibi Türkiye'ye de sosyolojinin kuruluş ve gelişme aşamalarına da yansımış. Her iki bakımdan da özü itibariyle sosyolojinin içinde bulunduğu temelin, toplumun temel sorunlarıyla ilgili olduğundan hiç kuşku yok.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet

Prof. Dr. Gündüz: Hem Avrupa'da özellikle Fransa'da ve İngiltere'de ilgilendiği konular ve toplumun hangi dertlerine deva olacağına ilişkin duruşunu, Cumhuriyet'in kuruluş sürecinde Ziya Gökalp'in, Prens Sabahattin'in ve izleyen sosyologların yaklaşımı ile ele aldığımızda şunu görüyoruz: Sosyoloji, evet, içinde bulunduğu toplumun somut sorunlarını inceler, onlara ilişkin çözüm önerileri geliştirir. Çözmez. Çözüm önerileri geliştirir.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet çözmez, çözemez. O da işi değil zaten.

Prof. Dr. Gündüz: Kuşkusuz. Bir bilim olarak, ele aldığı problemi çok boyutlu bir biçimde ortaya serebilme yaklaşımı, sosyolojiyi hem sosyal bilimler hem de tüm bilimler içerisinde oldukça saygın bir yere taşımıştır. Türkiye'deki sosyoloji, Türkiye'ye girişi ve sonra üstlendiği misyon bakımından devletin kurucu bilimi olmuştur. Bu hep göz ardı edilir.

Prof. Dr. Uğuzman: Atatürk'ün, Mustafa Kemal Atatürk'ün, evet, Ziya Gökalp'e dayanan**,** evet, evet...

Prof. Dr. Gündüz: Ziya Gökalp'i fikrinin babası olarak tayin etmiş olması bize bunu gösteriyor. Sosyoloji uzun bir dönem bu sorumluluğun hakkını ortaya koymuştur. Nitekim, zikrettiğimiz iki kurucu babadan Ziya Gökalp ve Prens Sabahattin, bugün dâhi söz gelimi, bu ülkeyi yönetmeye aday siyasal partilerin düşünsel, fikrî temellerini ortaya koymuşlardır. Üstelik Türk toplumunu da çok iyi gözlemleyerek içinde bulunulan durumdan nasıl kurtulunabileceğinin önerilerini, yollarını, yöntemlerini geliştirmişlerdir.

Prof. Dr. Uğuzman: Peki acaba hocam günümüze gelecek olursak, günümüzdeki sosyolojik sorunlara gelecek olursak ve yapılan çalışmalara, dolayısıyla da sizin çalışmalarınıza, bu konuda neler söylersiniz?

Prof. Dr. Gündüz: Evet, çok teşekkür ederim. Tabii giriş koşulları sonrası uzun bir dönem ben onu, sosyolojinin kendisine duyulan gereksinimi, başka kapıları aralamak suretiyle ortaya koymaya çabaları olarak görüyorum. Uzun bir dönem bence, sosyoloji, bugüne gelinceye kadar bir uykuya daldı. Yani Türkiye açısından yine toplumda bir kaos var, hızlı değişim dönüşüm var, bir rejim var ayakları henüz yere oturmamış, ihtilaller, krizler, dünya savaşı, 60 İhtilali, 70'lerdeki gelişmeler, 60'tan 70'e kadar bütün dünyadaki olaylar, özellikle siyasal olaylar, 80 Askeri Darbesi ve yönetime el konulması, sonraki süreçler... Tabii dünya küçüldü. Küçülen dünya esas itibariyle sosyolojik bağlamda, dünyanın herhangi bir yerindeki sorun artık dünyanın her yerini etkilemeye başladı. Öyle olunca dünyanın birçok yerinde, özellikle sosyal bilimlerin geliştiği veya ona ilgi gösterilen yerlerinde, bunlardan bir tanesi de Türkiye'dir, küçülen bu dünyanın sorunlarını küresel ölçekte bir bakışı beraberinde getirdi. Türkiye, malumlarınız olduğu üzere, dünyada bağımsız bir kürsü olarak kurulan ikinci sıradaki sosyoloji bölümüne sahip bir birikime ait, günümüzde de çok değerli meslektaşlarımızın, genç sosyologların ve sosyolojiyle ilgilenen sosyal bilimcilerin yönelimleri değerlendirildiğinde, çok ciddi alanlara yöneldikleri ve çok değerli birikimleri, aslında kullanıcılara sunduklarını görüyoruz.

Sosyolojinin etkisini belki başka bilim alanlarında, mesela teknolojide ya da işletmede olduğu gibi veya hukukta olduğu gibi, siyasette olduğu gibi, uluslararası ilişkilerde olduğu gibi çok somut bir biçimde etkisini görmesek bile lütfen dikkat edelim, bütün bu alanlarda dahi söz söylemek isteyenler söze sosyolojik olarak başlıyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, peki hocam, ahlak sosyolojisi, vatandaşlık sosyolojisi gibi alanlara son yıllarda yöneliminiz bütün bu görüşlerinizden mi etkilendi?

Prof. Dr. Gündüz: Elbette. Şimdi tabiiben yan i yurttaşlık bilincini, eşim Doç. Dr. Ferhan Gündüz ile birlikte kaleme almıştım 2000 yılında. Ahlak sosyoloji ise bütün sosyologların öyle diyeceğim yani Emile Durkheim'den de etki, Gökalp'ten de etki, Türk sosyologlarından da Hilmi Ziya Ülken'den Cahit Tanyol'a en başta da Ziya Gökalp'e kadar. Önünde ya da sonunda toplumsal yaşamı mümkün kılan ve davranışlarımızı düzenleyen ya da düzenlemeyi taahhüt eden kuralların, laik ama aynı zamanda toplumda hemen hemen diğer bütün davranışlarımızı düzenleyen kuralların dayanmak istedikleri bir alan olarak, ahlakı gördüğüm için oraya, kuşkusuz felsefecilerin bakışıyla da onların da etkisiyle sosyolojik bir perspektifle yaklaşmaya çabaladım. Benim niyetim Türkiye Cumhuriyeti'nin yani artık ayakları yere oturan rejimin, Atatürk'ün yaratmak istediği ahlaklı yurttaşı, ahlaklı yurttaşı tanımlayabilmek üzerine kuruluydu. O yolda daha alınacak çok mesafe olduğunu gözlemliyorum. Bugün itibariyle, hemen hemen bütün sosyal bilimciler yani davranışlarımızı düzenleyen kurallarla ilgili olan bütün bilim alanları; ilahiyat, hukuk, psikoloji, ekonomi, siyaset, hepsi bir toplumun

üyelerinin laik ahlaka dayalı davranışlarının düzenlenmesi ya da bu düzeni sağlayabilecek alanların yaratılması üzerinde konuşuyorsa, bizim daha çok ahlak üzerinde konuşmamız ve içinde yaşadığımız toplumda tek tek bireylerin, başkalarının değil kendilerinin sorumlusu olarak kendi davranışlarını, başkalarıyla olan ilişkilerini ölçmeleri, biçmeleri, tartmaları ve yapıp etmelerinin de yalnızca kendisi için değil, başta yakın çevresi olmak üzere bütün insanlık için ne getirip götürdüğünü ölçerek, tartarak, seçimlerde bulunurlarsa, dünden yarına bakarak, dünden daha iyi bir dünyayı hep birlikte ellerimizle inşa edebiliriz diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok doğru söylüyorsunuz, çok güzel söylüyorsunuz. Bu görüşlerinizle bölümümüzde de etki yarattınız ve sizin önerinizle malumunuz, biz seçmeli ders havuzumuza Yurttaşlık Sosyolojisi, Ahlak Sosyolojisi gibi dersleri de ekledik. Zannediyorum Türkiye'deki diğer sosyoloji bölümlerinde bu dersler çok fazla yok. Öğrencilerimiz de zevkle bu dersleri seçiyorlar. Sizden, bu büyük birikiminizden çok istifade ediyorlar. Sayın Hocam, çok teşekkür ediyorum.

Değerli izleyiciler, bugün, Sayın Prof. Dr. Gündüz ile sosyoloji hakkında, sosyolojinin dünyadaki, Türkiye'deki gelişimi hakkında çok yoğun olmasa da derin olmasa da bir sohbet gerçekleştirdik. Bu konuda kuşkusuz söylenecek çok fazla şey var. Sayın hocamıza katılımı için tekrar teşekkür ediyorum. Bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında sizlerle birlikte olmak üzere şimdilik hoşçakalın diyorum. İzleyemeyenler için programın, sayfamızda, Kanal B sayfasında yayınlanmakta olduğunu da belirtmek isterim. Herkese iyi günler diliyorum.

PROGRAM 2 – Program Konuğu: Prof. Dr. Nevin Güngör Ergan

Çekim Tarihi: 01.03.2022

Yayin Tarihi: 22.05.2022

Deşifre Eden: Ceren Öztürk (Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: İyi günler sevgili dinleyiciler, izleyiciler... Kanal B'de yayınlanmakta olan sosyoloji sohbetlerimizin yeni bir bölümünde daha huzurlarındayız. Bugünkü konuğum çok değerli dostumuz, arkadaşımız, meslektaşımız sayın Profesör Doktor Nevin Güngör Ergan. Kendisi Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölüm Başkanı. Hoş geldiniz Nevin Hocam.

Prof. Dr. Nevin Güngör Ergan: Hoş bulduk Tülay Hocam.

Prof. Dr. Uğuzman: Bize kısaca, kısaca demek tabiiçok doğru değil. Güzel, verimli bir ömür nasıl kısaca anlatılır? Ama yine de kısaca kendinizi tanıtır mısınız? Kimdir Nevin Güngör Ergan? Sosyolojiye nasıl gönül vermiştir? Nasıl başladı bu serüven?

Prof. Dr. Güngör Ergan: Peki, teşekkür ederim. Doğum tarihimle başlayayım. 1955 yılında Samsun'un Alaçam ilçesinde doğdum. İlkokulu orada bitirdim. Öğretmen olacağım diye sosyalize edildim ailem tarafından. Geleneksel bir aileden geliyorum. Ankara İlköğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra aslında, dereceyle bitirdiğim için Hacettepe, Boğaziçi ve Ege Üniversitesi bizi kontenjanla alıyordu. O zamana kadar edebiyatı çok sevmeme rağmen sosyolojinin yeni bir bilim dalı olduğunu düşünerek, Türkiye'de ve dünyada, ona geçmeyi, orada bir nokta koyabileceğimi düşündüm ve ilk tercihim sosyoloji oldu, 1974. 1979'da mezun oldum. İki yıl kadar [Türk Eğitim Derneği Ankara Koleji] felsefe kısmında, felsefe psikoloji grubu öğretmenliği yaptıktan sonra o arada yüksek lisansımı bitirdim sayılır; 1981 yılında [Hacettepe Üniversitesi] sosyoloji bölümüne asistan olarak girdim. O dönemde Yüksek Öğretim Kurumu kurulmuştu ve bizim ünvanlı hocalarımız Türkiye sathına idareci olarak gitmişlerdi. O yüzden lisans öğrenimim esnasında, Türk sosyoloji tarihi çalıştığım için lisans tezimde, yüksek lisansım da bitmişti zaten, doktoramı da oradan, Türk sosyoloji tarihi üzerine düşündüm. O ders bana kaldı. O gün bu gündür Türk sosyoloji tarihi üzerine çalışıyorum. Şöyle diyeyim, bütün kariyer basamaklarımı Hacettepe Sosyoloji'de aldım, ilerledim. Türkiye'nin toplumsal yapısı ve Türk sosyoloji tarihi benim ilgi alanlarım.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam, eğitim hayatınız, meslek hayatınız başarılarla dolu. Birincilikle bitirdim dediniz. Hacettepe sosyoloji lisans dönemini de yine birincilikle bitirdiniz. Özgeçmişinize baktığımızda son derece istikrarlı bir durum görüyoruz. Lisans, yüksek lisans, doktora, hepsi Hacettepe. Asistanlığınız, yani doçentliğiniz, profesörlüğünüz ve bugün de bölüm başkanlığınız yine Hacettepe. Tabii bu Hacettepe'nin Sosyoloji Bölümü'ne çok ciddi bir şekilde damganızı vurduğunuzu da gösteriyor. Sanırım hiç pişman olmadınız sosyolojiyi seçtiğiniz için?

Prof. Dr. Güngör Ergan: Hayır, tam tersi.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, bugün olsa yine, sosyolojiyi seçerim diye sohbetlerimizde söylemiştiniz.

Prof. Dr. Güngör Ergan: Aynen, seçerim.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam, çalışma alanlarınıza baktığımızda Türk sosyolojisi, Türk sosyoloji tarihini ağırlıklı olarak görüyoruz. Acaba bu konuda Türkiye'nin sosyoloji tarihini göz önünde bulundurduğumuzda, sosyolojinin gelişimi ve ekolleşmesi konusunda görüş ve düşüncelerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Prof. Dr. Güngör Ergan: Tabii. Şöyle diyeyim. Sosyoloji, batıda da geç ortaya çıkan, batıda sanayi devrimi sonrası, sanayileşmenin ortaya çıkardığı problemleri çözmek üzere ortaya çıkan bir bilim dalı. Aşağı yukarı yirmi yıl sonra Türkiye'de de kuruluyor, Osmanlı'da diyelim, Darülfünun'da, 1914. Aslında dünyanın ve Avrupa'nın ikinci sosyoloji kürsüsü Türkiye'de, Osmanlı'da kuruluyor. Böyle bir geleneğimiz var. 2014-2015 yılında 100. yılımızı idrak ettik. Tabii ki pek çok çalışma yapıldı. Batıda sanayi devriminin, modernleşmenin ortaya çıkardığı, problemleri çözmek üzere ortaya çıkıyor. Biraz felsefe ağırlıklı bir arka planda olarak batıda ortaya çıkan bir bilim ama Osmanlı'ya baktığınızda artık Osmanlı, o cihan imparatorluğu olma gücünü kaybetmiş, III. Selimden itibaren batıya dönmüşüz yüzümüzü. İşte ...Tanzimat... İkinci meşrutiyet... İkinci meşrutiyette birçok fikir akımları ortaya atılmış, tartışılmış. Sonra Ziya Gökalp kurucu sosyoloğumuz, bu dönemde ortaya atılan fikir akımlarından üçünü, üç büyük akımı birleştiriyor; Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak adı altında. Artık Ziya Gökalp şunu görüyor. Imparatorluk dönemi geçmiş, Osmanlı da yıkılacak diğer imparatorluklar gibi. Önce Osmanlıyı kurtarmaya çalışıyor, diğer fikir akımlarının aktörleri gibi ama devam edemeyeceğini görünce artık ulus-devlet çağımız diyor. Osmanlının içinde kalanlardan, Türklerden ve yanındaki milliyetlerden, bir Türk milleti oluşturmak, bir de Türk ulus-devleti kurma çabasına giriyor. Türkiye Cumhuriyeti. Onun için Mustafa Kemal şöyle söyler: Bedenimin babası Ali Rıza Efendi ama fikirlerimin babası Ziya Gökalp'tir diye.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu arada, Mustafa Kemal Atatürk'ün eğitimle ilgili görüşleri üzerinde çok ciddi...

Prof. Dr. Güngör Ergan: Çok tesirli oluyor, tabii çok tesirli oluyor. Cumhuriyet Dönemi inkılaplarına bakarsak, Atatürk inkılaplarına, Ziya Gökalp'in 1923 yılında yazdığı 'Türkçülüğün Esasları' kitabında temellerin atıldığını görürüz. Evet, halkçılık, devletçilik, milliyetçilik, inkılapçılık, laiklik gibi, hep Türkçülüğün esaslarında onların açıklandığını görürüz. Türkleşmek, İslamlaşmak, muasırlaşmak formülü Türk toplumunun milletleşmesi, sosyo kültürel bütünleşmesi formülüdür Gökalp'ın. Üç kuvvetli eğilimi birleştirir.

Şimdi, Ziya Gökalp dedik ki kurucu sosyoloğumuz bizim. Hem Darülfünun'da 1914 yılında sosyoloji kürsüsünü kuruyor, ''İçtimaiyat Darülmesaisi'' adı altında, hem de ulus devletin kuruluşunun fikrî zeminini hazırlıyor.

Ziya Gökalp'ten, yani belki diğer ekoller bile oradan çıkıyor. Bakın iki ekol, iki büyük ekol Ziya Gökalp'ten çıkıyor. 1933 yılında İstanbul Darülfününu üniversiteye kalbediyor, dönüştürülüyor reformla. Ziya Gökalp'ten sonra orada Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu ve Hilmi Ziya Ülken var. Hilmi Ziya Ülken, o Edebiyat Fakültesinde devam ediyor ama Hitler rejiminden kaçarak Türkiye'ye sığınan Alman bilim, Yahudi bilim adamları var, onlar 1933- 1936 yılları arasında İstanbul Üniversitesi'ne geliyorlar. 1936 yılında Gerhard Kessler'e İktisat Fakültesi içerisinde bir İçtimaiyat Enstitüsü kurulması görevi veriliyor, profesör kadrosu. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu da onun yardımcısı olarak, doçent kadrosuyla atanıyor. Sonra, bu atamadan sonra, 1936-1937'li yıllardan sonra İstanbul edebiyata baktığımızda kısacası, Ziya Gökalp, Hilmi Ziya Ülken, Baykan Sezer çizgisi, günümüzde işte Ertan Eğribel, Bayram Kaçmazoğlu, Ufuk Özcan, Sezgin Kızılçelik... Birçok şeyi var...

Prof. Dr. Uğuzman: Böyle bir ekolleşme...

Prof. Dr. Güngör Ergan: ... İstanbul Edebiyatta ise, oraya kendilerine "Yerli Sosyoloji Ekolü" diyorlar, yerli sosyoloji Türkiye'de, İstanbul edebiyatta öyle tanınıyor. İstanbul Iktisat ise daha iktisat ağırlıklı veya diğer sosyal kurumları da içine alan, öyle bir ekol olarak kuruluyor. Ve de milli inşacı ekol, millet inşa ekolü diyorlar kendilerine. Hatta bütüncül yaklaşımı kullandıkları için bütüncül sosyoloji ekolü olarak da geçiyor. Orada kimler var, gene Ziya Gökalp, çünkü Ziya Gökalp'ın iki amacı var sosyolojiyi kurarken. Yerli ve milli bir sosyoloji geleneği kurmak, milletleşmeyi sağlamak, buna hizmet ediyor sosyoloji. İstanbul iktisat, millî inşa edici ekol olarak Ziya Gökalp'ten alıyor fikrini, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Amiran Kurtkan Bilgiseven, Orhan Türkdoğan, Mehmet Eröz, efendim, Enis Öksüz, Mustafa Erkal. Çok güçlü bir ekol. Her ikisi de güçlü ekoller. 1936'lı yıllarda [Ankara'da bir ekol kurulmaya başlıyor.] Artık Amerika'da sosyoloji yapıp gelen bilim insanlarımız var. Kimler onlar, birinci nesilde Behice Boran, Niyazi Berkes, kurucular, o zaman tabii Dil-Tarih-Coğrafya'nın içinde Felsefe Kürsüsü var...

Prof. Dr. Uğuzman: Evet... Sosyoloji henüz yok.

Prof. Dr. Güngör Ergan: Sosyoloji şubesindeler onlar. Amerikan sosyoloji geleneğine göre sosyoloji yapıyorlar, öyle kuruluyor. Tabii Amerika'da o dönemde, onların doktora yaptıkları dönemde çatışmacı ekol de çıkmış ama yapısal işlevselci model, hep Amerika'da da Türkiye'de de hep gündemde olmuştur, hep kullanılmıştır.

Prof. Dr. Uğuzman: Böylece bir de Ankara Ekolü kuruluyor.

Prof. Dr. Güngör Ergan: Bir de Ankara'da ekol kuruluyor. İkinci dönemde kimler var, onu siz çok iyi bilirsiniz, siz de o tür çalışmalar yaptınız, İbrahim Yasa Türk toplumsal yapısı üzerine çalışıyor, Mübeccel Belik Kıray, her ikisi de sosyolojimize kavramsal katkılarda bulunuyor. Sonra günümüzde Sosyoloji Derneği'nin kurucusudur, Birsen Gökçe o ekoldendir, Emre Kongar... Yani o ekolün de çok tanınmış temsilcileri var.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. Nevin Hocam, siz aynı zamanda çok da vefalı bir bilim insanısınız.

Hocalarınıza vefanızı ben biliyorum. Bu bireysel bazda vefa olduğu gibi, onlara armağan kitapları da çıkarttınız. Üç dört tane armağan kitabınız var, editörlükleriniz var ve son zamanlarda da 'Türkiye'nin Toplumsal Yapısı' isimli önemli bir çalışmaya imza attınız. Türkiye'nin toplumsal yapısı konusunda daha önce Birsen Gökçe'nin, Emre Kongar'ın, Orhan Türkdoğan'ın da çalışmaları vardı, acaba siz çalışmanızla bu bilgi birikimine ne tür bir katkıda bulundunuz?

Prof. Dr. Güngör Ergan: Evet, teşekkür ederim, iyi bir soru kendimi açıklamam için. Şöyle diyeyim, yani kırk yılı geçti, ben meslekte Türk sosyologları çalışıyorum. Türk sosyologları tabii ki Türkiye'nin toplumsal yapısı üzerine görüş beyan ederek sosyoloji yapıyorlar. Özellikle benim başlangıçtan itibaren daha üzerinde durduğum, yerli, İstanbul ekolü, Türkiye'nin toplumsal yapısı üzerine ve bunu da Türk tarihine dayalı olarak fikir beyan ediyorlar. Şöyle diyeyim, benden, gittiğim askeri okullardan bir istek geldi Türkiye'nin toplumsal yapısı üzerine, bir kitap editörlüğü yapmam konusunda. Çünkü önce İbrahim Yasa yazmış böyle bir kitap, 'Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Temel Sorunları' diye, 1973 yılında bir kitabı var İbrahim Yasa'nın. Daha sonra Birsen Gökçe yazıyor, 1996 yılında basılıyor ilk baskısı 'Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar' diye. Orhan Türkdoğan'ın kitabı var, 'Osmanlı'dan Günümüze Türk Toplum Yapısı' diye. Bu kitaplar hem lisans öğrencileri açısından daha akademik düzeyde diyeyim, hem de mesela 1973, epey bir zaman geçti. Elli yıla yakın zaman geçti...

Prof. Dr. Uğuzman: Yapımız değişti...

Prof. Dr. Güngör Ergan: Toplumsal yapımız çok değişti. Dolayısıyla bu değişmeyi de dikkate almak açısından yeni bir kitap yazma ihtiyacı doğdu ve istendi benden. Hem de bu konudaki kitaplara bakarsanız, editörlü kitaplar da var bu telif eserlerin yanında. Osmanlı'dan günümüze Türkiye'nin toplumsal yapısını inceliyorlar. Oysa Türklerin milattan önce iki yüz, üç yüz yıl öncelere giden bir tarihi var, geçmişi var. Onun için biz burada Türk sosyo-kültür yapısı gibi düşündük ve işte bozkır kültürü dediğimiz çok uzun bir dönem o, milattan önceki yıllardan başlayıp günümüze kadar gelen, hâlâ bozkır kültüründe yaşayan akrabalarımız var, Kırgızlar, Özbekler... İslamiyetin kabulüyle birlikte ortaya çıkan Türk devletlerinin toplumsal yapısı, bir de günümüzün Türk toplumsal yapısı veya cumhuriyetten günümüze diye aldık biz onu. Bir de, Hacettepe Sosyoloji de 50 yılını doldurdu bu arada. O yüzden biz dedik ki bunu Hacettepe Sosyoloji Bölümü olarak yapalım, aramızda paylaşalım, dolayısıyla hem daha günümüzü dikkate alan, aktüel, çünkü sosyoloji eğer aktüel gelişmeleri, güncel toplumsal yapıyı dikkate alırsa etkili bir bilim olabilir, fonksiyonel olabilir. Hem bunu karşılasın hem böyle Hacettepe Sosyoloji olarak yazacağımız için, hepimiz orada yetiştik hemen hemen, telif gibi olsun, hem de birlikte bir kolektif eser olsun ve de Türk toplumunun sosyokültürel yapısı en eski dönemlerinden itibaren ele alınarak incelensin diye düşündük. Özelliğimiz bu.

Prof. Dr. Uğuzman: Ellerinize sağlık.

Prof. Dr. Güngör Ergan: Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: Beyninize, düşüncelerinize sağlık. Çok güzel çalışmalar bunlar. Hocam sosyoloji

derken gözlerinizin içi parlıyor. Sosyolojiye çok şeyler kattınız. Bunları tekrar ana hatlar halinde konuşuruz. Ama sosyoloji size ne kattı? Bunu merak ediyorum.

Prof. Dr. Güngör Ergan: Evet. Esas sosyoloji bana çok şey, bizlere, hem milletimize, toplumumuza çok şey katmıştır. Toplumumuzun imparatorluktan ulus-devlete dönüşümünde de manivela rolü oynayan bir bilim dalıdır sosyoloji Türkiye'de. Böyle düşünüyorum ben. Çok önemli bir bilim dalıdır ve öyle kalacaktır. ...benim hayatımda, şöyle diyeyim, insanın üç hayatından söz edebiliriz; özel hayat, yani ailevi hayatımız, içinde doğduğumuz ve kurduğumuz aile; mesleki hayatımız, mesleğimiz; bir de bu ikisi arasında kalan sosyal hayatımız, yani dostluklarımız, girdiğimiz, üye olduğumuz kurumlar, kuruluşlar. Sosyolojiyi ben sadece bir meslek olarak yapmıyorum. Bir hayat tarzı verdi bana sosyoloji. Yani sosyoloji okumakla herhangi bir sosyal olayı ki iki kişi arasındaki bir etkileşim bile bir sosyal ilişkidir, bütün toplumsal grupların, kurumların temelinde, toplumun temelinde bu ilişkiler vardır. Dolayısıyla sosyoloji benim özel hayatımda da kullandığım, sosyal hayatımda da kullandığım bir [hayat tarzı] oldu, bana bir formasyon verdi. Onunla hayatım çok kolaylaştı. Tabii ki çok sorgulattıran bir bilim dalı. Aynı zamanda acı çekiyorsunuz gördüğünüz sosyal ilişkiler karşısında ama faydalı da.

Prof. Dr. Uğuzman: Faydalı. Satır aralarını okuyabiliyorsunuz sosyoloji eğitimini aldıktan sonra. Başkalarının göremediği şeyleri görüyorsunuz. İyi mi oluyor, kötü mü oluyor, mutlu mu ediyor, mutsuz mu ediyor, ayrı. Olaylara bir havadis gibi bakmıyoruz, değil mi hocam?

Prof. Dr. Güngör Ergan: Tabii, hep görünenin arkasına bakıyoruz, evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Hep görünenin arkasına bakıyoruz. İyi bir alan seçmişiz.

Prof. Dr. Güngör Ergan: Çok güzel bir alan seçmişiz ve ben öğrencilerime diyorum, sosyolojinin konusu olan sosyal olay ve olgular son derece karmaşık bir yapıya sahip. Onları açıklayabilmek için çok derin bir ihtisas bilgisi gerekli sosyolojide. Ama onu kucaklayan, onu çevreleyen tarih, edebiyat, psikoloji, felsefe, antropoloji gibi çok geniş, ekonomi gibi, sosyal bilimlere ihtiyacı var sosyoloğun. Onun için sürekli kendini geliştirmek, evrilmek, çağa uymak zorunda bir sosyolog. O yüzden de güncel kalıyoruz diyebilirim.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel açıklamalar bunlar. Bir de sizin ulusal marşlar üzerine birtakım çalışmalarınız var, dikkatimi çeken çalışmalarınızdan onlar da. Onlar hakkında konuşmak ister misiniz? Nasıl farklılıklar, ortaklıklar tespit ettiniz?

Prof. Dr. Güngör Ergan: Evet, şöyle diyeyim ben, ulusal marşların ortak özellikleri var. Neler onlar, içinde üretildiği toplumun millî karakterini yansıtır ulusal marşlar. Mesela ben İsveç, Litvanya, Sırbistan millî marşlarıyla Türk millî marşı olan İstiklal Marşımızı karşılaştırmışımdır içindeki değerler açısından. Mehmet Akif'i de saygıyla anmak isterim. Birincisi, marşlar toplumun millî karakterini yansıtıyor. Dolayısıyla sosyalizasyon sürecinde o millî marşlar toplumumuzu temsil ediyor. Özel günlerde ve durumlarda söyleniyor, bu nedenle ülkeler birbirlerinin millî marşlarına çok saygı duyuyorlar. Genellikle anonim oluyor millî marşlar ama bizim millî marşımız da, İsveç'inki de, Sırbistan'ınki de

yazarı belli olan marşlar. Mesela [milli marşımızda] hak, istiklal, bağımsızlık anlamında. Efendim, kahramanlık gibi birçok değerler vasıtasıyla biz gençlerimizi yetiştiriyoruz, onlara ideal veriyoruz ve toplumumuzun sosyo-kültürel bütünleşmesine katkıda bulunuyor millî marşlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet bu etnosentrizm dediğimiz, aslında bir bilim insanının kaçınması gereken birtakım şeyler vardır, işte en büyük millet bizim milletimiz, en güçlü biziz, gibi. Bunu bir bilim dünyasında çok benimsemesek de millî marşlar aslında etnosentrik duygularımızı da ayağa kaldırıyor, o açıdan da bir önemi var, değil mi hocam?

Prof. Dr. Güngör Ergan: Etnosentrik mi diyelim ona, öyle demeyelim. Çünkü bizim ülkemizde Tülay Hocam şey yoktur, ta bakın sadece Göktürk Devleti'nde ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Türk adı vardır. Yani Türklüğü bir etniklik olarak, etnisite olarak, bir ırk olarak vs. vurgulamayız.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Güngör Ergan: Genlerimizde yok millet olarak. Hep bakın Hunlar'dan itibaren milattan önce 220 yılında hep imparatorluklar kurmuşuz. Adında Türk ifadesi bulunan, dediğim gibi, Göktürkler, bir Türkiye Cumhuriyeti var. Hep Türk etnisitesinin dışında da kavimler var bizim içimizde. Diğer ülkelerin millî marşlarına baktığımızda da bu tür değerleri [görürüz], çünkü [çocuklarınıza istiklal, bağımsızlık gibi değerleri] vermek durumundasınız, devrimiz milletleşme çağı, ulus-devlet çağı. Bakın imparatorluk kurmaya çalışıyorlar ama ulus-devlet gibi yaşamaya çalışıyor süpergüçler de dikkat edersek. Bunun için millî marşımız önemli, biz millet olarak bir de kendimiz için istediklerimizi başkaları, diğer milletler için de istemiş bir milletiz.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, evet.

Prof. Dr. Güngör Ergan: Onun için bu tür değerlerin olduğunu düşünüyorum millî marşımızda.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, tabii. Ben etnosentrik duygular derken millî birliği beraberliği ayakta tutan, biz güçlüyüz, biz adaletliyiz, gibi temaları işleyen ve kendini bu konuda diğer milletlerden birazcık da üstün tutmaya çalışan bir ifade tarzı oluyor galiba marşlarda demek istedim.

Prof. Dr. Güngör Ergan: Evet, tabii. Çünkü millî mücadele vermişiz. Ölüm kalım mücadelesi vermişiz biz. İstiklal Marşı, daha millî mücadele esnasında yazılıyor. Yarışma sonucu kabul ediliyor 724 şiir içerisinden. Ve daha kazanılmamış, istiklâl savaşı kazanılmamış. Öyle bir duygu vermeye çalışıyoruz milletimize, güç vermeye. toplumumuza, Mehmet Akif İslamcı bir düşünürdür ama millî mücadele esnasında o da milliyetçidir, Türk milliyetçisidir. Ocak der mesela, yurdumun üstünde en son ocak yaşadığı müddetçe Türk milleti var olacaktır der. Öyle bir ümit vermeye çalışır o yokluklar içerisindeki... Süper güçler, o zaman da ben bakıyorum tarih okuduğumuzda Türk milleti, bugün nasıl etrafımız çevriliyse bombalarla, silahlarla, o gün de aynı şekilde. Osmanlı'nın üstüne çökülmüş âdeta paylaşılmak üzere. Millî marşımız o şartlarda yazılmış çıkmış ortaya.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok büyük bir mücadeleyle kazanılmış bir ülkemiz var, çok değerli, toprağımız kutsal. Sizin de bu konularda yaptığınız çalışmalar çok değerli.

Prof. Dr. Güngör Ergan: Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam, sizinle bugün bu sohbeti yapmış olmaktan dolayı son derece mutluyuz. İyi ki geldiniz, iyi ki bizimle görüşlerinizi paylaştınız.

Sevgili izleyiciler, bir programımızın daha sonuna geldik. Sosyoloji Sohbetleri'nde bir başka konukla tekrar bir arada olmak üzere herkese iyilikler, esenlikler diliyorum.

PROGRAM 3 – Program Konuğu: Doç. Dr. Emek Barış Kepenek

Çekim Tarihi: 08.03.2022

Yayin Tarihi: 29.05.2022

Deşifre Eden: Selin Bektaş (Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Merhabalar sevgili izleyiciler. Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha yine birlikteyiz. Bugünkü konuğumuz Sayın Emek Barış Kepenek. Hoş geldiniz Emek.

Doç. Dr. Emek Barış Kepenek: Hoşbulduk hocam.

Prof. Dr. Uğuzman: Emek Bey, Başkent Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde uzun yıllardır birlikte çalıştığımız bir arkadaşımız. Kuruluş çalışmalarında benim yanımdaydı, sağ kolumdu sağ olsun. Aradan geçen zamanı çok iyi değerlendirdi, yakın bir tarihte, beş-altı ay kadar önce de kendisi doçent oldu. Kutluyoruz bu arada.

Doç. Dr. Kepenek: Sağ olun. Teşekkür ederim hocam.

Prof. Dr. Uğuzman: Emek Barış Kepenek, dijital sosyoloji, dijital oyun sosyolojisi, girişimcilik, çalışma sosyolojisi gibi alanlarda çalışmalar yapan bir arkadaşımız. Dijital sosyoloji, yeni yeni belki de duymaya başladığımız bir konu. Bugün kendisinden bizleri aydınlatmasını da rica edeceğiz. Emek Bey, öncelikle kendinizi tanıttıktan sonra, daha sonra, bize dijital sosyolojinin ne olduğunu açıklar mısınız?

Doç. Dr. Kepenek: Tabii ki hocam. Öncelikle davet ettiğiniz için teşekkürler, aslında özet verdiniz yani işte yeni doçent oldum. 2013 yılından beri işte sizinle beraber bu bölümde Başkent Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde çalışıyorum. Bir yandan da dışardan hem girişimcilik üzerine hem işte oyunlar üzerine danışmanlıklar ve projelerde görev alıyordum, işte öyle çalışmaya devam ediyoruz.

Prof. Dr. Uğuzman: ODTÜ'de miydiniz?

Doç. Dr. Kepenek: ODTÜ'de ve birçok farklı üniversitelerde danışmanlıklar verdim, ekiplere danışmanlıklar verdim, bir yandan da akademik çalışmalara devam ediyoruz işte.

Prof. Dr. Uğuzman: Eğitiminiz ODTÜ?

Doç. Dr. Kepenek: Eğitimim, evet hep ODTÜ. ODTÜ Sosyoloji mezunuyum sonra bilim ve teknoloji politikaları yüksek lisans programında işte mastırımı yaptım, sonra tekrar bölüme döndük. ODTÜ Sosyoloji'de doktoramı tamamladım. Orada hep teknoloji ve dijitalleşme, işte işçi yaşamı, çalışma yaşamı üzerinde çalışıyordum. Oradan sonra zaten işte ODTÜ- TEKNOKENT'de çalışmaya başladım, 2010'dan sonra tabii işte orda girişimcilik ve oyun dünyasına daldık, 2013'de bölüme geldim.

Prof. Dr. Uğuzman: Oradan da sizi biz kaptık.

Doç. Dr. Kepenek: Evet, sağolun.

Prof. Dr. Uğuzman: Emek Bey, bize acaba bu dijital sosyoloji nedir, dijital oyun sosyolojisi bunun neresindedir, bu konularda bir bilgi verirseniz.

Doç. Dr. Kepenek: Tabii, aslında çok yeni bir konu gerçekten dediğiniz gibi, yeni bir alan ama dünyada o kadar çok hızlı ve büyük değişimler, gelişmeler oluyor ki, sosyoloji öyle de bir alan ki hepsinin içerisinde yer alabiliyor. O yüzden çok renkli ve güzel bir alan sosyoloji. İşte ben de ilgi alanım gereği biraz daha teknoloji, bilim teknoloji politikaları ve bunun tabii birazcık daha bir adım daha ötesi dijital yaşam, yani dijital kültür, işte dijitalleşmenin hem toplumsal yaşama hem çalışma yaşamına etkileri hep merak ettiğim alanlardı, o yöne eğildim. Yani gerçekten son dönemde hayatımızın içerisinde teknoloji ve dijitalleşmeden bahsediyoruz. Her alanında, her noktasında, her şeyimiz. İşte neredeyse işte dijitalleştik, işte bilgisayarsız hiçbir şey yapamıyoruz, cep telefonsuz hiçbir şey yapamıyoruz.

Prof. Dr. Uğuzman: Pandemi dönemi de bunu tetikledi.

Doç. Dr. Kepenek: Özellikle pandemi döneminde zaten iyice, zaten yani sadece çok yoğun kullanmaya başladık ama kullanıyorduk. Geleceğe yönelik bütün projeksiyonlarda artık dijital içerikler, teknoloji, hep bunları konuşuyoruz. İşte robotlar, işte akıllı yapay zekalar. Farklı farklı dünyalar konuşmaya başladık artık. İşte Metaverseler, NFT'ler konuşmaya başladık. Hepsinin bir sosyolojik boyutta etkisi var. İnsanlar bunları nasıl kullanıyor, yaşamlarına nasıl adapte ediyorlar yani ne kadar sosyal medyayı kullanıyoruzdan tutun da ekran bağımlılıklarına kadar birçok alanda dijital sosyolojiyi görebiliriz. Yani bu her şeyde finans piyasalarını da etkiliyor dijitalleşme, ekonomik ilişkileri de etkiliyor. Siber savaşlar var, ülkeler arasında siber savaşlar, ticaret savaşları, her şeyin altında dijital yaşam ve teknoloji var e tabii bunun mutlaka ve mutlaka insanlara bir etkisi oluyor. İşte zaten işin içine insan girdiği zaman da sosyoloji var diyebiliyoruz.

Doç. Dr. Kepenek: Biraz tabii böyle geniş anlattım yani dijital sosyoloji birazcık bu yönlerden her şeye bakabilir bunun altında farklı noktalar da bulabiliriz. Ben birazcık daha oyun tarafına eğilmeyi tercih ettim...

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Doç. Dr. Kepenek: ...Hem biraz zevkli bir alan. Oyun oynamak güzel bir şey.

Prof. Dr. Uğuzman: Hayatı oyunla öğreniyoruz değil mi?

Doç. Dr. Kepenek: Öğrenebiliriz.

Prof. Dr. Uğuzman: Ama sokaktaki oyunla öğreniyorduk daha sonra işte bilgisayar oyunları. Bu dijital oyun piyasasındaki oyunlarla çocuklar kendilerine ne katarlar Emek Bey? Ben biraz onu da merak ediyorum. Yani biraz şiddet yanlısı olan oyunlar mı var, yoksa çocukları daha farklı alanlarda sosyalleştiren oyunlar var mı? Çünkü anneler babalar biliyorsunuz...

Doç. Dr. Kepenek: Şikâyet ediyorlar değil mi?

Prof. Dr. Uğuzman: Şikâyet ediyorlar, elinden alıyorlar çocukların, oysa ki...

Doç. Dr. Kepenek: Yani hepimiz şikayet ediyoruz, yani hani ben çalışıyorum ama hani oyun oynamaları taraftarıyım ama çok oynandı mı da... Tabii ki bunun bir limiti olması lazım. Yani sondan başlarsak ama şöyle, tekrar sorunun ilk başına dönersek oyun bizim hayatımızın her alanında var. Doğduğumuz andan itibaren kendimizi ifade ettiğimiz bir şey, araç aslında oyun. Yani bebekler oyunlarla el kol hareketleri ile hep bir şeyler anlatmaya çalışıyorlar. İşte anneler- babalar el kol hareketleri ile çocuklarına bir şeyler anlatmaya çalışıyorlar. Hep bir şeylerin içerisinde oyun var. İşte çocukların ellerinde sürekli oyuncaklar farklı noktalarda yani hayat. Sosyalleşmenin ilk adımlarını oyunla yapıyoruz. Daha dili, kültürü öğrenmeden, zaten oyunla kendini ifade ediyor çocuklar. Zaten çalışmalara da baktığınızda oyun kültürü çalışmalarına baktığımızda, oyunların hatta toplumların ilk oluşumlarından itibaren en önemli iletişim araçlarından bir tanesi ve hatta kültürden eski olduğuna dair de çalışmalar var. Yani tarih boyunca da toplumlarda insan ilişkilerinin her alanında bir oyun var. Oyunla kendini ifade etme, oyunla araştırma, anlatma var. Bu kadar hani kültür kadar hayatımızın içinde olunca, doğal olarak oyun oynamayı çok seviyoruz. Özellikle çocuklarımız hep oyun oynasın istiyoruz. Parklara çıksın oyun oynasın istiyoruz. Hayatta net bir mutluluk anıdır çünkü oyun. Yani...

Prof. Dr. Uğuzman: Öyledir. Öyledir gerçekten.

Doç. Dr. Kepenek: Siz de hatırlarsınız, oyun oynadığımız zaman gerçekten dış dünyayı unutuyoruz. Eve gelmeyi unuttum diye hani annemiz babamız bizi çok dışarlarda arardı. "Dünyanı unutuyorsun." diyorlardı. Bu gerçekten de böyle, yani çocukları için özellikle o gizemli bir an, büyülü bir alan böyle, dış dünyayla...

Prof. Dr. Uğuzman: Çok ciddi bir an.

Doç. Dr. Kepenek: Kesinlikle.

Prof. Dr. Uğuzman: Bırakın beni oyun oynuyorum diyor çocuk.

Doç. Dr. Kepenek: Kurallarım var, yani çok ciddi bir an ve alan onun için ve bir yaşamının o yani kendisi için çok önemli bir parçası. Dışarıdan müdahaleyi hiç sevmiyor o yüzden. E tabii hep bunlarla kültürleniyor çocuklar, oyun oynamayı çok seviyorlar. E tabii bu yetişkinliğe de geçiyor yani doğal olarak hani çocukluk işte, atıyorum hani on sekiz yaşından sonra genç oluyoruz. Hani bir tanım vardır ama hiç öyle o tanımlara bakmadan hani direkt on sekiz yaşında kimse oyunu bırakmıyor açıkçası. Bu sefer daha yetişkinler oyun oynamaya başlıyor, işte kıraathanelere gidiyoruz, oyunlar oynuyoruz, masaüstü oyunları oynuyoruz, gençler kafelere gidiyorlar, oyunlar oynamaya başlıyorlar yani her zaman hayatın..

Prof. Dr. Uğuzman: Belirli bir noktasında var.

Doç. Dr. Kepenek: HayatIn koşturmasında cenderesinde bir eğlenceli an ararız. Yani hayat gerçekten zor, sıkıcı hele de bu pandemi, savaşlar yani toplumsal yaşam çok kolay değil. E öyle olunca insanlar

birazcık daha kendilerini rahat hissedebilecekleri özel anlar alanlar yaratmaya çalışıyorlar. Oyun bunların en keyifli ve eğlenceli olanlarından bir tanesi.

Prof. Dr. Uğuzman: Kimler üretiyor bu dijital oyunları Emek Bey? Mesela Türkiye'de mi üretiliyor dışarda mı üretiliyor? Ne kadarı Türkiye'de, ne kadarı dışarıda?

Doç. Dr. Kepenek: Ondan da bahsedeyim, işte yani şunu diyecektim aslında, bu sorunuz iyi oldu cümlemin üzerine. Hani bu kadar çok oyunla yoğrulduğumuz için dijital ortamda da bu oyunları çok sevdik. Dijital ortam olunca ne oluyor size, yani fiziksel oyun ve dijital oyunun en büyük avantajlarından yani farklılıklarından bir tanesi, size sunduğu oyun ortamı. Siz kovalamaca da oynasanız sokakta, iki taşı koyup maç da yapsanız çok sınırlı bir alanınız var. Fiziksel alan olarak ama bilgisayar ortamda dijital ortamda bunu sonsuz bir dünyada yapabiliyorsunuz açıkçası ve belki de bunu aynı anda yüzlerce, binlerce kişiyle oynayarak da yapabiliyorsunuz. Yani siz dijital ortamda hep... böyle küçüklükten, işte maç yaparken böyle ünlü futbolcuların isimlerini kendimize alırdık, böyle sokaklarda öyle oynardık. Şimdi bunu o oyuncularla beraber dijital ortamda sahada siz oynayabiliyorsunuz falan. Yani çok derin inanılmaz bir şey işte. Keyif alabileceğiniz bir ortam, hikâye ve içerik sunuyor. Dijital teknolojinin yardımı ile o yüzden oyunları çok seviyoruz. Tabii bunu kim üretiyor? Tüm dünya üretiyor açıkçası, Türkiye'de de çok önemli bir üretim şeyi var. Türkiye'de son on yılda inanılmaz büyümeye başladı bu alanda. Aslında dünya bunu 70'lerden itibaren ekonomik olarak üretmeye başladı, biz aslında dijital oyunu biz hep oynuyoruz, keyif alıyoruz ama bu bir aslında ekonomik bir ürün sonuçta. Satılıp para kazanılması için yapılan da bir üründen de bahsediyoruz sonuçta. Tabii bunun bir alıcısı var, o alıcının çok zevk alması lazım, keyif alması lazım ve para ödemesi lazım. Tabii buna, dünya buna 70'lerde 80'lerde başladı. Atari salonları vardı. Aslında ilk adımlar onlardı daha sonra pc'ler hayatımıza girmeye başladı, 80'ler den sonra işte herkesin kişisel bilgisayarı olmaya başladı. 90'larda konsol dünyası başladı zaten internet ve akıllı telefonla dijital uçtu gitti. Şu anda her alanda... Yani dijital oyunun bir de şöyle bir özelliği var, hangi bir teknolojiyi geliştirirseniz geliştirin içine oyunları koyuyoruz.

İlk telefonlar çıktığında bakın hiç bu kadar büyük özellikleri yokken de oyun menüsü vardı içerisinde. Oyunlar oynayabiliyorduk, yani hep bir keyif alacağımız, merak ettiğimiz bir özellik konuluyor oyunların hepsinin içerisine. Artırılmış gerçeklik konuşuyoruz, içerisinde oyun var, sanal gerçeklik konuşuyoruz gözlükler konuşuyoruz, içerisinde oyun var. İşte NFT, Metaverse konuşuyoruz. İçerisinde oyun var yani o anlamda çok da esnek bir ürün. Tabii dünya bunu 70'lerden itibaren üretmeye başladı. Türkiye bu işe açıkçası 90'lardan itibaren girmeye başladı. Oyun oynuyorduk, üretim olarak konuşuyorum yani biz oyunu hep oynadık. Atari salonlarımız hep vardı, Benim için 85-86'da ilk bilgisayarım vardı Z-expecturum. Ben orada oyun oynardım, zaten elimizde Game Boylar vardı. Hiç de elimizden düşürmezdik. 83-84'ten itibaren ben o anlamda oyun oynuyorum yani. Tabii bu 90'larda kişisel bilgisayarlara geçti. Evimize ilk bilgisayarı kurduk hemen oyun kurduk oraya falan böyle.

Prof. Dr. Uğuzman: Siz de seviyorsunuz.

Doç. Dr. Kepenek: Tabii ben oynuyorum açıkçası.

Prof. Dr. Uğuzman: Oynamayı da seviyorsunuz yani.

Doç. Dr. Kepenek: Çok severim.

Prof. Dr. Uğuzman: Çalışma alanı olarak kullandığınız gibi kendiniz bizzat da..

Doç. Dr. Kepenek: İşin güzel tarafı şu oluyor. Ben sürekli oyun oynarken bana kızamıyorlar çünkü güya çalışma yapıyorum falan diye.

Prof. Dr. Uğuzman: Aaa! Tabii.

Doç. Dr. Kepenek: İşin şakası tabii...

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, evet.

Doç. Dr. Kepenek: Akademik çalışma yapıyorum diyebiliyorum ama tabii bu biraz işin şakası, şakaya vurduğumuz hâli.

Prof. Dr. Uğuzman: İçerikleri nasıl oyunların Emek Hoca? Yani temalar bakımından, benim torunumda oynarken gördüğüm pek çoğu, şiddet içeriyor oyunların.

Doç. Dr. Kepenek: Çok şiddet içermiyor aslında, yani şiddet içeren oyun var. Yok diyemem.

Prof. Dr. Uğuzman: Var değil mi?

Doç. Dr. Kepenek: Kesinlikle, ama her üretilen ürün gibi, sinema şeyi gibi, hepsinin de bir şeyi var. Yayınlanırken belirli şeylerden geçiyor, denetimlerden geçiyor ve hepsinde yaş sınırı konuluyor, uyarıları var. Yani burada dikkat edecek kişi aslında birazcık ebeveyn ve tabii çocuğun kendisidir. Yani çocuğun eline o kadar şiddetli oyun vermeyecek, yani oyun oynamasını yasaklarsa, zaten büyük şey çıkacak ama onu doğru yönlendirecek.

Prof. Dr. Uğuzman: Alternatifi ne? Şiddet içeren oyunların alternatifi neler?

Doç. Dr. Kepenek: Yani çok fazla var.

Prof. Dr. Uğuzman: Yani alternatif içerikte neler var? Yani bırakın oynasın çocuk, bu vasıtayla şu şu şu yetenekleri kazanabiliyor diyebileceğimiz bir alan var mı?

Doç. Dr. Kepenek: Çok var yani. Yabi bu oyunun hangi platformda üretildiği ile de çok alakalı. Bilgisayarı üretiyorsanız da var, cep telefonu için mobil oyun üretiyorsanız, işte sosyal platformlarda oynayacağınız yani Facebook'ta falan oynayacağınız oyunlar varsa, oyun oynamak istiyorsanız orada da oyun oynayabiliyorsunuz. Hepsinin içerisinde çok çeşitli, hem basit içerikli, hem çok renkli, çok keyif alabilecekleri oyunlar var. Tabii daha çok şiddet içerikli oyunların şeyi, onun hem hikâyesi hem kurgusu. Şeyleri çok fazla yani üretim süreçleri çok uzun. Biz onlara 3A oyun diyoruz. Triple oyun diyoruz ve onların üretilmesi genelde konsollarda ve bilgisayarlarda oynanması gereken bir oyun ve tabii hepsinin bir yaş şeyi var. İşte on üç yaş, on altı yaş, on sekiz yaş + şeylere, o filmlerde olduğu

gibi hepsinin şeyleri var. Burada tabiikişinin kendisine ve şeye bakacak, bu iş yani mobilde de var. Bu oyun cep telefonunda da var, şiddet içerikli şey yapabilirsin ama çocuklarınıza bulmaca oyunlarını yönlendirebilirsiniz.

Prof. Dr. Uğuzman: Bulmaca oyunları mı var?

Doç. Dr. Kepenek: Kesinlikle, puzzle oyunlar çok çok fazla var. Çocuklara yönelik eğitsel oyun o kadar çok var ki. İşte matematiği size oyunla öğretiyor, Türkçeyi yani dil bilgisini oyunla öğretiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Belki izleyenler için bu kısmı çok önemli.

Doç. Dr. Kepenek: Gerçekten yani var. Sadece araştırmak lazım, hani hiç üretilmiyor diye bir şey söyleyemem. Hatta buna yönelik çok fazla çalışma var çünkü oyunlar dediğimiz zaman yani çocuk zaten teknolojiyle doğan çocuklar. Artık ondan uzak tutma şansımız yok

Prof. Dr. Uğuzman: Yok.

Doç. Dr. Kepenek: Yani hemen merak ediyorlar ve hemen kendilerini içine atabiiliyorlar. Çok rahat bir şekilde onu kullanabiliyorlar, bizden daha iyi kullanmaya başlıyorlar. Üç-beş yaşındaki çocuklar. Tabii bunun belirli bir şeyi var yani dijitalden uzak tutamayacaksak onunla. O zaman barışık ve doğru bir şekilde ilişki kurmak lazım bağımlısı olmadan, çünkü dışarıda da güzel bir dünya var tabii ki. Yani ben ikisinin dengeli olması taraftarıyım, şeyindeyim hani onu şey yapmaya çalışıyoruz. Herkes kendi yaşamında onu kurmaya çalışmalı, yani çok fazla oynuyorsa da ne oynadığı önemli. İşte puzzle oynasın yani çünkü her oyunda şeyi kurguluyor. Sonuçta biz oyunu niye oynuyoruz? Hem zevk alıp aslında oyunun içerisinde önemli edinilen şey var...

Prof. Dr. Uğuzman: Öğreniyorsun.

Doç. Dr. Kepenek: Kazanmak var, puanlar kazanmak istiyoruz. İşte sanal paralar kazanmak istiyoruz. Yani bir başarmak hissiyatı var ve tabii ki öğrenmek var bir. Bunu nasıl yapacağımızı öğreniyor çocuk, kendi kendine öğreniyor o çok önemli bir edinim iki. Bunlarla ilgili stratejiler kuruyor kafasında.

Kullanmayı gerçekten puzzlelarda ve birçok alanda bunu iyi öğreniyor ve kendini çok daha... Yani hem böyle eğitsel anlamda hem şey anlamında...

Prof. Dr. Uğuzman: İfade ediyor...

Doç. Dr. Kepenek: İfade edebiliyor ve gerçekten el koordinasyonu, el-göz-kafa koordinasyonu. Gerçekten oyunlarla çok iyi yerlere gelebiliyor. Bunu iyi kurgulamak yani o oyunları doğru yani gerçekten yetişkinler böyle işte bilgisayarlarda o böyle dövüşlü oyunlar oynasalar bile büyük yetişkinler de oynasa bile, ne yapıyorsunuz? Takımlarınızı kuruyorsunuz, rakibiniz var ve bir strateji-plan kurmanız lazım ve o andaki ortama göre hareket etmeniz lazım. Bunların hepsini anlık da yapmanız gerekiyor yani...

Prof. Dr. Uğuzman: Ve hayata da transfer edebiliyor belki değil mi?

Doç. Dr. Kepenek: İşte o strateji güçlerini, strateji kurmayı ve planlamayı hayatına da tabii ki yetişkinler daha rahat adapte ediyorlar, çocuklar bunu öğrenerek üzerine koyarak adapte ediyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: O zaman izleyicilerimiz herhâlde bu elinden telefonu düşürmeyen çocukları, torunları için çok fazla endişe etmemeliler. Bir bağımlılık yaratmasını belki engellemeye çalışmalılar....

Doç. Dr. Kepenek: Evet yani.

Prof. Dr. Uğuzman: Sınırlar koymalılar.

Doç. Dr. Kepenek: Kesinlikle.

Prof. Dr. Uğuzman: Ve içeriğe de iyi dikkat etmeliler.

Prof. Dr. Uğuzman: Demek ki puzzle yapan, dil öğreten, matematik öğreten oyunlar da var.

Doç. Dr. Kepenek: Çok var, çok var.

Prof. Dr. Uğuzman: Bunlara yönlendirmek lazım.

Doç. Dr. Kepenek: Yani her tarafta dijital içerik öğreniyoruz, işte sosyal medya ortamları var şu anda , işte ergen yaştaki çocuklar çok fazla sosyal medya ortamlarını görüyorlar ve orada sürekli işte kısa videolar seyrediyorlar, işte farklı sosyal medya ortamlarında çok sürekli video seyrediyorlar, işte o içeriklere de bakılabilir, çocuğum ne seyrediyor?

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Doç. Dr. Kepenek: Orada yönlendirmeler yapılabilir, tabii ki ben demiyorum ki 7/24 oyun oynasınlar, 7/24 telefona-tablete baksınlar. Dışarıda da güzel bir yaşam var. Mesela ben de masada kesinlikle telefon olmasın isterim mesela, yani kitap da okusun ama.

Prof. Dr. Uğuzman: Tabii ki sokak oyunları da oynasın

Doç. Dr. Kepenek: Sokak oyunu. Çıksın dışarda da oynasın hatta dışarıdan gelmesin falan istiyoruz. Bazen böyle ama ne yazık ki hayat yani herkesin dediği şey, bizim dönemimizdeki kadar da sokaklar çok rahat olmadıkları için sitelerde böyle işte ne kadar oynatabiiliyorsak dışarıda oynatıyoruz. Dediğimiz kadar şey sağlamıyor açıkçası.

Prof. Dr. Uğuzman: Doğru. Dijital oyun, dijital sosyoloji alanlarınız, çalışma sosyolojisi bu da bir alanınız.

Doç. Dr. Kepenek: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Bunun dışında bir de sizinle yürüttüğümüz bir proje var hatırlarsanız.

Doç. Dr. Kepenek: Hatırlamaz olur muyum?

Prof. Dr. Uğuzman: Siz o projenin başıydınız ben de sizin araştırmacınız oldum. Hatta dediler ki.

Doç. Dr. Kepenek: Çok destek olmuştunuz.

Prof. Dr. Uğuzman: "Öyle olmaz hocam siz araştırmacı olmayın" [dediler] ama ben seve seve olmuştum.

Doç. Dr. Kepenek: Sağolun.

Prof. Dr. Uğuzman: Çünkü işi yürüten sizdiniz. Bu tersine göçle ilgili bir çalışmamızdı.

Doç. Dr. Kepenek: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Biraz bundan bahsedelim mi?

Doç. Dr. Kepenek: Olur seve seve tabii.

Prof. Dr. Uğuzman: Tersine göç nedir? Nerede çalıştık, ne yaptık? Ne bulduk?

Doç. Dr. Kepenek: Yani ne yazık ki şeyde bu göç olayı insanlık tarihinden beri var hayatımızın içerisinde. Hele de bu son yıllarda bizim ülkemizin de bulunduğu bölgeden dolayı, etrafımız hep göç ve göçmen sorunları, mülteci sorunlarıyla... Bu işte şimdi yukarımızda Ukrayna'da hiç yani kabul edilebilir bir durum yok. İnsanlar, bir milyondan fazla kişi çevre ülkelere göç ediyorlar, göç etmek zorunda kalıyorlar. Bu ne yazık ki çok mutsuzluk verici bir...

Prof. Dr. Uğuzman: Küresel bazda bu var ama içeride de var.

Doç. Dr. Kepenek: Her yerde, içeride de var. İşte neden göç eder insanlar? Yaşam şartlarının ani değişikliklerinden dolayı ve mutsuz oldukları için. Yoksa kimse... Ukrayna'daki bir kişi neden göç etsin yani, savaş durumu olduğu için, hayatta kalma durumu olduğu için göç ediyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Peki, Türkiye'de insanlar neden göç ediyorlar?

Doç. Dr. Kepenek: Türkiye'de de daha çok ekonomik şartlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Ekonomik şartlar.

Doç. Dr. Kepenek: Bölgesel anlamda baktığımızda ekonomi yani. İşte Karadeniz özelinde yaptığımız çalışma, Doğu Karadeniz'de yapmıştık onun da özelinde bakarsak gerçekten aileler geniş, toprak çok az, geçim derdi var. Doğal olarak insanlar da tabii orada okullaşma ve şey yüksek, o da yükseldikçe tabii insanlar dışarıda farklı bir yaşam arıyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Çocuklarını eğittirmek istiyorlar.

Doç. Dr. Kepenek: O kadar... Eğitiyorlar, okumuşlar ve farklı alanlarda şey olsun istiyorlar, kendilerini yetiştirsinler istiyorlar. E, tabii bu da doğal olarak insanların çevre illere, büyük illere doğru göç etmesine yol açıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Ama bizim çalışmamız bunun tersineydi.

Doç. Dr. Barış Kepenek: Bizim çalışmamız aynen bunun geri dönüşleri.

Prof. Dr. Uğuzman: Geri dönüşleri.

Doç. Dr. Kepenek: Şimdi de gerçekten belirli bir süre işte göç ettiği, gittiği ilde uzun bir süre geçirip

daha sonra tekrar ilk doğduğu, çıktığı o orijin merkeze, şehre ya da köye, artık nereye dönüyorsa oraya dönen kişileri inceledik biz.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu, başarısızlık dolayısıyla mı yoksa emeklilik dolayısıyla mı?

Doç. Dr. Kepenek: İkisi de var yani açıkçası. Büyük şehirde işte "Yenicem seni İstanbul." deyip gidip...

Prof. Dr. Uğuzman: Tutunamayıp,

Doç. Dr. Kepenek: Gelenler var, çok mücadele edenler var. Belirli bir süre işte mücadelede bir yere varamıyorsa, "Artık ben köyüme döneyim." diyor, çünkü çok yorulmuş oluyor. Daha sonra geliyor köyündeki aile ve topraklarıyla ilgilenmeye başlıyor. Gidip uzun süre kalıp emekli olup çünkü hani çalıştığımız köyde hem devlet dairelerinde çalışan şeyler çok fazlaydı işte. Öğrenci, mühendis, okumuş şey kesim çok fazla ve bunlar tabii belirli bir süreden sonar, yirmi-otuz sene, belki ne zaman emekliliklerinİ de yavaş yavaş doldurmaya başlıyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Doğduğu toprakta ölme arzusu var.

Doç. Dr. Kepenek: Kesinlikle.

Prof. Dr. Uğuzman: Orada yaşlılığı geçirme arzusu var, çocukluğa özlem var belki de biraz

da.

Doç. Dr. Kepenek: Belki de yani. Karadeniz sınırında şu çok fazladır. Yani diğer bölgelerde de var ama hani Karadeniz insanı özellikle şeydir gittiği ilde de, Karadenizlileri bulur, oradaki işte dayanışma birlikleri kültür birliklerinde üye olurlar, ortak çalışma hep yani şeydir ve her yazı fırsat bulduğunda memleketinde geçirir.

Prof. Dr. Uğuzman: Kopmuyor yani doğup büyüdüğü topraktan.

Doç. Dr. Kepenek: Çok kopmazlar yani. Kopan çok şey değildir böyle. Yani tabii ki vardır da hani genelde kopulmaz da sürekli git gel vardır aslında. Yani yüzde yüz kopuş denebilir mi? Tartışılır ve sürekli işte izinli zamanlarında, ya da tatillerde, hep bir ilk fırsatta köyüne giden, yöresine giden insanlar daha sonra e tabii dönmek için de aslında kendilerine yıllar boyu bir yol yapıyorlar. Oradaki yaşam şartlarından da çok uzak kalmıyorlar. İşte dönsem ne ile karşılaşacağım, kalsam ne ile karşılaşacağım, onu tartıyorlar ve de ileride de dönüyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Doç. Dr. Kepenek: Aslında e tabii biz de ne yaptık? Döndükten sonraki yaşamlarındaki hem değişiklikleri hem kendi açılarından hem de gittikleri mekân açısından, o köy açısından nasıl değişiklikler nasıl etkiler var? Ona baktık aslında.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, çok da atıf aldı bu çalışmamız.

Doç. Dr. Kepenek: Reklamını da yapalım şimdi.

Prof. Dr. Uğuzman: Bunu da söylemeden geçmeyelim çünkü son zamanlarda tersine göç

konusu ciddi bir araştırma alanı olarak sosyolojide.

Doç. Dr. Kepenek: Ya... Olmaya başladı.

Prof. Dr. Uğuzman: Başladı.

Doç. Dr. Kepenek: Ama ne yazık ki tabii bu mülteciler hep gidiş yönünde ve onun etkileri üzerinden tabii ki doğal olarak. Çünkü işin şeyi o, çok çalışma var tersine göç bunların arasından yavaş yavaş yükseliyor ama keşke daha çok çalışılsa. Yani tabii biz de bunu daha geniş bir alanda, farklı illerde de çalışmak aslında bizim çalışmamızı daha şey yapacaktır. Daha güzel yerlere getirir diye düşünmekteyim.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, Emek Hocam. Çok teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Kepenek: Ben teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: İyi ki geldiniz. Bizi çok değişik alanlarda, sosyolojinin değişik alanlarında bilgilendirdiğiniz için çok teşekkür ediyoruz.

Doç. Dr. Kepenek: Ben teşekkür ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: Sevgili izleyenler, bir Sosyoloji Sohbetleri programının daha sonuna geldik. Umarım keyifle izlenmiştir, izlenir. Bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında bir başka konuğumuzla yine birlikte olmak dileği ile hoşçakalın.

PROGRAM 4 – Program Konuğu: Prof. Dr. Aylin Görgün Baran

Çekim Tarihi: 15.03.2022

Yayin Tarihi: 05.06.2022

Deşifre Eden: Sinem Ünlü (Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: İyi günler sevgili izleyiciler, bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle beraberiz. Bugün çok kıymetli bir hocamızla beraberiz. Profesör Doktor Aylin Görgün Baran. Kendisi Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi. Hoş geldiniz hocam.

Prof. Dr. Aylin Görgün Baran: Hoş bulduk efendim.

Prof. Dr. Uğuzman: Nasılsınız, iyi misiniz?

Prof. Dr. Görgün Baran: Teşekkür ediyorum, sizler de iyisiniz.

Prof. Dr. Uğuzman: Bizler de iyiyiz, davetimizi kabul edip geldiğiniz için çok mutluyuz. Çok sağ olun. Hocam. Kimdir acaba Aylin Görgün Baran? Önce sizi tanıyarak işe başlasak.

Prof. Dr. Görgün Baran: Teşekkür ederim. Öncelikle ben de beni davet ettiğiniz için çok teşekkür ediyorum. Böylece gençlerle ileri yaştaki hocaların bir buluşması boyutuyla ele aldığımızda, bu program için sizi tebrik ederim. Ben tabii kendimi övmek gibi olmasın, ilkokuldan itibaren okumaya, çalışmaya düşkün bir çocuktum. Dolayısıyla o çalışkanlık diyelim, tırnak içinde çalışkanlık, beni buralara kadar getirdi. Tabii ki burada en büyük desteğim ailemdi, özellikle babam. Babam köy enstitüsü mezunudur. Dolayısıyla bizim okumamız için büyük gayret sarf etmiştir. Okumamızı teşvik ettiği gibi elinden ne geliyorsa yapacağına dair her zaman söz veren bir insandı. Çok sorumluluk sahibiydi. Çalışkandı, işinde başarılıydı. Bizim önümüzde bir örnekti aslında. Tabii annemin etkisini söylememek olmaz. Yok saymayalım. Evet, yani o da evi bütün çekip çeviren bir ev hanımı olarak destek oluyordu bize. Yalnız şunu hiç unutmuyorum babamın sözünde, "Bak! Bu çocuklar okuyacak, fazla ev işi yaptırma." diye. Bu beni çok etkilemişti. O zaman, ben okuyacağım diye böyle bir gayretle. İlkokuldan itibaren dediğim gibi ilk okumaya geçenler arasında, onu söylemek istiyorum. Hocamız, öğretmenimiz kırmızı bir ağaç yapmıştı, elma ağacı. Yapraklar yeşil ama elmalar sarı renkte yani boş renkte duruyordu, beyaz diyelim. Okumaya geçen öğrencileri, oraya numaralarını yazıp kırmızıya boyardı. O çok müthiş bir motivasyon oldu benim açımdan. Çünkü ilk girenlerdendim. O öyle bir motivasyonla devam etti diyelim. Lise yıllarımda tabii ben Anadolu'nun küçük bir kentindeydim, Elazığ'daydım. Şansımın çok çalışarak liseyi birinci bitirmek ve bu kanalla üniversiteye girmek... Çünkü kurslar çok yaygınlaşmaya başlamıştı. Ama benim o kurslara gitme fırsatım olmayacaktı. İmkân belki yaratılabilirdi ama fırsat olmayacaktı. Küçük kentlerde yok kurslar. Dolayısıyla üniversite sınavına girmek için Ankara'ya geldiğimizde teyzemler çok ısrar ettiler. "Bir on beş gün kursa gönderelim. Bu

testlerle ilgili bir gelişim sağlayayım." [diye]. Nereye işaret koyacağım, nasıl yapacağım anlamında. Dolayısıyla o dönem, tabii şunu da söylemek isterim. Önümdeki rol modellerden biri de teyzemdi. Hukuku bitirmişti, avukatlık yapıyordu. Eniştem siyasal mezunu, onlarda ben bir yıl kaldım. Dolayısıyla önümde çok güzel bana örnek teşkil ettiler. Motivasyon da oldu. Dolayısıyla o çerçevede Hacettepe Üniversitesi'nin lise birincilerine, puanlarına göre bir sıralaması vardı. İstediğiniz bölüme müracaat ediyordunuz.

Prof. Dr. Uğuzman: Sosyoloji kaçıncı sıradaydı?

Prof. Dr. Görgün Baran: İlk sıradaydı. Yani o şeyle girmiş oldum. Tabii işte diyorum teyzemler biraz etkili olmuştu. Ben çok bilinçli seçtiğimi söyleyemem ama öyle bir etki olmuştu. Dolayısıyla daha sonra üniversite yıllarında da hep çalışmak, kendimi bu şekilde devam ettirmek açısından çalışmalarıma devam ettim. Master yapma konusunda çok da istekli değildim. Ben iş kadını olacağım diye kendimi hep böyle ayarlamıştım ya da öyle bir istikamet çizmiştim. Yine orada da babamın etkisiydi. "Yavrum sen çalışmak istersen çalış ama gir bir master da yap. Onu da bitir." İleri görüşlü bir insanmış. Tabii ben toz pembe gördüğüm için dünyayı, sandım ki girdiğim kurumlarda çok süper işler yapacağım. Maalesef öyle bir şeyle karşılaşmadım. Orada benim yolumu belirlemem gerektiğine dair kafamda soru işaretleri oluştu ve nihayetinde ben üniversiteyi tercih ettim.

Prof. Dr. Uğuzman: Master teziniz neydi? Doktora teziniz neydi? İlk yıllarınızda hangi alanları özellikle çalışmak istiyordunuz?

Prof. Dr. Görgün Baran: O dönem master yaparken Tarım ve Orman Bakanlığı Orman Köylerini Kalkındırma Genel Müdürlüğü'nde sosyolog olarak göreve başladım. Daha önce Türkiye İstatistik Kurumu'nda bir geçici çalışmam oldu. Oradan nihayetinde sosyolog kadrosuyla genel müdürlükte çalıştım. Dolayısıyla oradaki konular daha çok kırsal alanda orman köylerine yönelik kalkındırma açısından belirli krediler veriyorlardı. Ben araştırma geliştirme dairesinde bu yapılmış planları kontrol ediyordum. Ne tür üretim yapılacak ve bunlara yönelik kişilere kredi verilmesi için bu yapılan, ileri sürmüş oldukları projelerin gerçeklik payını dikkate alarak onlara kredilerinin uygun şekilde dağıtılması için bir görevdeydim.

Prof. Dr. Uğuzman: Aynı zamanda da master yapıyorsunuz.

Prof. Dr. Görgün Baran: Oradan kaynaklanarak kırsal alanda yöneldim. Dolayısıyla kırsal alandaki orman köylerini kalkındırma planlarının incelenmesi, başlığı mealen şimdi söylüyorum tam adını çıkaramadım, orada Denizli örneğini, Denizli ilinin kalkınma planlarıyla ilgili bir değerlendirme yapmıştım. Çok önemliydi. Çünkü kırsal alanda kalkınmanın sağlanmasını, Türkiye açısından da bakıldığında toplumun bir basamak atlaması olarak değerlendirebiliriz. Bir de devlet kaynaklarının bu tür bölgelerde hangi alanlara yöneldiğine dair bir fikir ortaya koyarken üretim alanlarının ne olduğu da belirlenmiş oluyordu. Çünkü bunlar orman köyleri. Orman köyleri olduğu için tarım yapılamıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Bir de o yıllarda daha çok insanımız kırsalda yaşadığı için kırsala yönelik çalışmalar çok ön plandaydı.

Prof. Dr. Görgün Baran: 78, 79, 80, yani o süreç içerisinde. Dolayısıyla o alanı tanımak, o alandaki verileri toplamak, kendi sosyolojik bilgilerimle kırsal alanda nelerin yapılabileceğine dair fikirler edinmek, öneriler sunmak, keyifliydi.

Prof. Dr. Uğuzman: Heyecanlandırmış sizi. Doktorada neye yöneldiniz?

Prof. Dr. Görgün Baran: Doktorada, o zamanlar iletişim alanında daha yeni yeni çalışmalar yapılıyordu. Hatta hiç yok denecek kadar söyleyebilirim bir çalışmanın olduğunu ileri sürmek. Sadece Aydın Uğur Hoca, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde bu alanda çalışmıştı. Ben de Türkiye'nin toplumsal yapısı çerçevesinde bu enformasyon toplumuna ilişkin ne tür değişmeler oluyor, ne tür gelişmeler oluyor, Türkiye'de neler yapılabilir, bu alana yöneldim. Danışmanım da, biraz onun desteği de oldu böyle bir konuyu alma açısından. Dolayısıyla Türkiye'deki eğitim alanında, siyaset alanında, ekonomik alanda bu bilgisayar teknolojilerinin nasıl kullanıldığını ve ne aşamada olduğumuzu, özellikle araştırma geliştirme faaliyetlerinin yapılması için belirlenen fonların hangi düzeyde olduğunu, daha neler yapılması gerektiğine dair bir tezdi, önemli bir konuydu. O benim uzmanlık alanımı belirlemiş oldu ve ileriki tarihlerde medya ve iletişim çalışmamada öncülük etmiş oldu. Belki o doktoranın neticesinde daha sonra bir İletişim Sosyolojisi kitabı yayınlandı. Büyük ölçüde doktoramda da yer alan teorik kısmından yola çıkarak böyle bir kitap da sunmuş oldum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, öğrencileriniz sizi ve bizim öğrencilerimiz de sizi bu kitabınızla tanıyorlar. Zaten bu programın bir amacı da yayınlarından, kitaplarından tanıdıkları isimleri, bir de böyle cismen görmelerini sağlamak. Çünkü bir Aylin Görgün Baran ismi, isim çağrıştırıyor ama şimdi o resimle bütünleşince daha farklılaşıyor.

Hocam, medya iletişim, dijital çalışmalar, gençlik, yaşlılık, toplumsal cinsiyet, yani tek bir alanda değil çok cephede çalışıyor ve savaşıyorsunuz. Biraz da bu alanlardan bahsedelim mi?

Prof. Dr. Görgün Baran: Evet, teşekkür ederim hocam. Bu alanları sayarken özellikle iletişim zaten ana uzmanlık konum olduğu için 1997'den itibaren de bölümde İletişim Sosyolojisi dersi uygun gördüler, kabul ettiler, açıldı. Ben de o dersleri veriyorum hâlen. Onun ötesinde sadece o alanda kalmak istemedim. Biraz da şartlarla da bağlantılı olarak kadın ve toplumsal cinsiyet konusunda neler yapabilirim diye düşündüm. Çünkü hâlen günümüzde konuşuyoruz, kadının toplum içerisindeki konumu, iş yaşamındaki durumu, çalışma hayatı, çalışıp çalışmama konusundaki karar verme kabiliyetinin hâlen sorgulandığı meselesi çok eskilerden beri beni düşündürüyordu. Zaten biz üniversite lisansında beş yıl okuduk. Son dönemde de tez hazırladık. Tezim de kadınların evlilik ilişkileriyle iş ilişkilerini nasıl yürüttüğüne dair bir konuyu içeriyordu.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok zor bir alan.

Prof. Dr. Görgün Baran: Evet, onu biraz da kendim için de galiba düşünmüştüm. Hani ben iş kadını olmak istiyorum ya böyle nasıl olacak, ne yapılacak falan diye. Nihayetinde o konu hep aklımdaydı. Çünkü toplumun içinde yaşıyorsunuz ve bir sosyolog olarak gözlemcisiniz. Nereye gitseniz bütün

sorunlar sizin gözünüze takılıyor. Yani siz istemeseniz bile almış olduğumuz eğitim bize o bakış açısını sağlıyor. Dolayısıyla kadın konusunda da Hacettepe Üniversitesi'nin Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde yönetim kuruluna seçilmiştim. Oradan da yola çıkarak kadın konusunu biraz daha irdelemek istedim.

Prof. Dr. Uğuzman: Bir de hocam çalışmalarınızda ben öyle gördüm eğer yanlışsam lütfen düzeltin. Çalışma alanlarınızı kesişme noktalarında buluşturuyorsunuz. Mesela kadın çalışıyorsunuz, yaşlı çalışıyorsunuz, şiddet çalışıyorsunuz. Sonra dikkatimi çeken bir çalışmanız oldu. Yaşlıya şiddet. Yani bu tüyler ürpertici bir şey. Hepimizin yaşlıları var. El üstünde tutmaya çalışıyoruz. Bu, yaşlıya şiddetin olduğunu fark ederek bu konuya da yönelmeniz çok ilginç.

Prof. Dr. Görgün Baran: Evet çok doğru bir saptama olmuş. Hepsini kesişimsel olarak bir noktada yani hepsinden bir ilişki arayarak konuları değerlendirmeye çalıştım. Dolayısıyla şunu söylemek istiyorum. Kadın konusunda üniversitemizde sosyoloji bölümü çatısı altında 2013, 12-13 güz döneminde Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Yüksek Lisans Programı'nın kuruculuğunu yaptık. Dolayısıyla o vesileyle şu an hâlen program yürüyor. Gerçekten zor bir alan. Yani hani geleceğe yönelik önerileriniz olsa bile bunun o zihniyetin değişmesi meselesi dikkate alındığında hâlen çalışılacak diye düşünüyorum. Tabii kadın konusu; medyada kadın, yaşlılıkta kadın, yaşlılıkta şiddet, gençlik, dijitalleşme, Z kuşağı, bütün bunlar aslında iletişimle de bağlantılı olarak çalıştığım alanlar. Dolayısıyla da çok aslında sanki birbirinden farklıymış gibi gözüküyor ama ben hepsi arasında bir köprü kurmaya çalışıyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet o fark ediliyor.

Prof. Dr. Görgün Baran: Dolayısıyla yaşlanma da günümüzün en büyük problemi. Küresel anlamda baktığımızda artık dünya nüfusu giderek artmaya başladı. Dolayısıyla yaşlı oranı da yükselmeye başladı. Bizde hâlen %10 civarlarında olmakla beraber giderek artıyor bu oran. Sadece kendi ülkemiz açısından değil küresel boyutta da düşünmek gerekiyor. Ama öncelikli olarak içinde yaşadığımız toplumun sorunlarına bir parmak basmak açısından kendi ülkemde neler oluyor neler bitiyor buna dayalı olarak araştırmalar yaptık.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam bu noktada bir de şunu söylemek istiyorum. Biz tıp sayesinde insan ömrünü uzattık insanlık olarak. Bu çok sevindirici bir şey. Ancak sosyal bilimler ya da kurumların faaliyetleri aynı tempoda yürümediği için bu yaşlı bakımı özellikle ciddi bir sorun. Ya çalışmayan kız evladın üzerinde oluyor ya bir gelinin üzerinde oluyor. Ya da yaşlı evinde bakılıyor ama yatılı bakılması gerektiği için de yabancı kadınların gözetim ve denetiminde. İşte dil problemi var, din problemi var. Anneler, babalar istemiyorlar. Kültür farklılığı var. Sizin bu konuda da bir çalışmanız var. Oraya getirmek istedim sözü. Orada neler buldunuz, neler yaptınız?

Prof. Dr. Görgün Baran: Şimdi yaşlının bakımı gerçekten zor bir alan. Hem yaşlı açısından hem yaşlıya bakan açısından. Biz 2000 yılında Ankara çapında yaşlı ve aile ilişkileri bağlantılı bir araştırma

yapmıştık. Orada farklı sosyoekonomik düzeylerden bakarak yaşlıyı nasıl tanımladıklarını ve yaşadıkları sorunlarla nasıl baş ettiklerini anlamaya çalıştık. Hem anlamaya çalıştık hem de açıklamaya çalıştık. Çünkü o bir nicel araştırmaydı.

Prof. Dr. Uğuzman: İşimiz bu zaten. Anlayıp anlatmak.

Prof. Dr. Görgün Baran: Dolayısıyla orada genelde orta sınıf aile bağlarının daha güçlü olduğu ve anne-babalarına bakma konusunda daha istekli davrandıkları tespit edildi. Üst ve alt sınıflarda bu çok büyük bir problem olarak görülmedi. Alt sınıf zaten kendi yaşantısı içerisinde yaşlısını bir şekilde çok normal yaşantı içerisinde değerlendirdiği için problem olmuyor. Hatta alt sınıflardan daha fazla huzur evlerine giden yaşlıların olduğunu tespit ettik. Orta sınıfta bunu biraz daha tırnak içinde ayıp karşılayan, yani "Annesine bakamadı da huzur evine mi verdi?" diyen bir anlayış vardı. Üst sınıf da kendi içerisinde, evinde maddi koşulları iyi olduğu için bakıcılarıyla bu işi yürütüyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Bir parantez açabilir miyim? Merakımdan soruyorum. Benim de yaptığım bir araştırmada, bir kasabada yaşlılarını yolluyorlar yeni yeni huzur evine ama babalarını yolluyorlar, annelerini değil. Anneye her şekilde bakıyorlar. Sizin böyle bir tespitiniz oldu mu? Bir cinsiyet farklılığı yakalayabildiniz mi?

Prof. Dr. Görgün Baran: Çok değil çünkü Keçiören Güçsüzler Yurdu'nda da yaptığımız araştırmada, bu Ankara'ya çevre illerden kadın yaşlıların daha fazla geldiğini gördük. Ama sizin sonucunuzu anlayabiliyorum. Çünkü erkek bakımı aileler açısından daha sorunlu olduğu için bir şekilde kendini huzur evine naklederek ya da isteyerek orada bakımının sağlanmasını tercih etme durumu söz konusu olabilir.

Prof. Dr. Uğuzman: Kadın her yere sığar diyorlar.

Prof. Dr. Görgün Baran: Kadın kendi işini yapıyor, eve destek oluyor, çocuklarla torunlarla... Yatsa bile yapıyor bir şeyler. Evet bunlarla, sağlığı az çok yerinde olduğu takdirde. İkinci bir nokta da yaşlı erkeklerin yaşlı kadınlara göre daha önce hayattan koptuklarını görüyoruz. Vefat ettiklerini görüyoruz. Kadınlar daha uzun süre yaşıyorlar. Dolayısıyla o da erkekler açısından belki bir handikap. Yani eşini kaybetmesi çok büyük bir moral kaybı olarak karşımıza çıkıyor. Çok çeşitli konular var. Yani elinizi attığınız her alanda özellikle yaşlılar açısından inceleyebileceğiniz çok çeşitli alanlar var. Şimdi biraz önce ifade ettiniz bakım için yabancı kadınların tercih edilme meseleleri. Biz zannediyoruz ki deneyimlemediğimiz müddetçe zannediyoruz ki iş kotarılıyor her şey yolunda gidiyor ama öyle değil. Yani yaşadığınızda, çok farklı bir kültürden geliyorlar. Sizin söylediğinizle onların söylediği arasında ufacık bir uzlaşı yakalayamıyorsanız anlaşmanız çok zor. Nihayetinde anne babalar da yaşlılar da bir güven ortamı istiyorlar. Bizim çalışmamızda en çok vurguladığımız nokta bu. Yaşlılar yalnız kalmayı istiyorlar. Yani herkes evinde olsun başkasına yük olmayalım, kendi işimizi kendimiz görelim. İstiyorlar bunu. Bizim insanımız bunu istiyor. Ama yakın olmasını istiyor. Yani bir güven. Çocuğuna, kızına, oğluna yakın olmasını istiyor. Her seferinde hani başını vurabileceği ya da hemen onun yardımına

koşabileceği bir mesafede yakınlığı tercih ediyor. Bunu söyleyince zannediliyor ki yaşlılar sürekli kızlarıyla, oğullarıyla birlikte oturmak istiyorlar. Onları korumamız gerekiyor. Tamam korumamız gerekiyor. Ama onların derdi çocuklarının yanında olmaktan çok çocuklarına yük olmadan ama onlardan da kopmadan. Bu dengeyi sağlamak çok önemli. O her zaman sağlanamayabiliyor ve toplumdaki yaşlı algısının da biraz değişmesi gerekiyor. Bu son Covid-19 salgını sırasında yaşanan video çekimleri, haberlerdeki yansımalar, hep yaşlının söz dinlemeyen, sürekli kurallara aykırı davranan, "Ben zaten yaşlıyım, ne olacak bana?" diyen bir anlayış da verildi ve bu çok olumsuz örnek olarak değerlendiriliyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Bir de tabii biz kendimizi daha genç sayarken altmış beş yaş üstü, altmış beş yaş üstü diyerek yaşlılığımızı yüzümüze çok sık vurdular. Ben bundan da şikayetçiyim.

Prof. Dr. Görgün Baran: Evet. İşte hocam gençlere iyi örnek olmak gerekiyor bu konuda. Bu söylemler devam ettikçe, genç de bizi öyle algılıyor. Yani "Yaşlı ya, yaşlı ne olacak? İşte bunu yapar." gibi, böyle bir anlayış içerisinde olması çok doğru değil. Yapılan son çalışmalarda gençlerin kendi yaşlılarına daha hürmetkâr ama aile dışında tanımadıkları yaşlıları da bir o kadar nasıl diyelim mesafeli ya da onları çok dışarıdan biri olarak değerlendirdiği için, saygı meselesi biraz problem olarak görülüyor. Bu da çok ilginç. Biz şunu düşünüyoruz. Yani kimse kimseye saygı göstermek durumunda değil ama saygısızlık etmemek durumunda. Yani bu bir zorunluluk. Saygısızlık etmeyeceksin. "Kendine yapılmasını istemediğin bir şeyi sen de başkalarına yapma." anlamındaki o deyimden yola çıkarsak eğer, biz sevebiliriz, sevmeyebiliriz, hiç sevmediğimiz olabilir ama saygısızlık yapmamızı gerektirmiyor bu işler. Aynen öyle. Onun altını özellikle çizmek istedim. Bence bu programın herhalde mottosu gibi de oldu.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok teşekkür ediyorum. Bu sohbete doyulmaz ama süremizin sonuna geldik. Belki bir gün tekrar sizi konuk ederiz hocam. Çünkü o kadar çeşitli çalışma alanlarınız var ki pek çoğuna değinemedik bile. Belki son bir dakikada sizin söylemek istedikleriniz olabilir.

Prof. Dr. Görgün Baran: Şunları söylemek isterim. Tabii ki bu alana ilk girdiğimiz zamanla şimdiki arasında bayağı bir farklılık var. Hem bilgi birikimi açısından hem insan tanımı açısından hem farklı farklı kültürleri görme açısından baktığımızda, sosyolojinin çok önemli bir alan olduğunu düşünüyorum. Ve hükümet politikalarında mutlaka sosyoloji eğitiminin ve sosyologlarının istihdamının dikkate alınması, ele alınması. Bu kolay bir eğitim değil. Bunları alıyoruz ve toplum için öğrettiklerimizi, o gençler bizi geleceğe taşıyarak götüreceklerdir. Dolayısıyla çok fazla sosyolog mezun etmenin de doğru olmadığını düşünüyorum. Her üniversitede, şu anda 200'ün üzerinde üniversite var ve 80'inin üzerinde de sosyoloji bölümü var. İstihdam edilme koşulları her alanda sıkıntı olduğu gibi sosyolojide de sıkıntı. Belki daha eğitim politikalarının da neye ihtiyacımız var sosyoloji açısından. Ne kadar eğitim vermemiz gerekiyor. Bunlara da düşünerek bir politika geliştirilirse, ben sosyologların topluma çok yararlı bireyler olacağını düşünüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok teşekkür ediyorum. Bugün olsa galiba yine sosyoloji?

Prof. Dr. Görgün Baran: Aynen. Farkında olmadan girdim ama sanki bana biçilmiş bir alan olarak düşünüyorum. Bir meslek olarak görmüyorum. Hiçbir zaman sosyolojiyi bir meslek olarak görmedim. Ben daha çok sosyolojinin bu entelektüel yönü program geliştirme, proje geliştirme, araştırma faaliyetlerinin daha ağırlıklı olarak ele alındığı bir alan olarak gördüm.

Prof. Dr. Uğuzman: Yayınlarınızda da bu çok güzel seziliyor. Okumayanlar için okumalarını tavsiye ederiz tabii ki. Çok teşekkür ederiz bizi kırmayıp geldiğiniz için tekrar.

Prof. Dr. Görgün Baran: Ben de çok teşekkür ediyorum hocam, böyle bir fırsatı verdiğiniz için.

Prof. Dr. Uğuzman: Estağfurullah. Bizim için mutluluktu.

Sevgili izleyiciler bir Sosyoloji Sohbetleri programımızın daha sonuna geldik. Hepinize iyi günler diliyoruz.

PROGRAM 5 – Program Konuğu: Prof. Dr. İlkay Savcı

Çekim Tarihi: 22.03.2022

Yayin Tarihi: 12.06.2022

Deşifre Eden: Ayşe Ceren Ülber (Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: İyi günler sevgili izleyiciler. Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle birlikteyiz. Bugünkü konuğumuz Sayın Profesör Doktor İlkay Savcı. İlkay Savcı sosyolog. Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Emekli Öğretim Üyesi. Hoş geldiniz İlkay Hocam.

Prof. Dr. İlkay Savcı: Hoş bulduk.

Prof. Dr. Uğuzman: İlkay Hocam sizİ, çok kısa bir şekilde kendinizden tanıtarak programımıza başlayabilir miyiz? Kimdir İlkay Savcı?

Prof. Dr. Savcı: Tabii. Ben Hacettepe Üniversitesi mezunuyum. Sosyoloji Bölümü mezunuyum. O zamanki dönemde adı Sosyoloji ve Idareydi. Sanıyorum kamu yönetimi derslerini de içeren bir müfredata sahipti. Diplomamda öyle yazıyor. Sonradan fen edebiyat fakülteleri kurulduğunda değişti. Liseden beri bu alana ilgi duyuyorum. Felsefeyle başladı ilgim. Lise döneminde hakikaten çok çok iyi bir eğitim aldık. Merak o dönemde başladı. O dönemde okuduğunuz kitaplar, dünya klasikleri ufkunuzu genişlettikçe içinde yaşadığınız toplumu da yavaş yavaş sorgulamaya başlıyorsunuz. Yine benim okuduğum yıllar Türkiye'nin altmış sekiz kuşağı dediğimiz, öğrenci olaylarının olduğu döneme denk geldi. Dolayısıyla televizyon yok, radyo başında dinlediğimiz haberlerden, gazetelerde okuduklarımızdan da bilinçlenmeye başladık, ilgilenmeye başladık. Yine altmış yedi, İsrail- Mısır savaşı siyasetle ilgilenmemi, yani dış siyasetle ilgilenmemi özendiren bir süreç oldu. Onu izlemek, o savaşı, üç günde biten bir savaşı, hiç tahmin etmiyorduk. Çok etkileyici oldu. Bu şekilde toplumsal olaylara ilgi duymaya başladım ama hukuktu esas ilgi alanım yani yönlendirildiğim alan. Ama ben, öğrenci arkadaşlarım lisedeki arkadaşlarım, hep bir Hacettepe Üniversiteli olmak diye bir şey vardı. "Bitirince okulu, Hacettepeli olacağız." vs. O böyle bir şey olmuş, bilinçaltımıza işlemiş. Hakikaten Hacettepe'ye geldim. Temel bilimler binasının hemen ilk katında da sosyoloji departmanı vardır. Oradan içeri girdim. Bir pano. Panoda da şöyle bir yazı okudum. İşte Amerika'da bir sosyoloji öğrencisi araştırma yapmak üzere bir genelev ziyaretine gidiyor ve orada kadınlarla beraber kalıyor ve onların sorunlarını tartıştığı bir ödev hazırlıyor. Bunu da, bölümde asılı olmasını, ben böyle çok olağanüstü bir özellik olarak gördüm bölüm için. Dedim ki ben herhalde doğru yerdeyim.

Prof. Dr. Uğuzman: Sevdiniz mi?

Prof. Dr. Savcı: Sevdim.

Prof. Dr. Uğuzman: Sevdiniz. Herhâlde çok sevdiniz ki lisans, yüksek lisans ve doktora hepsi sosyoloji olmuş. İstikrarlı bir eğitim hayatı.

Prof. Dr. Savcı: Evet, evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Arkasından Siyasal Bilgiler Fakültesi ama orada yeni bir bölüm, yeni bir bakış açısı. Çalışma hayatına sosyolojik bakan yeni bir bölüm. Bu konuda neler söyleriz?

Prof. Dr. Savcı: Siyasal, öğrenciyken de çok gittiğim bir yerdi. Orası daima büyüleyici bir yer olmuştur. Yani öğrenci olaylarının merkezi olmak bakımından bir sinema platosu gibiydi, bir film platosu gibiydi. Giderdik konuşmaları izlerdik. Oo! tabii ateşli konuşmalar, yürüyüşler olurdu. Takılırdık, bizde takılırdık peşlerine vs. Hep ilgi duyduğum bir yerdi siyasal benim. Kütüphanesinden çok yararlanmışımdır mesela. Hacettepe'nin kütüphanesi böyle gıcır gıcır Amerikan kitaplarıyla doluydu, Amerikan yayınlarıyla doluydu. Onlardan da kuşkusuz yararlandık ama siyasalın kütüphanesinin daima başka bir kokusu vardır. Tarih kokar, çok eski tezlere ulaşabilirsiniz, onlar daktiloyla yazılmış tezlerdir. Onlar daha büyüleyici gelmişti bana. Hep istiyordum, o tarafa doğru gitmek istiyordum. Kısmet oldu doktoramı yaparken siyasalda da çalışmaya başladım. Çok da cesaretim yoktu. Akademide kalır mıyım? Siyasalda acaba sosyolog olarak ne yapılır, ne yapabilirim? diye düşünürken ben yine hatırlarsınız; 2001 A Space Odysseus diye bir film vardı. Bir yapay zekâ gemiyi ele geçirir ve işte mücadele eder gemidekiler o yapay zekâyla. Ondan beri de bir teknoloji tutkum vardı. Ben kendime öyle bir alan buldum. Teknoloji ve toplum diye.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, evet... Çalışmalarınıza bakınca teknoloji ve toplum ağırlık gösteriyor. Çalışma hayatı, kadının görünmeyen emeği, tarımda nasıl görünür olunabilir. Bu gibi konularda güzel çok nitelikli çalışmalarınız var, ellerinize sağlık.

Prof. Dr. Savcı: Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu alanlarda size kalan, bu çalışmalar sonucunda bahsettiğimiz çalışmalar sonucunda size kalan tortuyla ilgili birkaç cümle söyler misiniz?

Prof. Dr. Savcı: Tabii. Şimdi bir kere siyasal bir ekol, yani bir ikinci üniversiteden mezun oluyor gibi oluyorsunuz. Yani içine girdiğiniz zaman da başka bir dünya. Hem uzlaşmacı, hem çatışmacı ilişkilerin olduğu, kendine çok özgü bir alan. Yani bir akademik kurulda mutlaka bir şeyler öğrenip çıkarsınız konuşmalardan. Çünkü farklı farklı departmanlar bir araya gelir. Oradan bir kere kendinizi çok geliştiriyorsunuz. Eleştirel bakmayı öğreniyorsunuz. Hacettepe'de Amerikan Sosyolojisi eğitimi aldığımız için Kıta Avrupası ekolü hep cazip gelmiştir. Yani mutlaka bir şey kattı Amerikan sosyolojisinin altında Fransız, İngiliz, Alman aydınlanmasını taşıyan eleştirel bir düşünce biçimi çok besleyici oldu benim için. Yani yeniden bir sosyalleşme yaşadım.

Prof. Dr. Uğuzman: Ve çalışmalarınızın size kattığı...

Prof. Dr. Savcı: Tabii, tabii. Mesela işsizlik, istihdam bu alanlara ilgi duyduk.

Prof. Dr. Uğuzman: Genç işsizliği.

Prof. Dr. Savcı: Genç işsizliği. Nasıl başa çıkılabilir? Eğitim sistemindeki sorunlar, teknik işgücü

ihtiyacı, teknolojik toplumla bağlantılı, yine denetim toplumu. Mesela denetim üzerine odaklanmak, yönetmek denetlemeden olmaz ama yönetimin iklimini belirleyen şey, denetimin niteliğidir. Bütün bunların keşfine varmak, bizzat yöneticilik yaparak bunları görmek yine Ankara Üniversitesi'nin kariyer merkezini kurdum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, evet. Öyle bir kuruculuğunuz var.

Prof. Dr. Savcı: Bu böyle bir, hani kurucusu olduğum bir şeyde ve çok yerleşkeli bir üniversitede tek merkezden yönetilecek bir kariyer merkezi çok ütopik gibi gözüküyordu. Gerçekten de zordu. Sonra arkadaşlarıma emanet ettim. Onlar da eksik olmasınlar başarıyla yürütüyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel ama çok başarılı çalışmalarınız, projeleriniz gerçekleşti.

Prof. Dr. Savcı: Evet, Avrupa Birliği projelerinde çalıştım, mesleki eğitim konusunda çok AB projesi var. Yine Türkiye'nin yenilik sistemi üzerine bir TÜBİTAK projesinde çalıştım ve kamu ayağını yürüttüm araştırmanın. Yani bir özel sektör ayağı vardı. Bir de kamu kuruluşlarının Türkiye'nin inovasyon sistemine katkısının belirlenebileceği bir nitel araştırmaydı.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu tecrübeler sonucunda sayın hocam, Türkiye'deki sosyoloji eğitimini nasıl buluyorsunuz? Ya da nasıl olması gerekir diye düşünüyorsunuz?

Prof. Dr. Savcı: Evet. Yani ben tabii genel sosyolojiden uzaklaşmış oldum. Yani daha spesifik bir alana kaymış oldum. Ama önüme gelen doçentlik tezlerinden, sosyolojiyle bağlantısı olan farklı alanlarda çalışan akademisyenlerin yazıp çizdiklerinden de okuduğum kadarıyla sosyoloji de çok alt dallara ayrıldı.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Çok özelleşti. Bu bir zenginlik getiriyor. Ben çok da başarılı buluyorum. Yani çok iyi niyetli araştırmalar, çalışmalar var. Sadece Türkiye'nin toplumsal yapısının ihtiyaçlarının tespit edilmesinde ve de taşın altına elinizi sokmanız gereken durumlardan uzak durmak var benim gözlemlediğim. Bu sadece sosyolojide değil diğer alanlarda da böyle. Yani biraz kolaya kaçmak.

Prof. Dr. Uğuzman: Durumları tespit edip...

Prof. Dr. Savcı: Evet. Yani zor olana odaklandığınız zaman bir meşakkat bekliyor sizi. Meşakkatli bir yoldan yürüyeceksiniz. Genelde araştırmacılar, özellikle gençler, doktora tezleri çok önemlidir bu açıdan kolay olanı tercih etmek istiyorlar. Yani daha fazla kaynak bulabilsin, kolayca yazabilsin. Hâlbuki yazamıyorsanız, teze dövünmeye başladıysanız, saçınızı başınızı yolar vaziyete geldiyseniz, doğru yoldasınız.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, öyle bir sancılı süreçtir değil mi?

Prof. Dr. Savcı: Evet bu bir sancılı süreç. Ama buradan doğru bir şey çıkıyor. Çünkü aynı zamanda öğreniyorsunuz. Siz farklılaşıyorsunuz farkında olmadan. Farkında olmadan doktor oluyorsunuz aslında. Tez bunu tamamlıyor doktor sürecini, doktorluk sürecini. O yüzden sosyolojinin ben çok sayıda sosyolog yetiştirmek yerine toplumun ihtiyaç duyacağı özgün alanlara yönelmiş...

Prof. Dr. Uğuzman: Nitelikli,

Prof. Dr. Savcı: Nitelikli bir işgücü olarak sosyolog yetiştirilmesinin daha doğru olacağını düşünüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Yayınlarınız arasında şiddet, son zamanda çok gündemde olan şiddet konusuyla ilgili olanlar da var. Şiddet mağdurlarının durumlarıyla ilgili bir de şey ilgimi çekti. Sokak çocukları için yeni bir çalışma alanı önerdiğiniz bir makaleniz var. Bu ikisinden de biraz söz edelim mi?

Prof. Dr. Savcı: Evet, evet. Şimdi sokak çocukları bir Avrupa birliği projesiydi. Projelerde genelde ekip olarak çalışıyorsunuz. Yani herkes işin bir bölümünü paylaşıyor. Proje yapılıp tamamlandıktan sonra her hocanın birlikte bir araya gelip de bir şey yazması çok zor. Yani herkes başka alanlara dağılıyor, gidiyor ve proje orta yerde kalıyor. Projenin en negatif özelliği budur. Yayına çevrilemez. Rapor olur bir köşede kalır. Ben de sokak çocuklarında, ...Bir Avrupa birliği projesiydi. Orada dedim ben böyle bir yayın yapabilir miyim acaba diye projeden sokak çocuklarının işte bir mesleğe yönlendirilmesi üzerine bir çalışmaydı. Pilot çalışmalar yapıldı. Öneriler geliştirildi. Ama ne kadar başarıya gitti, hayatta geri dönüşümünde nasıl oldu? Onları takip edemiyorsunuz. O işi orada bırakıyorsunuz, başka bir tarafa doğru gidiyorsunuz.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok işimiz var çünkü.

Prof. Dr. Savcı: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Yapılacak çok iş var.

Prof. Dr. Savcı: Evet. Yani bu şeyin, mesela engellilerle de yaptığımız çalışmalar vardı. Yani

sorunu tespit ediyorsunuz ama çözüm önerinizi dinleyen bir merci yok.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Bizim yani en büyük akademik çalışmalarda, projelerde, hükümetlere işte ilgili bakanlıklara, kurum ve kuruluşlara önerilerimizin yeterince cevaplandığını düşünmüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, evet.

Prof. Dr. Savcı: Mesela son yaptığımız Suriyelilerle ilgili araştırmada...

Prof. Dr. Uğuzman: Biraz ondan da bahsedelim.

Prof. Dr. Savcı: Yani son araştırmamızdı bir Avrupa birliği projesiydi. Ankara'da Önder Mahallesi Siteler'in arkasındaki Önder Mahallesi'nde başladık. Ben kadınlarla yürüttüm araştırmayı. Yani kadınların iş kurma becerisi, ayakları üzerinde durma. Çünkü çoğunun kocası ya Suriye'de kalmış ya savaşta ölmüş.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Bir şekilde hasbelkader gelmişler, ama burada tutunmak istiyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Ama çocuklar var eteklerinde.

Prof. Dr. Savcı: Çocuklar var eteklerinde. Yaşadıkları sorunlar üzerine odaklandık. Yani Türkiye'ye uyum süreci içerisinde iş bulma, sahip oldukları becerileri paraya çevirebilme kabiliyeti, bunun için ne tür fırsatları ulaşabiliyorlar? Neler başarabilirler? Onlar üzerine odaklandığımız bir projeydi.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel. Şiddet mağduru kadınlarla ilgili çalışmanızdan ne gibi sonuçlar çıktı?

Prof. Dr. Savcı: Evet. Şiddet mağduru çalışması, bizzat Adalet Bakanlığı'nın istediği bir şeydi.

Prof. Dr. Uğuzman: Yine kadın odaklı mıydı?

Prof. Dr. Savcı: Evet. Bir merkez kuruluyordu. Yani şiddet mağdurlarının hayata döndürülmesi üzerine bir projeydi. Ben çalışmaya başladım fakat Adalet Bakanlığı bu işte ilerleyemedi. Çünkü mağduriyet kavramı iki yönlü bir kavram. Yani kişi "Ben mağdurum." dediğinde ne kadar o mağduriyeti nasıl tespit edeceğiz sorununu Adalet Bakanlığı da çözemedi.

Prof. Dr. Uğuzman: Aynen.

Prof. Dr. Savcı: Ve bu proje şey yaptı. **Prof. Dr. Uğuzman**: Yarım mı kaldı? **Prof. Dr. Savcı**: Yarım kaldı.

Prof. Dr. Uğuzman: Hay Allah...

Sona bıraktım bu çok kıymetli çalışmanızı. Cezaevi çalışmalarınız var.

Prof. Dr. Savcı: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Bir çalışma diye yola çıkmışsınız.

Prof. Dr. Savcı: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: İki çalışmaya dönüşmüş.

Prof. Dr. Savcı: Evet. İki çalışma çıktı karşımıza. Çünkü cezaevlerinde ben eğitim almak bir mesleki formasyon elde etmek ve tahliyeden sonra toplumda tekrar hayatını kazanabilecek duruma gelmek niyetiyle başlayan bir süreci araştırıyordum. Cezaevi iş yurtları.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Cezaevi iş yurtları genelde açık cezaevlerinde olan tarım cezaevi, endüstri tipi cezaevleri olarak ikiye ayrılan ve yarı açık, açık cezaevlerinde çoğunlukla infaz korumanın bulunmadığı, dışardan baktığınız zaman bir fabrikaya, bir okula benzeyen binalarda, mahkûmların çeşitli üretim faaliyetlerinde bulunduğu, çeşitli iş kollarının bulunduğu bir düzen cezalandırmada.

Prof. Dr. Uğuzman: Kadınlar için ve erkekler için ayrı ayrı.

Prof. Dr. Savcı: Ayrı ayrı tabii ki. Fakat kadınlarda fark ettiğim şey, kadınlarda açık cezaevi yok. Yani kadının kadın olmak nedeniyle ayrıca erkeksi bir dünyada korunması gerektiği için kadın cezaevleri kapalı.

Prof. Dr. Uğuzman: Hıı!

Prof. Dr. Savcı: Ve iş olanakları da daha kısıtlı kadınlar için. Son zamanlarda benim yaptığım dönemde az sayıda kadının cezaevinde üretimi söz konusuydu. Şimdi daha da yaygınlaştırılmış. Çünkü özel sektör girdi cezaevlerine. Özel sektör için mantı üretiyorlar, dolma yapıyorlar, değişik ürünler üretiyorlar ve bundan belirli düzeyde de gelir elde ediyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel bir şey, bu arada iyi bir proje.

Prof. Dr. Savcı: Evet, evet. Kadınlar memnunlar bu işten. Kadınlar için cezaevindeki ev kavramı tam da onlar için uyumlu. Yani gerçekte eşleriyle beraber yaşadıkları evden daha koruyucu olabilir.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Cezaevi. Çok böyle güzel oturan bir kelime, memnunlar. Çünkü dışarıya çıktıkları zaman onların hasımları var. Mesela eşini öldürmüş bir kadın için dışarıya çıkmak ...

Prof. Dr. Uğuzman: Risk.

Prof. Dr. Savcı: Yeniden, yani öldürülüp öldürülmeyeceğini bilmiyor. Takipçisi olup olmayacağını bilmiyor. Düşmanı var dışarda. Erkeği öldürmüş sonuç olarak. Bu çok alışılmış bir şey değil. Türkiye için bile. Dolayısıyla kadınların cezaevinde kalma arzuları var.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Onlara rastladım ben.

Prof. Dr. Uğuzman: Böyle bir sonuç mu çıktı? İlginç.

Prof. Dr. Savcı: Evet. Bazılarında bazı kadınlar çıkmak istemiyorlardı.

Prof. Dr. Uğuzman: Çocukları da yanlarında mı?

Prof. Dr. Savcı: Çocukları yoktu benim araştırma yaptığım yerde. Çocuklar zaten belli bir yaşta ise ...

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Kalabiliyorlar. Onun dışında.

Prof. Dr. Uğuzman: O da çok üzücü bir durum

Prof. Dr. Savcı: Çok üzücü tabii yani kadın. Kapalı cezaevleri daha üzücü.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Daha şey, klostrofobik ortamlar. Şeye benzetmiştim ben... Kapalı cezaevlerinde volta atıyorlar ya havalandırmaya çıkıyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Böyle bardağı alırsınız bardaklar bir kutunun içinde olur ya.

Prof. Dr. Uğuzman Evet.

Prof. Dr. Savcı: Şöyle tepeden baktığınız zaman volta atılan yerler, o kutunun içindeki boşluklar gibi bir duvardan bir duvara, gidiyor geliyor, gidiyor geliyor. Üstü kapalı.

Prof. Dr. Uğuzman: Birbirinin yolunu kesemiyor. Onun da kendine göre kuralları var.

Prof. Dr. Savcı: Zaten iki kişi falan çıkıyorlar. Özellikle F tipi cezaevlerinde.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Yani zaten özel statülü cezaevleri onlar. Koğuş tipi olanlarda daha geniş yerler söz konusu. Bursa Kapalı Cezaevi'nde görmüştüm. Üst tarafta.. Böyle mektup atmışlar birbirlerine, tellere takılmış vs.

Prof. Dr. Uğuzman: Bursa Cezaevinde mi çalıştınız?

Prof. Dr. Savcı: Hayır. On üç cezaevinde çalıştım.

Prof. Dr. Uğuzman: On üç cezaevinde çalıştınız.

Prof. Dr. Savcı: Evet. Üç tane tarım cezaevi, endüstri cezaevi, mesela fordist üretimin olduğu cezaevleri vardı.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok kıymetli bir çalışma.

Prof. Dr. Savcı: Çok öğreticiydi. Dış dünyanın aynısı içerde var. Aynısını kuruyorsunuz.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Aslında çok yabancılaştırıcı bir yer değil. Sadece sizin algınızda yabancılaşma var. Dışardaki dünyadaki ilişkilerin hepsi içerde kurulu.

Prof. Dr. Uğuzman: Size tepkileri nasıl oldu hocam? Kendilerinin böyle bir araştırmaya konu ediliyor olması onları mutlu mu etti?

Prof. Dr. Savcı: Onlar benim önce bir af örgütünden geldiğimi zannettiler. Bazen de Adalet Bakanlığı müfettişi olabileceğimi düşündüler.

Prof. Dr. Uğuzman: Acaba bu soyadınızla bağlantı mı kurdular?

Prof. Dr. Savcı: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: İlkay Savcı.

Prof. Dr. Savcı: Evet. Zaten girmeden değiştirdim soyadımı.

Prof. Dr. Uğuzman: Aaa!

Prof. Dr. Savcı: Yani Savcı soyadının onlar için ürkütücü olacağını düşündüm.

Prof. Dr. Uğuzman: Doğru.

Prof. Dr. Savcı: Doğrudan ona odaklanıyor ve sizi Savcı olarak kabul ediyor olabilir. O yüzden evlenmeden önceki soyadımı kullandım. Bunda bile güven sağlamak çok zor oldu. Kadınlar daha tutuktular. Gelip güvenmek açısından. Sadece bir kadın hatırlıyorum. Geldi oturdu dedi ki, "Ben cinayetten hüküm giydim. Ben konuşursam hepsi gelir sizinle konuşur."dedi.

Prof. Dr. Uğuzman: Aa! böyle lider vasfı.

Prof. Dr. Savcı: Evet lider şeyli. Onla ilk görüşmemizi yaptık sonra diğerleri geldiler.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. Çok ...Hem heyecan verici.

Prof. Dr. Savcı: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Hem cesaret isteyen. Ama çok kıymetli bir çalışma.

Prof. Dr. Savcı: Evet. Biz de onlarla beraber kapalı kaldık. Çünkü üstümüze kapı kilitleniyordu.

Prof. Dr. Uğuzman: Tabii tabii.

Prof. Dr. Savcı: Yani açık cezaevinde mesela erkeklerle açık alanlarda görüştük. Ama kadınlarda kapılar kitleniyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Yani kadınların korunması gerekiyor. Çevreden korunması gerekiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Elinize, yüreğinize, emeğinize sağlık hocam.

Prof. Dr. Savcı: Sağ olun.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu tip çalışmalara gerçekten çok çok ihtiyacımız var. Bunlar çalışılması gereken sosyoloji alanları. İki tane daha soru sorarak sohbetimizi sonlandırmak istiyorum. Bir tanesi, yine dünyaya gelseniz sosyoloji der misiniz?

Prof. Dr. Savcı: Sosyoloji derim de acaba akademisyen olmak ister miyim emin değilim.

Prof. Dr. Uğuzman: Öyle mi? Yorduk mu sizi? **Prof. Dr. Savcı**: Yormadınız. Akademi çok değişti. **Prof. Dr. Uğuzman**: Akademi değişti?

Prof. Dr. Savcı: Akademi kurallara bağlandı. Yayın yapma zorunluluğu getirildi. İşte şu puanı aldın, bu puanı aldın. Ruhu kayboldu.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Yani kendini özgür hissetmediğin zaman araştırmaya yönelemezsin. Birileri senden puan istedi diye bir şey yazmak zorunda olmamalısın. İstediğin için yapmalısın gibi. Bunu da, tabii bu kuralları koyanların da tabii ki gerekçeleri var. Dolayısıyla tartışılabilir bir konu.

Prof. Dr. Uğuzman: Zamanında oldu. Tartışılabilir.

Prof. Dr. Savcı: Kişiliğe de bağlı biraz.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, evet.

Prof. Dr. Savcı: Ben biraz ...

Prof. Dr. Uğuzman: Özgür çalışmak istiyorsunuz.

Prof. Dr. Savcı: İnatçıyım diyelim

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, yani eski hocalarımız iki üç kitap yazarlardı, şimdi o kadar çok belki kitap yazmadan, daha çok makaleye...

Prof. Dr. Savcı: Makale evet, yazılıyor...

Prof. Dr. Uğuzman: Ranta yönelik de diyebileceğimiz.

Prof. Dr. Savcı: Yani yurtdışı yayın yapmaya çalışıyorlar ve buradan yurt dışı yayın çıkmıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Buradan yurtdışı yayın yapılmış algısının yaratıldığı çarpık çurpuk bir şeyler çıkıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Ve bunları reddetmekten, doçentlik dosyalarında özellikle bunları reddediyoruz yani.

Prof. Dr. Uğuzman: Anladım. Son bir soru. Siz sosyolojiye çok şey katmışsınız bu belli.

Prof. Dr. Savcı: Yok öyle demeyelim.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok iyi öğrenciler yetiştirmişsiniz.

Prof. Dr. Savcı: Herkes, her akademisyen bunu yapıyor zaten.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok mütevazısiniz efendim. Çok sayıda doktora öğrenciniz, yüksek lisans öğrenciniz olmuş. Yetiştirdiğiniz yüzlerce, binlerce belki öğrenciniz olmuş. Siz sosyolojiye çok şey katmışsınız. Sosyoloji sizin kişiliğinize ne kattı? Ben bunu merak ediyorum. Her konuğuma da soruyorum.

Prof. Dr. Savcı: Soruyorsunuz evet. Güzel bir soru bu. Ben doktora tezimi yazarken sorduğum sorular, soru kâğıtlarının arkasına cevaplayıcıların yazdığı hikâyeleri okuduğum zaman dedim ki "Ben yanlış bir iş yapıyorum. Ben onları dinlemeliyim. Onlar soru kâğıtlarını onlar doldurmamalı. Ben onları dinlemeliyim." Dolayısıyla o düz tablolar, çapraz tablolar yaptığımızda altlarında benim yorumumdan çok onların yorumuna yer vererek nitel araştırmaya adım attım. Sosyolojinin bana kattığı şey, keşifsel araştırma. Yani bir şeye derinlemesine dalıp o dipte ne var? Gerçekte göründüğü gibi mi? Mesela cezaevlerindeki hacir altındaki insanlar, size anlattıklarıyla deştiğiniz zaman, anlatılanlar birbirinden farklı. Çünkü sorduğunuz soruya gelen cevap, cezaevi yönetimince okunabilecek bir cevap olarak geliyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Doğru. Bu her alanda var. Köyde de çalışsanız, kasabada da çalışsanız.

Prof. Dr. Savcı: Aynen öyle.

Prof. Dr. Uğuzman: Bir sınıfta da çalışsanız.

Prof. Dr. Savcı: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: İnsanlar bunun bir başkası tarafından okunabileceğini, kendisine zarar verebileceğini düşünüyorlar. İşimizin zorluğu bir ölçüde de burada.

Prof. Dr. Savcı: Tarafı orda. O yüzden ben bir daha nicel araştırma yapmadım.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Savcı: Nitel araştırma. Öğrencilerime de doktor öğrencilerime de... Çünkü nicel araştırma da nitel araştırma kurgusunun matematiğe çevrilmiş hâlidir. Sayılara çevrilmiş hâlidir. Çok da birbirinden bağımsız değiller. Ama o derinlemesine eşelemek kadar öğretici ve tatmin edici bir şey daha yok. Benim sosyolojiden en fazla kazandığım şey, bu alan çalışması. Alana çıkmıyorsanız sosyoloji de olmuyor diyeyim.

Prof. Dr. Uğuzman: Doğru söylüyorsunuz. Çok teşekkür ediyorum sayın hocam.

Prof. Dr. Savcı: Ben teşekkür ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: Şeref verdiniz. İyi ki geldiniz.

Prof. Dr. Savcı: Çok çok naziksiniz. Beni çağırdığınız için ben de çok mutlu oldum.

Prof. Dr. Uğuzman: Rica ederim. Rica ederim. Bilgilerinizle bilgilerimize katkılarda bulundunuz.

Prof. Dr. Savcı: Estağfurullah.

Prof. Dr. Uğuzman: Sevgili izleyiciler. Bir Sosyoloji Sohbetleri programının sonuna geldik. Kaçırdığınız programları ya da tekrarını izlemek istediğiniz programı, You Tube kanalından da izleyebilirsiniz. Bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında daha buluşmak görüşmek üzere herkese esenlikler diliyorum.

PROGRAM 6 – Program Konuğu: Prof. Dr. Sibel Kalaycıoğlu

Çekim Tarihi: 29.03.2022

Yayin Tarihi: 19.06.2022

Deşifre Eden: İklim Yalnızoğlu (Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: İyi günler Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle beraberiz. Bugün yine çok kıymetli bir konuğum var. Sayın Profesör Doktor Sibel Kalaycıoğlu. Kendisi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Emekli Öğretim Üyesi ve aynı zamanda da Sosyoloji Derneği'nin başkanı. Sayın hocam hoş geldiniz.

Prof. Dr. Sibel Kalaycıoğlu: Merhaba, hoş bulduk.

Prof. Dr. Uğuzman: Bizleri kırmayıp geldiğiniz için çok teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Estağfurullah. Ben çok, teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Sizi bizler zaten tanıyoruz. İzleyicimiz de sizi daha yakından tanısın isteriz. Bu kapsamda önce size, kimdir Sibel Kalaycıoğlu? diye sorsam sayın hocam.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Sibel Kalaycıoğlu; Ankaralı bir anne, Çanakkaleli bir babadan doğan, işte Ankara'da büyük, hayatının büyük çoğunluğunu Ankara'da geçirmiş, 3 kız kardeşten oluşan bir ailenin üyesi. Öyle söyleyeyim. Ailemiz tabii çok önemli malum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. İlk şekillendiricimiz.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Evet, evet. Ondan sonra Ankara'da bütün eğitimim. İşte Ankara Koleji'ne devam edip, derken oradan bizim zamanımızda, siz de hatırlarsınız üniversite sınavı iki türlüydü. Ben hep tıp istemiştim. Nedense o zaman, yine bizim dönemimizde yani bizim hani dediğim zaman böyle. İlkokul ortaokul çağlarımızda genellikle Türkiye'deki şey söylem işte böyle, şeye ulaşamayan olanakları olmayan doğuda, güneydoğuda kırlardaki insanlara yardım etmek filan gibi böyle bir filantropik bir şey vardı, söylem vardı. Ben de ona kapılmıştım bir şekilde. Hani en iyisi bunu tıpla yaparım. Doktor olma hevesim vardı herhalde. Derken işte ben hep oraya heveslendim ve üniversite sınavında da tıp amacıyla tıbbiyeye girme amacıyla girdim. Derken orda ben Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne giriş sınavı farklıydı, kendi başına yapılırdı.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Hatırlarsınız.

Prof. Dr. Uğuzman: Ben de öyle girmiştim.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Ve de genel sınavda böyle bir şey yokken ODTÜ'de şey vardı, bölüm tercihleri vardı. Dört tane bölüm tercihi yapılırdı. Ben onun üzerine ODTÜ'ye de son dakikada gene sevgili anne...Rahmetli annemin şeysiyle, "Haydi sen bir de burayı da dene ama orda tıp yok, olsun bir de

oraya…" falan ben birinci olarak bir de en yakın ne olabilir psikoloji yazdım. Hani tıbba en yakın olarak. Ondan sonra sıraya ikinciye sosyoloji ve kimyayı da severdim, hadi kimyayı da yazayım derken dört tane tercih yapıp ama hani esas benim hevesim tıbbiye ya tıbbiye olmadı. Ne de o fizik tedavi bölümü oldu bu tarafta. Orada da gene bizim 70'li yıllarda ODTÜ Sosyoloji Bölümü diye bir bölüm yoktu. Sosyal bilimler bölümü altındaydı. Orası işte psikoloji sonrada ikinci sınıfta ayrılırdık. Derken orada da Sosyal bilimler bölümünü kazanmış oldum. Şimdi… Fizik tedavi derken ODTÜ'yü o şekilde tercih edip Sosyal bilimler bölümüne kaydolduk.

Prof. Dr. Uğuzman: Hiç pişman oldunuz mu sosyoloji oldu diye?

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Hiçbir zaman. Hiçbir zaman. İkinci senenin başında tercih yapın dediler. Direkt sosyoloji alanını tercih ettim. Sonradan da zaten yani işte 80'li yıllar 82'i falan YÖK'ün kurulmasından sonra psikoloji ve sosyoloji ayrılarak hani ayrı diplomalar haline geldi. Ben o zaman yine ODTÜ'deydim. Tam biz o sıralarda ama ben sosyal bilimler mezunu olarak diploma almış oldum.

Prof. Dr. Uğuzman: E, ilk giriş olarak.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Ama sosyoloji alt dalında.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet Hocam.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Şimdi bir de bir faktör daha var. Lisede benim bir felsefe hocam vardı. Şimdi adını hatırlayamayacağım. O da beni çok cezbeden bir konuydu. Hani felsefe sosyoloji o anlamda hani ikinci senede seçtim ama çok da şey değildim. Yani hani kesin karar verdim psikoloji kesin olmayacak diyerekten. Tabii o zaman biraz ODTÜ'nün de şöyle bir cümleyle bahsedeyim. Biz tam Hasan Tan döneminin öğrencileriyiz. Meşhur belki ODTÜ'yü bilenler bilirler. Hasan Tan dönemi ve o tabii psikolojinin başıydı esaslı olarak. Pek istenmeyen bir dönem. O anlamda da biz zaten sosyolojiyi rızasıyla seçtik. Fakat hiçbir zaman dönüp arkama bakmadım. Çok mutlu oldum. Yine bizim dönemimizde DPT geleneği vardı. Bütün hayalim sosyolojiyi bitirip DPT'de çalışmak. Çünkü araştırma meraklısıydım. İlla araştırıcağım, gideceğim araştırıcağım. Bu anlamda DPT de hep araştırmalar yapan bir kurum olarak tanınırdı. Ben o zaman DPT'ye gitmek amacıyla hani diploma alma hevesindeydim.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Sonra mezun olduktan sonrada baktık ki DPT'den önce daha önce bir işte üst derece lazım. Lisanstı, yüksek lisanstı falan.

Prof. Dr. Uğuzman: Daha yapılacak çok iş var.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Daha yapılacak işler var. Ama Türkiye'de öyle bir olanak yok. Bir tek sosyolojide yüksek lisans doktora şansımız yoktu. Benim mezuniyetim 74. ODTÜ'den ve o sene yok öyle bir şey. Bir tek siyasalda bir doktora imkânı var ama on iki sene sürüyor falan diyorlar. Bir de Boğaziçi'nde sadece doktora imkânı var. Bir de işte başka bölümler. Ekonomiye mi gitsem acaba falan. Çünkü biz bayağı biz ODTÜ'nün tarihine girmeyeyim ama bizim bölüm büyük dönüşümler geçirmişti o dönemde.

Biz ekonomiden de çok ders aldık. Ben bayağı iyi ekonomi de bilirim yarı yarıya. Çünkü mecburen bütün derslerimiz, bizde ders kalmamıştı. Hocalar dağılmıştı falan o dönem, 70-74 dönemi. Ondan sonra derken yurt dışı oldu işte, yurt dışı. Milli Eğitim Bakanlığı bursuyla biz yurt dışına gittik.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. Yurt dışında nerede hocam eğitiminiz?

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Ben İngiltere'ye gittim. İngiltere'de Canterbury Üniversitesi'nde. Oraya gitmemin sebebi de Paul Stirling. Türklerin babası diye bilinir meşhur.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. Araştırmaları var.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Antropolog, Paul Stirling kendi şeyinin altında bizi yedi-sekiz tane Türk arkadaşı, kendi danışmanlığında buluşturdu. Onun orada olması, kentte olması, bizi de orada bir araya getirdi. Hepimiz değişik alanlarda çalışmalar yaptık. Ben daha çok, ben hep bu sosyal eşitsizlik, sınıf kavramına takıldığım için ben işçi sınıfı nasıl oluşuyor ve nasıl şey bu örgütlenmesi, kendini bir aktör olarak toplumda öne çıkarması konusunu merak ettiğim için, eşim de o sırada… Boluluydu. Eşimle de gene İngiltere'de tanışıp evlendik.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. Bolu'yla ilgili bir çalışmanız da var.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Evet Boluluydu ve tezim Bolu'da oldu. Tabii bunu ben aslında ben genç kuşaklar için çok ibret verici bir hikâye olarak anlatıyorum. Şimdi işçi sınıfının oluşumu ama çalışmayı Bolu'da yaptım. O zamanki zamanda yani 76-77 yıllarında sanayi yani işçi sınıfı denince sanayiye bakacaksınız. Türkiye'de sanayi bir İstanbul, Gebze, İzmit civarında var bir de İzmit rafineri, Aliağa rafinerisi falan o civarda var. "E, sen Bolu'da ne yapacaksın daha yok işte." Bolu deyince daha çok kırsal kesim akla geliyor. İşte daha çok işte şeye, dayalı ormana dayalı sanayiler akla geliyor. "E, sen orda ne işçi sınıfı çalışacaksın?" diye sormazlar mı insana? Sorarlar tabii.

Prof. Dr. Uğuzman: Sordular mı?

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Ben de sordum kendime. Ama şöyle çıktım onun içinden. Bir Thompson, E.P. Thompson'ın, bu tarih, Tarihsel Sosyoloji diye bir kitabı var. Onunla, o beni kurtardı bir şekilde yol gösterdi. Yol açıcı oldu. Diyor ki yani "Sınıf dediğiniz şey böyle şey üzerinden kâğıt üzerinden bir tane kontrol listesi üzerinden bu var bu yok. Ha demek ki sınıf var veya yok diyebileceğiniz bir şey değil. Bu bir süreç, tarihsel bir süreç yaşanır, deneyimlenir. Bu anlamda da her yerde de olabilir." Ben de yine bizim zamanımızda bizim literatürümüzde yani sosyoloji literatürü içinde böyle efendim gelişmekte olan ülkelerde sınıf falan olmaz. O sanayi devrimi geçirmiş ülkelerde olur, Batıda olur yani gibi de bir ana söylem vardı. O da benim tabii elimi ayağımı bağlıyor bir taraftan. İşte benim kurtarıcım E.P. Thompson, bunu her zaman derslerde de söylüyorum. Yani sınıf her yerde çalışılabilir. Herkes kendi hakkı içinde, kendi şeyi içinde, haklılığı içinde bir sınıf deneyimi geçirir. Buradan hareketle ben Bolu'da yaptım çalışmamı. İşte büyük şey büyük tabii kentte, şeylerde büyük iş yerlerinde dolaştım. Hem örgütlenmeye, sendikalaşmaya baktım. Bu anlamda bir işçi sınıfı oluşumu çalıştım. Bu anlamda hem eşitsizlikler hem de sanayi sosyolojisine giriş yapmış oldum bu şekilde. Yani doktora tezim sayesinde.

Prof. Dr. Uğuzman: Doktoranız bittikten sonra Türkiye'ye gelmeye karar verdiniz.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Doktora bittikten sonra mecburi hizmetimiz var. Döndük.

Prof. Dr. Uğuzman: ODTÜ'ye girdiniz.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: ODTÜ'ye devam ettik. ODTÜ'de ilk verdiğimiz dersler yine Sanayi Sosyolojisi ve sosyal tabakalaşma oldu. Oradan ondan sonra benim esas yani tekrar yani doktora tezini yazmak biraz zaman aldı. Tekrar İngiltere'ye dönüşüm var. Yani verileri topladık da yazacak zaman olmadı orada. Bu sefer de kadınlık meselesine gireyim. Döndük.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu arada, galiba anne oldunuz.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Anne. Evet, iki çocuk peş peşe. Çok az aralıkla. Yani tabii doktora tezi ve veriler bir tarafta duruyor, ben bu arada annelik yapıyorum. 80li yılları hatırlarsanız yani Ankara'nın su problemleri vardı. Çocuk yetiştirmek böyle. Şimdi çocuk bezi meselesi gündemde. Bizim o zaman çocuk bezi yok etrafta. Bildiğimiz geleneksel usullerle çocuk bakıyoruz. Öyle çocuk mamaları, çocuk bezleri etrafta öyle yaygın değil.

Prof. Dr. Uğuzman: Kaynatıyoruz o bezleri falan.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: O anlamda kaynatıyoruz evet. Evet, tabii ki o dönem. Su iki günde bir geliyor. Bir de öyle su problemi vardı. Su probleminin çözülmesi işte 80'lere doğru 80'lerin sonuna doğru. Ankara'da ciddi su problemi vardı o zamanki zamanda, inşallah tekrar olmaz.

Prof. Dr. Uğuzman: İnşallah.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Bundan sonra işte yani 88-89'da ben tekrar çocukları biraz hâle yola koyup tekrar bir bursla yurtdışına gidip işte bir buçuk sene kalıp tezimi yazıp sadece yazma döneminde sınavıma girip geldim. Dolayısıyla benim doktora derecemi almam biraz geç oldu.

Prof. Dr. Uğuzman: Olsun.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Ondan sonra, döndükten sonra ama artık bütün hırsımla, gecikmiş olmanın hırsıyla ben saha çalışmasına girdim. Esas bütün şeyim, benim hayatımın dönüm noktası 91-92'den bu yana bir saha çalışması dersi açtım ve zaten hep hep hayalim, ben saha çalışması istiyordum ve saha çalışmasında da şöyle bir fikir. Bu da yine bence önemli bir şeydir hani yine genç kuşaklara. Şöyle söyleyeyim. Yani ben sınıf çalışıyorum tamam. Sınıf dediğim zaman sanayi devrimi geçirmiş olması lazım falan diyorlar. Ama biz sanayi devrimi geçirmiş, o anlamda bir ülke değiliz. Onun getirdiği bir sanayi kültürü tam olarak yok. Öte taraftan burada da sınıf var dedik. Benim doktora tezimdeki tartışma. Dedim ki yani ben bir ders, araştırma dersi açıyorum. Ama bu araştırma dersinin konusu sınıf, sınıfsal eşitsizlikleri anlamak. Ancak bir, bu bir kavram ve bu evrensel bir kavram. Yani sosyoloji literatüründe sınıfı herkes kullanır ama biz Türkiye'de bu kavramın içini nasıl doldurabiliriz? Buradaki sınıfsal özellikler nelerdir? Bunu çalışacağız dedim. Ben araştırma dersini bunun üzerine odakladım.

Prof. Dr. Uğuzman: Güzel.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Böyle bir şey, yani içini burada doldurmak. Şimdi bizde yanlış, çok büyük bir yanlış oluyor. Vay efendim işte o yurtdışında gelişmiş Batı'nın kavramları bize uymaz. Hayır, kavramlar ve bilim evrensel. Ama biz burada o kavramların içini biz dolduracağız. Bunu bu şekilde. Bu da bir ikinci şey diyorum. Ders diyorum belki de. Bu anlamda ben araştırma dersini bu başlıkla, bu odakla açtım. Ve o araştırma dersi işte 91'de başladı, ben emekli olana 2019'a kadar her sene, bahar aylarında bahar döneminde ben bu araştırma dersini açtım.

Şimdi sınıf kavramının içini doldurmak deyince de daha çok işte bu bizim göç alan mahallelere nam-ı değer gecekondulaşmış mahallelere gecekonduların olduğu, yoğun olduğu mahallelere de giderek orada her sene bir mahalle. Ankara'nın mahalleleri, sonra 90'lı yılların sonlarına doğru bir İstanbul açılımı bulduk. İstanbul- Ankara karşılaştırması yaptık, hatta İzmir eklendi. Böyle değişik...

Prof. Dr. Uğuzman: Bunların her biri de yayınlandı değil mi?

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Yani benim o konuda üçüncü bir söyleyeceğim şey, her yaptığım şeyi maalesef yayınlayamadım. Benim yaptığım şeyler, yayınlarımdan çok çok daha fazla. Yayınlarım üçte biri. Öyle bir...

Prof. Dr. Uğuzman: Ama orada birikiyor demek ki.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Yazma meselesinde biraz şey var, evet benim biraz gecikme konusu var. Biraz ne derler elim tutuk o anlamda. Bazıları böyle çok velut olur yazarlar. Ben biraz böyle, iyice emin olmam lazım her şeyi, iyice karar vermem lazım ki yazayım. O da biraz elimin tutukluğuna.

Prof. Dr. Uğuzman: Ben de aynı sizin gibi düşünüyorum sayın hocam. Az olsun, öz olsun, kalıcı olsun.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: 2000'e kadar, 2000'li yıllara kadar 90'lı yıllar beni bu işte gecekondu ve göç eden kadın göçmenlik, artı yaşlılık, yaşlanma.

Prof. Dr. Uğuzman: Tam onu söyleyecektim. Evet.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Göç eden ailelerdeki yaşlılık konusuna da biz giriş yaptık tabii o şekilde birtakım veriler toplamış olduk.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne kadar önemli bir alan, günümüzde.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Üç tane alan.

Prof. Dr. Uğuzman: Günümüzde ömürler uzadı.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Tıpçıların sayesinde.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Aynen.

Prof. Dr. Uğuzman: Ama sosyal alanlarda yeterli bir gelişme sağlanamadığı için...

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Bakıcılarımız maalesef ya yurt dışından geliyor ya işte yine dediğiniz gibi informal yollarla belirleniyor. Geçende bir konuğum vardı. O da bize şöyle bir şey söyledi, Japonya'da başbakan demiş ki "Ben genç kuşağımı yaşlı kuşağın hizmetinde yaşlandırmak istemiyorum. Onun için yapay zekâya geçmemiz lazım." Maalesef biz günümüzde daha oralara gelmedik. Kurumsallık da yeterince yok ve pek çok evde bir yaşlı, bir hasta, bir yatak hastası...

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Olmaz mı?

Prof. Dr. Uğuzman: Mevcut ve bunlar da gerçekten çalışılması gereken konular. Siz de bu alana da ilgi duydunuz değil mi?

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Evet, şimdi ben hani baştan demiştim ya ben bu araştırma dersini açtım 91'de devam ediyor. Özellikle bu dediğim gecekondu mahallesi dediğimiz mahallelerde. Ve burada üç konu ortaya çıktı; göç süreçleri, kadın ve yaşlı. Yani demek ki ben sınıf kavramının içini doldurmaya çalışırken bu üç konuya geldik. Bu üç konu önem kazandı bu sınıf meselesinin içinde. Tabii ki iş ve çalışma biçimleri, özellikle enformel çalışma biçimleri kadına yönelik olarak. Bu da öne çıktı. Yani demek ki dedik biz, ben kendi kendime sınıf dediğimiz zaman bu başlıklar önemli bizde. Yani Batı'nın başlıkları gibi değil. Bizdeki sınıfın içinde şeyler, odaklar, böyle bir yerden çalışılması lazım.

O arada 2000'de bir de TÜBİTAK'ın yine bir bu yaşlılık üzerine o zaman gündemdeydi yaşlılık üzerine bir çağrısı vardı. Oraya başvurduk. 2003 işte o dönem yani yaşlılık çalışmamız 2003'te TÜBİTAK için yaptığımız yaşlı ve yaşlı yakınları çalışması bence Türkiye'de yapılmış en önemli sosyolojik, yaşlılık üzerine en önemli sosyolojik çalışmalardan bir tanesi. TÜBİTAK raporu olarak var. Maalesef bu yani.

Prof. Dr. Uğuzman: Ah hocam!

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Biz birkaç tane makale yazdık yaşlılık üzerine ama.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Bazı makalelerimiz var ama yani esas o bütün araştırmanın anlatıldığı TÜBİTAK raporuna TÜBİTAK arşivinden ulaşılabilir diye ümit ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Kesinlikle. Değerli.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Yaşlı ve yaşlı yakınları çalışması Ankara'da dört yüz tane hanede yaşlı çalıştık, artı huzurevlerine gittik artı kır kent çalıştık. Bir de bu gölbaşının ilerisinde Kara Gedik mi öyle bir köy vardı. Oraya da gittik yani hani kırdaki yaşlı, kentteki yaşlı, huzurevindeki yaşlı ve yaşlı yakını.

Prof. Dr. Uğuzman: Sanıyorum, merak eden izleyicilerimiz...

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: 2003 tarihli.

Prof. Dr. Uğuzman: 2003 tarihli bu TÜBİTAK raporunu ilgili arşivlerden bulabilirler. Çok kıymetli tabii ki hocam.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Bence, bence şey, yani çünkü orada biz yani altmış tane aranjman bulduk.

Aranjman dediğim yaşlı ve yaşlı yakını arasındaki bakım ve diğer ilişkiler. Oradan bir başka hani oradan evrilerek bu sefer. Nereye geldim ben. O da bir yine benzer, o senelerde bir makale oldu. Uluslararası bir makale. Başka bir konuya geldik. Çünkü biz o yaşlı çalışmasını yapınca Türkiye'deki aile yapısındaki hem alttan yukarı hem de yukarıdan aşağıya karşılıklılık, karşılıklı destek. Yani nesiller arası dayanışma konusuna geldik ki şu anda bayağı gündemde bir konu, bu nesiller arası dayanışma konusu. Özellikle aile çalışması, sosyolojisi içinde. Önemli bir konu yani biz onun hem alttan yukarıya nasıl kurulduğunu hem de yukarıdan aşağıya yani yaşlı nesil bir önceki kuşak öteki tarafa ne veriyor ne bekliyor onlar da bu tarafa ne veriyor. Bunun üzerine bir makale bir çalışmamız oldu. Bence böyle hep birbirini şey yapıyor, getiriyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Öyle oluyor zaten değil mi? Bir çalışma bizi bir sonraki çalışmanın sonucunu...

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Yani yeni bir konuya girmiş olduk. Aile çalışmasına girmiş olduk, aile sosyolojisine.

Prof. Dr. Uğuzman: Burada bir şey eklemek istiyorum.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Dil Tarihte öğrenciyken, Bahaddin Ögel, rahmetli hocadan bazı dersler almıştım. Hiç kulağımdan gitmeyen bir sözü var. "Türkiye'deki bu aileler arası, aile içindeki dayanışma olmazsa çok daha ciddi ekonomik krizler, sosyal krizler olabilir."

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Evet kesinlikle.

Prof. Dr. Uğuzman: "Çünkü her ailenin içinde çalışmayan, işi olmayan, ailenin desteğiyle yoluna devam eden insanlar var. Gençler var, yaşlılar var, orta yaşlılar var." demişti.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Kesinlikle o dönem...

Prof. Dr. Uğuzman: Evet yani ben de çok etkilenmiştim bundan. Aile çok önemli.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Bir de buna paralel bir başka konumuz da yoksulluk konusu. Şimdi şöyle, 92'de Dünya Bankasının yoksulluğun ilk defa dünya çapında bir sorun olduğunu dünyaya ilan ettiği bir rapor. 94-95, 2000'lere kadar bütün dünyada ve Türkiye'de paralel olarak yoksulluk çalışmaları başlamıştı. E biz zaten sürekli o gecekondu mahallelerini gezerek yoksulluğun bütün alt dinamiklerini çalışıyoruz bir nevi. Gene sınıf meselesine dönersek yani yoksullaşma hatta sınıfın veya alt sınıf mı acaba hani sınıfın içinde bir bir kavram olarak nasıl anlaşılması lazım? Bir taraftan ben buna da kafa yorarken Türkiye'de hem de bir de hem bu yoksul çalışmaları hem de kurumsal olarak yani devlet tarafından kurumsal olarak birtakım gelişmeler oldu. İşte 2004 yılında ilk defa bu Aile Kurumu gene bünyesinde şey başladı, bu Dünya Bankası ve şeyle beraber. Dünya Bankası ve işte üçte birini koydu bütçenin. Bu toplum merkezlerinin kurulması artı sosyal risk azaltma projeleri başladı. Yani sosyal yardımların ilk şeyleri sosyal yardımlar, şu anda Türkiye'de bayağı gelişmiş durumda.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu da sizi yavaş yavaş...

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Kurumsal olarak... Yavaş yavaş ben yoksulluğu da...

Prof. Dr. Uğuzman: Sosyal politikaya da...

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Sosyal politikaya gönderdi beni.

Prof. Dr. Uğuzman: Gönderdi.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Dolayısıyla ben yoksulluk çalıştım. Yoksulluk üzerine yayınlarım oldu.

Prof. Dr. Uğuzman: Son dönemde de afetler.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Şimdi bu başka bir konuya daha geleceğim. Ben bunu yaparken 2000'de ODTÜ'de beni, bir GAP merkezimiz var, GAP araştırma uygulama merkezi, onun başkanı seçtiler hasbelkader.

Prof. Dr. Uğuzman: Estağfurullah.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: O zamana kadar hep mühendislerdeydi. Dediler ki artık GAP'ta mühendislerin yapacağı iş bitti. Bundan sonra sosyal bölüme geçecek. Benden önce Ziya hocam varmış, işte Yakın hoca galiba bir dönem olmuş. O dönemde de dediler ki hocam sen şeysin beledi... Yani merkezlere gitmek hasbelkader oluyor, çünkü dekanlık sizi aday gösteriyor falan. E, şimdi biz oraya aday geldik derken GAP Merkezi Başkanı olunca merkeze faaliyet lazım. Ben o şekilde Güneydoğu Anadolu çalışmalarına başlamış oldum. Güneydoğu çalışmaya ve su. Suyun getirdiği yani GAP deyince neyi yapacağız. Biz dedik ki suyun etkilerini alacağız. Yani kentte yani ben bayağı bir o dönem işte şeyde, Urfa, Adıyaman, Diyarbakır, o dönem orada köyler gezdik. Hem kentte hem köyde, hem de kadına yönelik birçok çalışma yaptık, GAP'ta GAP'la ilgili ve suyun etkisi, orada suyun etkisine bakıyoruz. Ama bunu yaparken ziraat mühendislerine gidiyorum. Oradaki başka şey, farklı disiplinler, kurumlara gidiyorum. Su mesela su mühendisleriyle çalıştım ben. Hidrologlarla falan. Derken ben, o dönem çok önemliydi GAP çalışması, çünkü interdisipliner çalışmalara başlamış oldum bir taraftan da.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Yani bir taraftan aile sosyolojisi, bir taraftan yoksulluk, yoksullaşma, onun dinamikleri, bir taraftan da şu. 2004 aynı zamanda 2005 hatta Türkiye'nin bu Avrupa Birliği'nin projelerini imzaladığı dönem. İmzaladığı dönem ne geldi, kalkınma projeleri. Sürdürülebilir kalkınma. O dönemin kavramı sürdürülebilir kalkınma. Dedik biz hemen 2005'le 2010 arasında hatta 2012'ye kadar falan ben bu sürdürülebilir kalkınma konusuna girdim. GAP'taki deneyimimle artık kırda biraz o kırdaki sulamanın şeylerini öğrenerek ve burada hep disiplinler arası çalıştık.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Disiplinler arası ve bir şu anda da o da üçüncü, dördüncü var şeyim olsun, yine kıssadan hisse olsun yine genç kuşaklara. Tabii ki sosyoloji çok önemli. Sosyolojik bilgiyi geliştirmek çok önemli ama disiplinler arası çalışma, şu anda günümüzün konusu. Sosyoloji bunu yapabilecek en iyi disiplin.

Prof. Dr. Uğuzman: Sayın hocam bugün olsa yine sosyoloji diyorsunuz.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Kesinlikle.

Prof. Dr. Uğuzman: Öyle anlıyorum.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Kesinlikle.

Prof. Dr. Uğuzman: Sosyolojinin... Sosyolojiye sizin neler kattığınız ortada. Acaba sosyoloji size ne kattı? Çok kısa olarak bununla kapatabiilir miyiz?

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Sosyoloji bana bir defa şey tahammüllü olma ve bu anlama hani hep Weber'e de burada referans vermek lazım ama Weberyan anlamda anlama, anlayabilme.

Prof. Dr. Uğuzman: Anlamaya çalışma.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Anlamaya çalışma, ama bu kendini onun yerine koymak demek değil. Ya o hep yanlış anlaşılıyor Weberyan anlamda. Empati geliştirmek hani psikologların dediği empati yapacaksın demek değil. Hayır, ben o olamam. Bu da araştırma teknikleriyle ilgili bir konu. Ben o olamam ama anlamaya çalışmalıyım. Yani o durumda anlamaya çalıştığım kişi, subjenin, öznenin şartlarını iyi değerlendirip mümkün mertebe kafamda onun senaryosunu yapıp 'ben ne yapardım, o ne yapıyor, başkası ne yapardı' bunu anlamaya çalışmak. Bana en önemlisi bu bunu kattı bana. Bu anlama kabiliyetim, yeteneğim gelişti. Dolayısıyla kendi sorunlarımı da herkese daha tahammüllü oluyorsunuz, sosyolog olunca. O da haklı, o da haklı oluyorsunuz. Bu anlamda en önemlisi bu. Fakat yani ben bu araştırmada sürekli her gün kendimi bir adım ilerde gibi de, Türkiye tabii muazzam bir laboratuvar aslında.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Yani hep biz kötü tarafından bakıyoruz. Hâlbuki burası bir şey yaşayan bir ne diyelim yaşayan bir ülke işte. Yani bir toplum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Yani bunun her dinamiği, her aşaması, her şeyi, faktörü önemli, bunu anlamaya çalışmak. Yani yine başka bir kıssadan hisse çözümlemek. Yani sosyolojinin görevi çözümlemek değil bence.

Prof. Dr. Uğuzman: Tabii.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Benim fikrim bu. Bunu bu konuda tartışırız. Ama çözemeyiz. Biz bir reçete yazan bir bilim dalı değiliz biz. Kim yapıyor reçeteyi ama biz anlayıp...

Prof. Dr. Uğuzman: Ortaya koyarız.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Anlayıp, mümkün mertebe en iyi, en dürüst, en şey şekilde ortaya koyup...

Prof. Dr. Uğuzman: Belki öneriler...

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Bir de alternatif, alternatifleri olur. Böyle de olabilir, şöyle de olabilir. Ama bu karar verici biz değiliz. Karar verici bu şekilde baksın hani kararını en iyi şekilde versin.

Prof. Dr. Uğuzman: Biz önerebiliriz. Sevgili hocam, o kadar güzel bir sohbet, daha o kadar derinleşmeye müsait ki.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Tabii.

Prof. Dr. Uğuzman: Ama ne yazık ki süremizin sonuna geldik.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Çok çabuk geçiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok çabuk geçti. Sizinle de öyle geçti. Bize olumlu yanıt verdiğiniz için, kendinizi ve çalışmalarınızı bir nebze de olsa bu çok küçücük bir damlasını ancak sunabildiniz çalışmalarınızın. Size çok teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Ben teşekkür ediyorum çağırdığınız için ve bu fırsatı sunduğunuz için.

Prof. Dr. Uğuzman: İyi ki geldiniz.

Prof. Dr. Kalaycıoğlu: Çok teşekkürler. Sağ olun.

Prof. Dr. Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri, bir Sosyoloji Sohbetleri programının daha sonuna geldik. İzleyemeyenler için, kanalımızın sayfasında programın tekrarlarını izleyebilirsiniz. Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha yine sizlerle birlikte olabilmek ümidiyle. İyilikler, güzelliler, esenlikler diliyorum. Hoşça kalın.

PROGRAM 7 – Program Konuğu: Doç. Dr. Ferhan Gündüz

Çekim Tarihi: 05.04.2022

Yayin Tarihi: 19.06.2022

Deşifre Eden: Beyza Eryıldırım (Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle birlikte olmanın mutluluğu içindeyiz. Efendim, bugün konuğumuz sayın Doçent Doktor Ferhan Gündüz. Ferhan Gündüz, Başkent Üniversitesi Fen -Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi, yakın çalışma arkadaşımız, dostumuz. Hoş geldiniz Ferhan hocam.

Doç. Dr. Ferhan Gündüz: Teşekkürler hocam, sağ olun.

Prof. Dr. Uğuzman: Bize kısaca akademik geçmişinizden ve özgeçmişinizden bahsedebilir misiniz?

Doç. Dr. Gündüz: Tabii ki. Konya doğumluyum. Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nden mezunum. Yüksek Lisansım da Selçuk Üniversitesi. Sosyoloji Anabilim Dalından. Yüksek Lisanstan mezun oldum. Asistanlığım da ilk Selçuk Üniversitesi'nde başladı.

Prof. Dr. Uğuzman: Doktoranızı da mı orada yaptınız?

Doç. Dr. Gündüz: Hayır, doktoram Hacettepe Üniversitesi'nde. Konyalı olmamdan dolayı Selçuk Üniversitesi'nden emekli olurum diye düşünürken, daha sonra birçok üniversitede görev alma imkânım oldu. İlki, işte evlilik nedeni, eş nedeniyle Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'ne geçtik. Daha sonra İnönü Üniversitesi, Adıyaman Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi ve son olarak oradan emekli olup yedi yıldır da Başkent Üniversitesi'nde görev yapmaktayım. Tabii Başkent Üniversitesinde olmaktan büyük bir onur duyuyorum. Sizinle çalışmak da çok güzel.

Prof. Dr. Uğuzman: Sağ olun.

Doç. Dr. Gündüz: Çok teşekkür ediyorum. Yüksek lisans tezim, suç sosyolojisi ile ilgiliydi. Kuramsal anlamda iki yaklaşımın sapma olgularının karşılaştırılmasıydı. Daha sonra Hacettepe Üniversitesi'nde de suçla ilgili çalışmada bulundum. Oradaki çalışmamın konusu da 'Ekoloji Suç İlişkisi: Konya Örneği' idi. Genellikle suç sosyolojisi alanında çalışıyorum. Daha sonra kadın çalışmalarıyla ilgili araştırmalarım, makalelerim oldu. Kadınla ilgili çalışmanın da suçla bağlantısını, özellikle işte, fiziksel şiddet, cinsel şiddet, bunun sonucunda özellikle Özge Can Aslan cinayetinde suçla bağlantısı olduğu için Özge Can Aslan cinayetinin nitel analizini, durum analizi yaptım orada.

Prof. Dr. Uğuzman: Bunu konuşalım ister misiniz?

Doç. Dr. Gündüz: Tabii.

Prof. Dr. Uğuzman: Az önce bir bilgi aldım. 2022 Mart ayında, yani şu geçtiğimiz, bıraktığımız mart ayında, yirmi dört kadın öldürülmüş, on dokuz kadın da şüpheli cinayete kurban gitmiş ya da şüpheli ölüm. Yani 24 + 19, bir ay. Güne 1-1,5 kadın düşüyor. Bu nedir hocam? Neden bu kadınlara yönelik öfke?

Doç. Dr. Gündüz: Kadın cinayetlerinde hocam, maalesef bir sosyal problem, hepimizin bildiği gibi. Özge Can Aslan cinayeti, bunun bir simgesi oldu âdeta. Kadın cinayetlerinin konuşulmasında simgesi oldu. Maalesef işte kadına yönelik kalıp yargılar, bakış açısı, erkek egemen, eril tahakkümün oldukça yoğun olduğu toplumlarda ki tüm dünyada kadınların üçte birinin öldürüldüğü ile ilgili yapılan çalışmalarda bu durum, bu şekilde görülüyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok ciddi bir rakam bu.

Doç. Dr. Gündüz: Çok ciddi evet. Türkiye'de de maalesef öyle. Bir sosyal problem, biliyorsunuz Becker'ın sosyal problem tanımlamasında objektif olarak işte istatistiklerle bunun ortaya konulması elbette önemli. İşte gazeteciler, bilim insanları, istatistiklerle bunu veriyor. Ama bunun bir sosyal problem olmasında tek başına yeterli değil, sübjektif tanımın da olması gerekiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Nasıl yani hocam?

Doç. Dr. Gündüz: Şöyle, hem kadınların hem erkeklerin, bunu bir sosyal problem olarak algılaması ve toplumsal bilinçlenmenin olması gerekiyor. Erkekler, eğer bunu bir problem olarak algılamazsa bu sorunun çözüleceğini aslında beklemememiz gerekiyor diyebiliriz. Erkeklerin bunu bir problem olarak algılaması, kadına uyguladığı şiddetten utanç duyması gerekir ki ortadan kalkabilsin.

Prof. Dr. Uğuzman: Kesinlikle. Zaman zaman Özge Can Aslan cinayeti dışında, o sanki bizim kızımız, işte işinden, okulundan çıkmış, annesini aramış. "Geliyorum, karnım aç." demiş, arabaya binmiş. Yani toplumun gözünde masum bir genç kız. Birazcık farklı mıydı diğer cinayetlerden ya da farklı mı algılandı toplumca?

Doç. Dr. Gündüz: Şimdi, kalıp yargılar, özellikle işte Bourdieu'nun Eril Tahakküm kitabında da dişil-eril, aktif-pasif hani aktiflik erkeğe, pasiflik kadına, yani bu ikircikli yapılar ve kalıp yargılar, toplumda oldukça önemli. Genellikle kadına yönelik cinayetlerde ya da kadına yönelik şiddette mekân yani olayın geçtiği mekân, zaman, kişinin giyim kuşamı, onun yargılanmasında oldukça önemli görünüyor. Mağdurun özellikle suçlanıldığı kadın cinayetlerini biliyoruz hepimiz.

Prof. Dr. Uğuzman: Mağdurun suçlanıldığı?

Doç. Dr. Gündüz: Mağdurun suçlanıldığı. İşte öyle ki. Hatta Özge Can Aslan cinayetinde de, başlangıçta işte bazı kişiler tarafından işte, "O şekilde giyinmeselerdi." gibi suçlamaların olduğunu görüyoruz.

Prof. Dr. Uğuzman: "Hak etti." şeklinde bir bakış açısı.

Doç. Dr. Gündüz: Aynen.

Prof. Dr. Uğuzman: Şiddet hak edilir mi hocam?

Doç. Dr. Gündüz: Kesinlikle hak edilmez. Yani şiddet, olumlu bir şey değil. Yani şiddet aracılığıyla insanları kontrol altına almaya çalışmak, baskı uygulamanın doğru olduğunu hiçbir zaman söyleyemeyiz. Özge Can Aslan cinayetinde daha sonra cinayetle ilgili haberler ortaya çıkmaya başladıktan sonra, özellikle mağdura olan, onun masumiyetine olan inançla birlikte bakış açısı değişti ve oldukça fazla protestoların yapılmasına neden oldu. İşte kadın kuruluşları, dernekler, sivil toplum kuruluşları, siyasiler, hepsinden bununla ilgili açıklamalar geldi. Yapılan vurgulama daha ziyade 'masum', 'gencecik kızımız', bir sahipleniş durumu söz konusuydu. Onun masumiyetine olan inanış, bunun bu şekilde olmasına neden oldu diyebiliriz. Özellikle işte suçlu kişinin, failin diyeyim yüzündeki o tırnak izi, kişinin kendini savunduğu yani kendi savunsaydı öldürülmezdi, bakış açısının da söz konusu olduğunu biliyoruz. Yine kişinin okuldan evine dönüyor olması, giyim kuşamının işte gayet normal olması, yüzündeki o masumiyet, ona sahiplenişi beraberinde getirdi. Ama çok fazla kalıp yargılardan, kadına bakış açısında fazla bir değişiklik oldu. Masum olması ya da buna bir inanış olması, bu protestoların ya da tepkilerin olacağını açıkçası düşünmüyordum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, hocam. Toplumun bu tip olaylarda tepkiselliği de çok önemli. İşte son olayda, Esenyurt'ta, genç kızı eski sevgilisi, sürükleyerek ara sokağa çekiyor. Kızcağız, "Beni bırak, beni bırak." dediği hâlde onu öldürüyor. Sonra da kendini öldürüyor.

Doç. Dr. Gündüz: Evet yani kadını sanki hani bir sahipleniş durumu söz konusu.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Doç. Dr. Gündüz: Sanki demeyelim. Bu şekilde yani eski sevgilisinin işte onu sahiplenişi, sanki bir malıymış gibi.

Prof. Dr. Uğuzman: 'Ya benimsin ya toprağın' bakış açısı.

Doç. Dr. Gündüz: Aynen, tavır sergilemesi, maalesef bu yargılar değişmedikçe bu kadın cinayetlerinin o bakış açısı değişmedikçe söz konusu olacağını söylemek zor. Özge Can Aslan cinayeti ile ilgili mesela yapılan o protestolarda en dikkat çeken ya da açıklamalarda vurgulanan temalara baktığımız zaman, erkeğin eğitilmesi gerektiği vurgusu ön plandaydı. Bu gerçekten önemli diye düşünüyorum. Yine erkeklerin bu protestolarda işte etek giyerek kadın kıyafeti olarak gördüğümüz o cinsiyet rolüne göre farklılaşan giyim kuşam biçiminde protestolara katıldığını, "Eğer erkeklik buysa biz erkek değiliz." diye protestolar yapıldığını biliyoruz. Bunlar önemli şeyler.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, evet. Bu hep konuşuluyor.

Doç. Dr. Gündüz: Toplumsal bilinçlenme de oldukça önemli

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, kadınlar özellikle eğitim süreçlerine daha fazla katıldıkları için ciddi bir değişim dönüşüm yaşadılar. Bir söz var, çok katılmamakla ve yeniden üretmek istememekle birlikte, 'Erkeğin okumuşu kadı, kadının okunuşu cadı olur.' şeklinde. E tabii genç kızlarımız da çok haklı olarak eğitim aldıkça, erkeklerle eşit haklara sahip olduklarının bilincine vardıkça, eski erkek geleneksel

rollerini kabul etmemeye başlıyorlar. Bu da erkeğin onuruna mı, gururuna mı, geleneksel yapısına mı dokunuyor? Orada ciddi bir sosyal problemimiz var. Çok güzel belirttiğiniz gibi, kadının eğitiminden öte erkeğin eğitimine çok büyük ihtiyacımız var.

Hocam, bunun dışındaki çalışma alanlarınızdan da konuşsak?

Doç. Dr. Gündüz: Yine suçla bağlantısı, biraz önce de ifade ettiğim gibi, olduğundan, olması nedeniyle diyeyim, sığınma evindeki kadınlarla ilgili bir nitel çalışmam var. Sığınma evindeki kadınların özellikle Bourdieu'nun yaklaşımından, kullandığı temel kavramlardan hareketle bunu inceledim. İki makalem var bu konuda. Birincisi, sembolik şiddet. Yine şiddetle ilgili. Sembolik şiddet dediğimiz şey, kadına herhangi fiziksel güç uygulamadan onun işte belirli yaptırımlara yöneltmeye yönelik, onun üzerinde baskı kurma aracıdır, sembolik şiddet dediğimiz. Nedir? Sözgelimi kadını aşağılama, ona isim takma, ayrımcı davranışlar ya da ayrımcı dil kullanma, işte "Sen kadınsın ne anlarsın?" gibi.

Prof. Dr. Uğuzman: Ya da "Sen kadın mısın, sen anne misin?" değil mi?

Doç. Dr. Gündüz: Aynen. Bu özellikle sığınma evindeki kadınlarda, söylemlerinden bunu analiz ettik. Çünkü şunu gördük: Sembolik şiddetten sonra mutlaka fiziksel şiddet geliyor. Kadının aşağılanması işte ayrımcı dil kullanılması, ona lakap takılması işte. Bazı örnekleri söylemek istemiyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Yeniden üretmek gibi oluyor.

Doç. Dr. Gündüz: Evet, çünkü insanı rahatsız ediyor. Bu tip söylemler sonucunda, fiziksel şiddete bunun dönüştüğünü görüyoruz. Yine bir aynı çalışmadan ya da görüştüğüm kadınlardan Bourdieu'nun özellikle habitus kavramından hareketle sermaye biçimlerini, işte sosyal, kültürel ve ekonomik sermayelerini inceledik. Burada kadının sığınma evlerini eşik olarak aldım, Turner'ın çalışmasından hareketle. Eşik biliyorsunuz bir basamak, bir adım. Kadının şiddetten kurtulduğu ya da arafta olduğu diyebileceğimiz bir aşama. Bu kadın sığınma evinde, gelen kadınların, işte eşikten önceki, eşik öncesi yaşamına baktık. Burada işte onların sermaye biçimleri, ekonomik, sosyal, kültürel sermayelerini ele aldık. Sığınma evinde ya da eşikteki, onların bulundukları kurumdan memnuniyetleri olabilir. Bir de sığınma evinden sonra, eşikten sonra, çünkü orada da kalma süresi biliyorsunuz sınırlı, yaşamları ile ilgili beklentilerine baktım. Tabii yaşamları ile ilgili beklentilerinde hocam, açıkçası eğer onlara ekonomik anlamda bir katkınız ya da bir iş, geçici olmayan iş bulmadıktan sonra hayalin ötesine gitmiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet ekonomi çok önemli.

Doç. Dr. Gündüz: Aynen. "Ev almayı düşünüyorum.", işte "Ev açacağım, çocuklarımı yanıma alacağım."ama gelir yok. Çünkü sermayeleri, ekonomik sermayeleri, kültürel sermayeleri oldukça düşük. Yani eğitim düzeyleri düşük, nitelikli bir vasıfları ya da iş imkânları söz konusu değil. O nedenle yapılan araştırmalarda da görüyoruz ki kadınların sığınma evi sonrasında ya yeniden evlenme ve kendini garanti altına alma olarak gördükleri başka bir erkekle evlenme durumuna geçtikleri ya da işte geçmiş yaşantılarına döndüklerini gözlemleyebiliyoruz.

Prof. Dr. Uğuzman: Yine ya baba evi ya koca evi ikilemi.

Doç. Dr. Gündüz: Aynen, aynen. Bu tabii çözüm müdür? Çözüm olmuyor diyebiliriz.

Prof. Dr. Uğuzman: Kesinlikle. Sayın hocam siz hem akademik yaşamınızı çok güzel bir şekilde sürdürdünüz hem iki tane çok güzel genç hanımın annesisiniz. Eş durumundan da pek çok yerde bir temsil görevleriniz var. Bütün bunları bir arada sürdürürken mutlaka büyük zorluklar var ama buna rağmen siz bir gelişim çizgisi içinde hep daha iyiye doğru ilerlemişsiniz, bizlerin gözünde öyle. Siz kendinize baktığınızda yani Ferhan Gündüz, ilk araştırmacı yıllarından, araştırmacılık zamanlarından bugüne gelişte ilgi alanları bakımından nasıl bir değişime sahip oldu? Bunun arkasına da şeyi soracağım, belki bağlantılı düşünürsünüz. Hem sizin sosyolojiye kattıklarınız çok ortada, acaba sosyoloji size ne kattı? Bugün olsa yine sosyoloji mi tercih ederdiniz? Ya da nasıl bir meslek düşünürdünüz?

Doç. Dr. Gündüz: Evet son sorunuzdan başlayayım. Bugün olsa yine sosyoloji tercih ederdim. Sosyoloji, gerçekten insanın hem farkındalığını hem de sosyal problemlerin, işte çevremizde olup görenlerin bilinçli olarak gözlemlenebilmesini sağlıyor. Tabii bunun avantaj ve dezavantajları da var. Dezavantajı nedir? Sosyal problemlerle o kadar yüzleşip bunun farkında olmak sizde belirli strese, gerilime de neden oluyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Üzülüyoruz.

Doç. Dr. Gündüz: Tabii ki. Diğer gelişimim açısından baktığımız zaman, yani ilk bir lisanstan mezun olduğunuz zaman, tamam bilgiyle donanıyorsunuz ama o bilginin, taşların yerine oturması, o yapının oluşmasında elbette yüksek lisans, doktora çalışmasının çok büyük önemi söz konusu. Burada tabii yeri gelmişken lisans ve yüksek lisanstan hocam olan Profesör Nilgün Çelebi'yi anmak isterim. Benim üzerimde gerçekten çok büyük emekleri söz konusu diyebilirim.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocalarımız çok kıymetli.

Doç. Dr. Gündüz: Çok, hepsi tabii ki çok değerli ama bire bir yani özel, kendisine teşekkür etmek isterim. Benim hem suç çalışmasına yönlendirmemde, asistan olmamda, aynı zamanda işte iyi bir yöntem dersi ya da yöntem ile ilgili, hoca gerçekten bilgi birikimi çok yüksektir, o bilgi birikiminin aktarılması konusunda kendisine minnettarım diyeyim

Prof. Dr. Uğuzman: Buradan kulaklarını çınlatalım. Umarım bir gün onu da konuk edebiliriz.

Doç. Dr. Gündüz: Elbette hocam, umarım. Güzel olur. Dediğim gibi ilk başta bilgiyi elde ediyoruz ama daha sonra o bilginin yorumlanma aşaması, onun kullanımı. Yani elbette bize lisansta yaklaşım nedir, kuram nedir? Bunun bilgisi elbette veriliyor ama bunun yüksek lisans ve doktorada özellikle bu yaklaşım ve kuramın ışığında konuyu ele almamız yani yöntem açısından da böyle daha net bir şekilde oturmuş oluyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Bugün de o öğrendiklerinizi, Başkent Üniversitesi'nin sevgili öğrencilerine aktarıyorsunuz.

Doç. Dr. Gündüz: Aktarmaya, elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz hocam. Bu şekilde değişik üniversitelerde de dediğim gibi çalıştım. Bu her bir üniversitenin yani size katmış olduğu çok güzel tabii yönler de söz konusu. Çevreniz çok genişlemiş oluyor, çok geniş bir sosyoloji camiasından olsun diğer branşlardan olsun dostlarınız, arkadaşlarınız oluyor. Nilgün Hoca'nın tekrar kulaklarını çınlatacağım. Onun ilk söylediği, "İşte yüksek lisansta hoca ile çalıştın, doktorada başka hocaları da tanımalısın. İşte benden faydalanacağın kadar faydalandın." dedi, beni Hacettepe Üniversitesi'ne yönlendirdi.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu da çok güzel bir yaklaşım.

Doç. Dr. Gündüz: Evet. O nedenle kendisine yeniden minnettarlığımı sunmak isterim. Gerçekten başka kişileri tanıma açısından farklı, mesela Tülin İçli ile çalıştım. Profesör Doktor Tülin İçli.

Prof. Dr. Uğuzman: Suç sosyolojisinde, o da çok önemli bir isim.

Doç. Dr. Gündüz: Benim danışmanım. Orada, çok değerli, tabii ki Hacettepe Üniversitesi'nde hocalarımız var. Onlardan yararlandık. O açıdan her bir hocama katkılarından dolayı çok çok teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne kadar vefalısınız. Ne kadar güzel. Zaten galiba akademisyen olmanın bir boyutu da bu. Yani bir hocadan aldığımızı, kendi birikimimizle de harmanlayıp bir sonraki kuşağa aktarabilmemiz. Ve bu arada da sizin olduğunuz gibi hocalara saygıyı yine öğrencilerimize aktarabilmemiz, bu da çok değerli. Sevgili Hocam, bunların dışında sizin söylemek istedikleriniz var mı, Ferhan Gündüz'e dair?

Doç. Dr. Gündüz: Yani ne söyleyebilirim başka? Yöntem konusunda, nicel, nitel araştırmalarım söz konusu. Şu anda Başkent Üniversitesi'nde de yöntem dersine, araştırma yöntemleri dersine giriyorum. Nicel, nitel işte programları, özellikle öğrencilere de tavsiye ediyorum. Diyorum, kesinlikle işte nicelde SPSS programını, işte nitelde NVIVO programını kullanmayı, kendinize yatırım olarak düşünün. İleride buradan mezun olduğunuz zaman, bir araştırma şirketi olabilir, işte belirli kurumlar olabilir, buralarda araştırma yapacaksınız. Bu programlar size katkıda bulunacak. Yani büyük imkânları söz konusu şu anda öğrencilerimizin. Ben kendi öğrencilik ya da öğrencilik de değil yüksek lisans çalışmamda SPSS programını, kendi kendime öğrendim. Ve daha sonra işte istatistik uygulamalarında, yine hocamın kulaklarını çınlatayım, ODTÜ'den Yusuf Ziya Özcan Hoca'yla, ondan yardım aldım. Hocamın çok büyük katkılarını gördüm.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok yardımsever bir hocaydı. Ben de doçentlik tezimi yazarken istatistik konusunda daraldığımda bana da desteğini esirgememişti.

Doç. Dr. Gündüz: Hoca olarak gerçekten öğrenci yanlısı, çok bilgisini sakın... yani esirgemeyen bir yapısı var hocanın. O nedenle kendisinden çok şey öğrendim, Yusuf Hoca'dan da çok şey öğrendim. Şu anda öğrencilere diyorum, yani burada özellikle işte Başkent Sosyoloji'de istatistikte olsun, SPSS

programında olsun ki diğer üniversitelerden farklı olarak işte hem araştırma yöntemi dersi alıyorlar. Ayrıca nicel araştırma ve nitel araştırma şeklinde. Yani diğer üniversitelerde bu kadar çok araştırma yöntem dersi alındığını ben görmedim açıkçası.

Prof. Dr. Uğuzman: Yok, yok. Ders programımız...

Doç. Dr. Gündüz: Affedersiniz hocam. Bu öğrenciler açısından da oldukça büyük bir şans.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok büyük bir şans.

Doç. Dr. Gündüz: Bunu değerlendirmeleri yönünde vurgulamalarda bulunuyorum öğrencilere. Büyük bir ayrıcalık.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel. Bu sözlerden ben de mutluluk payımı aldım. Programımız, gerçekten pek çok üniversitenin programını, Türkiye'de ve dışarıda inceledikten sonra oluşturulmuş bir program. Çok geniş bir seçmeli ders havuzumuz da var ayrıca. Öğrencilerimiz de kendi ilgi alanlarına göre yönleniyorlar. Ama her ne olursa olsun, dediğiniz gibi araştırma, nitel, nicel ve araştırma yöntemleri dersleri, onlar için çok kıymetli. Sevgili hocam, iyi ki geldiniz, ne güzel sohbet ettik. Bilgilerinizden istifade ettik. Çok teşekkür ederim.

Doç. Dr. Gündüz: Estağfurullah. Ben teşekkür ediyorum, sağ olun.

Prof. Dr. Uğuzman: Değerli izleyiciler, bugün Ferhan Gündüz Hocamız'la daha çok suç, kadın ve kadına yönelik suçlar, bu iki alanın kesişme noktasındaki bir noktadan hareketle hem hocamızı hem onun çalışmalarını hem de onun bu tip olaylara bakış açısını anlamaya çalıştık. Çok yararlı oldu. Programın tekrarını, kanalımızın sayfasından izleyebilirsiniz.

Bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında daha birlikte olmak dileğiyle hoşça kalın.

PROGRAM 8 – Program Konuğu: Prof. Dr. Birsen Şahin Kütük

Çekim Tarihi: 12.04.2022

Yayin Tarihi: 03.07.2022

Deşifre Eden: Doğaç Açıkel (Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri, hepinizi saygı ve sevgi ile selamlıyoruz. Bugün yine Sosyoloji Sohbetleri programımızı sizlerle birlikte sürdürecek olmaktan dolayı mutluyuz. Efendim, bugün konuğumuz Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Birsen Şahin Kütük. Hoşgeldiniz, Birsen hanım.

Prof. Dr. Birsen Şahin Kütük: Teşekkür ederim hocam, hoş bulduk.

Prof. Dr. Uğuzman: Birsen hanım oldukça genç yaşta büyük başarılara imza atan, değerli çalışmalar yapan genç bir arkadaşımız, çok sevdiğimiz bir hocamız. Kendisini tanıyarak başlayalım. Kimdir Birsen Şahin Kütük, acaba?

Prof. Dr. Şahin Kütük: Teşekkür ederim hocam. Öncelikle iltifatlarınız için çok sağolun, ben öyle görmüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Rica ederim.

Prof. Dr. Şahin Kütük: Naçizane elimden geldiğince ben de sosyolojiye katkıda bulunmaya çalışıyorum. Ben Ankara doğumluyum ilk, orta ve lise öğrenimimi Ankara'da tamamladım. Ankara Kız Lisesi'nden mezunum. Onu böyle bir gururla söylerim hep. Ankara'nın en köklü, Cumhuriyet Dönemi'nde kurulan okullarından bir tanesi. Daha sonra da Hacettepe Üniversitesi'nde Sosyoloji Bölümü'nde eğitimime başladım. Oradan mezun oldum.

Prof. Dr. Uğuzman: Birincilikle mezun oldunuz, söylemiyorsunuz.

Prof. Dr. Şahin Kütük: Evet, hocam öyle oldu ama orada bir hırs yoktu, yani "Birinci olayım." kaygısıyla bir çalışma değil de genellikle dersleri seven, derslere devam eden hatta en önlerde oturan bir öğrenciydim. Tartışmayı çok seviyordum, derslere katılmayı çok seviyordum, onun sonucu olarak geldi aslında, bana da çok sürpriz olmuştu. Öyle bir hedefim yoktu ama herhalde bir şeyi severek yapınca onun da bir karşılığı oluyor. Öyle bir ödül olmuş diyeyim.

Prof. Dr. Uğuzman: Kuşkusuz, peki sosyoloji bilinçli bir tercih miydi Birsen hocam?

Prof. Dr. Şahin Kütük: Aslında doğrudan hani hep böyle derler ya "Ben çok istiyordum, işte benim ilk tercihimdi, ilk beş tercihimdi." demeyi ben de çok isterdim ama öyle değil. Ailem de daha çok hukuk okuyayım istiyorlardı. Çünkü konuşmayı çok seviyorum, adaleti çok seviyorum, insanları savunmayı çok seviyorum. Ben de o zaman hukuk olsun diyordum ama dershanemizin müdürü sevgili Kemal Şengel, aynı zamanda lisedeki felsefe öğretmenim ki Hacettepe sosyolojide doktora

yapıyordu o zamanlar. Senden olsa olsa sosyolog olur, sen çok iyi sosyolog olursun diye her ikisinin yönlendirmesiyle yazdım ve aslında tek sosyoloji tercihim vardı, o da Hacettepeydi. Olduktan sonra, aslında kazandıktan sonrası ilk yıl ben aslında sosyolojiyi çok sevdim diyemem. Çünkü ilk yıl bizde daha çok servis dersleri var biliyorsunuz. İktisat, psikoloji, antropoloji, o kadar çok servis dersi vardı ki sadece giriş dersi almıştım ama ikinci sınıftan sonra âdeta hayatım değişti. Yani iyi ki sosyoloji, iyi ki sosyoloji diyerek mezun oldum. Yüksek lisans, doktorada da başka bir alan düşünmedim. Öğrencilerimize de bakıyorum aslında belki de verdiğimiz eğitimden de kaynaklı bir şey, ilk yıl aslında çok da hevesli gelmemiş olsalar bile ikinci yıldan itibaren sosyoloji galiba bir sevda, çünkü toplumu, hayatı kültürü yani gündelik yaşama dair ne varsa aslında hepsi sizin eğitim alanınız, onun için çok keyifli yani başladıktan sonra sevdim, diyebilirim.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, tabii. Bu ilk yılın belki de öğrencilere sevimsiz gelen bu servis dersleri iyi de bir temel atıyor değil mi?

Prof. Dr. Şahin Kütük: Kesinlikle.

Prof. Dr. Uğuzman: Çünkü antropoloji bilmeden, iktisat bilmeden, felsefe belki bilmeden sosyoloji yapmak eksik olacaktır.

Prof. Dr. Şahin Kütük: Çok haklısınız hocam hatta ilk yıl aldığımız servis derslerinin zaten sadece giriş kısımlarını alıyoruz. Mesela benim aldığım eğitimde o dönemde o kadar çok iktisat dersi aldık ki hani İktisat Sosyolojisi alanında uzmanlaşmak istesek çok uygundu. Yine felsefe, en az yedi tane felsefe dersi aldık. Antropoloji öyle, psikolojiden, sekiz psikoloji dersi aldık. Öyle olunca aslında o toplumu anlamak, kültürü anlamak zaten bütüncül bir bakış açısı gerektirdiği için ikinci, üçüncü dördüncü sınıfta, onun farkına varıyorsunuz. Niye aldım? Neden aldım? Hatta iyi ki aldım. Ama ilk yıl tabii böyle bir sosyoloji nedir ile geliyorsunuz. Sosyolojiyi merak ediyorsunuz ama gelip size psikoloji anlatıyorlar, antropoloji anlatıyorlar, iktisat anlatıyorlar ve de o dönemler sözel ile giriliyordu şimdi T.M. [Türkçe-Matematik] puanıyla. Ama eşit ağırlıkla bir sözel öğrencisi için tabii onları görmek biraz böyle bir farklı, sosyolojiyi anlamlandırmaya çalışan öğrenci için farklı ama dediğiniz gibi sonraki yıllarda çok da kıymetini bildik.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, peki lisansüstü eğitiminiz nasıl oldu?

Prof. Dr. Şahin Kütük: Aslında o da hani yine meslektaşlarımız söylüyor. "Ben kesinlikle akademisyen olmak istiyordum. Onun için çok emek verdim çok çalıştım." diye. Yine onu söylemeyi isterdim ama benim yine öyle olmadı açıkçası, birincilikle mezun oldum, yüksek lisans sınavına girdim çünkü okumayı çok seviyorum. Sosyolojiyi çok seviyorum. Kendimi geliştirmek istiyorum ama bir taraftan da ayaklarımın üstünde durmak istedim ben. Öğretmenlik de yapmaya başladım farklı kurumlarda. Lisede, felsefe grubu öğretmenliği. İlk yıl biraz bocaladım 1-2 sınıfta ama sonra o da bir sevdaya dönüştü. Yani öğretim üyeliği ile öğretmenlik arasındaki tek fark diyorum ben, öğretmenken bana daha fazla oku, kendini geliştir diye para verilmedi. Ama üniversitede asistan olduktan sonra bütün

yatırım kendini daha fazla geliştir diye yapıldı. Belki de üniversiteye geçmemi sağlayan şey de oydu. Yoksa ben öğretmenlik yaparken de çok mutluydum. Öğrencilerimle olmak, gençlerle olmak, onlara bildiğini aktarmak, sürekli kendini geliştirmek için lisansüstü ve doktora eğitiminde okuduklarını onlarla paylaşmak onlarla hemhâl olmak apayrı bir duygu. Öyle başladı diyebilirim daha sonra tabii doktoraya gelince biliyorsunuz çok zor, dersler çok ağır. Yeterlilik gibi kocaman önümüzde bir sınav var ve o arada üniversitede bir kadro imkânı oldu. Düşündüm, benim yerim neresi? Ben böyle devam edip, hedefim doktora sonrasında üniversiteydi. Geçmek mi, yoksa zamanı şimdi mi? Baktım artık çok zor gidiyor, öğrencilerimi çok seviyorum ama artık üniversite olmalı diye düşündüm ve o dönemde öyle bir fırsat önüme çıktı. Sonrasında üniversitede asistanlıkla Hacettepe sosyolojide yoluma öyle devam ettim ve henüz yeterliliğe gelmemiştim sonrasında yeterlik sonrasında doktora savunma o şekilde devam etti.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu ne kadar güzel bir şey. Hem bir bölümde okuyorsunuz. Orayı birincilikle bitiriyorsunuz ve arkasından orada hoca oluyorsunuz. Yardımcı Doçent, Doçent, Profesör bütün bu adımları atıyorsunuz ve kendi mezun olduğunuz okulda öğrencilere siz bu sefer ışık dağıtmaya devam ediyorsunuz. Çok güzel bir duygu olsa gerek. Aynı yerde çalışmış olmak. Daha sonra, doktoradan sonra bir Post- Doktora serüveniniz var, yurtdışında. Göç konusuna merak salmanız da bu süreçte mi oldu, hocam?

Prof. Dr. Şahin Kütük: Aslında öyle diyebiliriz hocam. Doktoramı yaparken tez konusu olarak o zaman çok da popüler olmayan hatta sosyologların çalışması pek de uygun görülmediği... Ben kurumsal sosyal sorumluluk alanında çalıştım, işletmeyle sosyoloji'nin kesişimi diyebiliriz. Biraz da içinde sosyal psikoloji var ve bu beni çok mutlu etti. Çok tatmin etti çünkü işletmelerin de toplum adına yapmaları gereken şeyler olduğunu düşünüyordum. Yani bireysel sorumluluk güzel ama sosyal sorumluluk da çok önemli ve o şekilde de devam etmeyi düşünüyordum. Ancak doktoram bittikten sonra e tabii hayat farklı şeyler getiriyor, güncel konular çok farklılaşıyor ve yurtdışındaki Türkler ilgi alanımı artık oluşturmaya başladı. Yıllar önce gitmişler, 1950 li yıllarda başlamışlar. 60'larda kitlesel göç olmuş ama baktım alana Nermin Abadan Unat, sevgiyle anıyorum kendisini, onun bize bıraktığı temel eserler dışında var ama çok da fazla çalışma yok. Onun üzerine hem benim için güzel bir deneyim olur dedim, Post Doc için yurtdışındaki bir üniversitede eğitim alma hem de oradaki yurttaşlarımızla gidip onların dünyalarını onların yaşamlarını sosyoloji yoluyla aktarmak güzel olur diye düşündüm ve hazırladığım projede TÜBİTAK'tan onaylandı. Öyle olunca TÜBİTAK bursuyla Almanya'ya Frankfurt'a gittim. Frankfurt Goethe Üniversitesi'nde, Sosyal Psikoloji Bölümünde post doktora çalışmamı yaptım. Aslında benim çalışmalarım hep disiplinler arası oldu diyebilirim. Yani salt sosyoloji üzerinden girmedim genellikle disiplinlerarası oldu çalıştığım, meslektaşlarım da öyledir. Ortak çalışmalarımız var çok güzel ve orada göç ile birlikte sanki bir hayatımın böyle parçası oldu yurtdışındaki Türkler. Döndükten sonra da devam etti, doçentlik, profesörlük dâhil olmak üzere, uzun yıllar göçle devam etti çalışmalarım.

Prof. Dr. Uğuzman: O dönemde evli miydiniz? Yoksa yurtdışında mı evlendiniz?

Prof. Dr. Şahin Kütük: Yurtdışından döndükten sonar, zannediyorum bir yıl sonraydı. Biraz geç evlendim. Türkiye'deki beklenilen evlilik yaşına göre, TÜİK ortalamalarının da bayağı bir üzerindeydi. Daha çok akademiyle hemhâldim galiba ama bu bilinçli, özellikle akademi olsun sonra evlilik olsun gibi bir tercih, bir bekletme değil. Hayat size farklı dönemlerde farklı şeyler sunuyor ve ben çok ağlamak ya da çok isyan etmek değil de gelen fırsatları değerlendirmek üstüne hayatımı kurduğum için.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne güzel.

Prof. Dr. Şahin Kütük: O dönem akademi oldu. Sonra döndüm evlendim. Sonra hemen kızım oldu. Şimdi 12 yaşında güzel bir kızım var.

Prof. Dr. Uğuzman: Dünya tatlısı bir kızınız var. Evet, zor olmadı mı hem akademik çalışmalar hem evlilik, çocuk bunların hepsini bir arada başarıyla yürütmek pek kolay olmasa gerek.

Prof. Dr. Şahin Kütük: Aslında hocam benim evlendiğim yıllarda çok da popüler bir şey vardı. Fragman şeklinde de dönüyordu. Çocuk da yaparım kariyer de hatırlıyor musunuz?

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Şahin Kütük: Onu söyleyen biraz daha tabii böyle bir asilik de var, yapıyorsunuz. Ama bir de hayatın gerçekleri var. Yani evet her ikisini de yaptım. Her ikisini de kendimce yapabildiğim kadar yapmaya çalıştım ama mükemmel diye bir şey yok yani ne kadar iyi anne olmaya çalışsanız da bir şeyler eksik olur. Ne kadar iyi akademisyen olmaya çalışsanız da bir şeyler eksik olur. Tabii içinde yaşadığımız toplumun beraberinde getirdiği, o sosyalleştiğimiz ortamın getirdiği artılar ve eksiler de var. Hani çok pembe bir manzara değil, ama karanlık da değil. Yani bu biraz da sizin duruşunuzla çabanızla bağlantılı bir şey. Ama benim için çok keyifli bir süreçti diyebilirim. Zorluk yok mu, olmaz mı? Çok da zorlukları var. Ama dediğim gibi hayatın her alanında zorluk var. Önemli olan sizin ne istediğiniz eğer kadın isterse her şeyi yapabilir.

Prof. Dr. Uğuzman: Aynı şeyi düşünüyorum. Çok da güzel söylediniz. Siz şimdi anneliğinize de eşliğinize de sosyolojik bir bakış açısıyla baktığınız için böyle konuşuyorsunuz, mütevazı bir şekilde.

Hocam biraz da çalışmalarınızdan söz edelim, isterseniz? En başta, ilk baş kısımda Birsen Şahin Kütük hangi alanlara merak sarıyordu, az çok söylediniz ama daha sonraki bu süreçte, evrilen bir durum görüyoruz. İşte kadın, göç, bunların kesiştiği noktalarda da çalışmalarınız var. Neler söylemek istersiniz?

Prof. Dr. Şahin Kütük: Aslında hocam ilk başladığım süreç, dediğim gibi sosyal sorumluluk eksenindeydi ama o sosyal sorumluluk ekseninin öncesinde yüksek lisans tezinde de toplumsal kalkınma çalışmıştım ve ilk dönem sosyologlarını çalışmıştım ve orada gördüğüm gözlemlediğim şuydu. Uzun saatler günler hatta aylar boyunca Milli Kütüphanenin tozlu rafları arasında. Sağ

olsunlar bana da çok imkân sağladılar, bütün o eski çıkartılan dergiler o gazeteler o dönem için yeni bir cumhuriyetin kuruluşu ve orada bir toplumun kalkınma çabası ve o süreçte sosyologların o içtenliği, elinden geldiğince ne yapabiliriz üzerine kurulu hayatları beni çok etkiledi ve sonrasında aslında bunun bir sosyal sorumluluk ile ilgili olduğunu düşünmeye başladım. Yani ancak bunu gerçekten sorumluluk sahibi insanlar hissedebilir ve yapabilir. Onun üzerine doktora çalışmam, sosyal sorumluluk ile ilgili oldu. Daha sonra anlattığım gibi göçe yöneldim, sonra göçün aslında iklim değişikliğiyle ne kadar ilintili ne kadar kesişimsel olduğunu gördüm yani kalkınma artık sürekli kalkınmaya doğru evrildi çünkü yaşadığımız dünyayı aslında yaşanamaz hâle getirdik ve kalkınma politikalarımız iflas etti ve artık bunun yerine sürdürülebilir kalkınma politikalarına geçmek istiyoruz ama çok da geç kaldık. Hâlâ yapılacak şeyler var ama mesela şu an iklim değişikliğini, mücadele değil ama iklim değişikliğine uyum noktasında politikalar geliştiriliyor. Yine o dönem fark ettiğim başka bir şey, göç aslında hem trajik hem de bir bakıma baktığımızda, insanların hayatında müthiş bir değişim getiren büyük bir olasılık ama onun içerisinde kadın da var. Kadına yönelik şiddet var. Üstelik kendi ülkesinden uzakta tamamen yabancı olduğu yerde şiddete maruz kalmış kadınlar var. Bunun üzerine çalışmalarım aynı zamanda kadın üzerine de yoğunlaşmaya başladı. Türkiye'de de sığınma evlerinde de çalışmalar yaptık ve son dönem derseniz, son dönem çalışmalarımda aslında daha çok iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma, göçün ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin ki bunların hepsi sürdürülebilir kalkınmanın amaçları dâhilinde bir bütün, sanki çatı oluşturdu, sürdürülebilir kalkınma ve disiplinlerarası çalışmalar bağlamında bu şekilde devam ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne güzel. Hem Hollanda da hem Almanya'da, bilmediğim başka bir ülke daha var mıydı, Avrupa'da çalışmalar yaptığınız?

Prof. Dr. Şahin Kütük: Yok, hayır. Almanya ve Hollanda.

Prof. Dr. Uğuzman: Almanya ve Hollanda'da çalıştınız. Şöyle bir gözleminiz var mı hocam, bazı yayınlarda bu geçiyor. Yani önce gidilen yer gurbet oluyor, kalınan geride kalınan yer sıla oluyor. Ama bir süre sonra orası sıla o taraf gurbet oluyor mu? Böyle bir dönüşüm hissettiniz mi? Çalışmalarınızla ortaya çıkan böyle bir durum oldu mu, sizin gözlemlerinizle?

Prof. Dr. Şahin Kütük: Çalışmalarımı ben daha çok ulusötesi ya da ulusaşırı göç ekseninde yapıyorum hocam. Bu da aslında hani benim çalışmalarıma da uygun bütünsel bir bakış. Ne Türkiye'den oraya ne de oradan Türkiye'ye değil de, hem Türkiye'den Avrupa'ya hem de Avrupa'dan Türkiye'ye bakışı yani tek bir aidiyet değil çoklu aidiyetler, çoklu hasret, çoklu sıla, çoklu kimlik, çoklu özlem... Çünkü gözlemlediğim şey aslında o alandaki teorik bilgilerle örtüşen bir şey. Almanya'da ve Hollanda' da iken Türkiye'ye özlem var. Türkiye'deyken de oraya özlem var. Çünkü bir şekilde kimliklerinin aidiyetlerinin bir parçası oluyor. Üçüncü, dördüncü, beşinci kuşağa artık dönüldü. Böylesi bir yapı içerisinde hani böyle tek yönlü, sadece böyle bir yerden kopmuş, diğer tarafı özlüyor gibi değil de sizin dediğiniz gibi hem o taraftan bu tarafa baktığınızda oraya ait bir özlem, hem buradan oraya

baktığınızda da oraya ait bir özlem var. Aslında bu literatürde biraz daha köklerini kaybetme diye geçiyor ama ben de ona çoklu kök salma diyorum. Niye köklerini kaybetsin? Birden fazla yere kök salma diyorum ben ona. Hani onun beraberinde getirdiği duygusal yoğunluk aslında, kimi zaman özlem baskın çıkacak şekildeydi ama ben şunu da gözlemledim; çok başarılı oluyorlar. Yani iki kültürü bir arada bilmek en az iki dil bilmek, iki toplumu tanımak, iki toplumun çalışma tarzını bilmek, çok da büyük başarılar getiriyor. Mesela üçüncü kuşaktan gençlerimiz var, Türkiye'de farklı firmalarda orta ya da üst düzey yöneticilikte çalışan, mühendis olarak çalışan, çok da başarılılar. Yani ben biraz daha bakışımızın değişmesi gerektiğini düşünüyorum. Evet yurttaşlarımız, evet özlüyoruz, evet onlar da özlüyorlar ama çok da başarılılar. Güzel şeyler de başardılar. O yönlerini sanki daha çok ön plana çıkarırsak, onların da hakkını onlara iade etmiş oluruz diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne kadar güzel söylediniz.

Çalışmalarınızdan bahsederken, Sosyoloji'den bahsederken gözleriniz parlıyor hocam. Bugün olsa yine sosyoloji seçer misiniz?

Prof. Dr. Şahin Kütük: Evet, hani başlangıç hikâyemi anlatırken çok istekli değil biraz hocaların yönlendirmesiyle oldu dedim ama ikinci sınıftan sonra çok değişti demiştim. Yani hayatımın içerisinde. Kimi zaman kendi hayatımı yönlendirirken, sosyolojinin bilgisinden faydalanıyorum. Kimi zaman da sosyolojideki bilgi birikimini, kendi özel hayatımdan da yola çıkarak bakıp, aslında yorum katmaya çalışıyorum. Öyle bir şey ki gündelik hayatın içerisinde yapılması gereken olanlar, kurallar ya da yapıbozum, bütün bunlar hepsi sizin mesleğinizin içerisinde. Hani bundan keyif almamak mümkün değil gibi geliyor. Çok keyifli. Hani demiştim ya üniversiteye geçerken, "Bana kendimi geliştireyim diye maaş ödeyecekler, ne kadar güzel." diye geçmiştim. İnanın o duygu devam ediyor. Yani kendimizi geliştirelim, öğrencilerimize yeni şeyler aktaralım ama sürekli değişimi takip edelim, ne öğrencimiz ne kendimiz geride kalmayalım üzerine kurulu bir alan ve şu an olsa herhalde bu sefer bilinçli, istekli ve ilk sırada yazardım.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, sosyoloji sevgisi, sosyoloji özlemi diyelim. Gerçekten tüm konuklarımın ortak paydası gibi, hepimiz sosyolojiyi severek içinde yer almışız. Bundan sonraki hedefleriniz neler hocam? Artık profesör de olmuşsunuz, ne çalışacaksınız?

Prof. Dr. Şahin Kütük: Aslında çok güzel bir soru hocam. Çünkü ben de bunu kendime çok sık soruyorum. Her şey o kadar hızlı değişiyor ki hiçbir şey bizim lisans ya da doktora eğitimimizi aldığımız dönemdeki gibi değil. Çok hızlı değişen, çok hızlı dönüşen bir dünyada yaşıyoruz ve o hızlı değişim dönüşüme eğer biz uyum sağlayamazsak öğrencilerimizi hiç hazırlayamayız. Onun için en güncel en yeni ne var ve bir on yıl sonra daha çok ne ön planda olacaksa, aslında biraz daha oraya odaklanıyorum diyebilirim. Sürdürülebilir kalkınmaya yönelik çalışma yapmamın dijitalleşmeye yönelik son dönemde çalışma yapmamın sebebi de o kendimden ziyade öğrencilerimizi iyi yetiştirebilmek ve gelecekteki o toplumsal sorunlara ışık tutabiilecek, onlarla sosyolojinin bilgisini

kullanarak çözüm üretebilecek gençleri yetiştirmek adına biraz daha, bir on yıl sonrasını düşünerek çalışmalar yapıyorum. O nedenle de son dönem çalışmalarımda daha çok dijitalleşme, yapay zekânın çalışma, emek sektörüne yansımaları, iklim değişikliği ve sürdürülebilir kalkınma diyebilirim.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne kadar farklı öğrenci kitleleri geliyor bize değil mi hocam? On yıl önceki öğrenci yok artık karşımızda. Daha çok sorgulayan, daha meraklı ve hatta teknolojiyi bizden çok daha iyi kullanan hatta bazen gelip bize öğreten öğrencilerimiz var. Bununla da gurur duyuyoruz, mutluluk duyuyoruz.

Hocam acaba sizin söylemek istediğiniz, eklemek istediğiniz, sosyolojiyi seven, sosyolojiyi merak eden kişilere yol gösterici olabilecek son sözleriniz neler olabilir?

Prof. Dr. Şahin Kütük: Aslında benim en çok dikkatimi çeken şey, gençler ve gençlerle daha yaşça büyük kuşağın orta yaş diyelim, yaşlı diyelim iletişimleri etkileşimleri. Sanki gençleri çok anlayamıyoruz. Sanki çok fazla yargılıyoruz. O kuşak çatışmasını gençken biz de yaşamıştık ve isyanla değil mi ailelere karşı çıkışlar vardı.

Prof. Dr. Uğuzman: Bir dakika sözünüzü keseceğim. Çok eski yıllardan, yılını tam hatırlamıyorum. Tabletler bulunmuş, o tabletlerde bile yeni kuşağın eski kuşağın gözündeki yeri saygısız, işte anlayışsız. Nasıl diyeyim yani olumsuz niteliklerle nitelenen bir gençlikten bahsedilmiş. Tabletlerde ve taa o zamanlardan kalma.

Prof. Dr. Şahin Kütük: Yıllar içerisinde hiçbir şey değişmemiş değil mi hocam?

Prof. Dr. Uğuzman: Değişmiyor. Yani yaşlı kuşak, genç kuşağı hep eleştiriyor.

Prof. Dr. Şahin Kütük: Maalesef ve son dönemde bunun şiddeti de arttı ve gençlere çok güvenmeme, gençlerin yeni kuşağın çok da başarılı olamayacaklarını düşünmek gibi ya da uğraştıkları teknoloji merkezli işlerin çok lüzumsuz olduğunu düşünme gibi birtakım önyargılar ben gözlemliyorum. Ama ben şunu söylüyorum. Gelecek onlar, bence biraz da biz o durumu sağlamaya çalışmalıyız ve önlerini açmalıyız. Belki bizim için hayal olan şey, onların gerçekliği olacak. Her şey çok hızlı değişiyor. On yıl sonra hiçbir şey şu an gördüğümüz gibi de olmayacak ve o değişimi yakalayacak olanlar da gençler. Bence onları daha çok motive etmemiz lazım. Daha çok desteklememiz lazım. Belki projelerde, gençlerin yapacakları projelere daha fazla destek vererek önlerini keserek değil de o sosyolojinin bilgisini daha aktif kullanmaları adına belki sosyoloji öğrencileri için de söylenebilir ama ben genel söylüyorum bunu. Desteklemek, önlerini açmak ve onlara güven duyduğumuzu hissettirmek çünkü benim gözlemim, buna çok ihtiyaçları var. Müthiş bir değişim var. Evet, hepimiz bunu yaşadık. Evet, hepimiz kuşak çatışması ekseninde bazı şeylerin mücadelesini verdik ama şimdi bu çocuklar çok farklı bir dönemden geçiyorlar yani dünya değişiyor. Yani bütün bunlara uyum sağlaması için bence gençleri biraz daha özgür, biraz daha güvenli biraz daha farklı alanlarda, neye desteğe ihtiyaçları varsa arkalarından destek vermemiz gerekiyor gibi geliyor. Bir sosyolog olarak benim gözlemim naçizane.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok teşekkür ederim. O kadar güzel şeyler söylediniz ki, umarım bizi izleyen gençler de bu söylediklerinizden feyz almışlardır.

Prof. Dr. Şahin Kütük: Umarım.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam tekrar katılımınız için çok teşekkür ediyorum, renk kattınız programımıza. Sağ olun, var olun.

Prof. Dr. Şahin Kütük: Çok teşekkür ederim bana bu fırsatı verdiğiniz için.

Prof. Dr. Uğuzman: Rica ederim. Kanal B'nin değerli izleyicileri, bir Sosyoloji Sohbetleri programının daha sonuna geldik. İzleyemeyenler için ya da tekrarı için sayfamızdaki, internet sayfamızdaki tekrarlarından her zaman istifade edilebilir. Hepinizi saygıyla selamlayarak bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında daha birlikte olma dileğimi aktarırım efendim. Saygılarımla.

PROGRAM 9 – Program Konuğu: Prof. Dr. Nilay Çabuk Kaya

Çekim Tarihi: 19.04.2022

Yayin Tarihi: 17.07.2022

Deşifre Eden: Sude Demirel (Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: İyi günler Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle beraberiz. Bugün yine çok kıymetli bir Prof. Dr. Hocamız Nilay Çabuk Kaya ile beraberiz. Kendisi Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi. Hocam hoş geldiniz.

Prof. Dr. Nilay Çabuk Kaya: Hoş bulduk, teşekkürler. Öncelikle böyle bir programda yer almak çok mutlu etti. Emeğinize sağlık.

Prof. Dr. Uğuzman: Ben teşekkür ederim, o mutluluk bize ait. Hem izleyicilerimiz hem genç kuşak sizin gibi rol modeli, bir akademisyeni, üstelik de çok çalışkan bir akademisyeni, aynı zaman da bir anne, aynı zamanda bir eş olarak hayatını da ihmal etmeden, ama çok kıymetli yayınlara imza atan bir akademisyeni, bu vesileyle tanımış olacaklar. Dilerim ki kendinizi tanıtın değerli izleyicilerimize. Prof. Dr. Kaya kimdir? Bu yolu nasıl yürüdü? Nerelerden geldi ve nasıl oldu bu süreç?

Prof. Dr. Nilay Çabuk Kaya: Evet, çok teşekkürler. Öncelikle ben bir Egeliyim diyeyim. Çünkü Ankara'da çalışma yaşamım ama bütün çocukluğum, yaşamım Ege'de. Salihli doğumluyum. İlköğretimim değişik illerde geçti. Çok mobilite bir hayatım oldu öğrenciliğimde. Ve kız lisesi mezunuyum. Daha sonra da tabii ki Ege olanakları içerisinde üniversite tercihlerimizi yapıyorduk. Hangi seçeneklerimiz var? Ve Ege Sosyoloji Bölümü'nde başladım lisans eğitimime ve lisansı bitirdikten sonra tabii ki o dönem bizlere istihdam daha kolaydı, şimdiki gençlerin yaşadığı sorunları yaşamıyorduk.

Prof. Dr. Uğuzman: Değil mi?

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Diplomayla iş bulabiliyorduk.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: İş bulabiliyorduk. Yani mezun olduğumda öğretmen atamam Niğde Lisesi'ne oldu ama aynı dönemde de yüksek lisans programına başladım. Hem öğretmenlik, hem yüksek lisans biraz zorladığı için bir alternatif iş deneyimim oldu tekrar. Eğitim uzmanlığı sınavı, bir bankanın. Onunla birlikte tekrar master görevimi tamamladım. Tabii ki o dönemde bölüm içerisinde başarılarım dolayısıyla da bölüm başkanımın bir yurt dışı burs programından beni haberdar etmesi, benim kapılarımı uluslararasına açtı diyebilirim. Yani eğitimi biraz daha uluslararasılaştırma adına 1416 sayılı yurt dışı Milli Eğitim Bursları vardı. O burs sınavıyla İngiltere'de, işte 89-95 yılları arası yüksek lisans, doktora bursumla doktora programımı tamamladım.

Prof. Dr. Uğuzman: Şahane, çok güzel.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet, evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Başlangıçta ilgi alanlarınız nelerdi? Sonra, ilerleyen yıllarda Türkiye'nin hangi sosyal problemlerine odaklandınız? Bu gelişim çizgisi nasıl oldu hocam?

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Biz 80 öncesinin bir öğrenci kuşağıydık ve 80'li yıllarda da üniversitenin içindeydik. Kız Lisesindeki öğrenci grubu ve arkadaşlarımızla okumalarımız, işte o dönemin toplumsal sorunları yani bizi biraz tabii daha politik düşünmeye, toplumun sorunlarına eğilmeye de yönlendirmişti. Yani ben işte Marx'ı da onun Ekonomi Politik'ini de, yani birçok şeyi lise yıllarımda okuduğum için sosyolojiyi tercihim, üniversite tercihlerim arasında yer aldı. Tabii ki hani bir üniversite farklı bir şey kazandırıyor. Hani lise yıllarındaki birikimimi daha farklı bir perspektiften, o sosyolojinin içinde deneyimler, daha doğrusu hocalarımızın bize aktardığı. İşte bir sahada olmak, o bilimin bize kazandırdığı disiplinle bir şeyler öğrenmek, çok keyifliydi benim içim. Yani ben ilk yıllarda tabii ki toplumun büyük sorunları üzerine o yapısal sorunları üzerine düşünmeye başlamıştık. İşte sınıf ilişkileri, mücadele yaşamları üzerine. Hep daha sosyolojinin o boyutlu yapısal sorunlar dikkatimizi çekiyordu.

Prof. Dr. Uğuzman: Daha çok makro boyutlu başlıyor. Öğrenciler de öyle. Proje önerileri, tez önerileri getirdiklerinde hep böyle büyük büyük konular. Ben de onlara hep diyorum ki, "Daha küçük küçük parçalardan bütüne gidelim."

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet. Örneğin lisans tezimde dahi Türkiye'nin işsizlik sorunu yani işte bir Manisa ilinde kentsel işsizliğe o dönemde hani ki günümüzde...

Prof. Dr. Uğuzman: Lisans tezi?

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Lisans tezinde bir öğrenciyken böyle büyük yapısal bir probleme ilgiyle bir tez çalışması yürütmüştüm. Daha sonra master'ı da yine Ege'de yaptım. Orada da işte gene kentlerin bu büyüyen yapıları, yapısal dönüşümler, İzmir metropolüne uyumlu bir Manisa ilinin gelişimi, kentsel gelişimine ilgi duydum. Tabii ki yurt dışına gittiğimde biraz daha bakış açım değişti. Yani o Türkiye'deki eğitim, tabii ki o dönemin koşullarıyla hocalarımız çok değerliydi. Hepsi gene yurt dışında özellikle İngiltere'de doktoralarını yapmış, Ege'nin sosyolojisinin gelişimine çok büyük katkıları olan çok değerli hocalarla yani öğrencilikten çok bir meslektaş ilişkisi içerisinde yetiştiğim için hani onlar benim için bir rol modeldi. Onlardan aldığım birikimle tabii ki doktorada da ben hemen hemen aynı konuları, özellikle kadın emeği, işte sanayileşmenin o işgücünde kadına açılan alanlar ile daha çok ilgileniyorum ama ilk başta kırsal çalışmalar beni yönlendirdi. Kadın emeğini, tarımda çalışayım düşüncesiyle yurt dışına çıktığımda farklı bir perspektif, farklı bir bakış. O metodolojik şeylerle biraz daha feminist çalışmaları tanımam. İşte kadının konumunu daha farklı bir perspektifle o klasik sosyolojik bakıştan yeni bir lensle yeni sorunları görmeye başladım ve doktora tezimde gene kapitalizm, işte patriyarka ve kadın kimliği üzerine, gene işçi sınıfı olan kadın emeğine yöneldim

ama lenslerim değişti diyebilirim. Daha çapını aştı bakışlarım. Onlar benim için çok büyük kazanımdı. Yani o yurtdışındaki eğitim sürecinde sosyoloji ne kattı bana dersem, bir artı getirdi. Daha geniş, daha eleştirel, yani o güne kadar gördüğüm dinamiklere yeni bir bakışı koyma ihtiyacını duydum. O büyük bir kazanımdı benim için.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel. Çok güzel. Hocam çalışmalarınıza baktığımda ben onları şey yapmaya çalıştım. Gruplandırmaya çalıştım. Sağlık, çevre, bölgesel kalkınma, yaşam kalitesi, yoksulluk, işsizlik, göç ve bunları şiddetin sosyal dinamikleri olarak algılıyorsunuz. Gençlik ve şiddet, toplum merkezleri, zaman zaman eğitim sosyolojisi ama toplumsal cinsiyet, kadın, kadın eğitimi, kadın emeği, çalışan kadın, kırsal kadın, tarla hizmetlerinde çalışan kadınlar, kadınların güçlendirilmesi. Yani böyle birbirini bütünleyen konularda, hem kendi gelişiminizi tamamlarken aynı zamanda da sosyoloji literatürüne birbirini bütünleyen, birbirini tamamlayan çalışmalar vermişsiniz. Çocuk işgücü var. Projeleriniz çok kıymetli. Çok fazla, fazla demeyelim. İnşallah çok daha fazlasını da bekliyoruz sizden, projeleriniz de var. Siz bu çalışmalarınız içerisinde hangisini daha öncelikli, daha derinlikli olarak incelediniz, incelemek isterdiniz? Ya da bundan sonraki projeleriniz, çalışma alanlarınız ne tarafa doğru evrilecek acaba, ne düşünüyorsunuz?

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet, yani dediğim gibi doktoradan sonra kadın çalışmalarına ilgim arttı. Yani toplumsal cinsiyet. Artık nereye dokunsam o boyutu çalışmanın içine yedirmeyi hep hedefledim. Ve kırsal kadının özellikle kalkınma programları ve benim çalışmalarımın birçoğuna temel olan şeyler, araştırma odaklılığı olan çalışmalardan çıkan yayınlar ve tabii ki ortak çalışmalara da çok yer verdiğim için farklı konular. Onun için işte sağlık konusunda çalışan arkadaşlarla birlikte bir ekip çalışmasında yer aldıysam yayınlar oradan. Onun için belki sağlığa kaydı, çevreye kaydı ama daha çok kırsal yapıda kalkınmada kadın emeği ve Güneydoğu Anadolu beni çok açımlayan bir alan oldu. Çünkü bütün çalışma kapsamında yürüttüğüm, hani araştırmaların çoğu Güneydoğu'da başladı diyebilirim. Tabii ki dernekçiliğim de önemliydi. Çünkü Sosyoloji Derneği'nin de aktif üyesiydim.

Prof. Dr. Uğuzman: Hâlâ da öylesiniz.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Hâlâ da öyleyim. Aynı zamanda da uluslararası ilişkileri de önemsediğim için mesleğimizde ESA'nın, ISA'nın üyeliği, hatta yönetim kurullarında yer aldım. Çünkü sosyolojiyi yapacaksak, uluslararası işbirliği ile güçlenmemiz önemli. Çünkü her şeyin gelişimini, Türkiye'deki birçok düşüncenin de merkez-çevre ilişkisiyle bakarsak merkezdekilerle sürekli ilişki içerisinde geliştiriyoruz kendimizi. Hani o açılım önemliydi benim için. Güneydoğu'da o çalışmalarımda gene kadın ve kız çocuğu çok önemli bir şey yarattı bana, konu odağı. Özellikle kırdan kente göç etmiş kadınların, Çok Amaçlı Toplum Merkezleri [ÇATOM] benim TÜBİTAK projemdi zaten. Hani orada o konunun detayında gene kız çocuklarının o bölge içerisindeki eşitsizliklerle karşı karşıya. Zaten toplumun o bölgesi içerisinde birçok hani eşitsizlikler kadın, erkek, herkes için söz konusu ama daha dezavantajlı grupları önemsedim orada; kadın, kız çocuğu. Eğitim onun içinde yer aldı. Çünkü oradaki

kadınların, çalışma sıramda karşılaştığım en önemli sorun; iletişim kurarken dil bilmemeleri, eğitimsiz olmaları. Araştırma süreçlerinizi dahi etkiliyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Tabii ki.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Hatırlıyorum ilk gittiğimde araştırmaya. Yani Ege'den yetişmişim işte Ankara'da, ama Güneydoğu'ya ilk kez işte, ilk Harran'da çalışmalarım da. Araştırma ekibimde hiç Arapça bilen, Kürtçe bilen yoktu. Düşünebiliyor musunuz? Ben gittim, kadınlarla konuşacağım.

Prof. Dr. Uğuzman: Nasıl anlaşacaksınız?

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Nasıl anlaşacağım? Yani beden diliyle, ama araştırmanın verisinin çok sağlıklı alabilmem gerekiyor. Onların iletişimini sağlamam için, kendilerini anlattığını anlamam için. Anladım ki yani bu zorlu bir süreç. Orada en önemli şey kadınlarla iletişim olacak. Dil birliğinin gelişmesi gerekiyor. Ve eğitim oradaki kadınlar için çok önemliydi. İşte çok amaçlı toplum merkezlerinin yaptığı faaliyetlerle neler kazandılar o süreçte? Benim ilgimdi yani. Bu merkezler ne kadar yarar sağlıyor toplum kalkınmasında? Ve ÇATOM'lar üzerine işte projemi yürüttüm. Daha sonra gene GAP'taki bir eğitim programının danışmanlığı içerisinde, bu sekiz yıllık eğitim süreci başlamıştı. Orada gene en dezavantajlı grup taşımalı eğitim olduğu için kız çocukları.

Prof. Dr. Uğuzman: Kız çocukları.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet, yani köyden kente taşınacaklar. İşte onların ailelerinin kaygıları var. Ve kız çocuğunu köyde zaten zor okula gönderirken bir başka şehre otobüslerle taşıması hep risk görüldüğü için orada bir büyük problem vardı. Tek tek köyleri dolaştım. Hatta beni misyoner sandılar. Kız çocuklarını okula kazandıracağız, eğitim programı içerisinde. Yani bu konular beni hep böyle hani çalışmalarımda odaklandığım alanlar oldu. Çünkü somut gördüm, yaşadıklarını gördüm. Kadın, gençle, işte dezavantajlı gruplar, çalışmalarımın hep bir faktörü olarak beni bu alana yöneltti diyebilirim.

Prof. Dr. Uğuzman: Alan çalışmaları ne kadar kıymetli değil mi hocam?

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Hele sizin, bu ilginizi çeken ve üzerinde yoğunlaştığınız, sosyal problemlere de çözüm önerileri geliştirilebilecek, belki üzerine politikalar üretilebilecek çalışmalarınız çok kıymetli. Çalışmalarınızı incelerken tam da günümüzde güncel de bir konu olan bir çalışmanıza rastladım. 2011-2013 yılları arasında 'Türkiye'de Yabancıların Taşınmaz Edinimi ve Etkilerinin Değerlendirilmesi' diye. 2011-2013'ten öncesi, yok sanıyorum ya da çok az sayıda yayın var, çalışma var. Öyle değil mi?

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet, evet. O çalışmada da benim şöyle bir... Yani o bir Ankara Üniversitesi'nin disiplinler arası çalışmasıydı. Bir kamu işbirliğinde, bir TÜBİTAK projesiydi yine. Gayrimenkul geliştirme bölümünde de benim sosyoloji, kent sosyolojisi, kır sosyolojisi derslerim vardı. O bölümdeki ekip arkadaşlarım, bir sosyoloğun da bu yabancıların ülkemizde mülk edinmeleri, onların

yaşamları için bir sosyal bakışın önemli olduğunu, sadece bir mülk alıp-verme olayı değil bunun bir kentin dönüşümü, ülkenin dönüşümü, hani her şeyiyle farklı kültürler arası çatışmalara kadar giden bir konuyu kapsıyordu. Benim için de oldukça katkı sağladı. Çünkü ben de hiç ülkemde bu kadar yabancının mülk edindiğini, özellikle sahil kasabalarında... Biz dolaşmıştık işte; Antalya, Alanya, İzmir. Bütün hani bölge içerisinde kapsamlı bir çalışmaydı. Orada mülk edinenlerin hem toplumun onlara bakışına, hem de onların toplumla ilişkilerini birazcık irdeleyen bir çalışmaydı. Bu konuda yani yayınlarımız da o araştırmanın kapsamında çıkan...

Prof. Dr. Uğuzman: Ürünleri. Evet, evet. Ne gibi sorunlarla karşılaştınız? Çünkü orada da bir dil sorunu var. Gerçi sizin yurtdışı doktoranız olduğu için muhtemelen daha rahat bir çalışma yürüttünüz.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet, evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne gibi etkileri vardı? Yani bugün itibariyle bu konu tekrar ve daha yoğun bir şekilde gündemde olduğuna göre eminim ki sizin çalışmanızla karşılıklı bir karşılaştırma çabalarına girişilecektir. Ne gibi sonuçlar çıkmıştı? Ne tür etkileri vardı?

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Bir kere kültürel olarak etkiler daha belirginleşti. Yani dışarıdan gelenin tabii ki dil bilme, yani eğer Türkçe'yi öğrendilerse... İşlerini kolay yapamıyor. Aracılarla yapılan işlerde güvensizlik vardı. Halkın o zaman artan bir yabancı şeyine karşı da tepkileri vardı. En iyi yerlerde yaşıyorlar, gettolaşıyorlar Kendilerini hani onların ayrımlaştığı mekânlar olarak da görüyorlardı. Ve özellikle gençlerin, sohbetlerden hatırlıyorum, gençlerin yabancılarla evliliklerinin arttığını, onları bir yurtdışına çıkış kapısı gördüklerini, hani ekonomik anlamda, özellikle işsiz kalanlar gençler. İşte bu tatil beldelerinde gelen yabancılara daha çok kendileriyle, "Hani bir yurtdışına kapı açabilir miyim?" diye evliliklerinin arttığını, yani böyle büyük bir kaygı yaratan bir ilişkiler ağının da örüntülendiğini görmüştüm orada. Ama aynı zamanda da giderek bizim oturmadığımız, işte daha iyi yerlerde yabancıların yer alması, tabii ekonomik anlamda alım güçleri yerel nüfusa göre iyi.

Prof. Dr. Uğuzman: Bizden iyi.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Onların yarattığı kaygılar vardı. Tabii ki yabancıların çok farklı şeyleri vardı. Mesela Almanların yaşadığı yerde mesela İngilizler, Ruslar çok değişik ülkeler zaman içerisinde yer değiştirmişti. Yani diyelim ki farklı ülkelerden alımlar olduğu bölgelerde, diğerleri yerlerini terk edip gidiyorlardı. Mesela Almanlar diyelim ki Alanya'yı yerleşik olarak tercih ettiklerinde, başkaları gelmeye başladığında yerlerini satmaya yani böyle bir uluslararası...

Prof. Dr. Uğuzman: Bir devinim de var.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Bir devinim de vardı evet. Onlarla bir arada olmak güzeldi kendi nüfuslarında ama arttıkça da bir kaçış da vardı kendilerinden.

Prof. Dr. Uğuzman: İlginç.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet, evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu çalışmanız çok kıymetli. Zannediyorum önümüzdeki zamanlarda daha da değerlenecek.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Kesinlikle. Şimdi İstanbul'da hani "Do you speak Turkish?" demen gerekiyor. En son gittiğimde çok fazla kültür, hani farklı kültürlerden, farklı dillerden insanlarla yaşıyorsunuz. Otobüslere bindiğinizde yabancıların ağırlıklı olduğu bir topluma dönüştük.

Prof. Dr. Uğuzman: Özellikle İstanbul.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, evet. Hocam bunu bir toplumsal sorun alanı gibi gördüğünüzü hissediyorum. Bunun dışında Türkiye'nin sizce çok önemli ve çok çalışılması gereken, öncelikli sorunları neler? Siz Sosyoloji Derneği olarak bu konuda neler yapıyorsunuz, planlıyorsunuz? Gençler, sosyoloji alanını tercih eden gençler ya da edecek olanlar, bundan sonra hangi problemlere daha çok odaklanmalılar sizce? Ve Türkiye'deki sosyolojinin durumu, geleceğiyle ilgili projeksiyonlarınız? Böyle bitirebiliriz.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Teşekkürler. Gerçekten yani "Türkiye'nin en büyük sorunu nedir?" dediğinizde çok farklı sorunlar büyüklükte ama ben genç işsizliğin giderek arttığını, özellikle üniversiteli genç işsizliği. Hatta en son derslerimizde tartıştığımızda 'diplomalı işsizler' ve giderek bunların "Biz neden okuduk?" kaygısı arttıkça, iş bulamadıkça ülkeden kaçış ya da başka ülkelerde iş arama, aldıkları meslek üzerinde, eğitim aldıkları meslek üzerinde iş yapamamanın verdiği stres... Yani mezunlarımızdan bunları daha çok duyuyoruz. Özellikle dernek olarak da daralan bir sosyolojinin istihdam alanı var. Yani tabii ki dünyada da birçok alanda var. Belki işte ben de kendi darama baktığımda oradaki bölümümün bile hani kapanıp başka bölümler işbirliği ile daha disipliner hâllere dönüştüğünü görüyoruz hani. Bunlar dünyanın birçok yerinde yaşanıyor ama ülkemizde daha derin bir şey yaratıyor diyebilirim. Hem eğitim açısından baktığımızda, sosyolojinin ben kendi dönemimle karşılaştırdığımda tabii ki kaynaklar ya da olanaklarımız, uluslararasılaşmamız arttı. Bu sosyal bilimler açısından önemli bir gelişme ama aynı zamanda yani biz bu alanda eğitim alıyoruz. Belirli meslek sahibi olarak işte sosyologları istihdam için piyasaya koyduğumuzda hiçbir değerleri yok. Karşılaştıkları şey hani "Sosyolog ne yapar?" sorusuna hâlâ cevap vermek zorundalar. Yani "Biz sizi niye alacağız?" Yani değil mi? Böyle sorularla karşılaşınca yani gençlerde bir şey var. Bu alanda iş bulamama nedeniyle ben şeye bakıyorum. Gelenler yan dal yapıyor, çift anadal yapıyor. Çünkü artık tek kendi alanındaki eğitimin yetersiz olduğunu düşünüyor. Sosyolojiyi okurken iletişim okuyor; kamu yönetimi okuyor; başka disiplinlerden derslerle piyasaya yani kendini işte daha güçlü kılabilecek birey olma çabasında.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu çok da güzel bir şey.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Sürekli kendini yenilemek, geliştirmek.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet, evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Ama çok da sık duymaya başladığımız bir yeni kavram var 'ev genci'.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet, evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Daha önce böyle bir şey yoktu sözlüklerimizde. Mezun olan, hâlâ anneden, babadan para almak zorunda olan, ama dışarıya çıkmak için yine para almak zorunda olacağı için daha çok evde oturan, iş arayan belli bir kitle, ev genci. Evet, gençlerin en üzüldüğü nokta da bu. Biz de onlar için üzülüyoruz. Elimizden neler gelebilir, neler yapılabilir acaba?

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Yani tabii ki bu bir yapısal sorun yani hani ben hep onu diyorum. Tabii ki hani politikalar artık, liberal politikalarla bireyi daha çok odağına koyuyoruz birçok sorunun. Ama hani bunun çözümünün tek bireyin kendisinde değil yani biz artık güvencesiz işlerle yani diplomalı da olsa hani her zaman için bir güvencesiz iş piyasası, işgücü piyasası içinde oluyorlar. Bu gencin kendisinin çözebileceği bir şey değil. Yani bu sosyal politikalarla ilgili. Geleceğe yönelik hani bu kadar eğitim verdiğimiz gençler için iş alanlarının ya da daha doğrusu işverenlerin dahi bu konuda bilinçlenmesi gerekiyor. Eğitimli insanın yani iş tanımlamaları karşısında, yani iş ilanlarını verdiklerinde, o mesleklere yönelik herhangi bir şeyleri yok. İşe aldıklarını her türlü işe koyuyorlar. Doyumsuz kalıyor işe başvuranlar. Yani bu anlamda da çok önemli, yani mezun olan kendini gerçekleştireceği işlerle de karşılaşamıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Çok önemli.

Prof. Dr. Uğuzman: Yurtdışında da böyle mi, yoksa bir joker kâğıdı gibi antropologlar, sosyologlar çok daha rahat mı istihdam edilebiliyorlar?

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Yani orada gene hani işe yani bir insanın becerilerinin kazandığı şeyi kullanabilecekleri işlerle karşılaşıyorlar. Tabii ki her ülkenin yani dünya geneline baktığımızda tabii ki tanımsız, güvencesiz işlerin oralarda da arttığını ama en azından mesleğine ilişkin bir işi yaparken onun kurallarıyla, en azından daha profesyonelce diyebilirim.

Prof. Dr. Uğuzman: Ve doyum sağlayarak.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Doyum sağlayarak, keyif alarak yapılıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, evet.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet, yani bizim belki en büyük şey kurumsal kapasitelerimizin bu anlamda geliştirilmesi. Yani mesleklerin gerçekten o tanımlamaları içerisinde aldığı bireyden, kazandığı eğitimin sonuçlarını yakalayabileceği işler yaptırmamız gerekiyor. Ben öğrencilerime soruyorum bazen işte "Buraya girdiniz, niye?", "Hocam hiç sosyolojiyi uygulayamıyorum, kazandığım şeyleri yapamıyorum, verdikleri işler, yani benim eğitimimi almadan da yapabileceğim işler olabiliyor." diyor bazıları.

Prof. Dr. Uğuzman: Bir bakış açısı olarak bile önemlidir tabii sosyolojik bakış açısı gençlik için.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet, evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet Sosyoloji Derneği, üniversiteler bu konularda elinden geleni yapıyorlar.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet, yani şu an derneğimiz olarak bu mezunların işsizlik problemi ya da daralan işte kadrolar. Hani onların diğer disiplinlerle karşılaştırıyoruz mesela işte psikologlar, sosyal hizmet uzmanları daha...

Prof. Dr. Uğuzman: Daha rahat iş bulabiliyorlar.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Rahat, rahat. Evet. Çünkü şöyle bir şey yani biz geçen dernek olarak da bunu işte kurumları geziyoruz. Hani sorumluluğumuz meslektaşlarımız için bu kurumların ilanlarında sosyologların ne iş yaptığını, ne yapması, sizin politikalarınız içerisinde önemi nedir? Sosyolog nedir? Ne işe yarar? Onları anlatmaya çalışıyoruz artık böyle bir misyonla.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Ve önemli olan bizim artık önleyici tedbirlerin olduğu politikalarla bu iş piyasalarını da güçlendirmemiz gerekiyor ya da işte sorunlara çözüm ararken. Hani illa tedavi edici değil yani bir psikolog hani belki bireyin bir sorunu çıktığında sorunu çözmeye çalışıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Koruyucu hekimlik gibi bir şey.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Gibi evet. Ama biz diyoruz ki bir sosyolojik olarak o bireyin yaşadığı ailenin, toplumun, kurumların önce içinde birtakım düzenlemeler, iyileştirmeler yapalım ki sorun ortaya çıkmasın. Yani biz daha tedavi edici politikaların yerini, önleyici tedbirlerle geliştirirsek, sosyologlar burada sizinle el ele olacak. Yani burada size çok yararı olacak. Neden sosyolog alacağınızın da cevabı budur diyoruz. Tabii ki umarım hani bu çabalarımız sonuç verir. Gelecekte sosyologların istihdam edileceği alanların daha da gelişeceğini düşünüyorum. İnşallah diyorum ama yani bir şey açısından da baktığımızda mesleki olarak, her zaman hani biz bir şeyi yapmaya ya da kurumlar içerisinde çaba göstermeye çalıştığımızda hep engeller var. Çünkü eleştirel bir düşünceyle giriyor sosyoloji biliyorsunuz değil mi? Hani bugüne kadar düşündüğümüz şeylerden farklı olabileceğini, düşündüklerimizin her zaman...

Prof. Dr. Uğuzman: Doğru olamayabileceğini...

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Doğru olamayabileceğini, bunların değişebileceğini düşündüğümüz için bazen de hani sosyolojiyi biraz daha riskli görüyorlar diye düşünüyorum. Hani sosyolog neden daha az istihdam? Birazcık bu şeye karşı dirençleri de var diye biliyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, ben bu tedavici değil de koruyucu ve koruyucu hekimliğe benzettiğimiz kısmı çok önemsedim. Gerçekten yani sorun ortaya çıkmadan...

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Evet, evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Onun çözümünü bulabilecek politikaların üretilmesi için çalışmalarda bulunmak bizim işimiz bu.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Kesinlikle, kesinlikle. İşte çocuklar, suça yönelen çocukların tedavisi ya da onların bakımı için kurumsal yapılanmadan önce onun temel sorunu nedir? Ailenin yoksulluğu mu? Ekonomik anlamdaki sıkıntılar? O ailenin içindeki sorun çözüldüğünde o çocuklar o evlere, o desteklere ihtiyaç duymayacak. Her zaman Aile Bakanlığı ya da aile ile ilgili politikalar varsa, aile temel sorunu alanımız gibi değil mi yani?

Prof. Dr. Uğuzman: Toplumun da çekirdeği.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Toplumun da evet. Kadına yönelik şiddet yine en çok üzerinde durduğum konu. Kadın cinayetleri yine buna baktığımızda değil mi? Yapısal birtakım işte düşüncelerimizin kadının aile içerisinde onu hapsettiğimiz, ona değer vermediğimiz bir düşüncenin sonucunda değil mi? Kadınları bu kadar şiddete ve sonunda cinayete götüren olaylarımız gün geçtikçe artıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, hocam biz sizinle bu sohbeti saatlerce sürdürebiliriz ama süremiz doldu. Çok da hızlı geçti, hızlı aktı. Katılımınız için tekrar çok teşekkür ediyorum. İleride daha detaylı programlarımız da olduğunda sizi yine aramızda görmeyi arzu ederiz. Akademik ve Sosyoloji Derneği olarak çalışmalarınızda başarılar diliyorum. Tekrar teşekkür ediyorum. İyi ki geldiniz. İyi ki bizi fikirlerinizden mahrum bırakmadınız.

Prof. Dr. Çabuk Kaya: Çok teşekkürler. Benim için de bu kısa bir sohbet ama daha uzun sohbetlerle de bir arada olmayı isterim.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok teşekkür ederim, sağolun.

Kanal B'nin değerli izleyicileri bir Sosyoloji Sohbetleri programının daha sonuna geldik. Tekrarını izlemek isteyenler kanalımızın sayfasında yayınlarımızı rahatlıkla izleyebilirler. Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha yine sizlerle birlikte olmak üzere, olmak dileğiyle saygılar sunuyorum.

PROGRAM 10 – Program Konuğu: Prof. Dr. Ramazan Yelken

Çekim Tarihi: 26.04.2022

Yayin Tarihi: 24.07.2022

Deşifre Eden: Zeynep Sude Hacınecipoğlu (Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: İyi günler Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle beraberiz. Bu programda bildiğiniz üzere Türkiye'nin önde gelen sosyologlarını, sosyolog hocalarını konuk ediyoruz ve onlarla hem kendileri hakkında hem çalışma alanları hakkında sohbetlerde bulunuyoruz. Bugün yine çok kıymetli bir hocamız bizimle beraber. Sayın Profesör Doktor Ramazan Yelken hocamız, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyesi. Hocam Hoşgeldiniz.

Prof. Dr. Ramazan Yelken: Efendim hoş bulduk teşekkür ediyorum davetiniz için.

Prof. Dr. Uğuzman: Şeref verdiniz iyi ki geldiniz.

Prof. Dr. Yelken: Ben de onur duydum.

Prof. Dr. Uğuzman: Sağolun.

Prof. Dr. Yelken: Teşekkürler.

Prof. Dr. Uğuzman: Sayın hocam sizi tanımakla sohbetimize başlayalım. Kimdir Ramazan Yelken? Nasıl bir yolculukla bugünlere gelmiştir acaba?

Prof. Dr. Yelken: Evet, sosyoloji maceram biraz daha eskilere dayanıyor. Ben 1959 Çankırı Ilgaz. Ankara doğumluyum ama babam memleketimi yazdırmış, iyi ki de yazdırmış Çankırı Ilgazlıyım. Ankara'nın gecekondu semtlerinde büyüdüm ama ilk çocukluk yıllarımı köyde geçirdim. İlkokulu köyde, bir ve ikiyi okudum, sonra buraya tekrar getirdiler beni. Benim sosyoloji maceram biraz ilginçtir ama. On İki Eylül gençliğindenim ben, ceza evinde Mamak Askeri Cezaevinde okuyarak başladı diyelim. Orada üniversiteyi kazandım, çıkınca aftan yararlanarak Ankara Üniversitesi'ni, Dil veTarih-Coğrafya Fakültesi'ni kazanmıştım. Cezaevinde beş yıl yattım ben, cezaevinde tüm okumayla geçirdim o yıllarımı. Daha sonra çıktıktan sonra Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde sosyoloji eğitimimi tamamladım. Sonra Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde yüksek lisans, daha sonra Sakarya Üniversitesi doktora, Amerika Birleşik Devletleri derken, gönül verdiğim ta baştan planladığım mesleğimi hâlen ifa etmekten onu duyuyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Cezaevleri de tabii bir okul gibi olabiliyor zaman zaman... Örneğin Kemal Tahir'in romanları tamamıyla cezaevindeyken dinlediği hikâyeler ki biz henüz sosyolojinin bilimsel olarak yapılmadığı dönemde edebiyatçının o sezgisel bakış açısıyla yakaladığı gerçeklerden bugün bile

faydalanıyoruz. Eminim sizin de yaşamınızda ilginç... Hem o bahsettiğiniz gecekondu yaşamı, köy yaşamı sonra cezaevi yaşamı, sonra bir yurt dışı, Ankara Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi bütün bu geniş yelpaze içinde Ramazan Yelken bugünlere ulaşmış.

Prof. Dr. Yelken: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet... Hocam Ankara Üniversitesi'nde lisans, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Sosyoloji Bölümü'nde yüksek lisans, doktoranızı da Sakarya'da, daha sonra da yurtdışı deneyiminiz olmuş ve daha sonra Afyon Kocatepe Üniversitesi'ne asistan olarak girmişsiniz.

Prof. Dr. Yelken: Doğru. İlk meslek hayatıma Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde başladık. Orada bölümü kurduk. On bir yıl hizmet ettim, sonra Konya Selçuk Üniversitesi'nden talep geldi orada da bir on yıl çalıştım. Ondan sonra da Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nden çağırdılar ve şu anda hâlen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde, Sosyoloji Bölümü'nde görevime devam ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet sayın hocam, sanıyorum çok sevilen arzu edilen de bir hocasınız. Mardin Artuklu Üniversitesi'nde, yanlış bilmiyorsam Pamukkale'de, Erciyes'te, Kırıkkale'de yine hep misafir öğretim üyesi olarak derslere girdiniz.

Prof. Dr. Yelken: Evet evet. Meslek hayatım boyunca civar üniversitelerden ya da yeni kurulan üniversitelere destek vermek için çağrılı olduğum zaman her zaman zevkle gittim. Otobüsle gittim, bazen uçakla, uçak olmayan yere yani kendi arabamla. Mesela Afyon Kocatepe Üniversitesi'ndeyken hem Kütahya'ya hem de Pamukakle'ye, Pamukkale sosyolojiye derslere gittim.

Prof. Dr. Uğuzman: Bir o tarafa, bir o tarafa...

Prof. Dr. Yelken: Evet... Konya'ya gittim Afyonda iken, sonra Konya'dan Mardin Artuklu Üniversitesi'ne, Kırıkkale Üniversitesi'ne. Mesela Mardin'e yüksek lisans derslerine gittim. Kırıkkale Üniversitesi'ne doktora derslerine gittim. Kayseri'ye kulakları çınlasın Beylü hoca orayı kurduğu zaman yüksek lisans açmışlardı, oraya derslere gittim. Pandemi dolayısıyla bu seyahatleri şu anda tamamen bitirmiş durumdayız ama.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet evet.

Prof. Dr. Yelken: Pandemi sonrası tekrar hocaların aktif olması gerektiğine inanıyorum sevgili hocam.

Prof. Dr. Uğuzman: Doğru söylüyorsunuz siz de...

Prof. Dr. Yelken: Evet ve insana dinamizm veriyor farklı öğrenciler.

Prof. Dr. Uğuzman: Farklı bölgeleri de tanıyorsunuz, evet.

Prof. Dr. Yelken: Farklı bölgeler. Mardin mesela benim için unutulmaz bir deneyimdi. Mardin'in o klasik üniversite, bir medreseyi sosyal bilimler enstitüsü yapmış o binlerce yıllık medresede ders verdim ben. O klasik medrese ruhu, insan binlerce yıl öncesinden bir geleneğe bağlandığını hissediyor böyle çok enteresan bir deneyimdi benim için.

Prof. Dr. Uğuzman: Hem sizin için hem de öğrencileriniz için.

Prof. Dr. Yelken: Öğrenciler için de, evet doğru.

Prof. Dr. Uğuzman: Eminim çok kıymetli. Hocam meslek hayatınızın başındayken ilgi duyduğunuz konular zaman içinde nasıl bir değişim dönüşüm gösterdi ve hani bundan sonraki çalışmalarınız için kendinize neleri hedef koydunuz?

Prof. Dr. Yelken: E tabii biz On İki Eylül Gençliği olduğumuz için biraz politik bir gençliktik, sağıyla soluyla diyelim yani. Türkiye'nin toplumsal sorunları, politik sorunları, ideolojik sorunları bizim için birincil öncelik taşıyordu. O zaman tüm okumalarım tüm çabalarım uğraşlarım onun üzerindeydi. Daha sonra On İki Eylül Darbesi beni biraz tabii bu anlamda eğitti ve değiştirdi, onu yaşamış olmak, insan haklarına sivil topluma yöneldim. Sonra akademiye girdiğim zaman akademide sosyoloji teorileri mesleğin en giriş kapısı diyebileceğiniz, benim çok ilgimi çekti sosyoloji teorilerine yöneldim. Bizim dönemimizde bir de bilim sosyolojisi, bilgi sosyolojisi çok önemli bir giriş, epistemoloji önemli bir giriş kapısıydı. Yüksek lisansımda epistemoloji, bilgi sosyolojisi çalıştım. İnsan ve Bilim ODTÜ'deki yüksek lisans tezimdi. Teoriyle birlikte teorinin en önemli köşe taşları kurucu sosyologların tezleri beni çok ilgilendirdi. Onların içerisinden Tönnies, mesela Ferdinand Tönnies, ünlü cemaatten cemiyete değişim tezi ve cemaat üzerine çalıştığım sosyolojik anlamdaki cemaat kavramı.

Prof. Dr. Uğuzman: Yani topluluk diyebiliriz seyircilerimizin daha da iyi anlayabilmesi için.

Prof. Dr. Yelken: Topluluk diye Türkçe'de şekilleniyor ama cemaat kavramı çok daha farklı bir şekilde karşılıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Community.

Prof. Dr. Yelken: Evet community doğru. Doktora tezimi onun üzerine yaptım. Daha sonra çalışmalarım Frankfurt Okulu, kültür endüstrisi ve post modernism, bugünkü anlamda diğer sosyoloji teorilerinin konularına doğru genişledi.

Hâlen bu kültürel değişim. İşte birlikte, sizinle bir sempozyumda da yıllar önce de buluştuk. Kendi memleketim olan Çankırı'nın yaren kültürü üzerine sivil toplum, onun sivil toplum boyutuyla ilgili ve bulunduğum üniversitelerdeki yöredeki, oradaki mesela Afyonkarahisar'daki toplumsal değişim. Afyonkarahisar'ın sosyolojik olarak incelenmesiyle ilgili alan araştırmaları yaptık çünkü sosyologlar, bulundukları yerlerin toplumsal değişimlerini de bakmak durumunda, orayı bir laboratuvar gibi izlemek durumundalar.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok doğru söylüyorsunuz ve bunun içinde yaşarken ya da bir şekilde oralıyken ya da orası, o bölgesi sizi yatsımazken yapılan çalışmalarda çok önemli.

Prof. Dr. Yelken: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Aksi takdirde bir araştırmacı kimliğiyle bir köye, kasabaya ya da bir ile gittiğimizde halk bize sadece kendi istediği bilgileri verebilir. Ama biz eğer oraya bir şekilde bağlıysak, bir

akrabalık bağıyla, hemşehrilik bağıyla daha derinlemesine araştırmalar çıkarabiliyoruz. Bu sosyal ve kültürel değişmede çok önemli.

Prof. Dr. Yelken: Kesinlikle.

Prof. Dr. Uğuzman: Günümüzde çok önemli ve mikro çalışmalarda makroyu anlayabilmek için çok önemli. Ben çok önemsiyorum. Alan çalışmalarını çok önemsiyorum. Sosyal kültürel değişme çalışmalarını çok önemsiyorum. Elinize yüreğinize sağlık, emeklerinize sağlık hocam.

Prof. Dr. Yelken: Mesela bir örnek vermek istiyorum hocam. Afyon'da bulunduğum sırada üniversitede sosyoloji bölümü yeni kurulduğu için, Afyon yeni gelişiyor. İlk defa üniversitesi oluyor, üniversiteye adapte olmaya çalışıyor. Mesela Afyon halkının üniversite algısını ölçmek üzere çok iyi bir alan araştırması yaptık. Bu konuda ilklerden birisidir.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne kadar güzel.

Prof. Dr. Yelken: Anadolu'da kurulan bir sürü üniversitenin nasıl algılandığı, afyon bazında Afyonluları nasıl? Bu bir alan araştırmasıydı, aynı şekilde afyon halkının o değişiminde, tüketim alışkanlıklarının nasıl değiştiğini yerel olarak ölçmeye çalıştık ve buna benzer... Böyle yerel düzeyde, bulunduğumuz yeri bir laboratuvar olarak kullanarak çeşitli alan araştırmaları dizayn etmeye ve yapmaya çalıştık. Bunlar üniversite yayınlarından kitap halinde basıldı aynı zamanda.

Prof. Dr. Uğuzman: Yani çok güzel. Laboratuvar kelimesi de çok önemli gerçekten bizim laboratuvarımız alan, saha...

Prof. Dr. Yelken: Evet evet tabii yaşadığımız toplum.

Prof. Dr. Uğuzman: Köyler, kasabalar... Yaşadığımız toplum, çok doğru söylediniz. Çok merak ettim hocam belki seyircilerimiz de merak eder. Acaba nasıl algılıyordu o yıllarda Afyonkarahisar halkı kurulan üniversiteyi?

Prof. Dr. Yelken: Başlangıçta yabancı olarak algılıyor ve sadece iş kapısı olarak yani üniversitelerine, memleketlerine bir, bizim anladığımız anlamda bir university, universal dan gelen akademik bir bilgi üretim merkezi, araştırma merkezi olarak algılamaktan çok bir devlet kapısı, belki işe girişlerde kolaylık sağlayacak, istihdam sağlayacak, belki ekonomisini canlandıracak bir şey olarak böyle algılanması da normal tabii. Zaman içinde...

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Yelken: Öğrenci de dışarıdan geldiği için yabancı olarak algılıyor kiraya ev vermiyor mesela ilk verilerimizde. Ama şimdi artık alıştı tabii Afyonlular. Üniversite bütünleşti şu anda. Bütün yeni açılan üniversitelerin durumu bu. İlk başta böyle algılanıyor hatta bir mesafe koyuyor arasına. Kendisini değiştireceğini, dönüştüreceğini, kendi memleketine gelmiş oraya müdahale edecek yabancı bir unsur gibi algılıyor ama zaman içerisinde buna adapte oluyor. Üniversitenin, oradaki hocaların da halkla kurabileceği diyalogla ilgili, üniversitenin yerelle kurabileceği diyalogla ilgili, üniversitelerin bu

konuda hazırlıklı olması, halkla çalışmalar yapılması gerekiyor. O araştırmadan sonra biz rektörlüğe şunu önerdik. Dedik, bu yabancılığı ortadan kaldırmak için mahalle mahalle üniversiteyi tanıtıcı, muhtarlarla birlikte hatta yerel düzeyde halkı davet ederek ...Üniversite nedir? Ne yapılır? Nasıl yapılır? Öğrenciyle nasıl diyalog kurulur? Üniversiteyle nasıl diyalog kurarız?

Prof. Dr. Uğuzman: Hangi yıllardı bu hocam?

Prof. Dr. Yelken: 90, 90'lar yani 90 sonra 2000'ler.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok da eski değil.

Prof. Dr. Yelken: Yani eski değil tabii...Yani evet ve o çok yararlı oldu. Sonra Afyon'la üniversite arasındaki o kopukluk yavaş yavaş, yavaş yavaş zaman içerisinde ortadan kalktı. Şu anda Afyon Kocatepe Üniversitesi, memleketiyle bütünleşmiş bir üniversite. Umarım diğer üniversitelerde öyledir diye düşünüyorum yani.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, ben Çanakkale 18 Mart'ta...

Prof. Dr. Yelken: Evet...

Prof. Dr. Uğuzman: Dörtbuçuk–beş yıl kadar bir deneyimim oldu. Taşra üniversitesi demek istemiyorum, büyük şehirler dışındaki üniversiteler, onlar da birer okul.

Prof. Dr. Yelken: Evet kesinlikle...

Prof. Dr. Uğuzman: Ben de çok şey öğrendim. O halkla bütünleşme, halkın bir takım törensel faaliyetlerine üniversiteden birilerinin katılması ... Mesela Çanakkale'de de köy hayırları vardı hocam, mayıs ayında köyler köy hayırları yapıyorlar topluca ve biz üniversitelerden öğrencilerimizle birlikte o hayırları dolaşıyorduk. Benim de orada, bir yayınım çıkmıştı. Yani çok güzel benimsiyorlar, çok mutlu oluyorlar gidildiğinde. Biz de çok mutlu olmuştuk. Ben her üniversite hocasının en az bir üç-dört yıl büyükşehirler dışında...

Prof. Dr. Yelken: Deneyimi olması lazım değil mi hocam?

Prof. Dr. Uğuzman: Çok kıymetli olduğunu düşünüyorum.

Prof. Dr. Yelken: Çok kıymetli evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok değiştiriyor insanı çok. Bakış açısını geliştiriyor.

Hocam ikimizin de çalıştığı yarenlik konusuna, oradan da insan hakları, demokrasi, çevre haklarına geçelim mi?

Prof. Dr. Yelken: Hay hay tabii ki.

Prof. Dr. Uğuzman: Yarenlik çok önemli bir müessese. Bir ucuyla ahilik geleneğine dayanıyor, öbür ucuyla orta Asya'ya kadar gidiyor bu. Abdülşekûr Turdi'nin bir bildirisinde, duvar resimlerinde, Sincang Uygur bölgesinde, doğru mu söyledim bilmiyorum, duvar resimlerinde kadın-erkek birleşmiş toplantılar yapıldığı, çalgılı, sazlı, sözlü şeklinde, bir takım eski tarihi belgeler var. Onun

dışında ben Simav'da ve azıcık da Çankırı'da çalışmıştım. Ama benim asıl alanım Simav'dı. Daha sonra bunu Unesco'nun kültür mirası hazinesine de kaydettirme çalışmalarında bulundum. Çankırı'da da sizinle o, o vesilelerle tanışmıştık. Çok önemli ...Bir kere folklor arşivi olmuş, sonra okulların olmadığı dönemde okul olmuş bankaların olmadığı zamanlar kredi veren kuruluşlar olmuş. Özellikle erkek eğitimi. Toplumun istediği, beğenilen bir erkek tipi yaratmada çok etkili olmuş ve demokratik bir takım unsurlar da var içerisinde. Yani biz demokrasiyi sanki hep Batı'dan aldık zannediyoruz ama orada da bir oy birliği esasıyla...

Prof. Dr. Yelken: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Üyeler alınıyor içeriye. Ben bunu, sivil toplum boyutunu almamıştım ele. Sizin çalışmanız da bunu tamamlıyor. Zaten bilimde üstüne taş üstüne taş koymak ya...

Prof. Dr. Yelken: Kesinlikle

Prof. Dr. Uğuzman: O çalışmanız benim için çok kıymetli. Nasıl sonuçlar gelmişti o zaman hocam? Yani yarenliğin sivil toplum boyutu dediğimizde neler söyleyebiliriz?

Prof. Dr. Yelken: Tabii sivil toplum, bu çok eski bir gelenekle birlikte, zaten akademisyenin yeni sosyolojik kavramlarla, yaşadığı toplumun tarihi, geleneği, göreneği, kültürünü birlikte düşünmesi gerekiyor. Ben de baştan bu yana sivil toplum kavramını önemsediğim ve düşündüğüm için, onun üstünde çalıştığım için, kendi memleketim olan yarenlik ve yaren toplantılarını tarihsel, geleneksel önemi olan sizin de vurguladığınız anlattığınız onunla birlikte düşünmeyi bir hoca olarak incelemeyi gündemime aldım. O sempozyum dolayısıyla bildirimi öyle hazırlamıştım. Evet, birey ve devlet siyasal erk arasındaki o geniş boşluğu dolduran örgütlü ve birlikte hareket eden yapı, sivil toplum olarak genel olarak düşünebilir yani düşünülebilir. İşte yaran tarihsel olarak aslında Anadolu'nun ve Türk geleneğinin bir sivil toplum ocağıdır bu anlamda. Yani iktidarın ya da devletin kurmuş olduğu, bir devletle bütünleştiği, devletle birlikte çalıştığı yerler de var ama her şeyden önce bir sivil toplum ocağı yani buradan teorik olarak düşündüğümüz zaman. Çünkü insan yetiştiriyor. Bu, yeri geliyor savaş zamanlarında asker yetiştiriyor, yeri geliyor afet zamanlarında bir yardım kuruluşuna dönüşüyor sizin dediğiniz gibi ve köydeyse, köyde bir delikanlı yetiştirme yeri oluyor. Hatta kadınlar ocağı da var ferfene deniyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Yelken: Mesela Ankara Seğmenleri ferfene geleneğini sürdürüyolar burada, Ankara konağında. Simav'da duruma göre değişiyor. Kadın-erkek yapılan yarenler de var az da olsa ama geleneksel olarak erkekler ve kadınların ayrı yaptığı yarenlik toplantıları da var. Bu bakımdan toplumsal bir görev ifa etmesi, onun sivil toplum olma yönünü çok güçlü bir şekilde önümüze getiriyor. Ya, düşünün. Orta Asya'dan göç etmiş göçebe bir toplum. Anadolu'ya yerleşiyor, yerleşirken mesleğinizi oluşturmanız gerekiyor, o yöreye ait insanı yetiştirmeniz gerekiyor, Moğol istilası gibi bir şey. Karşı karşıya ve nasıl iletişim kurulacağını, işte uzun kış gecelerinde, sofrada nasıl oturulur,

insanla nasıl konuşulur, ta buradan başlayarak, ahiliğe dayanan, bir ucuyla meslek. Onurlu bir şekilde ayakta durmanın gereği olarak bir meslek adamı yetiştirmek, bunların hepsini içine alıyor. Savaş zamanlarında buna sivil toplum dememiz gerekiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Kesinlikle.

Prof. Dr. Yelken: Ben de o fikirden aldım yani.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet hocam. Çok ilginç aslında erkeklere özgü, yani Anadolu'daki yapılanmasıyla erkeklere özgü topluluk, topluluklar çok da sayıda olabiliyor. Bir dönemde üç- beş tane yaren kurulabiliyor.

Prof. Dr. Yelken: Tabii her yörede farklı.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Yelken: Farklı biçimlerde farklı adlar altında.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Yelken: Ama aynı geleneği sürdürüyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Aynen.

Prof. Dr. Yelken: Taa! Orta Asya'dan, Ozan Baksı geleneğinin toplantı biçimi.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, aa evet. Çok güzel söylediniz. Kadınlar daha çok perde arkasında, bu işe destek veriyorlar.

Prof. Dr. Yelken: Bizzat katılan kadınlar da var.

Prof. Dr. Uğuzman: Onlar da son yıllarda eklendi, Simav'da da fark ettiğim, son yıllarda görüşmelerim sonucunda, yarenlerin eşleri, bizim tabii çoğu artık eğitimli hanımlar, öğretmenler, ebeler, doktorlar. Hani "Siz gidiyorsunuz, hep birlikte oluyorsunuz. Bİz de eşler olarak sizinle olacağız." deyip, dönüşüm süreci içerisinde pikniklere gidiyorlar. Yani yarenler erkek erkeğe toplanıyor o geleneği yaşatıyorlar, ama eşlerini de artık işin içine katarak pikniklerle, değişim dönüşüm göstergesi yavaş yavaş kadınları da bu işin içine katmaya başlıyorlar. Çok önemli çok, gerçekten Türk kültürünün önemli halkalarından bir tanesi. Bunun Unesco kültür mirasları hazinesine girmesi de...

Prof. Dr. Yelken: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Onur verici, çok onur verici. Hocam daha sonra bu yarenlik, insan hakları derken çevre, çevre hakları, insan hakları, insan, doğa, çevre oralara bir kayma durumu olmuş ama farklı da bir bakış açınız var. O konuda bir şeyler söylemek ister misiniz?

Prof. Dr. Yelken: Evet çocukluğum köyde geçtiği için. Ilgazlıyım ben, Ilgaz dağları benim için bir tutku böyle. Ankara'da gecekondu semtlerinde büyüdüm. Tabii o da bir sosyolojik laboratuvar oldu benim için aynı zamanda. Fakat çevreyle ilgimi hiçbir zaman kesmedim. Şu anda zaten yürüyüş yapıyorum, dağcılık yapmaya çalışıyorum aynı zamanda.

Prof. Dr. Uğuzman: Bir yandan da çevre sosyolojisi yapıyorsunuz.

Prof. Dr. Yelken: Evet yani o şekilde. Mesela Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde iken çevre ve kentleşme dersi vermeye başlamıştım taa o zamanlar. İlk defa öğrencilere, o zaman atık tesisleri yok yani belediyenin şehrin dışında bu vahşi toplama diyebileceğimiz, çöpler şehrin dışında bir yere atılıyor, ayrıştırılmıyor. Yıllar öncesinden bahsediyorum yani. Öğrencileri oraya otobüslerle bir kent çöplüğü nasıl olur bir görün diye götürdüm ve dersimin birisini orada yapmıştım. Yani ilk defa öğrenciler bir çöplüğü gördüler.

Prof. Dr. Uğuzman. Çöplükte?

Prof. Dr. Yelken: inanılmaz bir koku ve bir servet aslında. Şu anda bu atık meselesi çok büyük bir endüstri oldu biliyorsunuz yani. Orada başlayan ilgim devam etti. Bunu teorik olarak da çalışmaya, makalelere dönüştürmeye çalıştım ve hâlen de kendimi hem aktif bir çevreci diye sayarım. Çünkü yürüyüşlerde ve gittiğimiz yerlerde kulüp olarak önce çevre temizliği yapıyoruz.

Prof. Dr. Uğuzman: Şahane.

Prof. Dr. Yelken: Hatta şu anda yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde Dağcılık Kulübü'nü kurdum ve onun danışmanıyım aynı zamanda. Pandemi dolayısıyla faaliyetlerimiz kesintiye uğradı ama öğrencilerle mesela yakındaki Kızılca Göleti'ne gittik, orayı bir gün, akşama kadar tamamen çevreyi...

Prof. Dr. Uğuzman: Temizlediniz.

Prof. Dr. Yelken: Temizledik. Belediye ile ortak bir şekilde. Belediye de aldı çöpleri. Atık tesislerine götürdüler. Bu gibi çeşitli çevre temizliği faaliyetlerimiz devam ediyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok ciddi bir bilinçlenme var çevre konusunda.

Prof. Dr. Yelken: Evet, aynı zamanda da bir makaleye bir yayına da çeşitli gözlemlerimizi dönüştürüyoruz.

Prof. Dr. Uğuzman: Yani hem teorik hem pratik bir şeyler yapmışsınız.

Prof. Dr. Yelken: Evet, bu şekilde evet.

of. Dr. Uğuzman: Bravo. Ben küçücük bir anıcıkla, anımla sizi destekliyim. Elli dokuz doğumlusunuz?

Prof. Dr. Yelken: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Ben elli dört doğumluyum, çocukluğumun bir kısmı da İstanbul Boğazı'nda anneannemin evinde geçti. Hocam inanır mısınız inanmaz mısınız bilmem ama o yalılarda asla çöp toplama gibi, hani siz vahşi çöp toplama dediniz, o bile yoktu. Belediye hizmetleri çöpe bakmıyordu. bütün o yenilen içilen karpuz kabukları, şunlar, bunlar her şey akşam bir çöp tenekesiyle yalılardan.

Prof. Dr. Yelken: Denize atılıyor?

Prof. Dr. Uğuzman: Denize atılıyordu.

Prof. Dr. Yelken: Hımm.

Prof. Dr. Uğuzman: Ben şimdi düşününce, rüya mıydı acaba? Gerçekten bu kadar duyarsız...

Prof. Dr. Yelken: Organik kısmı olabilir. Organik kısmı karpuz kabuğunu falan balıklar...

Prof. Dr. Uğuzman: Ama çay posaları?

Prof. Dr. Yelken: Ha! O işte, poşetler

Prof. Dr. Uğuzman: Poşetler, belki poşetler bu kadar yaygın değildi.

Prof. Dr. Yelken: Organik kısmı atılabilir.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Yelken: Bu yararlı da olur ama çok olmamak kaydıyla tabii.

Prof. Dr. Uğuzman: Ama görüntü de çok... Mesela düşünün şahane bir yalı, çöp dökülüyor.

Prof. Dr. Yelken: Ya, evet tabii çok çirkin bir şey.

Prof. Dr. Uğuzman: Onlar kalmadı neyse ki çevre konusunda çok bilinçlendik ve artık şunu biliyoruz: Çevre bize atalarımızdan miras kalan bir şey değil...

Prof. Dr. Yelken: Kesinlikle.

Prof. Dr. Uğuzman: Çocuklarımızın bize emaneti...

Prof. Dr. Yelken: Tabii...Ünlü sosyolog Bruno Latour İklim krizinden bahsediyor mesela çok önemli bir şey. Şu an insanlığın önündeki en önemli krizlerden savaş, terör, açlık, bunlar zaten var ama bunların hepsiyle iç içe geçen bir iklim kriziyle karşı karşıyayız.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet hocam.

Prof. Dr. Yelken: Bu konu bütün sosyologların, hepimizin ilgisini çekmeli diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet hocam.

Prof. Dr. Yelken: Hayati bir problem çünkü yani gerçekten.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, bundan sonraki çalışmalarınızın bu yönde olanlarına da diğerlerine de hep başarıyla yaklaşacağınızdan eminiz. Hocam iyi ki geldiniz ama süremiz bitti.

Prof. Dr. Yelken: Bitti mi?

Prof. Dr. Uğuzman: Hep böyle oluyor, çabucacık bitiyor sürelerimiz. Çok mutlu ettiniz bizi, iyi ki geldiniz ayaklarınıza sağlık.

Prof. Dr. Yelken: Çok teşekkür ediyorum onur duydum ve gerçekten çok zevkli bir sohbet oldu benim için.

Prof. Dr. Uğuzman: Benim içinde öyle. Çok teşekkür ederim. Umarım değerli izleyicilerimiz de en az bizim kadar keyif almışlardır.

Değerli izleyiciler bir Sosyoloji Sohbetleri programının daha sonuna geldik. İzleyemeyenler ya da tekrar izlemek isteyenler için sayfamızda bu programın dijital boyutunu da görebilirler. Tekrar izleyebilirler sayfamızdan. Herkese iyilikler, güzellikler diliyor saygılar sunuyoruz, hoşça kalın.

PROGRAM 11 – Program Konuğu: Prof. Dr. Ülker Gürkan

Çekim Tarihi: 31.05.2022

Yayin Tarihi: 31.07.2022

Deşifre Eden: Zeynep Koral (Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri, yine bir Sosyoloji Sohbetleri programında sizlerle beraberiz. Bugün konuk edeceğimiz değerli hocamız, büyük bir ihtimalle sizlerin hocası bile olmuş olabilir çünkü kendisi çok çeşitli yerlerde, çok çeşitli meslek gruplarına eğitim veren, bence, hocaların hocasının hocası diyebileceğimiz bir hocamız. Sayın Prof. Dr. Gürkan, hoş geldiniz hocam.

Prof. Dr. Ülker Gürkan: Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: Biz Ülker Gürkan hocam ile Başkent Üniversitesi'nde tanıştık, kendisi emekli olduktan sonra, bir yirmi yıl da burada çalışarak ikinci kez emekli oldu. Yani hem Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne hem Başkent Üniversitesi'ne, yanı sıra başka pek çok yere de emek vermiş bir hocamız. Hocam izninizle yaşınızı da söyleyebilir miyim?

Prof. Dr. Gürkan: Tabii, 5 Martta 87 yılı doldurdum.

Prof. Dr. Uğuzman: 87 yaşı doldurdunuz, maşallah uzun ömürler dileriz ve hâlâ çalışıyorsunuz.

Prof. Dr. Gürkan: Teşekkür ederim, pek çalışıyor sayılmam ama yine de okuyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Okuyorsunuz.

Prof. Dr. Gürkan: İşte arada benim eski öğrencilerim geliyor, bazı videolar düzenliyoruz ve bu şekilde vakit geçiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Şahane, hocam bize kısaca öz geçmişinizden bahseder misiniz?

Prof. Dr. Gürkan: Tabii tabii. Ben Kandilli Kız Lisesi'nde okudum.

Prof. Dr. Uğuzman: Kandilli Kız Lisesi.

Prof. Dr. Gürkan: Evet 1953'te mezun oldum. Çok zengin bir kütüphanemiz vardı, zaten ben de okumaya çok meraklıydım, onun için sürekli kütüphanede olurdum derslerin dışında ve bu arada en çok sevdiğim derslerin başında da tarih, edebiyat, felsefe ve sosyoloji. Tabii ondan sonraki yıllardaydı ama bende merak vardı, çok merak vardı, e daha Lise birde Voltaire falan okurdum. Onun için çok büyük bir merakım vardı bu konulara. Lise bittikten sonra benim asıl amacım Tıp Fakültesi'ydi fakat biz o dönemlerde 1953 yılları çok sorumluluk sahibi gençlerdik. Bir ev yaptırdı babam borçlu, ben dedim ki eve yük olamam. Ne yapayım? Tıbbiyeye gidersem çok pahalı tıbbiye eğitimi, çalışarak okuyayım ve böylece Hukuk Fakültesi'ne kayıt oldum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, Hukuk Fakültesi bu iş için uygun.

Prof. Dr. Gürkan: Evet, bu iş için uygundu, hem çalıştım hem okudum. İlk önce çok korktum. "Acaba ezber midir?", "Nasıl yaparım?" vesaire diye düşünürken, ilk girdiğim ders ekonomi oldu, çok ilginç geldi bana çünkü ablam bankacıydı. Birçok terim kulağımdan girer çıkardı ama ne olduklarını öğrenmeye başladım. Tarihe meraklı olduğum için Roma Hukuku bana çok cazip geldi ve bu arada üçüncü sınıfta Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi dersi olduğunu öğrenince, "Hadi, bir an önce üçüncü sınıfına geleyim." diye merakla zaman geçirmeye başladım. Neyse, çalışarak okuduğum halde dört yılda mezun olabildim. Şimdi o dönemde, 1950'li yıllarda bizim hocalarımız biraz dil bilen öğrencilere, seminer adı altında özel çalışmalar yaptırırdı. Altı-yedi, bilemediniz sekiz-on kişilik gruplar, bir hoca. Tercih ettikleri bir dersin hocasıyla beraber otururlar, küçük makaleler hazırlarlar. Böylece "Bilimsel çalışma nasıl yapılır?" [bakılır] Şimdi mastırda olduğu gibi onu öğrenirlerdi. Benim de Hukuk Sosyolojisi sınavım ve Hukuk Felsefesi sınavım çok iyi geçmişti, hoca hatta tebrik etmişti beni.

Prof. Dr. Uğuzman: Asistan oldunuz...

Prof. Dr. Gürkan: Evet, o bana bir cesaret verdi, dördüncü sınıfta Hukuk Sosyolojisi seminerlerine dâhil oldum, hoca yaptığım seminerleri çok beğendi, ben de cesaret edip, "Acaba?" asistan olarak kabul eder misiniz beni?" "Memnuniyetle." dedi ve ben böylece bu alanda, 1957 yılında mezun oldum, 30 Kasımda da asistan olarak işe başladım.

Prof. Dr. Uğuzman: O zamanlar asistan alımları daha çok hocanın inisiyatifindeydi.

Prof. Dr. Gürkan: Hocanın izni, fakat benim girdiğim yıl beni hiç tanımıyorlardı. Çünkü ben birinci, ikinci sınıfta orta dereceyle geçebildim, sınavdan sınava giriyordum ama üçte, dörtte devam edince, pekiyi, pekiyi.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel.

Prof. Dr. Gürkan: Onun için özel jüriler kuruldu, hem dil jürisi hem bilim jürisi ve bayağı bir sınav yapıldı, şimdi de yapılıyor ama bizim Ankara Hukuk Fakültesi'nde önce dediğimiz gibi usta-çırak şeklinde gelişme olurdu, ama benimle birlikte hem sınav, ondan sonra da çıraklık başladı.

Prof. Dr. Uğuzman: Ondan sonra da galiba yurt dışı serüvenleriniz başladı?

Prof. Dr. Gürkan: Evet, 1961 yılında doktoramı verdim. Doktora tezimi yazarken Amerikan Üniversiteli Kadınlar Derneği'nden burs kazandım ve böylece, tezimi teslim ettikten sonra Amerika Birleşik Devletleri'ne gittim. Zaten konu ilginçti, hocam dedi ki; "Çoğumuz Almanca, Fransızca biliyoruz bu nedenle bu dillerin yazarlarını, düşünürlerini tanıyoruz ama Anglo Amerikan Hukuku hakkında fazla bilgimiz yok. Sen Amerikan hukuku üzerinde bir şey yap." Ve işte ben sosyolojik hukuk ilmi adı altında, Amerika Birleşik Devletleri'nde on dokuzuncu yüzyılın sonu ve yirminci yüzyılın başlarında gelişen bir alanda başladım çalışma yapmaya ve böylece bir eser kazandırmış olduk. Amerikan "Junius Brutus" derlerdi yani hukuk bilimi hakkında. O zaman henüz "Sociology of Law" yani Hukuk

Sosyolojisi terimi yoktu. Ve ben, dilim, lisanım ilerlesin diye master kurslarına kayıt oldum. Bu arada sosyoloji bölümünden dersler aldım çünkü sosyolojiyi de geliştirmek durumundayım. Vakıa, bizim alanımızda hukukçu olmak şart ama sosyoloji bilgisi de şart. Zaten asistan olunca da başlamıştım bu alanda çalışmalar yapmaya. On dokuzuncu yüzyıl sosyologları işte yirminci yüzyılın başlarında Durkheim vs. epeyce bilgi sahibi olmuştum. Böylece, Amerika'da bir master yaptım, tezim hakkında çalışmalar yaptım, döndüm geldim. Daha sonra bir sene İngiltere'ye gittim. İngiltere'de LLM. adı altında bir enstitüde doçentlik tezim olan Hukuki Realizm akımı hakkında çalışmalarımı yaptım ve döndüm geldim, 1966 yılında da doçent oldum.

Prof. Dr. Uğuzman: Sizi dinledikçe şunu düşünmeden edemiyorum. Okumaya, çalışmaya hevesli olan insanların, kadın olsun erkek olsun önleri açık.

Prof. Dr. Gürkan: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Yeter ki siz o yola baş koyun.

Prof. Dr. Gürkan: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne kadar güzel bir yol kat etmişsiniz ve bugün Hukuk Sosyolojisi deyince akla gelen, belki de tek isimsiniz diyeceğim, kabul etmeyeceksiniz.

Prof. Dr. Gürkan: Yok yok yok değilim.

Prof. Dr. Uğuzman: Birkaç isimden birisiniz sayın hocam.

Prof. Dr. Gürkan: Yok yok hakikaten, asıl Hamide Topçuoğlu.

Prof. Dr. Uğuzman: A! evet.

Prof. Dr. Gürkan: Profesör Hamide Topçuoğlu'dur. En güzel şekilde Hukuk Sosyolojisi'ni Türkiye'de geliştiren. Daha önce Prof. Hirsch, Alman Prof. Hirsch başlatmıştı ama tam anlamıyla Türkiye'de geliştiren Prof. Dr. Hamide Topçuoğlu olmuştur. Onun öğrencisi olmakla her zaman iftihar etmişimdir.

Prof. Dr. Uğuzman: Sert de bir hocaydı.

Prof. Dr. Gürkan: Evet evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Tanırım.

Prof. Dr. Gürkan: Ve üniversite, o zamanlar üniversiteydi. Çünkü üniversite 1983'lere kadar tam anlamıyla özerk bir üniversiteydi. Biz hemen her hafta Profesörler Kurulu adı altında doçentlerle birlikte toplanır, müfredatın nasıl olacağı, neler yapılacağı tayin edilir, çalışmalar değerlendirilir, efendim hatta birbirimizi eleştirirdik. "Siz dersinizde şu konuları iyi işlemiyormuşsunuz." veya "Öğrencilerden şu şekilde şikâyetler var." diye. Karı kocalar birbirlerine girerlerdi, biz yakın dostlar birbirimize girerdik ama fakültenin menfaati için, ama sonra dışarı çıkınca yine kol kola girerdik her şey biterdi. Ama hakikaten tam bağımsız bir üniversiteydik.

Prof. Dr. Uğuzman: Uzun yıllar Hukuk Fakültesi'nde çalıştınız emekli oluncaya kadar, yaş haddinden.

Prof. Dr. Gürkan: Tabii, yaş haddinden emekli oluncaya kadar Ankara Hukuk Fakültesi'nde çalıştım. Bu arada da, benden yardım isteyen her kurumda Hukuk Sosyolojisi dersi ve bu arada mesela Polis Akademisi'nde ve Polis Lisesi'nde Anayasa Hukuku, Kamu Hukuku, İnsan Hakları dersleri verdim. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Hukuk Sosyolojisi dersi verdim, efendim, Eskişehir Üniversitesi'nde Hukuk Fakültesi açılınca...

Prof. Dr. Uğuzman: Yunus Emre Üniversitesi.

Prof. Dr. Gürkan: İlk önce açılış dersini ben vermiştim bu arada.

Prof. Dr. Uğuzman: Dicle'ye gitmişsiniz.

Prof. Dr. Gürkan: Dicle'ye gittim, orada bir sene Hukuk Felsefesi, Hukuk Sosyolojisi verdim. Üç-dört sene Kıbrıs'a gittim. Orada da Doğu Akdeniz Üniversitesinde Hukuk Felsefesi, Hukuk Sosyolojisi dersleri verdim.

Prof. Dr. Uğuzman: O yüzden size hocaların hocası diyorum, bütün bu alanlarda yetişen meslek insanlarına büyük katkılarınızın olduğu çok açık. Hocam, acaba biraz da çalışmalarınız üzerinde mi dursak? Laiklik, kadın hakları, hatta bir dönem Ankara Üniversitesi Kadın Sorun Araştırma Merkezi'nde de müdürdünüz.

Prof. Dr. Gürkan: Evet, dokuz yıl orada müdürlük yaptım.

Prof. Dr. Uğuzman: Dokuz yıl, o dönemlerinizi, bu alandaki çalışmalarınızı anlatabiilir misiniz?

Prof. Dr. Gürkan: Tabii, dediğim gibi sosyoloji merakım daha lise yıllarında başlamıştı, yani bakıp anlamaya çalışırdım daima. Bu nedenle, bizim Ankara Hukuk Fakültesi'nde mecburen her iki dersten de hem felsefe hem sosyolojiden sınava girerdik ama daha çok çalışmalarımız bazı arkadaşlarımızı Hukuk Felsefesine, kimilerini de benim gibi Hukuk Sosyolojisi alanından derinleşmeye götürürdü. Ben Hukuk Sosyolojisi alanında derinleşmeyi tercih ettim çünkü Türkiye'de korkunç bir değişim vardı. Amerika'ya gittim, başka bir toplum. Oradaki değişmeler ve orada işte bu feminizmin ikinci dalgası başlamıştı. Oradaki kadınların çalışmaları, mesaileri, gayretleri, üniversitede eğitimini artırmak konusunda hem Amerika'da hem de yabancı öğrencilere burs vermeleri, son derece ilgimi çekmişti. Bu arada, zaten benim Türkiye'deki kadın-erkek ilişkilerindeki dengesizlikler gözüme çarpardı. Bu nedenle, Medeni Hukuk derslerinde kadın-erkek eşitliğinden söz edilirdi ve mesela hiç unutmam bu "mal rejimleri" denilen karı-kocanın mallarının yönetimi, boşandıkları zaman ne olacağı hakkındaki hükümler. Denirdi ki; o zaman adil bir sistem olarak İsviçre'den de almıştık, karı-koca evlendikleri zaman evlilik birliğine ne getirdilerse, boşandıklarında da onu alırlar. Türkiye'de kadının eğitimine önem verilmiyor ki, önce ana-baba sonra koca izin vermiyor ki kadının çalışmasına. Hele Almanya'dan gelen kadınların büyük ölçüde şikâyetleri vardı, orada kocalarından çok kazanır, hep kocalarına verirlerdi ama Türkiye'de de boşanma olunca ellerinde hiç bir şey yok. Bu benim çok ağırıma giderdi.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Gürkan: Bu nedenle, bu konularda çok çalıştım.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok çalıştınız. Hocam, şu anki Medeni Kanunumuz'un yapım aşamasında Ankara Barosu beni de davet etmişti, haddimiz olmayarak içinde bulunduk.

Prof. Dr. Gürkan: Estağfurullah.

Prof. Dr. Uğuzman: Ve şu anki medeni kanunun yapımı sırasında da bir takım sosyolojik görüşlerimizi paylaştık. İş bitip kanunlaşınca, dendi ki; Türkiye'de şu anda çok, yani gayet medeni bir medeni hukukumuz var. Ama kuşkusuz, toplum ve hukuk o kadar birbiriyle bağlantılı ki, hukuk kuralları değiştikçe toplum değişiyor, toplum değiştikçe hukuk kuralları değişiyor. O yüzden, Hukuk Sosyolojisi çok önemli. Siz aynı görüşte misiniz? Şu anki medeni kanunumuz bize, kadınımıza, erkeğimize yeterince hizmet ediyor mu şu anki haliyle?

Prof. Dr. Gürkan: Şimdi, yazılı hukuk ayrı, efendim uygulanan hukuk ayrı. Şimdi Hukuk Sosyolojisi'nin zaten temelinde bu var. Şimdi, insanların nazarında, hele on dokuzuncu yüzyılda kanunlaştırma faaliyetleri başlayınca, yani erkler ayrımı dediğimiz husus ortaya çıkınca, zannedildi ki hukuk kanundan ibarettir ve böylece, hukukta dogmatizm dediğimiz bir dönem veya hukuki pozitivizm dediğimiz bir dönem başladı. Kanun koyucu veya yazılı hukuk kuralı koymaya mevzu olan kamu otoritelerinin koyduğu her şey hukuktur ve hukuk sadece devletli toplumlarda vardır. Hâlbuki antropologlar ve sosyologlar, ilkel toplumlarla, o dönemlerdeki ilkel toplumlarla da ilgilendiler ve pekâlâ Avrupa'daki gibi bazı kurallara muhakkak uyulması gerektiğini, uyulmadığı takdirde fiziki müdahaleye kadar uzanan yaptırımların olduğunu gördüler ve dediler ki; "Hayır, hukuk sadece yazılı hukuk olan kanun, tüzük, yönetmelikten, kanun hükmünde kararnameden ibaret değildir." Halkın yarattığı bir hukuk vardır, örf-âdet hukuku diyoruz biz buna. Her ne kadar bizim hukukumuza örf-âdet hukuku deniliyorsa da maalesef kötü yolda kullanılıyor onu söyleyeyim. Şimdi Türkiye'de de aynı fikir vardır. Biz yazılı kuralları koyduk, tamam herkes uyacak, maalesef kanun koyucularımız hep bu kanaattedir.

Prof. Dr. Uğuzman: Olmuyor değil mi?

Prof. Dr. Gürkan: Olmuyor, olmaz. Çünkü evet hukuk, bir sosyal olgu ama bir sosyal olgunun hukuk olabilmesi için halkın nazarında bir olumlu müspet bir değer fikrine sahip olmalı, yani legalite, kanunilik, meşruluk için hukukilik için yeterli değil, halkın nazarında da meşru olmalı.

Prof. Dr. Uğuzman: Ve ciddi de bir yaptırım olmalı.

Prof. Dr. Gürkan: Ciddi bir yaptırım olmalı ve uygulanmalı, ama biz ne yapıyoruz? Koyuyoruz kuralları, mesela 1961 Anayasası mükemmel bir anayasa idi, son derece ileri bir anayasa idi, fakat kullanmasını bilemedik. Bu yüzden, bir kenara koyduk, yenisinden hâlâ şikâyetçiyiz. Medeni kanunumuzun... ilk medeni kanunumuz çok değerlidir. Çünkü hakikaten yepyeni bir ufuk getirdi kadınlara. Eğitim gören kadınlar, istifade ettiler medeni kanunun nimetlerinden.

Prof. Dr. Uğuzman: Şimdikiyle mi?

Prof. Dr. Gürkan: Hayır, eskisiyle.

Prof. Dr. Uğuzman: Eskisiyle.

Prof. Dr. Gürkan: Yenisi bir ihtiyaç halinde doğdu. Bu 70'lerde 90'larda, özellikle savaş geçiren ülkelerde kadının iş hayatına, ekonomiye katkıları görülünce, onların uğradıkları kötülükler, aşağılamalar farkına varılınca, orada medeni kanunlar değişti. Biz de, bu konuda ben çok çalıştım, ben çok yazılar yazdım, eşitlik, vesaire, şu, bu hakkında, sosyal değişmelerin hukuka etkisi hakkında. Sürekli bu konuları işlemeye başladık, ben ve diğer işte feminist olan kadınlar. Benim iddiam şuydu: "Bu Avrupa ülkeleri kendilerine uygun birer medeni kanun yaptılar, mesela İngiltere mal ayrılığı rejimini muhafaza etmekle beraber özellikle boşanan kadınları koruyacak hükümler getirdiler." Benim iddiam oydu, "Türkiye'ye uygun bir Medeni Kanun olsun." Fakat zaman dar diye İsviçre medeni kanununu olduğu gibi iktibas edildi. Tekrar iktibasa döndü. Şu oldu; evet, çok ileri fakat Avrupa'da bile, özellikle mal paylaşımı, boşanmada büyük sorunlar yaratıyordu. Değiştirilen hükümler oralarda oldu ama biz bunu yapamadık, aldık, çok güzel! İsviçre medeni, harika, maddelere baktığımız zaman, ama boşanma daima bir sorun yaratıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Bugünkü haliyle nasıl?

Prof. Dr. Gürkan: Bugünkü haliyle bile, özellikle bu boşanma meselesi büyük bir sorun yaratıyor. Hatta bazıları diyorlar ki, "Efendim işte kadına niye ömür boyu nafaka verilecek." Kadını hâlâ okutmuyoruz, kadına, ne anne-baba, anneler istiyor ama babalar...

Prof. Dr. Uğuzman: Anneler istiyor...

Prof. Dr. Gürkan: Hocalar... İzin vermiyor okumaya, hele şimdi 4+4+4 sistemde, on-on bir yaşına gelen kızı, bitiyor ilkokul zorunluluğu, bitiyor ondan sonra.

Prof. Dr. Uğuzman: Nerede mal edinsin?

Prof. Dr. Gürkan: Hâlâ televizyonu bir açıp bakarsanız, on dört-on beş yaşında evlendirilen kızlar. Olmaz bu, ceza kanunu diyor ki; resmî nikâh olmadan imam nikâhı kıyılmaz.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, önce resmî nikâh kıyılacak ondan sonra imam nikâhı kıyılmasında bir sıkıntı yok, ama bu 'imam nikâhlı eş', gittikçe de kabul görmeye başladı. Birçok programda bu, kulakları rahatsız ediyor.

Prof. Dr. Gürkan: Rahatsız ediyor, şimdi benim vaktim bol olduğu için ben bu programları izliyorum. Kadın evli, adam evli fakat şikâyetçi karı koca eşlerinden. Gidip bir yerde işte, sosyal medyadan birisini buluyorlar, birlikte yaşıyorlar, olmayınca imam nikâhı kıydık diyorlar. Evlisin kıyamazsın, buna da bir yaptırım getirmek lazım. Zina suç olmaktan çıkarılınca, boşanma sebebi sayılınca, millet çok rahat etti.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet bu kadının lehine de olmadı.

Prof. Dr. Gürkan: Ne kadının ne de erkeğin.

Prof. Dr. Uğuzman: Erkeğin de, evet.

Prof. Dr. Gürkan: Arkasından bir sürü sorunlar, nesebi doğru dürüst belli olmayan çocuklar, çünkü nikâhlı eşinden değil de başkasından kadın çocuk ediniyor ama eşinin soyadını taşıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, hocam, yaptırımlar konusuna gelmek istiyorum. Benim yaşım dolayısıyla hatırladığım bir şey var. Bir zamanlar, Türkiye'de yazılı basılı kâğıttan kese kâğıdı yapılmaz diye bir kanun vardı, ama bütün kese, şimdi kese kâğıtlarını da, gençler bilmez, şimdiki poşetlerimiz, hepsi de gazeteden yapılırdı. Yine hatırladığım bir başka şey, başlık parası almak suçtur, her kim alırsa hocam ya beş liraydı ya elli liraydı.

Prof. Dr. Gürkan: Ben de bilmiyorum ama yani cezayı gerektirirdi.

Prof. Dr. Uğuzman: Böyle bir küçük beş lira olabilir, küçücük bir cezası vardı. Onu da hatırlıyorum. Gazetelerde manşetler başlık parasına beş lira zam geldi diye, yani artı beş oldu. Şunun için verdim bu iki örneği, yaptırım çok önemli, yani iyi hâl indirimlerine gelebiliriz belki burada, değil mi? Karısını öldürüyor, yıllarca çocuğunun annesi olarak yaşadığı insanı öldürüyor ve kravat takarak iyi hal indirimi! Bu konuda da belki bir şeyler söylersiniz?

Prof. Dr. Gürkan: Korkunç bir durum, neyse şimdi değiştirmeye çalışıyorlar bakalım, inşallah başaracaklar da onu.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, umarım.

Prof. Dr. Gürkan: Artık bu şekilde, iyi durumdan iyi halden dolayı indirim kalkacak. Fakat dediğim gibi, bu zina evet. Eğitim görmüş insanların arasında sorun değil, çünkü boşanıyorlar önce, bir süre sonra...

Prof. Dr. Uğuzman: Ah, işte şimdi çok güzel dediniz.

Prof. Dr. Gürkan: Ama şimdi o yok. Boşanmadan yapıyorlar bunu. Buna muhakkak bir yaptırım getirilmesi lazım. Hadi hapis cezası değil ama para cezası, en azından.

Prof. Dr. Uğuzman: Ciddi bir şey, ciddi bir şey...

Prof. Dr. Gürkan: Yani bilsinler ki bu bir suçtur. Çocuğun nesebini de bozuyorsunuz.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet belki de en önemli problem bu.

Prof. Dr. Gürkan: Çok önemli! Hani şaşırıp kalıyorum ben. Ne demek bu? İki tarafta nikâhlı ama imam nikâhıyla yeni bir nikâh, ondan da memnun kalmazlarsa gidiyor başka birisiyle nikâh kıyıyor hanım veya bey. Olmaz bu, maalesef olmaz. İşte dediğim gibi, Hukuk Sosyolojisi'nin birçok görevlerinin arasında yazılı hukukla uygulama arasında fark var mı yok mu? Bunu araştırmak lazım. Mesela benim yetiştirdiğim asistanlarım daha sonra bu konular üzerinde çalıştılar. Mesela bir asistanım çocuk

suçluluğu üzerinde çalıştı, dedim "Git mahkemelere bak, yazılı hukuk kurallarına bak, hâkimlerle konuş, uygulanıyor mu bu kurallar uygulanmıyor mu?" Uygulanmadığı ortaya çıktı.

Prof. Dr. Uğuzman: Çıktı değil mi?

Prof. Dr. Gürkan: Tabii, yine bu konuda işte şimdi, profesörlüğüne hazırlanan başka bir asistanım, o da çocuk suçluluğu hakkında çok güzel bir kitap yazdı. Ankara Barosu bastırdı.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne tarafa baksak problem var.

Prof. Dr. Gürkan: Evet, evet, evet. Bir de şu var tabii. Yeni yetişen kuşak, bir tabir var ama pek hoş değil, ne derler boynuz kulağı geçti, bizi çok geçtiler, kat be kat geçtiler yeni yetişenler.

Prof. Dr. Uğuzman: Bizim istediğimiz de bu.

Prof. Dr. Gürkan: Hepsini çok takdir ediyorum, çünkü birçoğunun doçentlik sınavına girdim ve özellikle Ankara ve Hukuk Fakülteleri'nde bu alanda doktorasını doçentliğini vermiş olan insanlar mükemmel. Fakat maalesef, bu basit bir imza nedeniyle işten ayrılmak zorunda bırakıldılar. Fakat yılmadılar, şimdi çok güzel çeviriler yapıyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Bravo!

Prof. Dr. Gürkan: Bu alanda zengin bir çeviri var. Onun için bu çocuklara teşekkür etmemiz lazım. Bu yeni yetişen gençlere teşekkür etmemiz lazım. İşte ben kitabın baskısında daima yeni çalışmalara hiç olmazsa kaynakça kısmında yer vermeye çalışıyorum ve mümkün oldukça onlarla ilişkimi devam ettirmeye çalışıyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel şeyler yapıyorlar, kendilerine teşekkür borçluyuz ama en büyük teşekkürü size borçluyuz çalışmalarınız dolayısıyla. Yetiştirdiğiniz öğrenciler dolayısıyla ve kırmayıp bizi programımıza katılıp tarihe bir not düşmemize fırsat verdiğiniz için.

Prof. Dr. Gürkan: Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam iyi ki geldiniz, çok teşekkür ederim.

Prof. Dr. Gürkan: Ben teşekkür ederim bana bu imkânı verdiğiniz için.

Prof. Dr. Uğuzman: Sevgili izleyiciler bugünkü programımızda hukuk sosyolojisinin önemli isimlerinden Prof. Dr. Gürkan'la beraberdik. Kendisiyle Hukuk, Hukuk Felsefesi, Hukuk Sosyolojisi, hukukun topluma uygunluğu, kanunlar, Türkiye'deki hukuksal değişimler konusunda zamanın el verdiği süre boyunca sohbet etmeye çalıştık.

Bütün izleyenlerimize iyilikler, esenlikler diliyorum. Bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında sizlerle birlikte olmayı gönülden arzu ediyorum.

PROGRAM 12 – Program Konuğu: Prof. Dr. Ayşe Fügen Berkay

Çekim Tarihi: 24.05.2022

Yayin Tarihi: 07.08.2022

Deşifre Eden: Cemre Naz Yılmaz (Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri, bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle beraberiz. Bugün çok kıymetli bir hocamız Prof. Dr. Sayın Ayşe Fügen Berkay bizlerle. Fügen Berkay hocamız bizi kırmadı, Bursa'dan kalktı ve geldi. Kendisi bir derya; konuşmaya, dinlemeye, onunla sohbet etmeye doyamadığımız çok sevgili bir hocamız. Hocam, hoş geldiniz.

Prof. Dr. Fügen Berkay: Hoş bulduk hocam, mahcup ettiniz. Teveccühleriniz için çok teşekkür ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: Şeref verdiniz hocam.

Prof. Dr. Berkay: Estağfurullah, O şeref bana ait sağ olun.

Prof. Dr. Uğuzman: Eğer sakıncası yoksa doğum yılınızı da söyleyerek.

Prof. Dr. Berkay: Çok sevinirim.

Prof. Dr. Uğuzman: Sizin özgeçmişinizi ben hızlıca seyircilerimizle paylaşayım ki değerli görüşlerinizi almak için bize biraz daha fazla zaman kalsın. Ne dersiniz?

Prof. Dr. Berkay: Nasıl uygun görürseniz, memnuniyetle.

Prof. Dr. Uğuzman: Sağ olun. Fügen Berkay hocamız 1945 doğumlu. İlköğrenimini İzmir'de, orta ve yüksek öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1967'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden mezun olup çok bir zaman aralığı bırakmadan sosyoloji bölümünde de asistan oldu. Lisans tezi 1967'de yazdığı "Sanat Ontolojisi Açısından Türk Halk Şiirinde Varlık Tabakaları." Bu değerli lisans tezinden sonra doktora tezi 1973'te "Yunus Emre'nin Türk Toplumundaki Yeri." Doçentlik tezi ise yine 1981'de "Köy Şehir İlişkileri ve Bu İlişkilerin Ülkemizdeki Görünümü." Sayın hocamız 1976, 1977 ve 1978 yıllarında İsviçre Hükümetinden kazandığı bir bursla, üniversitesinden izinli olarak Lozan'a gidiyor ve orada Prof. Basant ile çalışıyor. Daha sonra 1984 yılında İstanbul Üniversitesi'nden Malatya İnönü Üniversitesi'ne atanıyor. O yıllarda Malatya İnönü Üniversitesi kuruluş aşamasında ve orada 1989 yılında Profesörlüğe yükseliyor. Bu üniversitede hocamız çok yoğun çalışmalar sürdürüyor. Öğretim Üyeliği, Bölüm Başkanlığı, Dekan Yardımcılığı, Rektör Yardımcılığı ve ilginç bulacaksınız Malatyaspor'da -o zaman birinci ligde Malatya Spor- ilk kadın Yönetim Kurulu Üyesi ve aynı zamanda da yine Türkiye'de ilk kadın Asbaşkanı. Bu çok ilginç, hocamız hep günlük sohbetlerimizde der ki, daha bir futbol maçını başından sonuna izlememişken, değil mi hocam?

Prof. Dr. Berkay: Bir hafta evvel izlemişken ancak o da tesadüfen yani.

Prof. Dr. Uğuzman: Tesadüfen böyle bir göreve atanıyor ve çok başarılı zamanlar sürdürüyor. 1996 yılında kendi isteğiyle Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'ne geçiyor ve burada görev yaparken de 2007-2008 yılında Güzel Sanatlar Fakültesi Kurucu Dekanı olarak görev yapıyor. İlgi alanları Güzel Sanatlar, Edebiyat, Tarih, Felsefe, Sosyoloji tabii ki doğal olarak ve Ressam. İki tane de karma sergiye resimleri ile katılmış. Hocam bu kısmı hızlı hızlı konuştum ki size daha detaylı zaman kalsın diye. Hocamızın çok bildiğimiz, çok üzerinde durduğumuz, derslerimizde irdelemeye çalıştığımız bir sözü var: "Tarih, sosyolojinin laboratuvarıdır." ya da "Sosyolog iyi tarih bilmeli, bu yalnız mukayeseli tarih olmalı ve aynı zamanda da felsefe bilmeli." Tabii Felsefe kökenli bir sosyolog olduğu için hocamız, bunun ayrımını, bu iki alanın birbirine katkısını çok daha iyi biliyor. Hocam buradan başlayalım mı?

Prof. Dr. Berkay: Hay hay. Tabii tabii, memnuniyetle. Şimdi gerçekten felsefe burada bayağı önemli bir rol oynuyor. Çünkü elbette sosyal hayat denen hadise; felsefeden de, felsefenin doğduğu Antik Dönemden de çok önce, milyonlarca sene önce başlamış ama biz eldeki imkânlarla, eldeki teknik imkânlarla ve Karbon-14 Metodu ile aşağı yukarı bazı ek ve destek metotlarla, elli iki bin sene öncesine kadar gidebiliyoruz. Bu da ilginç bir biçimde bir mağaranın içinden başlıyor. Şu ünlü, hep bildiğimiz Altamira Mağaraları. Şimdiki İspanya, Fransa alanları içinde. Ha! her şey orada mı başladı? Hayır, mutlaka her yerde benzer dönemlerde, benzer tarzlarda insanlar görünmeye ve yavaş yavaş organize olmaya başladılar doğanın belirlediği tarzda ve kendi eklemeleri ile ama iyi bir tesadüf ile tam da oralarda, anlaşılan bir yer sarsıntısında, öyle bir çökme olmuş ki, bir vakum etkisiyle hava boşaldığı için o resimler son derece iyi muhafaza olmuş.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne büyük şans bizim için.

Prof. Dr. Berkay: Çok büyük bir şans. O kadar enteresan ki bu şansın bir ikinci adımı da o resimlerin renkli olduğunu görüyoruz. Bu bize çok şey söylüyor sosyolojik bakımdan. Arkeolojik bakımdan da elbette söylüyor ama demek ki asgari ölçüde de olsa daha tarımdan falan çok evvel, tamamen avcılık ve toplayıcılık döneminde, belirli bir iş bölümü var toplumda. Hani birileri çiziyor, birileri de boya imal ediyor olmalı bitkilerden vesaireden.

Prof. Dr. Uğuzman: Onu gösteriyor.

Prof. Dr. Berkay: Hani bir şeyleri bölüşüyorlar, bir birliktelik var. Bu da bize bir organizasyonu gösteriyor bugünkü anlamda olmasa da. Ve o resimlere bakıyoruz; dans sahneleri var, av sahneleri var meşguliyetlerini de anlıyoruz, av yapıyorlar, dans ediyorlar. Muhtemelen bunlar en primitif anlamda inançla ilgili bir alanın da baş gösterdiğini bize gösteriyor. Bu da demektir ki ortada, tabii ki mümkün değil, sosyoloji diye bir hadise yok ama sosyal bir hadise var. O dönemden işte figürleri görüyoruz. Bazılarının bir başkasına göre daha yetenekli olduğunu, işte kalem, kalem demeyelim bir karbon parçası, taş parçası tuttuğunu, yonttuğunu, alet yaptığını, resim yaptığını görüyoruz. Demek ki resim son derece eski bir sanat dalı. Bazıları yetenekli bu konuda. E dans, her bünyenin yapacağı bir

şey değil; fizik, yapı ve iskeletin de biraz müsaade etmesi lazım. Oradan da bir iz bulduk. Muhakkak buna birtakım sesler de eşlik ediyordu ama o yok; müziğin tarihini bu bakımdan, başlangıç açısından biz tespit edemiyoruz, ama olmamış olmasına imkân yok. Herhangi bir şekilde naklolması imkânı da yok, yani kayıt diye bir şey olamayacağına göre o dönemlerin sesini bilmiyoruz ama çizgisini, jestini, asgari ölçüde de olsa bir iş bölümünün varlığını görüyoruz. Ondan sonrasında bütün arkeologların ve içlerinden Gordon Childe gibi mükemmel bir arkeoloğun, neredeyse meslektaşımız diyebileceğimiz bir arkeoloğun anlattığı, uzun bir değişme ve gelişme dönemi var. Onlara şimdi girmeye tabii ki zamanımız yok, hızlıca yol alalım, daha günümüze yaklaşalım diye şey yapıyorum, söylüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: İskender'den bahsediyorsunuz her zaman.

Prof. Dr. Berkay: Evet, onlardan da bahsedeceğim. Şimdi felsefi manada baktığımız zaman İskender'in hocası Aristoteles ve onun yol arkadaşlarından, daha doğrusu iki hocasından bahsetmeden geçmek olmayacak. Birincisi Sokrates, onun öğrencisi Platon ve bildiğimiz Aristoteles ki siteden büyük bir devlet kurma heyecanı taşıyan İskender'in böyle bir şey yapmasına hiç istekli olmamış; onu da bir not etmekte yarar var. Kendince münazaraları da var. Şimdi, bunlardan Sokrates, biliyorsunuz Ahlak Felsefesi konusunda konuşmalar yaparak düşüncelerini aktaran bir düşünür ama onun sonu da malum. Antik Yunan'da düzeni bozucu bulunduğu, düşünüldüğü için idama mahkûm ediliyor. Öğrencisi Platon da ilk defa Devlet diyaloğunda ki malumlarınız on fasikülden, on kitaptan oluşur. Onun diyaloglarının etkisinde kaldığı dönem, kendi olgunluk dönemi ve nihayet yaşlılıkta vardığı nokta bakımından topluma farklı farklı istikametlerden baktığını görüyoruz. Yani sosyal meseleler ve bugünkü sosyolojiye âdeta benzeyen birtakım ipuçlarını, hatta ipucundan fazlaca ilk adımları Platon'da ve Platon'un Devlet'inde görmek mümkün. Aristoteles'te iş daha değişiyor, biraz daha bugünküne yakın bir espriyi seziyoruz onun çalışmalarında; artık kanunlardan bahsedildiği, kanunların tartışıldığı, ilk defa ailenin tanımlandığı... Platon biliyorsunuz pek aile üzerinde durmaz, hatta ailenin biraz toplumda, özellikle toplumun savunmasında, yöneticilerin elini, ayağını bağlayıcı bir müessese olarak gördüğünü ve tartıştığını biliriz. Antropologlar da, sosyologlar da, felsefeciler de bunu bilir. Ama yine onda da bir aile meselesi var. Aristoteles'in aileyi tanımladığını görüyoruz. Aristoteles için aile; ana, baba, çocuklar, köleler, toprak ve o toprakla ilgili her türlü işlemin yapıldığı bütün alet edevat; yani, ailenin mülkü olan her şey de aileye dâhil. Aile dediği zaman, bir organizasyonu anlıyor ve aileyi böyle tanımlıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu, Aile Sosyolojisi'nin temeli gibi.

Prof. Dr. Berkay: Bu, Aile Sosyolojisinin temeli, ilk adımı hatta yani vazgeçilmezi.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Berkay: Fakat Antike'de daha sonra bunun sönümlendiğini görüyoruz; tarihî birçok nedenlerle, hepimizin bildiği nedenlerle. O güne kadar Doğu ve Batı dediğimiz ayrım yok dünyada ama başka bir ayrım var. O ayrım da barbar Kuzey ve çok medeni, hayran olunası Güney. Orada Güneyden kasıt

biraz tabii oraya göre Güneydoğu, o bizim bildiğimiz eski Münbit Hilâl dediğimiz İndüs'ten başlayan, Mezopotamya'ya gelen ve Mısırda noktalanan ve geometrik yeri bir yay gibi olduğu için verimli yay denilen yöre ki bugünkü uygarlığın gerçek beşiği oralar ve herkesin aklı şimdi insanların uzun bir zamandan beri "Çocuğu Batı'da hangi şehre yollasak da orada tahsil yaptırsak?" dedikleri gibi, Platon'un da bayağı varlıklı bir ailesi var; Mısır'a yollamışlar, hayranlıkla dönüyor. Buna karşılık daha Batı'ya gittiğinde, ki o zaman Avrupa İngiltere'ye kadar çayır çimen. Başka bir şey yok; biraz İtalya var, Marsilya'ya benzer bir şey var oralarda, başına gelmedik iş kalmıyor Platon'un. Boğulmak üzereyken esir pazarlarına kadar düşüyor, ailenin imkânları var, satın alıp Atina'ya getiriyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Kendi çocuklarını satın alıyorlar.

Prof. Dr. Berkay: Satın almak durumunda kalıyorlar. Canını zor kurtarıyor, ondan sonra devletin başına oturuyor. Yazmaya kendi hocasından başlayarak ve sonra da Aristoteles'i etkileyecek biçimde başlayan bir felsefeci karşımıza çıkıyor. Epey bir feyzalmış oralarda ve yani mutlaka bir Güneye gitmek gerekiyor. Doğu- Batı ayrımı henüz yok o Roma'da. Dünyanın başına dert olan bir ayrım Strabon'dan beri.

Prof. Dr. Uğuzman: Daha sonra Büyük İskender mi geliyor?

Prof. Dr. Berkay: Efendim, şimdi Aristoteles'in öğrencisi Makedonya kralı Filip'in oğlu ve onun eğitimini baba tamamıyla Aristoteles'e veriyor. İskender belli bir yaşa gelinceye kadar ki bu işlere çok genç yaşta başladığına göre, belli ki çok sımsıkı iyi bir eğitim öğretimi çocukluğundan itibaren almış, Aristoteles, onun hocası ve İskender ilk defa o hayallerde canlanan ve çok zenginliğinden söz edilen Doğu'ya doğru gitmeye karar veriyor. Malumunuz en nihayet Hindistan'da o civarda bir yerde de hayatı, çok genç yaşta, otuzlu yaşlarda sona eriyor. Ama tabii bu Batı'dan Doğuya bu kadar organize ilk gidiş ve ilk şehadet ve oradan da o kadar insan daha sonra, Helenistik Krallıklar da zaten o, biliyorsunuz şey yıkıldıktan sonra, İskender'in kurduğu o bir çeşit hareketli devlet yıkıldıktan sonra, Helenistik Krallıklar vesaire dönemi başlıyor. Ama gerek Mısır'dan, gerek Hindistan'a kadar olan alanlardan, tabii Mezopotamya'dan geçerek, Anadolu'dan geçerek pek çok da bilgiyle, çok dolu bir bagajla Batı'ya doğru tekrar gidiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Yazıyor mu bunları, yazıyor mu hocam?

Prof. Dr. Berkay: İskender yazmıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Kim yazıyor?

Prof. Dr. Berkay: Sonra Jül Sezar yazıyor. Ama Jül Sezar da tam başka bir istikamete doğru gidiyor. İskender'i şimdi tarihe emanet edelim. Roma, tarih sahnesine çıktıktan sonra, Roma'yı bir imparatorluk ve Akdeniz'i de bir Roma ve kültür gölü hâline getiren ilk adımı atan Sezar'ın Galya seferine çıktığında ki bu da daha sonra Britanya'ya kadar uzuyor; gittiği, gördüğü her yerde bir sosyolog, bir sosyal antropolog gibi notlar tuttuğunu, gözlem yaptığını görebiliyoruz. Diyebiliriz ki bugünkü anlamda ilk meslektaşımız.

Prof. Dr. Uğuzman: Nasıl yazıyor, hangi dille yazıyor hocam?

Prof. Dr. Berkay: Bunu tabii Latince ile yazıyor ve kendi adını kullanmıyor. Üçüncü tekil şahıs, "Gitti, gördü, yaptı, baktı, işte filan yerde şunu gördü, falan yerde bunu gördü." diye etap etap bu notları alıyor. Ve bu basıldı, Türkçe'de de var, biliyorsunuz.

Prof. Dr. Uğuzman: Neredeyse belgesel dilini kullanıyor, neredeyse.

Prof. Dr. Berkay: Kesin olarak, kesin olarak. Hatta bunun çok hoş bir şeyi de var; herkes bilir, çocukluğunda mutlaka okumuştur ama aslında büyüklerin bakması gereken bir çizgi romandır o Asteriks. Belçikalı iki entelektüel, biri yazar, biri çizerin bütün anlattıkları ve karikatürize ettikleri Galya Savaşında okuduklarıdır.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam, çok ilginç bilgiler bunlar gerçekten. Ben bunun içerisinden şöyle bir tortu...

Prof. Dr. Berkay: Buyurun.

Prof. Dr. Uğuzman: Edindim eğer, estağfurullah doğru anladıysam.

Prof. Dr. Berkay: Estağfurullah, elbette.

Prof. Dr. Uğuzman: Yani sosyoloji ve felsefe arasında çok yakın bir ilişki var.

Prof. Dr. Berkay: Çok yakın bir bağ var.

Prof. Dr. Uğuzman: Ve tarih...

Prof. Dr. Berkay: Tarih.

Prof. Dr. Uğuzman: Ve interdisipliner çalışmalar.

Prof. Dr. Berkay: Bütün bunlar tarihin içinde oluyor ve tam da buyurduğunuz gibi...

Prof. Dr. Uğuzman: Estağfurullah.

Prof. Dr. Berkay: İnterdisipliner oldukları, daha doğdukları yerden belli, ama bunlar sadece acaba orada mı doğuyor? Yani gözümüzü tekrar bu defa biz Doğu'ya çevirdiğimizde, yani binlerce yıl önce koca bir Mısır var.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Prof. Dr. Berkay: Daha uzakta bir kıta ülkesi var: Şeyden bugünkü Tayland vesaire Uzakdoğu dediğimiz yörelerdeki ahalinin, daha doğuya gidip kıta boyutunda kurdukları o devletin içinde de müthiş şeyler var. Çin Mitolojisi, Hint Mitolojisi, Japon Mitolojisi. Antik Yunan Mitolojisi'nden hem daha eski, hem daha renkli ve birçok figür de ithal, yani İskender'in o gidişinden.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. Hocam çok ilginç tabii. Sosyoloji, tarih, antropoloji, felsefe, dilbilim...

Prof. Dr. Berkay: Bunlar birbirinden ayrılmaz kol kola yürümesi gitmesi gereken...

Prof. Dr. Uğuzman: Ayrıca, sanat yani sanatın çeşitli alanları, dalları. Siz zannediyorum yapıp ettiklerinizde de hep bu multidisipliner yapıyı gözettiniz.

Prof. Dr. Berkay: Gözetmeye çalıştım, mümkün olduğu kadar gözetmeye çalıştım. Bir de burada bir noktayı unutmadan söylememe izin verirseniz; dünyanın başına da zehir gibi çöken Doğu-Batı ayrımı yine de Roma'nın içinde bunları gördükten sonra Doğu-Batı diyorlar, Strabon'un bir coğrafyacı, Strabon'un metinlerinde bu ayrımı çok görüyoruz. Sonra şartlara ve belki de bir çeşit şeye göre diyelim, neye göre diyelim...

Prof. Dr. Uğuzman: Günün koşullarına göre?

Prof. Dr. Berkay: Günün koşullarına göre evet, büyülü, hayran olunası Doğu; fakat, daha sonra da mutlaka gidip soyulması gereken sonra da küçümsenmesi gereken bir...

Prof. Dr. Uğuzman: Çok ilginç bir üçlü.

Prof. Dr. Berkay: Bir algıya doğru tatsız bir zihniyete doğuyor. Dünya da hâlâ bunu temizlemeye çalışıyor, dünya ve artık Batı'da objektif tarihçiler de o yanlıştan sıyrılmaya çalışıyorlar. Politik anlamda bu hâlâ kullanılıyor; ama gerçekten çok dürüst, erdemli tarihçilerin mesela bunlardan bize şu anda coğrafi olarak en uzak gençlerinden biri de Frederick Starr. 'Kayıp Aydınlanma' isimli kitabını ben hayranlıkla okudum. Son yıllarda Türkçeye de çevrildi ve Childe'yi da başa koyarsak, birçok objektif aydın bunun ayrımında. Ama işte el, kol bağlı; bir takım başka tarihi gerçekler de var, onun için tarihe de iyi bakmakta fayda var.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, defalarca bakmak, belki de çeşitli kaynaklardan bakmak.

Prof. Dr. Berkay: Mümkün olduğu kadar objektif ve ortaklaşa bir dünya tarihinde fayda var ve çok doğru dürüst, çok çok eksiksiz, kusursuz, yanlı olmayan bir bilim ve uygarlık tarihinin de çocuklara değil, lisede, üniversitede, ilkokuldan itibaren, hatta dünyanın tamamını da okutmakta fayda var.

Prof. Dr. Uğuzman: Peki, sosyoloji öğrencilerine hangi dersleri okutmak ya da sosyolojiyi hangi branşlarda okutmak sizce uygundur?

Prof. Dr. Berkay: Şimdi şöyle. Bir kere, birtakım branşlarda okutmak lazım. Birazdan izninizle ona gireyim ama sosyolojide mutlaka bir hazırlık sınıfının şart olduğunu düşünenlerdenim. Birinci sınıfta sosyoloji öğrencisi, tıpkı tıp öğrencilerinin birinci sınıfta...

Prof. Dr. Uğuzman: FKB dedikleri...

Prof. Dr. Berkay: Şimdi bu çok zenginleşti. FKB'de, olmazsa olmaz fizik, kimya, biyoloji gibi dersleri okunmasının uzun yıllardır, yüzyılı aşan bir gelenekle, bir şey ise, ne diyelim...

Prof. Dr. Uğuzman: Uygulamaysa...

Prof. Dr. Berkay: Program gereği bir uygulama ise sosyoloji öğrencilerinin de mutlaka iyi bir bilim tarihi, iyi bir uygarlık tarihi, belli ölçülerde fiziki ve kültürel antropolojiyi ileride yine görecek olsalar bile mutlaka kültür tarihi, siyasi tarih gibi temel, tarih metinlerini okumaları lazım. Bu biraz zahmetli olabilir ama dünyanın çok yararına olacaktır. Bu yatırımla başlatılan bir sosyoloji öğrenimi...

Prof. Dr. Uğuzman: İzninizle ben burada...

Prof. Dr. Berkay: Estağfurullah.

Prof. Dr. Uğuzman: Şu noktayı belirteyim. Kurucusu olduğum sosyoloji bölümünde belki bir hazırlık sınıfı gibi yapmıyoruz ama bir ve ikinci sınıfta, adını geçirdiğiniz bütün bu dersleri vererek öğrenciyi...

Prof. Dr. Berkay: Bu harika bir şey hocam kutlarım.

Prof. Dr. Uğuzman: Teşekkür ederim hocam, ona çok özen gösterdik.

Prof. Dr. Berkay: Bu çok önemli çünkü.

Prof. Dr. Uğuzman: Öğrenciye belli bir alt yapı verip, onun üzerine de kendi uzmanlaşma alanlarını seçmelerini...

Prof. Dr. Berkay: Bu fevkalade mükemmel bir şey.

Prof. Dr. Uğuzman: Sağolun.

Prof. Dr. Berkay: Yani gerçekten takdire şayan ve bir şey daha izniniz olursa eklemek isterim.

Prof. Dr. Uğuzman: Estağfurullah.

Prof. Dr. Berkay: Bu sosyoloji öğrencileri için düşündüğümüz bir şey ve uygulanıyor olması da çok mutlu edici iyi örnek daima ve mutlaka çok yararlı ama bir şey daha var. Ben derim ki fen alanlarında yetişen insanlara da bizim alanlarımızdan bir hazırlık birinci sınıf dersi vermek lazım.

Prof. Dr. Uğuzman: Onlara da sosyal konuları mı vermek lazım?

Prof. Dr. Berkay: Sosyal konuları vermek lazım: Bilim ve Uygarlık Tarihini bir kere onlara da vermek lazım, ama onların da sosyolojiden kısmen felsefeden mutlaka haberleri olması lazım. Yani birinci sınıf ziyan edilmiş olmuyor; birinci sınıf dünyanın yararına oluyor böyle bir temelle beslenirse.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam küçücük bir temelle gökdelen dikilir mi?

Prof. Dr. Berkay: Değil mi?

Prof. Dr. Uğuzman: Değil mi?

Prof. Dr. Berkay: Neredeyse gökdelenin boyu kadar temel vardır dibinde. Onun için de dimdik durur. Ama yalın bir temele on iki kat çektiğiniz zaman ilk zelzelede beyin üstü gidiyor bina.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok doğru söylüyorsunuz. Üniversitemizin bu söylediğiniz konularda gerçekten bir duyarlılığı var.

Prof. Dr. Berkay: Fevkalade bir şey.

Prof. Dr. Uğuzman: Diş Hekimliği Fakültesinin...

Prof. Dr. Berkay: Öyle mi?

Prof. Dr. Uğuzman: Ve Tıp Fakültesinin, toplum sağlığı, Medikal Sosyoloji...

Prof. Dr. Berkay: Mükemmel.

Prof. Dr. Uğuzman: Tıp ve Sosyoloji, Tıp ve Toplum gibi...

Prof. Dr. Berkay: Mükemmel.

Prof. Dr. Uğuzman: İngilizce ve Türkçe dersleri var.

Prof. Dr. Berkay: Fevkalade.

Prof. Dr. Uğuzman: Ve biz bu fakülteyle bir karşılıklı yardımlaşma içerisindeyiz. Sosyologlar bu derslerin yani onlar bir komisyon dersi içinde sosyolojiye dair modüller var. Biz öğrencilerimizi, oradaki öğrencilerimizi de hocalarımız yetiştirmeye çalışıyor.

Prof. Dr. Berkay: Bu mükemmel. İnanır mısınız bunun küçücük bir denemesiydi bizim yaptığımız; o zaman kuruluş halinde bir üniversiteydi İnönü Üniversitesi. Kadromuz da tabii sınırlıydı; çok yoğun olmakla beraber, ben gönüllü olarak Medikal Sosyoloji derslerini üstlenmiştim.

Prof. Dr. Uğuzman: Bravo.

Prof. Dr. Berkay: Ve o çocukların liseden geldikten sonra daha Tıp veya FKB'yi okurken o dersi dinlerken gözlerinin nasıl ışıl ışıl olduğunu gayet iyi hatırlıyorum, çok hoşuma gitmişti.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet hocam. Yani tıpçımızın, diş hekimimizin sosyoloji de bilmesi çok önemli. Bazen haberlerde izlediğimiz o sevimsiz, sağlıkçıya yönelen şiddeti de önlemekte...

Prof. Dr. Berkay: Ortadan kaldırır.

Prof. Dr. Uğuzman: Yani tabii tek taraflı kesinlikle olmaz ama...

Prof. Dr. Berkay: Olmaz da yani büyük ölçüde orada bu eğitimden geçmiş hekim de karşısındakinin bu anlamdaki agresivitesini yatıştıracak bir dile de sahip olur.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel söylediniz.

Prof. Dr. Berkay: Hem beden diline sahip olur, hem dil diline sahip olur. Gönül anlamında da bunu kastediyorum ve ortalık daha kolay yatışır.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok doğru söylüyorsunuz hocam. Yönetmenim uyarıyor bir iki dakikamız kalmış.

Prof. Dr. Berkay: Öyle mi ben hiç anlayamadım?

Prof. Dr. Uğuzman: Çok hızlı geçiyor sizinle zaman.

Prof. Dr. Berkay: Çok keyifli bir sohbet. Sağ olun, o sizden kaynaklanıyor, siz eksik olmayın.

Prof. Dr. Uğuzman: Son iki dakikada sizin eklemek istediğiniz başka hususlar var mı hocam? Elbette o kadar çok konuşulacak toplumsal sorun var ki.

Prof. Dr. Berkay: Dünyanın tarihi kadar zaman harcamak lazım. Toplumsal sorunları çözüp toparlayabilmek bakımından çok dar bir zaman iki dakika, ama söyleyebileceğim belki bu özel ve çağrışıma imkân veren soru ile. Yani mümkün olduğu kadar alanları böyle pasta ya da ekmek dilimler

gibi dilimlememek ve onların birbirine asgari düzeyde de olsa alanlarını tanıyarak zihnî geçişler yapabileceğini sağlayacak bir yüksek öğretim veya öğrenim modeli tasarlamakta yarar var. Yani Dante'nin hayal ettiği gibi Mevlânâ'nın, Yunus'un hayal ettiği gibi bir dünya devleti ve insanlıktan söz edeceksek, bu böyle bir eğitimden de geçiyor galiba. Keşke çocukluktan da başlama imkânı olabilse, ama hiç değilse yükseköğrenimde belirli mesleklerin sahiplerinin böyle bir donanımla donatılarak topluma hediye edilmelerinde fayda var diyorum. Tartışılabilir tabii.

Prof. Dr. Uğuzman: Ben katılıyorum size. Yunus Emre diyerek de bana son çalışmanızı hatırlattınız. Neredeyse on yıl oldu siz emekli olalı değil mi hocam?

Prof. Dr. Berkay: Evet, on yıl bitti.

Prof. Dr. Uğuzman: On yıl bitti. Tabii bu on yılda da "Ben emekliyim artık." deyip, köşenize çekilmediniz.

Prof. Dr. Berkay: Denemeye çalıştım.

Prof. Dr. Uğuzman: Yunus Emre'yle ilgili çok güzel bir çalışmaya daha imza atmaktasınız.

Prof. Dr. Berkay: Atmaya çalışıyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok mütevazisiniz. Umuyorum bu yıl içerisinde bunu da bir yayın olarak gençlere, bizlere...

Prof. Dr. Berkay: Mümkün olursa sevineceğim, şartlar elverirse sevineceğim. Onun için de ben o halk şiirindeki ontolojik şeyi de koydum, yaklaşımı da koydum. Yani birkaç çalışmayı da bir arada, tek bir çalışma olarak toparladığımı sanıyorum. Ama şartlar elverdiğinde de... Biraz daha dinlenmeye bıraktım, belki bazı ekler olabilir diye.

Prof. Dr. Uğuzman: Gecikmeden lütfen onu bilim dünyasına armağan ediniz hocam.

Prof. Dr. Berkay: Estağfurullah, estağfurullah. Küçücük bir not olarak, teveccüh görürse bırakmaya çalışacağım.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok mütevazisiniz, çok teşekkür ediyorum katılımınız için.

Prof. Dr. Berkay: Ben de çok teşekkür ederim hocam.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok aydınlatıcı oldu, hızlıca da geçti ama süremiz de sınırlı.

Prof. Dr. Berkay: Ben de hiçbir zaman sizin sohbetinize, üniversitenizin fevkalade havasına hiç doymuş hissetmem kendimi.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok teşekkür ederim. Her zaman, her davetimizi kabul eder gelirsiniz, bu sefer de öyle oldu.

Prof. Dr. Berkay: Estağfurullah.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Berkay: Ben de teşekkürler ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle beraber olduk. Bugünkü konuğumuz sayın Prof. Dr. Ayşe Fügen Berkay idi. Kendisiyle tarih-toplum, sanat-toplum, tıp-toplum ve interdisipliner çalışmaların önemi konusunda konuşabildik bu sınırlı zamanımızda.

Bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında daha, yine bir başka değerli hocamızla birlikte ve sizlerle birlikte olmayı umut ederek esen kalın diyorum.

Program 13 – Program Konuğu: Prof. Dr. Ayça Ergun Özbolat

Çekim Tarihi: 07.06.2022

Yayin Tarihi: 14.08.2022

Deşifre Eden: Şura Yurttaş (Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri, bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle birlikte olmanın mutluluğu içindeyiz. Bugün huzurlarınıza, iki profesör hoca, iki profesör arkadaş olarak çıktık. Sevgili hocamız Ayça Ergun Özbolat. Kendisi Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesi. Hoş geldiniz sayın hocam.

Prof. Dr. Ergun Özbolat: Hoş bulduk.

Prof. Dr. Uğuzman: Nasılsınız?

Prof. Dr. Ergun Özbolat: Çok teşekkür ederim. Siz de iyisiniz?

Prof. Dr. Uğuzman: Ben de çok iyiyim. Şeref verdiniz, iyi ki geldiniz. Hocamız Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun olduktan sonra ODTÜ'de yüksek lisansını ve yurtdışında Essex Üniversitesi'nde, Londra'da doktora eğitimini tamamlıyor ve daha sonra yine ODTÜ'ye gelerek, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne gelerek, orada kariyerini tamamlıyor. Yardımcı Doçent, doçent ve profesör olarak bugün de pek çok sayıda öğrenciyi yetiştirmekte ve çeşitli çalışmalarda bulunmakta.

Hocam sizi biraz böyle kendi sözcüklerinizle tanıyabilir miyiz? Entelektüel bir ortamda doğan ve yetişen bir insan olarak bu yolu nasıl yürüdünüz?

Prof. Dr. Ergun Özbolat: Öncelikle nazik davetiniz için ben bir kez daha çok teşekkür ederim. Ben Ankara'da doğdum, Ankara'da büyüdüm. Sizin de söylediğiniz gibi iki sosyolog, bir sosyolog anne ve sosyolog bir babanın yetiştirdiği bir çocuk ve daha sonra öğrenci ve daha sonra da akademisyen olarak profesyonel hayatıma devam ettim.

Prof. Dr. Uğuzman: Sevgili Doğan Ergun hocamızın kızısınız.

Prof. Dr. Ergun Özbolat: Ben Doğan Ergun ve Nedime Ergun'un kızıyım, her ikisi de sosyolog. Sizin dediğiniz gibi ben bunun içine doğdum. Daha önce de söylediğiniz gibi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olduktan sonra Orta Doğu Sosyoloji Bölümü'nde masterımı yapmaya başladım, yüksek lisansımı yapmaya başladım. Mastera başladıktan bir yıl sonra, çünkü bizde bilimsel hazırlık var, ben uluslararası ilişkiler mezunu olduğum için bana bir sene bilimsel hazırlık eğitimi almamı önerdiler. Daha çok lisans derslerinden oluşan, o yüzden akademik anlamda da biraz daha sosyolojiye yumuşak bir geçiş yapmış oldum. Onu takip eden sene 1995'te, bir sene sonar, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Karadeniz ve Orta Asya Ülkeleri Araştırma Merkezi interdisipliner

çalışmalar yürüten, Sovyet sonrası coğrafya üzerinde uzmanlaşan Prof. Dr. Ayşe Yatan'ın başkanı olduğu bir araştırma merkezi vardı, hâlâ var. Orada araştırma görevlisi olarak da çalışmaya başladım. Daha sonra sizin dediğiniz gibi, YÖK bursunu alarak Essex Üniversitesinde, bu sefer Siyaset Bilimi Bölümü'nde doktoramı tamamladım. 2002'den beri de ODTÜ'de öğretim üyesi olarak çalışma hayatıma devam ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne kadar güzel. Hocam bu üç farklı disiplini kararak, karma hâline getirerek bugünlere ulaşmışsınız. Bu size dezavantaj mı yoksa avantaj mı oldu?

Prof. Dr. Ergun Özbolat: Bana çok zenginlik kazandıran, benim bakış açımı çok geliştiren, ama, ama değil aynı zamanda da çok eğlenceli bir araştırma ve öğrenme süreciydi benim için. Şimdi en kaba tabiriyle uluslararası ilişkiler, dış politika, ikili ilişkiler, çok taraflı ilişkiler, uluslararası ilişkiler literatürü, örgütler gibi bir informasyondan gelerek, bu sefer daha yerel, daha ülke, daha toplum, daha yapı üzerinde bir sosyoloji eğitimi aldıktan sonar, bence siyaset bilimi her ikisini de harmanlayan, üçüncü aşamada doktora aşamasında bir eğitim olanağı ve fırsatını vermiş oldu bana. Çok disiplinli çalışmak ve interdisipliner çalışmak, yani disiplinler arası çalışmak, özellikle bölge çalışmalarında zaten olması gereken bir özellik. Yoksa eksik olurdu. Yani bölge çalışmaları söz konusu ülkelerdeki ama Sovyet sonrası coğrafya olsun, Orta Doğu olsun, Afrika olsun, Balkanlar olsun fark etmez, dünyada ve Türkiye'de de alan araştırması gerektiren bir çalışma alanı. Alan araştırması, saha deneyimi de en iyi bir sosyologların yaptığı bir öğrenme, veri toplama ve analiz etme süreci olduğundan dolayı, açıkçası her bir eğitimin kendi içinde ve kendi başına ve birbiriyle konuşarak bana çok ciddi katkısı olduğunu söylemem mümkün.

Prof. Dr. Uğuzman: Ben de aynı sizin gibi düşünüyorum, interdisipliner çalışmalar için bu farklı kaynaklardan beslenerek gelmenin önemini ben de sizin gibi çok olumlu değerlendiriyorum.

Sayın Hocam, çok güzel çalışmalarınız var, çok kıymetli çalışmalarınız var. Bunlar daha çok kuzeyde değil mi? Güney Kafkasya'da. Biraz o çalışmalarınızdan bahseder misiniz? Çünkü Sovyetler'in yıkılmasından sonra yeniden kendini toparlamaya çalışan bir devlet var. Orada neler oldu, neler gerçekleşti?

Prof. Dr. Ergun Özbolat: Ben Azerbaycan'da ilk alan araştırmamı yaptığım zaman, sene 1996. 1996'nın sonu, 1997'nin başı. Üç ay boyunca yüksek lisans tezimin alan araştırmasını, veri toplamak amacıyla alan araştırmasını yapmak üzere Bakü'ye gittim.

O zaman Orta Doğu Teknik Üniversitesinin, Karadeniz ve Orta Asya Ülkeleri Araştırma Merkezi'nin, KORAN'ın TİKA desteğiyle gerçekleştirdiği bir araştırma programı vardı. Bu programın amacı da bölge uzmanı akademisyenler yetiştirmek amacıyla, onların alan araştırmasına destek vermekti. Bu akademisyenler ne tür akademisyenler olacaktı? Hepimiz çok gençtik. Aramızda doktora öğrencisi kimse yoktu. Hepimiz yüksek lisans öğrencisiydik. Bu öğrenciler oraya giderek hem akademik kariyerlerine katkıda bulunacaklar, hem de o ülkeleri, o dilleri bilerek, yani bölge dillerini bilerek

öğrenecekler, tanıyacaklar ve bir bölge uzmanı ve bir ülke uzmanı olarak yetiştirileceklerdi. Amaç buydu. Daha sonraki aşamada da doktoralarını tamamlayarak, yine mümkünse bölge üzerinde doktorlarını tamamlayarak, ODTÜ'ye dönüp, ODTÜ'de bu alanda eğitim vermeye başlayacaklardı ki bu amaçla zaten ODTÜ'de Avrasya Çalışmaları İnterdisipliner Programı kuruldu ve biz hepimiz doktorlarımızı tamamladıktan sonra orada öğretim üyesi olarak, yani bölümlerimizin dışında, interdisipliner programlarda da öğretim üyesi olarak çalışmaya başladık.

Şimdi ben 95-96'dan, 96-97'den beri Azerbaycan'a, Bakü'ye gidiyorum alan araştırması yapmaya. Tabii benim için müthiş bir deneyim, müthiş bir zevk. Ama diğer taraftan ilk günden itibaren de orası da bir ev. O yüzden Ankara'da olmakla Bakü'de olmak arasında benim için çok fazla bir fark yok. Bir akademisyen olarak o değişim süreci içindeki değişim ve süreklilik örüntülerini gözlemlemek, bazen bunların bazılarının öne çıktığını, bazılarının geri planda kaldığını görmek, bazen değişim ve sürekliliğin aynı anda olabildiğinin farkında olmak, bunu gözlemleyebilmek ve aslında yirmi beş yıllık gibi bir tarihe tanıklık etmek aslında. Hem bir siyaset bilimci hem bir sosyolog olarak benim için müthiş bir deneyim. Bir süre sonra tabii bazen kendi ülkenizden alanınızı, kendi bulunduğunuz, yaşadığınız, vatandaşı olduğunuz ülkenizden çok daha iyi biliyor durumda bile hissedebiliyorsunuz. Bu açıkçası benim için bir ayrıcalık ve çok heyecan verici bir deneyim.

Bir taraftan sadece sosyoloji, uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimini birlikte çok disiplinli bir şekilde, çok seviyeli bir şekilde çalışmak değil. Ama aynı zamanda bölge çalışmaları uzmanı olmak da apayrı bir zevk ve bence apayrı bir ayrıcalık da.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel söylediniz. Yirmi beş yıllık bir süreçteki değişim dönüşümü takip ettik diyorsunuz. Bizimle paylaşabileceğiniz noktalar var mı? Neler oldu bitti o yirmi beş yılda?

Prof. Dr. Ergun Özbolat: Şimdi yirmi beş yılda Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte biliyorsunuz biz üç paralel süreci birlikte gözlemledik. Hem ekonominin dönüşümü hem bir devlet inşası hem de bir ulus inşası. Şimdi bu üç süreç birbiriyle paralel eş zamanlı sürdürüldüğü ve tecrübeli sürdürüldüğü için elbette bunun çeşitli iniş çıkışlı dönemleri oldu ki sizin de bildiğiniz gibi bağımsızlık sonrası dönemde Azerbaycan'ın en ciddi sorunu, en hayati sorunu Karabağ sorunuydu. Tabii son iki yılda İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra Azerbaycan'ın işgal edilmiş topraklarını geri alması, kurtarması ve buna açıkçası tanıklık etmek benim için çok anlamlı, çok değerli bir tecrübeydi. Çünkü hani bir uluslararası ilişkilerci olsanız orası sizin için sadece bir çatışma alanı olabilir. Sadece bir ikili ilişki alanı olabilir. Sadece bir ne bileyim dış politika meselesi olabilir. Ama siz bir bölge uzmanıysanız, siz bir ülke uzmanıysanız hani o çatışmanın, o savaşın hem ulusal aidiyetler hem de devlet kurucuları açısından ne kadar önemli olduğunu ve o ulusal hafıza için ne demek olduğunu, nasıl diyeyim o duygudaşlıkta ne demek olduğunu elbette anlamanız çok daha, hem çok daha kolay oluyor hem de çok daha anlamlı oluyor.

O yüzden herhâlde birkaç tane mihenk taşı söyleyecek olsam, bu yirmi beş yıllık tecrübeye istinaden. Herhâlde bir, ilk Bakü'ye inerken uçaktan aşağıya bakıyorum ve "Allah'ım ben nereye geldim, burası

neresi?" diyorum. Ve 90'ların sonu, diğer taraftan da yani o zaman literatürde az, hani sadece üç-beş tane makale var Azerbaycan'a yönelik olarak. Tanımıyoruz, bilmiyoruz ondan sonra ve birdenbire iniyorsunuz ondan sonra kendinizi evde hissetmeniz, "Burası da ev." demeniz iki gün falan sürüyor. Yani burası ev, ev çünkü orası benim için. Dil ve kültür ortaklığı var. Elbette. Dil, kültür bir taraftan. Diğer taraftan o bir his yani, bu bir hissiyat paylaşılan. Aslında hani Azerbaycan'ın, hele o dönemde yani, Azerbaycan'ın Türkiye'ye atfettiği anlamla bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyla karşılaştıkları zaman gösterdikleri ilgi, sevgi, kucaklama, şefkat ve hoş geldin. Aslında o anlamı çok hissettiğiniz bir ülke. O yüzden herhalde ilk mihenk taşının, "Burası da ev." hissiyatı olduğunu söyleyebilirim.

Herhalde son mihenk taşının da işte bu Karabağ Savaşı sonrası dönemi. Karabağ Savaşı süreci ve sonrası dönemi bir akademisyen olarak gözlemlemek olduğunu söyleyebilirim. Arada bir sürü başka mihenk taşları var ama onları sonra konuşuruz.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam 2003 yılında bir kongre için biz de Azerbaycan'da bulunmuştuk. Orada bildirimi sunduktan sonra yanıma gelen Azeri kardeşlerimiz o kadar onore ettiler ki. "Ah hocam ne kadar güzel bir iş yapmışsınız, ne kadar emek vermişsiniz, bunu da buraya getirmişsiniz, size çok teşekkür ederiz." [diye] O gün şunu düşünmüştüm, biz bazı şeylerimizi galiba kaybetmişiz. Bu coşkuyu biz kongrelerde meslektaşlarımıza da göstermeliyiz. Çünkü gerçekten bir bildiri yani on dakikada anlatılıyor ama arkasında kocaman bir çalışma süreci var. O coşku, o yaklaşım beni çok etkilemişti. Bundan sonra da ben de kongrelerde arkadaşlarıma bildiri sunanlara, gençlere, o kadar olmasa da belli bir coşkuyla yaklaşmayı öğrendim onlardan.

Kafkaslardaki çalışmalarınızdan başka bahsetmek istediğiniz yoksa... Galiba yok. Erasmus projeleri çerçevesinde de iki ülkede deneyimleriniz var. O deneyimler de çok önemli. Öğrencilerimiz, gençlerimiz Erasmus programlarını bilmiyorlar, bilseler cesaret edemiyorlar. Hocalarımız da belki aynı şekilde. Siz nasıl girdiniz o serüvene, neler yaşadınız, ne getirdi size Erasmus projelerine katılmak?

Prof. Dr. Ergun Özbolat: Şimdi biliyorsunuz Erasmus'ta iki türlü hareketlilik var. Bir tanesi Avrupa içi hareketlilik, bir de Avrupa dışı hareketlilik. Ben her ikisini de kullandım, her ikisinden de yararlandım. Avrupa dışı hareketliliğe gene Azerbaycan'da Ada Üniversitesinde iki defa bulunarak ve ders vererek katıldım. Avrupa içi hareketliliğe de Berlin'de Humboldt Üniversitesi'ne de ders vererek katıldım. Şimdi her iki kurumda profesyonel olarak benim birlikte çalıştığım, projeler ürettiğim, ortak yayın yaptığım, akademisyenlerin olduğu kurumlar. O yüzden onların üniversitelerindeki lisans ve yüksek lisans öğrencilerine ders vermek de ayrı bir keyif ve ayrı bir deneyim. Bir taraftan da Erasmus'un temel amacı bir deneyim aktarımı süreci yaşamak. O yüzden de hem öğretim üyelerimize kesinlikle tavsiye ederim. Fakat öğrencilerimizi de çok ciddi bir şekilde teşvik etmek isterim. Çünkü Erasmus'la bir altı ay veya bir yıl süreyle nerede olursa olsun, hangi ülkede olursa olsun, başkent olsun ya da olmasın, herhangi bir üniversitede bulunmanın müthiş bir deneyim olduğunu düşünüyorum. Çok zenginleştirici bir deneyim olduğunu düşünüyorum. Biz lisansta, üniversitede okurken böyle

fırsatlarımız yoktu. Çünkü bunların, keşke olsaymış ama bunların çok daha ufuk açıcı deneyimleri olduğunu düşünüyorum. Açıkçası Erasmus programları çerçevesinde şu dersi almış, bu dersi almamış, 15 tane kredi doldurmuş bunların benim için hiçbir önemi yok. Yani sadece o çok kültürlü, uluslararası ortamda bulunmak, o gittikleri ülkenin gündelik hayatlarına tanıklık etmek, uluslararası öğrencilerle sosyalleşmek bile son derece zenginleştirici bir deneyim. O yüzden ben kendi öğrencilerime de söylüyorum, nereye gidiyorsanız gidin. İsterseniz başkente gidin, isterseniz daha küçük bir kente gidin, isterseniz Berlin'e gidin, isterseniz Tiflis'e gidin. Her bir deneyimin kendileri için özellikle lisans seviyesinde çok ufuk açıcı olduğunu düşünüyorum. O yüzden kesinlikle tavsiye ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, teşekkür ederiz. Hocam, çalışma alanlarınızın içinde, bölge çalışmalarının da dışında toplumsal cinsiyet, gender gibi konular da var. Gürcistan'da demokratikleşme sürecinde AB'nin rolü gibi önemli çalışmalara imza atmışsınız. İlginç bir şey gördüm, çalışmalarınızın arasında bir çalışma gördüm. Erkek egemen iş ortamlarında kadın yöneticilerin deneyimleri ve stratejileri. Şimdi biz tabii kadın kadına bugün bu sohbeti yapıyoruz. Bu konunun üzerinde de durmak ister misiniz acaba?

Prof. Dr. Ergun Özbolat: Şimdi saydığınız konuların bir kısmı benim yüksek lisans ve doktor öğrencilerimin tezleri. Ben doğrudan toplumsal cinsiyet meselesini çalışmıyorum. Ama ister istemez Türkiye'de veya bölgede hem uluslararası ilişkiler hem siyaset bilimi hem de sosyolojiyi harmanlamaya çalıştığınız bir takım araştırma projelerinde toplumsal cinsiyet, kadın erkek eşitsizliği meseleleri ve ataerkil toplumların özellikleri de elbette karşınıza çıkıyor. Biraz da herhalde interdisiplinerlik ve çok disiplinlik, bu alanlarda da nasıl diyeyim önemli bir katkıda bulunuyor. Önemli bir bakış açısı geliştirmenizi sağlıyor.

Şimdi bir taraftan belki bunu şöyle değerlendirebiliriz. Kendi içinde bir alanda veya bir konuda süreklilik göstermenin çalışma alanı olarak elbette çok önemi var, elbette çok faydası var. Ama diğer taraftan da ilginizi çeken diğer yan konular ve diğer yan meselelerin de zaman zaman araştırma projelerinize, tez öğrencileriniz aracılığıyla veya çalışma alanınız aracılığıyla girmesi, hem sizin bakış açınızı çok zenginleştiriyor, hem sizi çok geliştiriyor, hem de asla bitmeyen ve zevk aldığınızda bir öğrenme süreci içine giriyorsunuz. O yüzden dediğim gibi bazı konuları esasen ve ana ve başat olarak çalışıyorum. Bazı konuları daha yan konular olarak çalışıyorum ve bunları birbiriyle konuşturmayı da çok seviyorum. Mesela bizim şu anda yürütmekte olduğumuz bir proje var, eğitim fakültesinden bir meslektaşım ve arkadaşımla. O, eğitimin uluslararasılaşması çalışıyordu. Ben demokratikleşme ve sivil toplumun uluslararasılaşmasını çalışıyordum. İkimiz de alt alım olarak farklı şeyleri çalışıyorduk ama ikimiz de uluslararası çalışıyorduk.

Mesela şu anda uluslararasılaşmanın kimlik oluşumunun etkisi üzerine bir proje yapıyoruz, bir araştırma projesi yapıyoruz. Ve bunu büyük öğrenci projesi kapsamında Azerbaycan örneğini tartışarak yapıyoruz. Bu tür çok disiplinli, interdisiplinler çalışmalar, normalde ben eğitim çalışmıyorum. O da

sivil toplumu, demokratikleşme çalışmıyor. Ama sahip olduğumuz, birikimimizin olduğu kavram sahibi ve teorik çerçeve bizi son derece eğlenceli, son derece keyifli ve de çok severek yaptığımız bir araştırma projesine götürdü, yönlendirdi. Çok da keyif alarak yürüttüğümüz bir çalışma.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, ben başarılar diliyorum. Umarım en kısa zamanda sonuçlarını da okuma şansımız olur.

Hocam, geleceğe yönelik nasıl çalışmalar planlıyorsunuz diyecektim ama siz şu anda bir kısmını söylediniz. Acaba... Sosyolojiye kattıklarınız ortada. Pek çok konuğuma bu soruyu soruyorum. Sosyolojinin size ne kattığını düşünüyorsunuz? Yani bir sosyolog anne- babanın yanında büyüyorsunuz. Bu süreç size neler kattı?

Prof. Dr. Ergun Özbolat: Babam sosyolojik tahayyüle çok önem verirdi ve hayal gücüne ve hep altını çizerdi ve ikinci önem verdiği ve altını çizdiği şey de sezgiydi. Şimdi bu tahayyül, hayal gücü ve sezgi her zaman bütün araştırma projelerimde veya bir şey okurken veya bir şey yazmaya başlayacakken herhâlde benim kutup yıldızım oldu. Hani ben neyi hayal ediyorum kısmı bir taraftan, ne yapmak istiyorum kısmı bir taraftan. Diğer taraftan da sezgi. "Ben bunu yapabilecek miyim? Yani burada bir şey var mı gerçekten benim bir araştırma sorunsalı geliştirebileceğim?" Meselesi. Herhâlde o iki kutup yıldızı, hayal gücü, tahayyül ve diğer taraftan da sezgi, herhâlde sosyolojinin bir sosyal bilim olarak bana kattığı en önemli, olmazsa olmaz katkı diye nitelendirebilirim. Uluslararası İlişkiler tarafım, siyaset bilimi tarafım ve sosyolojinin içinde bulunmam da herhâlde bu ikisiyle çok mümkün oldu. Şöyle bir şey demeyi asla düşünmem ama uluslararası ilişkilerde bu oluyor olmuyor, siyaset biliminde bu oluyor olmuyor meselesi değil. Ama bu bir hayal gücü ve sezgi ve bunun bir araya gelmesi, herhâlde sosyolojinin bana en büyük katkısı oldu.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok teşekkür ediyorum. Hocam uzun ömürlü olun, sağlıklı olun, bu çalışmalarınızın devamlarını bizler de sizinle paylaşma imkânı bulalım. Bugün programımıza katıldığınız için size son derece minnettarız, sağ olun. Eğer son birkaç cümleniz varsa alabiliriz yoksa programı kapatacağız.

Prof. Dr. Ergun Özbolat: Çok teşekkür ederim ben de. Programdan önce bana bunun daha çok öğrenciler için faydalı olmasını istediğiniz ve umduğunuz bir program olmasını istediğinizi söylemiştiniz. Eminim çok faydalı olacaktır. Ben bir öğrenci olsaydım çok keyif alırdım bu tür programlardan. Ben de sizlere devamlık açısından, başarılar açısından en iyi dileklerimi iletmek istiyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Büyük bir deneyim tabii. Hayatı bir yandan yaşarken, evlenirken, çocuk sahibi olurken öte yandan kalıcı bir şeyler bırakmak öğrenciler için, geleceğin gençleri için bize nasip oldu. Ben kendimi de katayım. O yüzden güzel şeyler yapmaya çalışıyoruz. İnşallah daha da yapacağız. Siz de ömürlü olun ve güzel işler yapmaya devam edin hocam.

Geldiğiniz için tekrar teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Ergun Özbolat: Ben çok teşekkür ederim.

Kanal B'nin değerli izleyicileri, bir Sosyoloji Sohbetleri programının daha sonuna geldik. Sizlerle bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında da yine beraber olmak istiyoruz. Bunu diliyoruz. Aynı zamanda kanalımızın internet sayfasında, arşivde, bu çekimlerin tekrarlarını da izleyebileceğinizi hatırlatmak istiyorum.

İyi günler, sağlıklar, esenlikler diliyorum.

PROGRAM 14 – Program Konuğu: Doç. Dr. Aysel Günindi Ersöz

Çekim Tarihi: 21.06.2022

Yayin Tarihi: 21.08.2022

Deşifre Eden: Beril Öncü (Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri. İyi günler diliyorum.

Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle birlikteyiz. Bugünkü konuğumuz yine çok değerli bir hoca. Kendisi Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin Sosyoloji Bölümü'nde Doç. Dr. olarak görev yapan Sayın Günindi Ersöz. Hoşgeldiniz Aysel Hocam.

Doç. Dr. Aysel Günindi Ersöz: Hoş bulduk. Hoşbulduk.

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: İyi ki geldiniz.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Ben de teşekkür ederim davet ettiğiniz için.

Prof. Dr. Uğuzman: Rica ederim bizim için zevk. Sevgili hocam. İzleyicilerimiz sizi daha yakından tanımak isterler kuşkusuz. Bize kendi sözcüklerinizle eğitim hayatınızdan biraz bahsedebilir misiniz? Nasıl bir süreç izledi?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet, ben yedi-sekiz yaşlarında göçü deneyimlemiş bir bireyim, bir kadınım. Ankara'da bitirdim liseyi. Oradan Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne girdim. Sosyoloji, evet lisansta hep öğrenci psikolojisi aslında, biz sadece not almak, sınıf geçmek için çalışıyoruz. Çok bazı şeyleri oturtamıyoruz. Bende oturtamadığımı düşündüm ve yüksek lisansa devam ettim aynı bölümde. Daha sonra boşluklar kaldığını fark edip tekrar devam ettim doktoraya. Doktorada da cinsiyet rollerini çalıştım. Eşler arasındaki sorumluluk paylaşımı konusunda çalıştım. Yüksek lisansta suç sosyolojisi çalıştım ve o zaman sahayla tanıştım ve aslında cezaevlerindeki mahkûmlar üzerinde bir anket çalışması yaptım. Sahada olmayı çok sevdim.

Prof. Dr. Uğuzman: Kadın mahkûmlar mıydı?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Yok, genel mahkûmlardı.

Prof. Dr. Uğuzman: Genel.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Erkekler de vardı. Türkiye'deki dört cezaevinde çalıştım. Dolayısıyla sonuçları da güzel oldu. Sevdim. Alanı sevdim. Eğitim hayatım da hep devam etti. Ama tabii eğitim hayatım devam ederken aynı zamanda da çalışıyordum.

Prof. Dr. Uğuzman: Onu soracaktım. Çalışma hayatınız nasıldı?

Doç.Dr. Günindi Ersöz: Birbiriyle ilişkilendirdim. Lisansı bitirdikten sonra Türkiye'deki bütün gençler gibi iş problemi benim de oldu. Bir süre iş aradım. Farklı işlere girdim çıktım. Bir dönem kreş öğretmenliği yaptım. Çok kısa bir dönem. Ondan sonra bir gün işe giderken radyoda duydum.

Şey diyordu. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü diye bir yer kurulduğundan bahsediyordu. Görevlerini sayıyordu. Ben çok heyecanlandım. Ben burada çalışmalıyım.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu bana göre!

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet! Burası benim. Çok heyecanlandım gerçekten. Kanallar araştırdım nasıl yapılabilirimi soruşturdum. Buldum gerçekten de. Yeni kurulmuştu o zaman. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlıydı. İmran Aykut bakandı. Tek kadın bakandı ve onun için ona bağlamışlardı. Gittiğimde işte üç tane kadın çalışan vardı. Çok yeniydi. Ben dördüncü olarak gittim. Çok zevkli çalıştık biz orada. İşte 91'den 99-2000'e kadar orada çok yoğun bir şekilde çalıştık ve hani dediğim gibi oradaki kadını keşfetmeye başladım. Yani beni de çalışma konularıma götüren oradaki gördüklerimdi aslına baktığınızda. Yöneticilik görevlerinde de bulundum. 99'dan sonra da Aile Araştırma Kurumu'na geçtim. Orada çalıştım uzman olarak.

Prof. Dr. Uğuzman: Kuruluş yıllarında benim de görev aldığım, ama ilk yıllarıydı, bir birim. Orada da çok güzel işler yapıldı. Ayrıca şu anda Türkiye'de ciddi profesörler, doçentler bu alanda ciddi çalışan arkadaşların çoğu o zaman orada henüz çok yeni, doktoralarını yapan ya da yeni bitirmiş arkadaşlardı.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet, evet çok var öyle sonradan akademiye geçen yani "Hep böyle akademiye eleman yetiştiren bir kurum gibidir." der oradaki arkadaşlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Dediğim gibi çok uzun seneler yöneticilik de yaptım. İşte Aile Araştırma Kurumu'na geçtim. Aile Araştırma Kurumu'nda bir dönem kurum başkanlığı yaptım ama vekâleten yaptım. Kurumların yasal dayanağı yoktu. O yüzden de vekâleten sürmek zorundaydı. 2009'da da böyle akademiye taşımak gibi bir isteğim vardı çalışmaları.

Prof. Dr. Uğuzman: Oraya geçmeden bu Batman'daki intiharlar konusunu bu birimdeyken mi yaptınız? Bir proje miydi bu?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet evet. Aile Araştırma Kurumu'nda iken yaptım.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok önemli bir çalışma çünkü.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Biz tabii sahaya da gittik. Oradaki görevlilerle, işte polislerle, savcılarla görüştük. Bizzat ailelerle görüştük.

Prof. Dr. Uğuzman: Pek seyircilerimiz hatırlayamayabilirler. O dönemde çok ciddi genç kız...

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Kadın intiharları çok yoğundu.

Prof. Dr. Uğuzman: Kadın intiharları vardı. Ne gibi sonuçlar çıktı sayın hocam?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: 2000'di dediğim gibi. İşte o dönemin valisinin soruna çözüm üretilebilir mi diye bir talebi olmuştu. Onun için bir grup arkadaşla beraber gitmiştik. Çok çeşitliydi intiharların sebebi. Temel nedenlerden birisi işte, yoksulluk. Bir temel bir döngü hâline gelmişti.

Kadınların değişme talepleri vardı yoğun bir şekilde ama toplumsal yapı bu değişime icazet vermiyordu. Bunun yarattığı bir sorun olarak gözüküyordu. Farklı amaçları vardı. Yani oradaki o aile yapıları, evlilik biçimleri de etkilemişti. İşte yaş farkı çok farklı olanlar vardı işte eşler arasında. Akraba evlilikleri çok yaygındı. Yani tabii toplumsal sorunları siz de biliyorsunuz. Tek bir faktöre bağlamıyoruz. Birden fazla faktör etkiliyor ama bizim görebildiğimiz, en azından o şeylerden dokümanlar üzerinden de çalışmıştık o zaman, artı dediğim gibi ailelerle de görüşmüştük. İntiharların sebeplerini de o şekilde belirlemiştik. Bunu da bir makale yapmıştık o zaman arkadaşlarla beraber. Hatta bir çalışma yapıp "Hani ne yapılabilir?" 'e ilişkin bir çalışmamız da olmuştu. Ama sonunu getiremedik. Yani bizden, işte bürokrasiyi biliyorsunuz hepiniz.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne yazık ki böyle oluyor. Diğer konuklarım da hep bunu söylüyorlar. İşte böyle bir proje yaptık ama şuranın arşivlerindedir. Böyle bir çalışma yaptık buranın arşivlerindedir gibi.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Zaten biz sosyologların başta gelen ödevi durumları anlamaya çalışmak, sorunları ortaya koymak. Bunu çözebilecek bir mucize bilim değil.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet maalesef.

Prof. Dr. Uğuzman: Araştırıyoruz, anlamaya çalışıyoruz, anlatmaya çalışıyoruz. Ondan sonrası politika üretenlere kalıyor.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Yani politikayı da üretiyoruz aslında. Öneri de getiriyoruz.

Prof. Dr. Uğuzman: Öneriler de, evet.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Şunlar da yapılabilir, nasıl yapılacağını da söylüyoruz.

Prof. Dr. Uğuzman: Uygulamayı bırakıyoruz bir tek.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Ama uygulamayı yapamıyoruz. Biz anlamaya anlatmaya çalışıyoruz dediğiniz gibi.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. Bu cinayetlerin arkasında bir de töre cinayetleri konuları gündeme geldi. Belki ikisinin arasında bağlantılar da vardır ama siz o bağlantıları kuracak bir çalışma yapmadınız.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Hayır. Ben o çalışmada yoktum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. Asıl bu kadına yönelik bu bakış açınız, çok alandan da besleniyor. Mesela; edebiyatta kadın, atasözlerinde kadın gibi çalışmalarınız var. Bu alan pek çok kişinin de dikkatini çeken, araştırılan bir konu. Ben de çok önemsiyorum atasözlerinde kadın konusunu. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet. Atasözleri tabii çok kültürel hafızamız bizim. Çok önemli, atalarımızın söyledikleri. Böyle kısa kelimelerle birçok şeyi anlatabiiliyorlar. Çok doğru saptalamaları var. Ama kadınla ilgili olan atasözlerine baktığımızda kadını hep böyle daha ikincileştiren, ailenin

içinde yer bulan, daha bireysel olmasına izin vermeyen, ne bileyim ben daha olumsuz özellikler yükleyen atasözlerini böyle spot gibi, böyle biraz daha öne çıkarıyorlar ve onları istedikleri yerlerde kullanabiliyorlar. İşte o dönem bir hâkim söylemişti ya. İşte kadının çok afedersiniz, kadının sırtından sopayı karnından sıpayı... Bunu, "Atasözü ya da deyim olarak böyle bir deyim var, bende bunu kullanabilirim." demişti. Onun dışında aslına baktığınızda çok da kadına değer veren kadını üstün gören, hani aile içi ne kadar önemli bir üye olduğunu söyleyen atasözleri var ama onları çok fazla dillendirmek yerine hani kadını böyle ikincileştirmek, ötekileştirmek için daha çok olumsuz mesajlar veren atasözleri şey yapılıyor öne çıkarılıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Burada bir ekleme yapmak istiyorum. Aslında belli düzeylere gelmiş belli yerleri işgal eden hocaların, işte, hâkimlerin, avukatların, politikacıların bilhassa bu atasözlerini kullanırken çok seçici davranmaları gerekiyor. Çünkü bu şekilde yeniden, yeniden, yeniden üretiliyor.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Atasözleri aslında hem toplumsal hafıza aynı zamanda da. Ben şöyle düşünüyorum katılır mısınız? Bir anlamda da kendi kültürümüze uygun bir kişisel gelişim modeli sunuyor ama elbette içinde şimdi hoşumuza gitmeyen zamanında belki doğruymuş, öyle kullanılmış ama artık ayıklanması, incelmesi, zarifleşmesi gerekenler var.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu konuda da entelektüel kesime iş düşüyor. Bunları kullanmamamız lazım. Üretmememiz lazım.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet kesinlikle. Yani söylemeye çalıştığım, aslında o, yazmaya çalıştığım şey de oydu tam da sizin söylediğiniz gibi. Yani kadını çok yücelten atasözleri var, destanlarımız da çok güzel yüceltiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Yani destanlarda da kadını çalışmışsınız.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Destanlarda yüceltiyor. Ama sürekli dediğiniz gibi o kadını ikincileştirmek için tekrar tekrar pişirip pişirip şeyle ortaya getiriyor. Olumsuz yani, kadın olduğu yerde kalsın, kadın birey olmasın diye dediğiniz gibi. Dediğiniz gibi, yani çok önemli tabii. Bize o dönem için doğru olabilir ona bir şey demiyoruz ama artık geldiğimiz noktada, biz toplumsal değişme gerçeğini en iyi farkına varan alan bilim dalıyız.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Her şey çok hızlı değişiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Kadınlar da çok hızlı değişiyor.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Kadınlar da çok hızlı değişiyor. Dolayısıyla gençleri konuştuk programdan önce. Gençler çok hızlı değişiyor. Öyle olunca hani siz, o onu orada kalır da bu buraya gitmez diyemezsiniz. Birbirine paralel bir gidişin olması lazım. Dolayısıyla söylemeye çalıştığım oydu.

Edebiyat, evet kültürel ürünler dediğimiz o kültürel ürünlerde kadının temsili nasıl, kadına nasıl bir rol biçiliyor, genel beklentileri yansıtıyor mu diye yaptığımız bir 'Edebiyatta Kadın' serisi vardı. Başka bir hocamızın editörlüğünde. Bende edebiyatta kadın ve şiddetle ilgili bir bölüm yazmıştım. Orada mesela şiddetin hani sadece Türk kadınına özgü bir gerçeklik olmadığını, evrensel olduğunu söylemeye çalıştım, çünkü öyleydi. Bir Almanya'da yaşayan bir Rus asıllı yazarın bir kitabından çalışmıştım. 'Cam Kırıkları Parkı' ndan. Ama birebir örtüştü Türkiye'deki gerçeklikle.

Onun yaşadığı şiddetle bizim günümüzde kadınlarımızın yaşadığı şiddet çok birbirine paralel gidiyor. Yani şiddetin nedenleri aşağı yukarı aynı. Sonuçları aynı, hem kadın için hem çocuklar için çok yıkıcı. Aile bizim için çok kutsal, çok değerli diyoruz ama bir taraftan da ailenin içini oyuyoruz. Kadına yönelik şiddetle, çocuğa yönelik şiddetle, yaşlıya yönelik şiddetle yani bunlarda gerçeklerimiz hani. Dolayısıyla bunun dışında bir de göçle ilgili bir çalışmamız olmuştu. Orada da.

Prof. Dr. Uğuzman: Yine Aile Araştırma Kurumu'nda iken mi?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Yok yok. Bu daha sonraki.

Prof. Dr. Uğuzman: Daha sonraki yıllarda.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Daha sonraki çalışmalar. Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Göç konusunu nasıl ele aldınız?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Yine bu 'Edebiyatta Göç' idi. 'Edebiyatta Kadın ve Göç'tü. Orada da bu ikinci kuşak bir şeyin Zülfü Livaneli'nin 'Leyla'nın Evinde' ki, oradaki bir Rukiye ve Roksi karakteri var. Böyle iki kültür arasına sıkışmış ama hani kadınlar göçü nasıl deneyimliyorlar. Biliyorsunuz göçün kadınsılaşmasından bahsediyoruz. Hani ilk Almanya'ya göç, yurtdışına göçte erkekler daha çok, kadınlar daha sonra göç deneyimliyor ama kadınları çok daha derinden etkiliyor göç süreçleri. Ona bakmıştık. O da öyleydi.

Bir de eğitimle ilgili bir başka çalışmamız vardı. Orada da kadının eğitim durumuna bakmıştık hani eğitimde nasıl bir durumu var diye.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam çeşitli konulara merak salmışsınız. Mesela kamuda çalışan üst düzey yönetici kadınları, aile içindeki rolleriyle iş yerindeki rollerini uyuşturmayı ya da işte eşleriyle iş bölümü yapma, yapamama, bu da ilgi çekici bir çalışmanız.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Buradan neler çıktı?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Benim doktora tezimdi o. Kamuda çalışan, dediğim gibi o zaman Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nde çalışıyordum. Hani konuyla çalışma alanımı da ilişkilendirmiştim. Yönetici kadınlarda işte müsteşar olanlar vardı, daire başkanı, şube müdürleri, onları işte daire başkanı ve daha üstü genel müdür, genel müdür yardımcılarını tam sayı alıp işte şube müdürleri daha fazla olduğu için şey yaptık. Örneklem seçmiştim. Evet, işlerin neredeyse tamamını

kadınlar yapıyor çıktı. Tabii ki yani orada çok eşitsiz bir iş bölümü vardı. Bunlar yönetici kadınlardı. İş görüşmeleri yaparken, sohbetler sırasında kadınların söylediği, "İşte ben gece on iki den sonra sarıyorum işte dolmamı, o zaman sarabiliyorum ancak yani bütün işleri bitirip işte çocukları yatırıp, işte ne bileyim bir taraftan da çocuklar bundan şey kalmasın, geri kalmasın."

Prof. Dr. Uğuzman: Biz de akademik çalışmalarımızı böyle yapmadık mı hocam?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet, evet. Öyle.

Prof. Dr. Uğuzman: Mutlaka böyle deneyimleriniz vardır. Bütün çocukların, evin her ihtiyacı bittikten sonra İngilizce çalışmamız, makale çalışmamız.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Bir arkadaşım söylemişti işte bebek bir yaşlarında bir taraftan kucağımda sallıyordum uyutmak için, bir taraftan da İngilizce çalışıyordum demişti. Öyle işte biraz daha zor. İster istemez konularımı hep böyle kadın konularına çekiyorum. O da dediğim gibi hem kadın olmanın deneyimi bunlar hem de gördüklerim sonucunda hep biraz daha kadına doğru kaydı çalışmalarım.

Prof. Dr. Uğuzman: Bundan sonrası için neler düşünülüyor?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Bundan sonrası için ne düşünülüyor? Biraz böyle şeye işte. Yeni medya, işte dijital toplum gibi hani biraz daha kadının yine kadınla ilişkilendirip gider miyim? Yine bu edebiyat ilgimi çekti. Seviyorum bu alanda çalışmayı. Belki yine o alana doğru devam ederim. Şimdilik planlarım, bir şiddetle ilgili çalışma yapmak istiyorum. Yani kadına yönelik şiddet ama hani bir dönem sağlık çalışanlarına şiddette hani. Aslında şiddete ben daha bütünlüklü bakıyorum. Siz evinizde eşinize şiddet uyguluyorsanız o kişinin gidip trafikte de şiddet gösterme davranışı olabileceğini düşünüyorum. Böyle bütünlüklü bakmak gerekiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: O saldırganlık duygusunun herhâlde.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Yansımasını yani değil mi?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet, yani onun için öyle bütünlüklü bir çalışma yapmak istiyorum, tüm şiddet türlerini içine alan. Öyle bir şeyim var.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel. Sevgili hocam trafikteki şiddetle ilgili de bir çalışmanız var.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Onu da konuşalım mı? İlgi çekiyor.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Ben orada çok fazla şey, hani sonuçta siz de gündemi takip ediyorsunuz, medyayı takip ediyorsunuz işte. Trafikte her gün araba kullanıyorum yine dediğim gibi hani benim arabam biraz daha şey, minik arabalardan. Kadının bana bakışı bile hani sollarken bile farklı solluyor, ben bilmiyorum. O yüzden de hani trafikteki şiddete çok da tanık oldum. O yüzden biraz daha... Nedir bunlar, kim bunlar, niye bu kadar şiddet var? Hani şeye inanıyorum yani şiddet hiçbir şeyi

çözmez, yani bir çözüm aracı olamaz, şiddet şiddeti doğurur anlayışındayım. Dolayısıyla hani bu aile olsun, kamusal alan olsun, işte trafik olsun, işte spor olsun her birinin içindeki şiddetten arınmamız gerekiyor. Yani bir yerlere gitmek istiyorsak, toplu olarak bir arada yaşamak istiyorsak, bu şiddet dilini kullanmaktan, saldırganlıktan vazgeçmemiz gerektiğini düşünüyorum. Dolayısıyla biraz oraya, dedim ya oraya doğru kayıyorum biraz.

Prof. Dr. Uğuzman: Kayıyorsunuz. Hocam yeniden üretmek istemiyorum bu sözleri ama hoşluk olsun diye söyleyeceğim, "Sen kadın hâlinle beni nasıl sollarsın?" diye arabadan inip kadın şoförün üstüne yürüyen bir şoför vardı bir zamanlar. Yani "Sen kadın halinle beni nasıl sollarsın?" Üzerinde çok düşünülmesi ve yazılması gereken bir şey çünkü kadına da erkeğe de aynı lisans veriliyor değil mi? Sürücü lisansı

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet. Aynen. Bence kadınlar daha dikkatli daha iyi şoförler.

Prof. Dr. Uğuzman: O dikkat belki erkeklerini sabrını biraz zorluyor.

Evet hocam gençlik çalışmalarınız var, teoriler üzerinde çalışmalarınız var. Aile sosyolojisi üzerine çalışmalarınız, intihar, şiddet bunlar var ve medya, yeni medya buradaki değişimle ilgili çalışmalarınız var. İşte bir zaman öğrencilerimiz, gençlerimiz Facebook kullanırken şimdi başka mecralara kaydılar bu alandaki düşünceleriniz, saptamalarınız nelerdir acaba?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet ben tabii Facebook üzerine üniversite öğrencileriyle yaptım bir çalışma. Neredeyse arasından on sene geçti. O zaman gençler Facebook kullanıyordu gerçekten, yani en azından araştırmada çıkan sonuç oydu. Ama şu anda hani en azından öğrencilerle konuştuğumda ya da onların söylediğinde, bir kere o alanı orta yaş ve üzerine...

Prof. Dr. Uğuzman: Niye öyle yaptılar acaba Facebook'u?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Yani onlar çok hızlı değişiyor her şey biliyorsunuz, oradaki mesajlar, onların kendilerine özgü bir dil oluşmuş, "Bunlarla mı uğraşacağız biz?" diyorlar dediğim gibi, o daha böyle yaş grubu olarak biraz daha yukarı çekilmiş durumda. Çok hızlı değişiyor her şey işte web'ler değişiyor, internet değişiyor, dijitalleşme değişiyor bir de buna bakış değişiyor. Gençler de çok hızlı değişiyor. İşte kuşaklar, farklı kuşaklar da tanımlıyoruz hani.

Prof. Dr. Uğuzman: X'ler, Y'ler, Z'ler.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet onları hani çok dillendirmiyoruz, çok da şey yapmayın diye ama özellikle 2000 yılı sonrası doğanlar için ...Şey yani çok farklı bakıyorlar hayata. Dolayısıyla Facebook onlar için biraz şey kalıyor çok farklı. Ben de hani çoğunu bilmiyorum sosyal medyadaki ağların. Bunlar Youtube'da olmazsa işte orda kendini görmezse, o anlık takip edilmezse de şeyi yaşamıyor zannediyor. Dolayısıyla...

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Facebook yavaş kalıyor gençler için.

Prof. Dr. Uğuzman: Bir arkadaşım torununun, normal baskı fotoğrafı eline alıp şu hareket yaptığını bana söyledi. İkiyaşındaki kız çocuğu, eski tip bir fotoğrafın dijital fotoğraf gibi böyle açıldığını zannederek oraya bu bilgisini transfer...İki yaş yani inanılır gibi değil. Çok farklı bir gençlik geliyor.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet, evet, çok, çok değişikler. Evet benim kızım da o yaş grubunda on dokuz yaşında. Yani ondan da takip ediyorum, arkadaşlarından da takip ediyorum. Hani öğrencilerden de takip ediyorum. Çok farklı bir nesil. Tam o dijitalleşmenin içine doğmuş bir nesil.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, evet. Biz ne kadar istesek de tam yakalayamıyoruz. Hocam bu sohbete doyum olmuyor ama biz bütün konuklarıma, hemen hemen hepsine sormaya çalıştığım bir soruyla kapatalım. Dolayısıyla eklemek istediğiniz bir şeyler varsa da bunun peşine alalım. Sosyolojiye gerçekten önemli şeyler katmışsınız. O görünüyor CV'nizde. Sosyoloji size ne kattı desem?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet sosyoloji bana ne kattı? Dediğim gibi Sosyolojiye Giriş dersini ben Ahmet Saltık Hoca'dan almıştım. Allah rahmet eylesin. O kadar zevkli anlatırdı ki bizde çok zevkle dinlerdik. Tabii dünyaya farklı bakış açıları kazandırıyor sosyoloji. Daha farklı değişkenlerle görüyorsunuz, dünyaya yerleştiriyorsunuz, kendi ülkenizin o tüm kurumlardaki gerçekliğe yerleştiriyorsunuz. Yani o sosyolojik tahayyül dediğimiz şeyi kazandırdı. Kendimi tanımama yol açtı. İnsanları daha iyi tanımama yol açtı. Hani bir şey yaptığında ya da söylediğinde bunun ne anlama geldiğini, onun hangi anlam içinde söylediğini ya da söyleyebileceğini, farklı bir bakış açısıyla...

Prof. Dr. Uğuzman: Arka perdeyi görmeye başlıyoruz değil mi?

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Evet aynen.

Prof. Dr. Uğuzman: Arkadaki metni okuyoruz ya da satır aralığını okuyoruz.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Aynen.

Prof. Dr. Uğuzman: Bizi bazen mutlu bazen de mutsuz ediyor.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Aynen öyle ...ediyor. Ama ben hani kendi adıma, başında söylemedim ama sosyoloji okumaktan çok mutluyum. Yani arka arkaya lisans, yüksek lisans, doktora. Bana sorduklarında niye böyle? Hani ben anlamadım daha sosyolojiyi, anlamaya çalışıyorum diye şaka yapıyordum. Çok şey kattı tabii ki. Dediğim gibi kendimi de yani kadın olarak nerede oturuyorum, nasıl duruyorum. Toplum nasıl duruyor, bana nasıl bakıyor, ben topluma nasıl bakıyorum. Geniş bir çerçeveden bakmayı öğretti sosyoloji bana. Yani çok memnunum o yüzden sosyolojiden.

Prof. Dr. Uğuzman: Karşılıklı bir alışveriş olmuş. İyi ki de bu alanı seçmişsiniz. İyi ki bizler de sizleri tanıdık. Eserlerinizi fark ettik, okuduk. Elinize, emeğinize, yüreğinize sağlık hocam. Çok teşekkür ediyoruz katıldığınız için.

Doç. Dr. Günindi Ersöz: Ben teşekkür ediyorum davet ettiğiniz için.

Prof. Dr. Uğuzman: Sağolun.

Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bir Sosyoloji Sohbetleri programının daha sonuna geldik. Bir başka programımızda yine bir başka çok kıymetli konuğumuzla konuşmayı yürekten arzu ediyoruz. Programımızı kaçıranlar ya da tekrar izlemek isteyenler de kanalımızın sayfasındaki arşive başvurabilirler. Herkese esenlikler diliyorum.

PROGRAM 15 – Program Konuğu: Prof. Dr. Ayşe Canatan

Çekim Tarihi: 10.05.2022

Yayin Tarihi: 28.08.2022

Deşifre Eden: Aygül Sena Türel (Başkent Üniversitesi Sosyoloji Türkçe Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri, iyi günler diliyorum. Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle birlikteyiz. Bugün yine çok değerli bir konuğumuz var. Prof. Dr. Ayşe Canatan. Ayşe Canatan, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi. Değerli bir dostumuz, meslektaşımız. Hocam hoş geldiniz.

Prof. Dr. Ayşe Canatan: Hoş bulduk, teşekkür ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: Sevgili hocam, çok parlak bir kariyer, çok iyi gelinen bir noktadasınız. Birçok öğrenci yetiştirdiniz, yetiştiriyorsunuz. Hocaların hocasısınız. Kendi sözcüklerinizle, Ayşe Canatan kimdir? Sosyolojiye nasıl gönül vermiştir? Bu yolu nasıl yürüdü? Serüveni nasıl bu noktalara getirdi kendisini? Sizden dinleyebilir miyiz?

Prof. Dr. Canatan: Evet hocam, çok teşekkür ederim burada olduğum için öncelikle. Bizim tabii üniversiteye başlama dönemimiz biraz daha farklı. Tam 70'li yılların ikinci yarısından sonra, 80'de başladık üniversiteye. Fakat tabii üniversiteye gelmeden önceki dönemin de çok etkisi var. Hani sosyal bilimler alanına geçmekte. Bilirsiniz, o dönemin sokaklara dökülen birtakım olayları falan. Tabii çok gençtik ama yine de sorguluyorduk. Neden böyle oluyor? Bunları biz neden yaşıyoruz? Bütün bunların arkasında ben, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Bölümü'ydü, Beşeri Bilimler Fakültesi'nde. O bölüme girdim. Bölümde, ilk girişte psikoloji ve sosyoloji bölümü bir yıl beraber okunuyor, ikinci yıl bölümlere ayrılınıyor. Fakat üniversiteyi bitirene kadar da iki bölümlü dersler devam etti. O zaman öyle bir yan dal falan yoktu ama ben psikolojiyi seçmiştim. Ama bunun yanında sosyoloji dersleriyle de bazıları seçmeli olarak devam ettik.

Prof. Dr. Uğuzman: Birbirinden ayrı düşünemiyoruz zaten psikoloji ve sosyolojiyi.

Prof. Dr. Canatan: Kesinlikle. İkisi birbirinin içinde. Yani psikolojide biraz daha uzun zamanlar da geçirdim gerçi. Mezun olduktan sonra da İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde yüksek lisansa başladım. O sırada Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak görev almaya başladım. Fakat bu dönemde tabii sosyoloji ile ilgili merakım, ilgim, okumalarım, çalışmalarım yoğunlaştı. Ama bu arada tabii psikoloji bölümü mezunuyum. Orada da yapmak istediklerim var. Bir imkân oldu. Ankara Tıp Fakültesi'nde klinik psikiyatri alanında, klinikte de çalışma imkânı buldum. Ama orası benim yeniden sosyolojiye daha ağırlıklı olarak dönmeme bir imkân sağladı. Çünkü hastalar, problemi olanlar geliyor. Onlara çözüm yolları, tedaviler uygulanıyor. Fakat onların zaten o sorunlarının çıktığı ortamlara tekrar geri gitmeleri, tedavilerden sonra geri gitmeleri söz konusu.

Orada tabii bir yanlış var. Yani bu toplumda ne oluyor? Neden bu durumlar ortaya çıkıyoru daha fazla düşünürken. .. Bu arada Hacettepe'de ben doktoramı da yaptım. Doktora tezimi verdim.

O sırada da benim çalışmalarım biraz daha, o gün için toplumda çok da bir çalışma alanı olarak öne çıkmamış olan yaşlılar, yaşlılık konusu gündeme geldi. Tabii o dönemde 1995-1996'da nüfus içindeki oranı sadece %5 iken yaşlıların, bugün neredeyse %10'a yaklaştık. Çok hızlı bir yaşlı nüfus karşımıza çıkıyor. Dolayısıyla sorunları karşımıza çıkıyor. Ben böyle bir konuyla sosyolojide çalışmalara devam ettim. Doktoram bittikten sonra da Gazi Üniversitesi'nde çalışmaya başladım. Bugünlere kadar geldik. Şimdi Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nde, Sosyoloji Bölümü'nde çalışmaya devam ediyoruz ama ben dediğim gibi yaşlılık alanında biraz daha derinleşerek çalışmalarımı sürdürdüm.

Prof. Dr. Uğuzman: Dilerseniz oradan ilerleyelim. Söylediğiniz gibi son yıllarda ülkemizde yaşlı nüfus bir hayli arttı. Tıpçılar sağ olsunlar, yaşam sürelerinin uzaması için her türlü araştırmayı, çabayı gösterdiler. Ama sanki toplumun diğer kurumları bu tempoya ayak uyduramadı. Yaşlılarımız için çok elverişli koşullarımız yok gibi. Örneğin çalışmalarınıza baktığımda o kadar ilginç noktalarına temas etmişsiniz ki yaşlılığın. Mesela robot bakıcılar, mesela Gürcü bakıcılar, yaşlılık ve yalnızlık. Bu konularda neler söyleyebilirsiniz hocam?

Prof. Dr. Canatan: Siz de bahsettiniz. Yaşlılık, dediğim gibi çok da bizim ilk sıradaki problemimiz ya da toplumsal yapı özelliklerimiz, sorunlarımızdan biri değilken çok hızlı bir şekilde karşımıza geldi. Birçok ülke aynı durumda ama mesela özellikle bu konuda ilerlemiş olan Batı ülkelerine baktığımızda onlar yirminci yüzyılda bu konuyla ilgili, alanla ilgili, yaşlıkla ilgili birçok sorunu çözücü politikalar oluşturmuşlar. Biz daha henüz bunları yapma, yerleştirme aşamasındayız. Birçok ülkede bakanlık var. Yaşlı Bakanlığı, yaşlılık bakanlığı. Yani ileriye doğru herhalde bizde de olacak. Bunun sebebi de şu, yirminci yüzyıla kadar dünya nüfusu çok hızlı artamadı çeşitli salgın hastalıklar nedeniyle, yaşam koşulları, çok kısa süre yaşarken insanlar. Daha sonra işte bu tıptaki ilerlemeler, özellikle doğumdaki ölümler, yeni doğanların ölümleri azaldıkça, yaşam refahı, sosyal refah arttıkça, daha uzun ömürlü olmaya başladık. Biz mesela, geçmişte hep söylenir, şu andaki yaşlıların söylediği şey, yani "Elli yaşına, altmış yaşına gelmişse o çok yaşamış denirdi." diyorlar. Ama bugün biz altmış yaşı bile yaşlılığın başlangıcı olarak görmüyoruz. Yani işte bir yetmiş beş yaşından sonra falan artık yaşlılıkla ilgili oturmuş olduğunu, birtakım sorunların çıkmaya başladıktan itibaren yaşlı olarak değerlendiriyoruz.

Prof. Dr. Uğuzman: Ama Covid döneminde altmış beş yaş üstünü hep yaşlı diye lanse ettiler. Akranlarımız buna çok üzüldüler.

Prof. Dr. Canatan: Şimdi şöyle, altmış beş yaş...Evet altmış beş yaş aslında yani biyolojik ve kronolojik olarak bakıldığında yine bu yirminci yüzyıldaki özellikle insan gelişimiyle ilgili çalışmalarda ortaya çıkmış ve de hani kronolojik olarak bir dönemin başlangıcı olarak alınıyor. Ama tabii çok fazla bireysel farklılıklar var, yaşam koşullarının farklılıkları var. Her ülke için geçerli mi? Değil. Genetik farklılıklar var. Dolayısıyla herkes için geçerli mi? Değil. Ama sosyal yaşamın içinde de bazı kesim noktaları var.

Onlarla ilgili olarak mesela çocukların işte ilkokula başlama yaşı, işte velayetlerinin ebeveynlerinde oldukları, işte on sekizyaş gibi... Altmış beş yaş da aslında böyle bir yaş. Yani bireysel farklılıkların yoğunca olduğu ama sosyal birtakım düzenlemeler için de gerekli bir yaş. O nedenle yoksa bugün altmış beş yaşında hâlâ bir orta yaşlı, işte kırk-elli yaşındaki gibi hayatını sürdüren, mesleğini icra eden pek çok insanla da karşı karşıyayız. Dolayısıyla yani o yaş konusu biraz değişken, bunu söyleyebiliriz.

Prof. Dr. Uğuzman: Sayın Hocam, bu Japon Başbakanı sanıyorum, "Ben genç kuşağımı yaşlı kuşağın hizmetine veremem. Genç kuşak bana başka işler için lazım." gibi bir söylemde bulunmuş. Bu robot bakıcılarla bu konuyu benim aklım bağlamaya çalıştı. Ne dersiniz siz?

Prof. Dr. Canatan: Şimdi tabii şöyle bir şey var yani içinde yaşadığımız dünya bugünlerde teknolojiyle daha yoğun, daha karşı karşıya olduğumuz günlerde de teknolojiyi, insan refahını artırmak için daha yoğun kullanmaya başladık. Şimdi bu bağlamda da hakikaten bir insanın başka bir insana bakımı, çok bakım vermesi, çok kolay değil. Yani büyük bir emek, önemli bir emek. Bunla ilgili de gençlerin tabii geçmişte günümüzü kıyasladığımızda daha uzun süre eğitim hayatında kalmaları, daha eğitim gerektiren mesleklere yönelmeleri, bakım konusunu biraz daha zorlaştırıyor. Tabii bunu söylerken biz ailedeki değişimi de dikkate almak durumundayız. Aileler geçmişteki gibi çok sayıda çocuğa sahip değil, daha az çocuk sahibi oluyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Geniş aileler yok, çekirdek aileler var.

Prof. Dr. Canatan: Evet, geçmişten günümüze doğru bir çekirdek, anne baba ve sadece onun bir ya da iki çocuğundan oluşmaya başladı. Tabii çok faktör var burada. Evlilik yaşının ilerlemesi, gençlerin daha ileri dönemlerde evliliğe yönelmeleri, bakım konusunu da daha resmî bir prosedüre oturtmayı gerektirdi. Geçmişten beri aslında bununla ilgili birtakım çalışmalar var ama çok az, sayıca çok az. Özellikle bizim kendi kültürümüzde mesela bir darülacezenin olması, hani desteğe ihtiyacı olan, aciz olan her kim varsa onun bakımını yürütecek bir vakıf kurulup, o vakıf vasıtasıyla bir bakım, gönüllülükle bunlar sağlanmış. Fakat günümüzde tabii hızla gelen bir yaşlı nüfus için...

Prof. Dr. Uğuzman: Hazırlıksız mı yakalandık?

Prof. Dr. Canatan: Biraz hazırlıksız yakalandık. Japonya örneğini vermiştiniz. Orada da tabii, Japonya da dünyanın şu anda en fazla yaşlı nüfus oranına sahip bir ülke, onlar da tabii hem sosyal hayatı, toplumsal hayatı sürdürmek istiyorlar, hem de yaşlılara bakım sağlamak istiyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Bir geleneksel de yanları var.

Prof. Dr. Canatan: Öyle bir boyut da var ama bunun en nasıl uzaktan kontrolle nasıl yapılabilir, teknolojiyi bu konuda nasıl kullanılabilirim de yoğun çalışmalarının yapıldığı bir ülke. Bizim yaşlık çalışmaları içinde özellikle geron teknoloji diye bir alan var. Yani yaşlı yaşamı nasıl daha rahatlatılabilir, yaşlıya bakarken ne kadar az insan gücü kullanılabilir ya da teknolojiden ne kadar çok faydalanabilirlik ile ilgili birçok çalışma yapılıyor. Yani bu yaşanılan evlerle de ilgili, dış çevreyle de ilgili. Bugün hep biz

yaş dostu, yaşlı dostu çevreden, kentlerden, belediyelerden söz ediyoruz. Erişimin kolay olmasından, ulaşımın kolay olmasından söz ediyoruz. Bunların da yaygınlaşabilmesi lazım. Tabii ülkelerin zenginlikleriyle de bunlar orantılı. Ama bir taraftan da farkındalığın hızlıca artıp bu düzenlemelerin de yerleşmesi gerekiyor. Bizim ülkemizde de yavaş yavaş artıyor bunlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet tam o noktaya getirmek istemiştim. Kurumsal bakım birimleri var, devlet ve özel kuruluş olarak. Son derece de güzel. Ancak kültürümüzde şöyle de bir şey var. "Annesini götürdü bakım evine attı. Babayı götürdüler bakım evine koydular." şeklinde.

Annelerimiz, babalarımız yani bizim bir önceki kuşağımız da bu psikolojiyi bir şekilde bize aktarmışlar. Bizler de bir kurumsal bakımı çok fazla tercih etmiyoruz. Ancak evde bakım konusuna gelince de çoğu insanın yirmi dört saatlik bakıma ihtiyacı olabiliyor ve Türkiye'de kadın bulmak, yardımcı bulmak, bu konuda iş gören birini bulmak çok zor. Çünkü çoğu zaman ya evli oluyorlar ya çocukları yollamıyor. Bu nedenle biz yabancı uyruklu elemanlara muhtaç oluyoruz. Kardeşler bazen birbirine diyor ki "Aman tutalım bir kadın, sen de rahat et, ben de rahat edeyim." Ama olmuyor değil mi hocam, siz de yaşadınız o süreçleri ben de yaşadım, yaşıyorum. Bu kadar basit değil, bu kadar kolay değil yabancı bir kültür evin içinde. Ücretler yüksek. Çalışmışsınız hatta Nino isimli biriyle mi çalıştınız o dikkatimi çekti. Böyle bir Nino'yu ben de tanıdım, acaba aynı Nino mu diye de düşündüm. Bu yabancı uyruklu kadınların, yaşlı bakımı konusunda neler söyleyebiliriz?

Prof. Dr. Canatan: Bakım konusunda bizim kendi kültürümüz içinde herkes bir dönem kendi yaşlısına kendi ailesine baktı. Fakat dışarıdan bu bakımı satın almak istediğinizde bu bizim kültürümüzde çok da kolay olmadı. Biz bunu geçmişte yetmişli yıllarda seksenli yıllarda, çocuklarla ilgili de çocuk bakımı ile ilgili de yaşadık. Ama bugün artık kreşler, çocuk bakım evleri, çocuk yuvaları 0-6 yaş arasındaki dönemdeki çocuklara bakmak, göz kulak olmak, okul öncesi eğitim vermek yaygınlaştı, oturdu. Aynı şeyi yaşlı bakımı için çok söyleyemeyiz, çok oturmadı. Tabii ki devletin birtakım imkânları var. Türkiye'nin aşağı yukarı bütün illerinde hem resmî hem de özel bakım evleri kuruluşları var. Fakat tabii bunların çeşitlenmesi, değişik alternatifler sunması daha çok yeni. Gelişeceğini bir taraftan bekliyoruz. Ama bir taraftan da tabii yaşlıyı evinden, yaşadığı yerden ayırmadan bir bakım elemanını eve alıp baktırmak istiyoruz. Bu Türkiye'de mümkün değil, yani ailesi olan insanlar gelip yedi gün yirmi dört saat bir yaşlıya bakım veremiyorlar. Bununla ilgili de bu düzenlenmiş bir şey değil aslında. Bu Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği dağıldıktan sonra o ülkelerde yaşanan çok yoğun ekonomik zorluklar, onları başka ülkelere göç edip oralarda hayatlarını sürdürmeye para kazanmaya yöneltti. Şimdi bu bağlamda da biz bir doktor öğrencimle, Gürcü bir öğrenciydi, Nino'yla bir çalışma yaptık. O çalışmada da, Türkiye'ye bakım sektöründe çalışmaya gelen kadınlarla ilgiliydi. Bu kadınlar, tabii ki ülkelerinin kahramanları hâline geldiler. Burada gelip kaldılar. Değişik zor şartlar altında da kaldılar. Ama bir gayret gösterdiler. Hem bizim yaşlarımıza baktılar ya da bakım ihtiyacını karşılayan kişiler olarak çalıştılar hem de ülkelerinde ailelerinin ekonomik zorluk yaşamamalarını sağladılar. Bunu yaparlarken de gerçekten bu kadınlar kendi ülkeleri, kendi kültürlerinde birer kahraman oldular.

Bizim için de şöyleydi, başka hiç gidecek bir yeri yok. İşte gün içinde kendi sorunlarıyla ilgili bakım işini bırakmaları da gerekmedi. Sadece haftada bir gün izinli, yirmi dört saat izinli olarak gelip bir bakım işinde bize destek oldular. Burada tabii ikamet koşulları da önemli. Bakım yaptıkları evde kaldılar, orada yaşadılar. Bizim kültürümüzü az çok öğrendiler, biz onları tanıdık. Böyle bir bakım süreci hâlen de devam etmekte. Ama tabii bunun zaman içinde daha da çeşitlenmesini, çeşitli kurumların olmasını bekliyoruz. Biz de özellikle resmî kurumlarda biraz daha böyle kurumun sınırlandırıcı saatlerle, bakım işiyle ilgili koşullarını kullanmak durumunda kaldık. Yani ne demek istiyorum, işte sabah altıda kahvaltı veriyor. Ama o gün o yaşlının canı sabah altıda kahvaltı yapmak istemiyor da onda kahvaltı yapmak istiyor. Bu bir sorun. Dolayısıyla hani kişiye göre düzenlemelerin çok da yapılamadığı yerlerde mutlu olmuyorlar yaşayan insanlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Hep "Eve gidelim, eve gidelim." diyorlar.

Prof. Dr. Canatan: Bir ev var, ev hakikaten çok önemli. Yani ben şeylere, kuşların yuvalarına, o yavrularına bakmalarına falan çok böyle izler, dikkat ederim. Orada bir şey var, o yuva kavramı var. Bizde de var bu. Yani o yuvanın içinde kalmak, orada bütün ihtiyaçların giderilmesi, orada mutlu olmak, orada üzülmek, her şeyi orada yaşamak istiyoruz. Ve dünyada yapılan bütün araştırmalarda çıkan bir sonuç, dünyanın neresinde olursa olsun, bütün insanlar yaşlandıklarında evlerinde olmak ve evlerinde ölmek istiyorlar. Yani bu bir ortak dilek aslında ama her zaman da mümkün olmayabiliyor. Bazen hastalıklardan dolayı, bazen işte bakımın çok zorlaşmasından dolayı, çeşitli tercihlerde bulunabiliyoruz. Ama burada yapılması gereken şey, bu konuyla ilgili bilimsel eğitim almış, bir eğitimden geçmiş uzmanların ortaya konması. Tabii burada biz sosyologlar olarak aslında ne yapıyoruz? "Sosyologlar ne yapar" 'a geldiğimizde bizim görevimiz tabii bununla ilgili neler yapılabilir? Nasıl politikalar ortaya çıkarılabilir? Bununla ilgili gerçekleri ortaya koymak. Ben hep düşünüyorum, bizim hani sosyoloji alanında yaptıklarımız, ben sadece çok dar, küçük bir alandan yaşlılıkla ilgili bahsettim ama çocuklar, gençler, kadınlar, erkekler, bütün toplumun nüfus unsurları için yapılabilecek pek çok şey var. Pek çok alanımız var, sorun alanımız.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok işimiz var.

Prof. Dr. Canatan: Çok işimiz var ama bu işler işte sosyal bilimlerin bütün alanlarıyla birlikte olurken hakikaten sosyologların işi çok merkezî, çok bağlayıcı. Bütün alanların illaki bir sosyolog tarafından üretilmiş politikaya ihtiyacı var. Yani ülkelerin yönetiminde, biliyoruz sosyologlar yöneticilere destek oluyorlar, onlara yeni bakış açılarında önerilerde bulunuyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Sevgili hocam, erkeklik konusunda çalışmalarınız var. Bu da çok ilginç. Kadın konusunda çok çalışma var, erkeklik konusunda tek tük çalışmalar, sizin var. Sonra sağlık. Ama bunları da yine hep yaşlıya bağlayabilmişsiniz pek çok çalışmanızda. Covid ve yaşlılık, yaşlılık, yalnızlık gibi. Aktif yaşlanma denilen bir kavram var. Ondan çalışmalarınızda sık sık bahsetmişsiniz. Gerçekten sizinle konuşulacak o kadar çok konu var ki. Ama ne yazık ki süremizin de sonuna geldik. Hızlı geçti. Acaba son bir dakika içinde eklemek istediğiniz bir şey olur mu?

Prof. Dr. Canatan: Son sözlerimde açıkçası burada şunu söylemek isterim. Özellikle bu alanla ilgili çalışmak isteyenler, sosyoloji okumak isteyen öğrenciler için ben bu alanda ne yaparım, ne çalışırım gibi bir kaygının olmadığı bir alan. Bizim toplum içinde var olan bütün ilişkiler, etkileşimler, yaşadıklarımız, yiyip içtiklerimiz, hepsi aslında sosyolojinin çalışma konusu ve de geleceğin de mesleği. Biraz tabii bizim hani teknolojiye, toplumlara yön veren tarafımız, kadim kültürümüz çok önemli. Fakat gelecekle ilgili olan meslekler içinde de hep sosyolojinin önde olduğunu söylemek isterim. Bu alanda okumak isteyen öğrencilere de yolları açık olsun derim, başarılar dilerim. Hep bana şu soruyu sorarlar: "Hocam siz psikoloji okumuşsunuz, neden sosyolojiye döndünüz?" Çünkü sosyolojiye gelen öğrencilere biz sorduğumuzda "İlk tercihiniz nedir?" diye hep psikoloji olduğunu söylerler. Oysa ben hep onlara şunu söyledim. Tamam, bireyin problemi çok önemli. O bireyin problemini psikologlar çözer. Ama o problemin çıktığı noktadaki sorunlar çözülmezse, sürekli bireyler o sorunları yaşayacak. Oysa sosyologlar belki orada toplumun yaşadığı sorunları ortaya koymakta, çözümler, politikalar, öneriler üretmekte çok daha sağlıklı toplumların ortaya çıkmasını sağlayacak diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok teşekkür ederim. Çok güzel bir sözü hatırlattınız bana. İnsan toplum içinde, toplum ise insanın içinde. Bu çok... üzerinde saatlerce konuşulabilecek bir konu. Gerçekten psikoloji ve sosyoloji birbiriyle çok yakın, bağlantılı iki alan.

Prof. Dr. Canatan: Kesinlikle.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam tekrar teşekkür ediyorum katıldığınız için, bizi kırmadığınız için. İyi günler diliyorum size, sağ olun.

Prof. Dr. Canatan: Ben teşekkür ederim. Burada bu sohbeti düzenlediğiniz için, beni buraya bu konuda davet ettiğiniz için ben size çok teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Şeref verdiniz, şeref verdiniz.

Kanal B'nin değerli izleyicileri, Bir Sosyoloji Sohbetleri programımızın daha sonuna geldik. Bir başka programımızda birlikte olmak üzere ve sayfamızda programın tekrarını izleyebileceğinizi de bildirerek iyi günler, esenlikler diliyorum. Hoşça kalın.

PROGRAM 16 – Program Konuğu: Prof. Dr. Kezban Çelik

Çekim Tarihi: 27.09.2022

Yayın Tarihi: 02.10.2022

Deşifre Eden: Tuba Atabay (Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri, bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle beraberiz. Bugün yine çok değerli bir konuğumuz, sayın Prof. Dr. Kezban Çelik aramızda. Sağ olsun kendisi kırmadı ve geldi bizimle bu sohbete katılmak üzere. TED Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Kurucu Bölüm Başkanı kendileri ve uzun, güzel bir serüvenden sonra bu noktalara geldi. Hocam kendinizi tanıtır mısınız? Bu sosyoloji sevdası nasıl geldi? Var mıydı, bir tesadüf sonucu mu ortaya çıktı? Lİsans, yüksek lisans, doktora, o dönemlerinizi bize anlatabilir misiniz?

Prof. Dr. Kezban Çelik: Elbette, elbette hocam. Ben de öncelikle başlamadan davetiniz için çok teşekkür ederim. Çok kıymetli bir şey yapıyorsunuz. Bu Sosyoloji Sohbetleri, galiba tarihe not düşmek ve bizden sonra başlayacak arkadaşlarımız için belki az da olsa yol göstermek işlevini görüyor. Elinize sağlık. Ben de...

Prof. Dr. Uğuzman: Özür dilerim sözünüzü kestim. Bir amacımız da, eserlerinizden, yayınlarınızdan öğrenciler sizleri tanıyor ama bir fotoğraf, bir yüz, bir bakış açısı, bunu bu programlar sayesinde kayda geçirmek istiyoruz, o yüzden.

Prof. Dr. Çelik: Şöyle değil benim sosyolog olma ...hâlâ olma sürecindeyiz, ben sosyoloji okuyarak sosyolog olmadım. Ben Hacettepe mezunuyum. Hacettepe Sosyal Hizmetler. Ardından Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde yüksek lisansımı ve doktoramı yaptım.

Prof. Dr. Uğuzman: Sosyoloji alanında?

Prof. Dr. Çelik: Sosyoloji alanında ve galiba yüksek lisansımı yaparken tez danışmanım, onu da davet ettiniz, Sibel Kalaycıoğlu ile çalışırken ben sosyolog olmayı ondan öğrendim ve bir miktar sosyal hizmetlerle sosyolojiyi birleştirme çabam benim şöyle bir sosyolog olmama yol açtı-belki o backgroundımdan, belki birlikte çalıştığım; öğrendiğim hocalarımdan-ben sosyolojiyi böyle bir entelektüel etkinlik olarak görmedim. Sosyolojiyi yapılan bir şey olarak gördüm. Sosyolojinin yapıldığına inandım. Bu anlamda da yüksek lisans, doktora ve ardından doktora sonrası çalışmalarımı yapmak için Amerika'ya Michigan Üniversitesi'ne gittiğimde de her zaman sahayı ve yapılan sosyolojiyi inceledim. Yani bir miktar oldum diyelim. En başından sosyoloji okumadım. Sonrasında yüksek lisans, doktora ve daha sonra da çalışmalarımla gayret ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, gelen konuklarımızın hemen hemen tamamı bu interdisipliner çalışmaları çok önemsediklerini söylüyorlar. Tabii ki pür sosyolog olmak lisans, yüksek lisans, doktora çok

kıymetlidir. Fakat sosyal hizmetler gibi -sizin gibi- sosyal antropoloji gibi, psikoloji gibi yakın alanlarda yetişen kişilerin de sosyolojiye gönül verip bu çalışmaları o kavşak noktalarını da göz önünde bulundurarak yaptığı yayınlar, çalışmalar da çok kıymetli hocam. Bunun en tipik örneklerinden birisi de sizsiniz. Sosyal hizmetler, sosyolojiyle son derece yakın ilişkili. Daha böyle sanki çözüme yönelik, pratiğe dönük bir alan gibi görünüyor dışarıdan. Değil mi?

Prof. Dr. Çelik: Evet, evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu konuda siz ne düşünürsünüz, bu iki alanın kavşağında neler söyleyebilirsiniz?

Prof. Dr. Çelik: Kesinlikle kesinlikle! Birlikte çalışması gereken iki disiplin. O anlamda önemli ama ikisinin de soruları ve yaptıkları işi meslekleştirme biçimleri farklı tabii ki. Sosyal hizmetler sizin de dediğiniz gibi bir miktar sosyal politika ve sosyal politikanın sahadaki uygulayıcıları gibi. Uygulama yönü ağır basan bir alan, sosyal hizmetler. Sosyoloji, farklı olarak bir miktar daha arka planı dikkate alan, hazır çözümler sunmayan ve toplum dediğimiz şeyi açıklamaya çalışırken ya da anlamaya çalışırken çok boyutun olduğunu görmeye çalışan ve bir miktar normatiflikten uzak durmaya çalışan bir disiplin. Sosyal Hizmetler daha pratik ve hemen çözülmesi gereken konularda daha pragmatik ve daha çabuk karar alıcı bir alan. İkisinin de çok güçlü oldukları alanlar var ama birlikte çalışılması gerekiyor belirttiğiniz gibi. Disiplinel değil disiplinler arası, hatta disiplinler üstü çalışmalara açık hâle gelmemiz gerekiyor hep birlikte. Gittikçe toplum da meseleler de karmaşık hâle geliyor. Onun için bu tür çalışmaların birbirini çoğalttığını, katkı sağladığını söyleyebilirim iki disiplin açısından da.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok aydınlatıcı oldu hocam, gerçekten çok teşekkür ederim. Ayrıca şunu öğrenmek isterim. Yolun başındaki Kezban Çelik Hoca, ne oldu da sosyolojiye döndü, ilk çalışma alanları nelerdi, zaman içinde nasıl bir evrilme gösterdi, bugün daha çok ne çalışıyor ve geleceğe yönelik?

Prof. Dr. Çelik: Evet, büyümek diye bir şey var. Demek ki sadece demografik büyümek değil aynı zamanda bütün bu dünyaya bıraktığın, anlamaya çalıştığın, olmak istediğinle ilgili büyümek diye de bir şey var. Dediğim gibi başladığım yerle, bugün geldiğim yerde barışığız o genç kadınla; çünkü yapmak istediğim şeyleri yapıyorum. Gerçekten severek yapıyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Sosyoloji sevilmeden yapılabilecek bir iş değil zaten. Hâlâ gençsiniz onu söyleyelim ama o genç kadın aynı zamanda yaşı ilerledikçe akranlarını daha da iyi algılayarak belki, yaşlılara da yönelmişsiniz son zamanda. Aynı zamanda belki yaşlılık sosyolojisiyle ilgili söylemek istediğiniz bir şeyler olabilir.

Çalışmalarınıza baktığımda mesela ev hizmetlerine giden Roman kadınlar üzerinde de çalışmışsınız. İlgi çekici. Neler çıktı hocam? Bu iki grup, evlere temizliğe giden grupla, evine alan kişiler arasında nasıl bir sosyal ilişki doğmuş? Bu konuda ilginç verileriniz, bulgularınız var mı?

Prof. Dr. Çelik: Aslında Romanları çalışmam, benim On Dokuz Mayıs Üniversitesi'nde görev yaptığım

döneme denk geliyor. Samsun'da birisi yerleşik, iki tanesi çok da yerleşik olmayan üç mahallede önemli bir Roman nüfusu var. Mübadeleyle gelmişler aslında ve kendi hikâyelerine, göre Selanik'ten 1920'lerin ortasındaki nüfus değişimiyle gelmişler. Geldikleri, yerleştikleri yerle tütünün ortaklığı var. Yani biliyorsunuz. Samsun Türkiye'de Cumhuriyet öncesi kurulan dört tütün fabrikasından bir tanesi Samsun'da ve tütün işçiliği hem tarımsal anlamda hem de sanayileşmiş ürünlerden bir tanesi. Romanların gelmesi biraz şöyle, kendilerinin hikâyesinde, anlatılarında da, "Bizi Atatürk getirdi." derler ve evet ilginç bir şekilde Romanlar, 1950'lilerle birlikte aslında yeni yeni gelişmeye başlayan kentsel orta sınıfın evlerine temizliğe gitmeye başlıyorlar. Samsun ilginç bir şehir, farklı yerlerden göç almıyor kendi hinterlandından göç alan bir yer ama orta sınıfların evine girebilmek tabii ki önemli olmuş onların hayatlarında, her iki tarafın hayatında da. Bu ev içi alan biliyorsunuz onların talebiyle olabilecek bir alan olmuyor, bulunup geliniyor ve hani aslında cevabını bildiği soruyu da sormuyo r.

Prof. Dr. Uğuzman: Sayın Hocam, bir de Almanya'ya göç eden erkeklerin arkalarında bıraktıkları kadınlarla ilgili "Geride Kalanlar" diye bir çalışmanız var.

Prof. Dr. Çelik: Geride kalanlar, evet evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Onunla ilgili de bir şeyler söyleyebilir miyiz?

Prof. Dr. Çelik: Aslında o çalışma çok güzel bir çalışmaydı. Sorumluluk duyulması gereken bir çalışmaydı bizim açımızdan da ama genel olarak göç literatürü ya da göç çalışmaları, göçün olduğu yere yoğunlaşıyor. Aslında göç dediğimiz şey sadece gidilen yeri yani İstanbul'a Almanya'ya ya da Norveç'e gidildiğinde sadece host ülke dediğimiz ev sahibi ülkeyi değiştirip dönüştürmüyor. Aslında çıkıldığı yeri de değiştirip dönüştürüyor ama bu kadınların deneyimleri -göçle geride kalan kadınların deneyimleri- bir miktar 1980 sonrası değişen göç politikaları ile ilgiliydi. Şöyle, 1960'larda başlayan Türkiye'nin göç verme hikâyesi, biraz Almanya, Fransa, Hollanda işgücü açığı için aslında karşılıklı imzalanmış, adı üzerinde, misafir tabii o misafirlik bitmemiş ama başlangıçta böyle. Fakat bu Konya... Konya 80 sonrası kuzey ülkelerine gidiyorlar. Çünkü artık Almanya, Fransa, Hollanda hatta artık onlar geri göç promosyonları yapmaya başlıyorlar. Almanya 1982'de, geriye dönerseniz size birikmiş para vereceğim gibi. Bunlar çok etkili olmuyor ama bunlara başlamışlar. Tam bu sırada Konya göçe katılıyor ve katıldıkları yerde Norveç, İsveç gibi kuzey ülkeleri ve burayı yaparken de bir miktar aslında informal ağlarla çünkü formal olarak işçi göçü anlaşması yok. Onlar oraya giderlerken tamamen kendi ağlarını kullanıyorlar ve oranın vatandaşıyla evlenmek çok önemli bunu sağlayabilmek için. Yani gidiyor, oradaki komünite bunu sağlıyor ağ ile ama orada evleneceklerini bildikleri için çünkü başka göçü legalleştirmenin yolu yok. Gitmeden önce mutlaka evlendiriyorlar ki hani yerini, yurdunu bilsin, geri dönsün gibi ve aslında hangisi gerçek hangisi sahte olan yani mesela evlenmiş gitmiş -geride kalan bir kadın- yirmi yıl kocasını görmemiş. Böyle hikâyeler...

Prof. Dr. Uğuzman: Ve türküler vardır değil mi?

Prof. Dr. Çelik: Evet evet. Biz orada tabii ki geride kalan kadınların deneyimi, kaç çocuklarının olduğuna,

kayınvalide, kayınpederleri, kendi aileleri, akrabalık düzeylerine, yani gidenin geride kalanlarla ne tür ilişki ve bağlar geliştirdiğine bağlı olarak geride kalan da değişiyor, dönüşüyor. Mesela bazı kadınlar için örneğin çocuklarını, kız çocuklarını, daha uzun eğitimde tutabilmek için bazı durumlarda kentsel yaşama gelebilmek için ve bazı durumlarda karar alabilmek için onların hayatlarını genişletmiş bu deneyim bir miktar ama kadınlık deneyimi açısından baktığımızda, incitici ve travmatik bir deneyim ama bu kuşaktan kuşağa da devam etmiş gözüküyor. Evet, tabii ki üzerine söylenecek çok şey var geride kalanların deneyimi, göç çalışmalarına içkin. Göç dediğimiz şey sadece gidenle, gidilen yerle sınırlı değil kalanı da kalınan yeri de etkiliyor, değiştiriyor, dönüştürüyor. Onun için de bu boyutunun dâhil edilmesine dikkat çekme anlamında önemli bir çalışmaydı bence, çünkü önemli bir deneyimdi.

Prof. Dr. Uğuzman: O çok önemli yani o gurbet ve sıla ilişkisi beni de hep çok ilgilendirmiş, etkilemiştir. Gittikten sonra artık o gurbet gibi, sıla gibi kalmıyor. Karşılıklı bir etkileşim söz konusu oluyor.

Hocam çok az bir zamanımız kaldı. Çok kıymetli çalışmalar bunlar. Siz geleceğe yönelik olarak hem Kezban Çelik olarak hem sosyolojiye gönül vermiş olan, öğrenci yetiştiren biri olarak acaba nereye doğru gidiyor sosyoloji, ne düşünürsünüz; geleceği nasıl?

Prof. Dr. Çelik: Evet, biraz sosyolojinin sosyolojisini yapalım gibi değil mi? Galiba son yıllarda Türkiye'de ve aslında sadece Türkiye'de değil biraz küresel de baktığımızda sosyolojinin bir miktar vadettiklerini yerine getirmekte güçlükleri olmaya başladı gibi gözüküyor. Galiba kuruluşundan itibaren sosyolojinin topluma en önemli vaatlerinden bir tanesi, hani toplumsal düzenlilikleri ve hani yani toplumsal değişmeleri çalışarak bir öngörü gücüydü galiba. Sosyolojinin topluma vadettiği en önemli kuşaklar arası aktarımıyla, zamanı kavrayabilmesiyle, dönüşümlerle... Ama yaşamın değişim hızı o kadar arttı ve toplum dediğimiz şey o kadar büyüdü ki küreselleşmeyle birlikte ve bu yeni teknolojilerle birlikte yine ulaşım, haberleşme kanallarıyla birlikte ve küresel meselelerle birlikte, yani iklim krizi hiçbir toplumun değil küresel bir kriz. Gittikçe toplumları etkileyen ama toplumların üzerindeki meseleler, toplumları daha fazla etkiliyor, belirliyor gibi gözüküyor ve bunlara bağlı olarak sosyolojinin öngörü gücü azalıyor gibi gözüküyor ama ben hiçbir şekilde hani sosyolojiye inanmaktan vazgeçmememiz gerektiğini düşünüyorum. Çünkü sosyoloji, aslında nasıl birlikte yaşarız ve nasıl birlikte daha eşit, daha adil, daha üretken yaşarıza kafa yoran bir alan. Dolayısıyla oradan vazgeçemeyiz, oradan ümidimizi kesemeyiz çünkü bunu üstlenebilecek başka bir alan yok ama bütün bu hızlı değişimleri, hızlı dönüşümleri ve bu biraz kompleks mekanizmaları daha kıvrak, daha iyi anlayabilecek ve muazzam teorik gücüyle burayı daha iyi izleyebilecek sosyologlara, sosyolojik bakış açılarına ihtiyacımız var gibi geliyor. Onun için ben hem kendi öğrencilerime hem de hepimiz için-sosyolojiyi öğreniyoruz çünkü- çok iyi metodolojik bir bilgiye sahip olmaları gerektiğini, özellikle bu yeni büyüyen veri sistemi içerisinde veri analizlerini, veri değerlendirmeleri, yani rakamları sosyolojikleştirebilecek ve bunu iyi yapabilecek sosyologlara ihtiyacımız var. Bu rakamları sosyolojikleştirebilmek, bu hızlı dönüşümleri sosyolojik anlayabilmek için de iyi okumak gerekiyor. Hem yazılı metinleri...

Prof. Dr. Uğuzman: Hem toplumu...

Prof. Dr. Çelik: Hem de toplumu iyi okumak gerekiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: O kadar güzel anlattınız hepsine katılmakla birlikte konuşmamızın en başında sözünü ettiğimiz şeyi de izninizle eklemek isterim. Diğer bilim ve disiplinlerin de desteğini alarak değil mi?

Prof. Dr. Çelik: Kesinlikle, kesinlikle.

Prof. Dr. Uğuzman: Yani tek yönlü bir bakış açısından çok sosyal bilimlerle uğraşan pek çok alanın katkısıyla da sizin söylediklerinizi üst üste getirince, herhâlde sosyolojinin geleceği oldukça iyi görünüyor.

Prof. Dr. Çelik: Evet. Bir de ben de, son öneriniz çok önemli yani disiplinlerarası olmak, disiplinler üstü çalışma yapmak demek, disiplinsiz olmak demek değil.

Prof. Dr. Uğuzman: Hayır değil.

Prof. Dr. Çelik: Hatta güçlü disiplinler buraya girebilir. Onun için sosyoloji de güçlü bir alan.

Bundan dolayı bu tür çalışmalara açık olmalı.

Prof. Dr. Uğuzman: Sevgili hocam, bu sohbet saatlerce de sürer. Elimde notlar var. Aşı kararsızlığı, kuşaklar arası çatışma, göç deneyimi, Suriyeli kadınlar, Türkiye'de boşanma nedenleri, genç nüfusa genel bir bakış, sessiz ve görünmeyen gençler... Yani bunların her birini ayrı ayrı konuşmak isterdim ama biraz merak da bırakalım gençlerimize, okusunlar. Genç olanlar, kendini genç hisseden herkes. Doyamadık bu sohbete Kezban Hocam. İnşallah ilerleyen zamanlarda daha detaylı sohbetler de yaparız. Çok teşekkür ediyorum geldiğiniz, katıldığınız, bizi kırmadığınız ve bu çok kıymetli bilgilerinizi bizimle paylaştığınız için. Sağ olun.

Prof. Dr. Çelik: Ben de çok teşekkür ederim hocam. Sağ olun.

Prof. Dr. Uğuzman: Sağ olun hocam.

Kanal B'nin değerli izleyicileri. Yine bir Sosyoloji Sohbetleri programında çok deneyimli, hem idari hem akademik, araştırmacı kimliği ile belirginleşmiş bir hocamızla beraberdik. Umarım sizler de keyif almışsınızdır. Bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında yine birlikte olabilmek umuduyla ve kaçırdığınız bölümleri sayfamızdaki, Kanal B sayfasındaki, arşiv kısmında, sosyoloji sohbetleri bölümünden izleyebilmeniz umuduyla saygılar sunuyoruz.

PROGRAM 17 – Program Konuğu: Dr. Şükran Akpınar

Çekim Tarihi: 04.10.2022

Yayin Tarihi: 16.10.2022

Deşifre Eden: Ekin Su Erdoğan (Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle beraberiz. Bugün yine çok değerli, genç bir konuğum var. Dr. Şükran Akpınar. Hoş geldiniz Şükran Hocam.

Dr. Şükran Akpınar: Teşekkür ediyorum hocam, teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Şükran hanımın çok ilginç çalışma alanları var ve ilginç de bir serüveni var. Dilerseniz sizin sözcüklerinizle, sizden dinleyelim.

Dr. Akpınar: Peki.

Prof. Dr. Uğuzman: Buyurun efendim.

Dr. Akpınar: Öncelikle davetiniz için teşekkür ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: Rica ederiz.

Dr. Akpınar: Evet ben 88 yılında İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden mezun oldum hocam. Gazetecilikti bölümüm ve gazeteci olmayı zaten çok arzu ediyordum ve o yıllarda gazetecilik de önemli, hakikaten çok önemli meslekti ve gazete sahipleri de sadece gazetecilikle meşguldüler. Dolayısıyla çok da bilgi sahibi olduğum bir dönemdir. Gazetede de çalıştım. Sonra reklam sektöründe ve reklam veren olarak da çalıştım, yaklaşık on yedi yıl kadar.

Prof. Dr. Uğuzman: İlk şirketlerden birini kurdunuz.

Dr. Akpınar: Evet, ilk kurumsal iletişim şirketini kuranlardan biriyim. Çok şanslı dönemlerdi. Dolayısıyla o şansı olabildiğince de değerlendirdik o yıllarda. Sonra 1999 yılında Ankara'ya geldim, eşimin görevi nedeniyle ve Ankara'da tabii o alanlar daha önce çalıştığım alanlar yoktu, çok aktif değildi İstanbul kadar. Ve akademisyen oldum ve Başkent Üniversitesi'nde başladım. Burası benim için ilk okulum aslında Başkent Üniversitesi, dolayısıyla sekiz yıl kadar burada görev yaptım ve Ankara Üniversitesi'nde lisansüstü eğitimimi tamamladım. Şimdi akademisyen olunca tabii onun gerekliliklerini yerine getirmek lazımdı. Orada da yine yüksek lisansta gazetecilik, doktorada sinema bu sefer yöneldim. Çünkü böyle her alanı bilmek istiyorum. Öyle bir duygu var çocukluğumdan itibaren.

Prof. Dr. Uğuzman: Öğrenme merakı.

Dr. Akpınar: Evet çok. Yani ben zaten meslek olarak sorduklarında profesyonel öğrenciyim diyorum. Çünkü okuyorum şu anda da kültürel miras ve turizm okuyorum mesela uzaktan eğitimle. Ardından

yirmi yılım, tabi yirmi iki oldu aşağı yukarı akademisyenlik yapıyorum. Ankara'dan sonra İstanbul'a döndüm tekrar ve işte 2012 yılında da tekrar Ankara'ya döndüm.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu arada masterınızı, doktoranızı yaptınız.

Dr. Akpınar: Tabii tabii, onları yapmıştım zaten.

Prof. Dr. Uğuzman: Ayrıca bir de ikinci üniversitenizi bitirdiniz.

Dr. Akpınar: İktisat fakültesini bitirdim uzaktan eğitimle ya da iktisat bölümünü bitirdim daha doğrusu. Sonra sosyoloji okudum.

Prof. Dr. Uğuzman: Onu da bitirdiniz.

Dr. Akpınar: Onu da bitirdim. Şimdi de kültürel miras ve turizm okuyorum. Aslında çok uzak alanlar değil hocam birbirinden. O yüzden de okumaktan çok keyif alıyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet siz...

Dr. Akpınar: Böyle bir yolculuk.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, siz hem bir yandan okuyor, öğreniyor bir yandan da öğrendiklerinizi paylaşıyorsunuz. Yeni kuşağa, öğrencilerimize aktarıyorsunuz. Bölümümüzde de bu yıl itibari ile çok değişik, ilginç bir ders veriyorsunuz. Dersimizin adı Duygular Sosyolojisi. İlk duyulduğu anda; duygu? sosyolojiyle ne ilgisi var? Bu psikolojinin konusu değil mi? gibi soru işaretleri bırakıyor insanın aklında. Ama siz onu çok güzel temellendiriyorsunuz, onu bir de sizden, bir kez daha dinlemek isterim.

Dr. Akpınar: Duygular sosyolojisini ben Aksu Bora hocamdan, Prof. Dr. Aksu Bora hocamdan aldığım dersle öğrendim öyle bir alanın varlığını. Hacettepe Üniversitesi'nde doktora programına devam ettim. Orada ama bütün amacım hakikaten Aksu Bora hocamın verdiği dersleri alabilmekti. Üç dersini aldım. Hani doktorayı tamamlamak değildi sonrasında, zaten önce yapmıştım sinema alanında dediğim gibi ama bu duygular sosyolojisi konusu beni gerçekten çok etkiledi ve Türkiye'de bu işin aslında mimarı Aksu Bora hocam, şimdi emekli oldu. Ben de ondan öğrendiklerimle, bu alanı da çok sevdiğim için ve farklı bir alan olduğu için aslında yapılmış çalışmaların üzerinden gitmek değil de başka kendi araştırmalarımla, kendi çalışmalarımla bir şeyler katabileceğim de bir yeni alan olduğu için tercih ettim. Dediğiniz gibi hocam duygular sosyolojisinde sanki soyut ve somut kavramlar bir aradaymış gibi geliyor insana. Duygu soyut bir kavram, işte sosyoloji toplumu inceliyor. Somut bir kavram gibi ya da somut değerler üzerinden hareket edilebiliyor. Biri nicel araştırmaya...

Prof. Dr. Uğuzman: Müsait...

Dr. Akpınar: Müsait, biri nitel araştırmaya müsait gibi geliyor ama aslında yaşadığımız her şey duygular sosyolojisiyle alakalı, öğrendikçe fark ediyoruz zaten. Duygular sosyolojisi ne yapıyor? Şöyle söyleyim; utanç, merak, aşk, nefret kültürü ya da kin. Sonra linç kültürüyle ben özellikle çok ilgileniyorum. Bu duyguların toplum içinde yönetilip yönlendirilmesi, biçimlendirilmesi hatta meşru kılınmasıyla alakadar olan ve aslında duyguların, bireyin duygularını, bireyin duygularının toplumu

etkilemesi ya da en yakın çevresinden başlayarak toplumu etkilemesi, toplumun da o duyguları yönlendirmesi.

Prof. Dr. Uğuzman: Karşılıklı bir ilişki.

Dr. Akpınar: Evet, yani genel anlamıyla böyle bir şeyden bahsedebiliriz duygular sosyolojisinde.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, ben derslerimde bazen, bana da hocalarım tarafından aktarılan şu hikâyeyi anlatıyorum. İşte bir çocuk hayatında ilk defa fare veya yılan gördüğünde ondan korkmaz, hatta onunla oynamak ister. Çok da sempatik bulabilir. Ama annesi, "Ay aman yılan, ay aman fare!" deyip onu kucağına aldığında, çocuk onun korkulası bir canlı olduğunu öğrenir. Oysa ki biz zannediyoruz korkularımız doğuştan gelen, psikolojik duygular. Aynı şey utanmada da var.

Dr. Akpınar: Hmmm

Prof. Dr. Uğuzman: Ben bu örneği de çok sık anlatıyorum. Mesela Afrikalı bir kabilede insanlar modern toplumların aksine çırılçıplak gezdikleri hâlde hiç utanmıyorlar ama bir burun süsleri var. Burunlarının bir kanadından öbür kanadına geçen. Onu takmadan kulübesinin önüne çıkar ve birileri tarafından görülürse çok utanıyor. Şimdi çok ilginç geliyor, hani çıplaklığından utanmıyor, burun süsünün eksikliğinden utanıyor. Yani utanma oysa ki fizyolojik bir şeymiş gibi geliyor bize. Utanınca yüzümüz kızarıyor, elimiz ayağımız terliyor değil mi? Demek ki burada da toplumla bir karşılıklı ilişki var.

Dr. Akpınar: Ayıp duygusu özellikle çok önemli hocam yani utanç ve ayıp duygusu, duygular sosyolojisinin neredeyse en çok çalıştığı alanlardan biri, söylediğiniz gibi; her toplum ayıbı farklı tanımlıyor ve farklı meşrulaştırıyor. Dolayısıyla da insanları da ona göre yönlendiriyor. İşte yani çıplaklığın orada ayıp olmaması ama o figürün ayıp olarak nitelendirilmesi gibi. Dolayısıyla da işte duygular sosyolojisi aslında yıllar içinde, zaman içinde, toplumsal değişiklikler, devinimler, zamanında o duyguların da nasıl değiştiğini, nasıl yönetildiğine bakıyor. Aslında duygular sosyolojisinin en çok inceleme yaptığı alan siyaset. Tabii propaganda, tabi çok, çok çok önemli.

Prof. Dr. Uğuzman: E, sizin alanlarınızın tam kesişme noktası.

Dr. Akpınar: Evet, siyasal iletişim benim çok çalıştığım bir alan. Profesyonel olarak 1991 yılından bu yana çalışıyorum. Hatta ilk akademik kitabım siyasal tarih üzerine. Bu duygular sosyolojisi, siyasetle çok örtüşüyor ve siyasette çok kullanılıyor. Joseph Goebbels duygular sosyolojisinden ilk bahseden kişi -aslında o zamanlar duygular sosyolojisinden bahsedilemez tabi-. Yazılmış 6800 sayfa ilkeleri var, 'Büyük Yalanlar' diye bir kitabı da var, biliyorsunuzdur, kitapta ilkeler 480 sayfaya kadar indirilebilmiş. Okuduğumuz zaman, Hitler'in iktidara gelirken duygular sosyolojisini ne kadar iyi kullandığını görebiliyoruz. Hitler demiş ki: "Çok büyük bir yalan söyleyin ama bunu sürekli tekrarlayın." O zamanlar bunu, bu kadar iyi organize edebilmesi ve düşünebilmesi, toplumu çok iyi tanımakla ve duyguları yönlendirmekle alakalı.

Prof. Dr. Uğuzman: Değil mi?

Dr. Akpınar: Tamamen onun üzerinden gelişiyor. Duygular sosyolojisi, bu konularda son derece etkin ve efektif bir alan. Bence bu yüzden de geleceği olan bir alan, dünyada da geleceği çok olan bir alan.

Prof. Dr. Uğuzman: Sizinle paylaşmıştık. Benim zamanında duyup unuttuğum Gandi'nin bir sözünü siz söylediğinizde, "Aaa! Evet, tam da duygular sosyolojisi buraya oturuyor!" demiştim. O sözü çok da güzel söylüyorsunuz, söyler misiniz?

Dr. Akpınar: Tabii hocam, çok sevdiğim bir sözdür. Hatta geçen gün dersimde bunu da her adımını da tek tek açıkladım. Şöyle söylemiş Gandi: "Söylediklerinize dikkat edin, alışkanlıklarınıza dönüşür; alışkanlıklarınıza dikkat edin, karakterinize dönüşür; karakterinize dikkat edin, kaderinize dönüşür.' Bunlar adım adım olabilecek şeyler.

Prof. Dr. Uğuzman: Yani sözle başladı, kaderle bitti, arada neler neler var.

Dr. Akpınar: Aynen...

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel bir söz, çok güzel bir tespit. Evet. Sizin de kitaplarınız var.

Dr. Akpınar: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Duygular sosyolojisine girince, orada kalıyoruz. Yine döneriz belki ama çok güzel kitaplarınız var ve bu kitaplardan bazılarının telif hakkının getirisini de çok hayırlı bir iş için kullanmışsınız. Siz utanıyorsunuz, söylemiyorsunuz ama kitaplarınızdan ve o serüvenden bahsederseniz...

Dr. Akpınar: İlk kitabım Ateşi Tutan Kalemler'di. Bir siyasi tarih kitabıdır. Atatürk'ün 10 Kasım'da vefatından sonra, Türkiye'deki gelişmeleri ya da dönüşümleri anlattığım bir kitaptır. Tabii ki tamamen kaynak ve referansla... Aslında yüksek lisans tezimden referans alarak yazmıştım. O dönemde yaşayan, o dönemi yaşayan ve benim tezimi yazdığım dönemde yani 2005 yılında Bedii Faik hayattaydı. Rahmetli -nurlar içinde yatsın- , o dönemden bu döneme kalan tek gazetecimizdi. Dünya gazetesinin sahipliğini bıraktıktan sonra Londra'da yaşadı. Onunla da çok ciddi bir söyleşim oldu. Nehir söyleşisi oldu. O kitapta, bilmediğimiz pek çok şeyi de, yaşadığı dönemdeki hâliyle anlatmıştı.

Prof. Dr. Uğuzman: Buna da sözlü tarih diyorlar şimdi.

Dr. Akpınar: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok kıymetli.

Dr. Akpınar: O yüzden ben, onun son röportajları, son söyleşisi olduğu için de, bir sözlü tarih olarak, tarihe kaldığı için de, arşivlenebildiği için de çok memnunum. Daha çok köy enstitülerinden bahsettiğim bir kitaptı. Benim rahmetli annem, babam da köy enstitülüydüler. Babam hakikaten köy enstitüsünü iliklerine kadar yaşayan ve hisseden bir insandı ve beni de ona göre yetiştirdi. Dolayısıyla zaten, biraz da babama ithafen yazdığım bir kitaptı. Biraz da ona bir vefa olarak yer almıştı. Sonraki kitabım...

Prof. Dr. Uğuzman: Sonrakine geçmeden, gelirini de sizin sözcüklerinizle "çok önemli bir iş için" kullandınız.

Dr. Akpınar: Yani Çocuk Esirgeme Kurumu'ndan on sekiz yaşında bırakılıyor gençlerimiz, mecburen tabii. Mutlaka hukuksal bir tarafı vardır, dayanağı vardır. Ancak ondan sonra, epey zorlu bir yol kat ediyorlar. Kendi aralarında Hayat Sende Derneği'ni kurmuşlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Hayat Sende...

Dr. Akpınar: Evet, o derneğe telif haklarımı bağışlamıştım.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne kadar güzel bir şey!

Dr. Akpınar: Sonraki kitabımın telif haklarını da SMA hastası bir çocuğumuza bağışlamıştım. Kitap henüz bir senelik bir kitap, kendilerine takdim edemedim ama inşallah onlara da gidecek. Hayat Dükkânı kitabımın adı. Biraz duygular sosyolojisini içeren ama daha çok otobiyografi, deneme türü bir kitap. Asıl dileğim duygular sosyolojisine ait...

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Dr. Akpınar: İyi bir kitap yazabilmek.

Prof. Dr. Uğuzman: Bekliyoruz. Köşe yazılarınız var hayata dair düşüncelerinizi...

Dr. Akpınar: Evet. Onu da hocam 2012-2017 arasında 'Söyleyecek Sözüm Var' isimli köşede, her gün yazıyordum. Biraz toplumu da takip etmekle alakalı, o yüzden günlük takip açısından onun bana çok faydası oldu.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel, tabii bütün bunlar sizde birikti. Sizi bugünlere getirdi. Hocam, bu serüveniniz; işte gazetecilikle başladınız, sinema-televizyon. Aa! şeyi atlamayalım, Kezban filmleri üzerine melodram, Yeşilçam filmleri...

Dr. Akpınar: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: O konuda da...

Dr. Akpınar: Sinemanın, Ankara Üniversitesine gerçekten çok katkısı oldu. Şimdi üniversitelerdeki sinema bölümleri çok gelişti. Ben 2003-2004' den bahsediyorum. Dolayısıyla melodram ve modernite benim çalıştığım alandı zaten. Melodram deyince de tabii Yeşilçam filmleri. Benim yazdığım makale daha çok 'Kezban' filmleri üzerineydi. Orada kadının dönüşümünden bahsediyordu ama melodram ve modernite hiç kaçamayacağımız bir konu. Çünkü o melodramlar moderniteyle beraber, toplumun değişmesiyle beraber değişen konular. Şimdi ise daha çok belgesel sinema üzerine çalışıyorum, belgesel filmlerim var, fırsat buldukça çekiyorum. Ben daha çok tarihle ve toplumla iç içe olduğum için yani çalışmalar ve durumlar nedeniyle etnografik belgesel çekmeye gayret ediyorum. Yani tarihi belgeliyorum diyebiliriz. Son belgeselim de 'Çıkrıkçılar Yokuşu.'

Prof. Dr. Uğuzman: Hıı...

Dr. Akpınar: Ankara...

Prof. Dr. Uğuzman: Başkent Kültür Yolu projesinin içinde de yer aldınız, yanlış bilmiyorsam.

Dr. Akpınar: Evet. 2 Ekim 2022 tarihinde Başkent Kültür Yolu Festivali kapsamında CSO'da da gösterildi ve sağ olsunlar Kültür Bakan yardımcımız sayın Özgül Özden Yavuz katkıda bulundu. Zaten Kültür Yolu Festivali'ne de çok katkıları vardı. Orada gösterildi. Öncesinde galası yapıldı. Tabii Ankara Ticaret Odasının çok büyük desteği ile yapıldı, onu da söylemeden geçmeyeyim.

Prof. Dr. Uğuzman: Yani ne kadar gurur verici böyle üretken kadınlarımızın, hocalarımızın olması. Hayatı o kadar çok yönlü yaşıyorsunuz ve o kadar değişik alanlara el atmışsınız ki... Gurur veriyor.

Dr. Akpınar: Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: Sizi tekrar bulup üniversitemize yeniden kazandırdığımız için de mutluyuz.

Dr. Akpınar: Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: Sevgili hocam, sizin bu alanlara katkınız son derece açık bir şekilde görülüyor. Acaba sosyoloji size ne kattı? Bunu bir öğrenmek isterim. Bir de az önce birazcık bahsettiniz ama bu serüven nereye doğru evrilecek? Nasıl gidecek?

Dr. Akpınar: Hocam sosyoloji, yani ben iletişim okuduğum için öncelikle tabii, sosyoloji, psikoloji, uluslararası iktisada kadar çok interdisipliner dersler aldık. Hocalarımız da çok kıymetliydi. Çok şey öğrendim ve hayatımda da çok kullandım ama ben sosyolojiye 2014'de kayıt oldum. İstanbul Üniversitesi'nde uzaktan eğitim fakültesinde ikinci diploma programıydı fakat aldığım dersler beni gerçekten etkiledi. Şunu söyleyebilirim, ben ders çalışmadım, ciddi anlamda öğrendim. Yani her bilgiyi yutmak istedim. Bütün o sosyologların çalışmalarını... Felsefe beni gerçekten çok ilgilendirdi. Daha önce felsefe dersi almıştım ama bir dönemlik bir dersti. O yüzden beni çok çekti. Bir de o kadar çok şey değişmiş ki hocam, bizim öğrendiğimiz sosyolojinin dışında. İşte gündelik hayat sosyolojisi...

Prof. Dr. Uğuzman: Boş zamanlar sosyolojisi...

Dr. Akpınar: Ben şaşırmıştım öyle bir ders alınca, ne anlatılacak acaba diye ama sonra öğrendiklerim müthiş. Kent sosyolojisi aynı şekilde... Bu dersler beni ciddi anlamda etkiledi. Siyaset felsefesi, tarih felsefesi dersleri dolayısıyla bana bütün öğrendiklerim üzerine hakikaten bir son nokta demeyeyim ama daha öğrenilebilecek çok alan var. Daha okuyabileceğim çok kitap var ve bütün bu insanları da artık tanıyor gibiyim. İşte Durkheim, Weber, Marx vs... Daha çok söyleyecek sözüm var aslında sosyoloji sayesinde. Bu beni çok mutlu eden bir şey. Sosyoloji okumaktan çok memnunum. Şimdi de sosyoloji bölümünde olmaktan çok memnunum.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne hoş söylediniz. 'Hem Söyleyecek Sözüm Var' diye köşe yazıları yazıyorsunuz, sonra sosyoloji okuyorsunuz ve şimdi dediniz ki daha söyleyecek çok sözüm var. Bu çok gurur verici mesleğimiz adına, alanımız adına sevindirici bir şey. Bundan sonra ne tarafa doğru evrilecek bu serüven?

Dr. Akpınar: Belgesel yapmaya devam edeceğim hocam. Çok sevdiğim bir iş. Toplumu daha iyi tanıdığım bir iş çünkü. Özellikle duygular sosyolojisi alanında gerçekten bir eser bırakmayı çok arzu ediyorum. Iki tane çok yararlı kitap var. Birisi rahmetli Ulus Baker'in kitabı, kendisi gerçekten ilk bu alanı keşfedenlerden birisi ve bunun üzerine kitap yazmış. Nurlar içinde yatsın. Çok genç yaşta vefat etmişti. Akademiye çok büyük katkıları oldu. Biri de çeviri kitap, Sara Ahmed'in kitabı, Duyguların Kültürel Politikası diye. Onun dışında makale de çok az, kitap zaten yok. Elimden gelirse ve yapabilirsem, yazabilirsem inşallah ve daha çok araştırabilirsem,bu alanda devam etmek istiyorum. Duygular sosyolojisi beni duygu olarak çok etkiliyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Cezbetmiş hatta.

Dr. Akpınar: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Öğrencilerimizi cezbetti mi? Nasıl, ne hissediyorlar?

Dr. Akpınar: Şaşırdılar, önce şaşırdılar. Yani duygular sosyolojisi dersini şaşırdıkları için almışlar, meraktan almışlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Hoş.

Dr. Akpınar: Yirmi bir öğrencimiz var. Yani bayağı da seçmişler. Öğrenciler sağ olsunlar. Şimdi derste memnunlar çünkü kavradılar. Duyguları kavradılar. Şimdi her bir duygu üzerinden konuşmak istiyorlar mesela. Son derste öyle bir şey oldu. Hani toplumda etkin olan ve toplumu dönüştüren olumlu ya da olumsuz dönüştüren, özellikle son dönemlerde çok fazla bu konularda aktivistler var, biliyorsunuz. Hem onları çok soruyorlar ve onlar üzerinden de anlamaya, tanımlaya çalışıyorlar. Bu da çok iyi bir şey çünkü bireyden yola çıkan bir şey aslında duygular sosyolojisi. Önce kendilerini tanırken toplumda da yerlerini, konumlarını, kendilerini konumlandıracak yeri buluyorlar gibi geliyor. İnşallah sonucunda da öyle duracaktır diye ümit ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Dr. Akpınar: Bilebildiğim kadarıyla Türkiye'de başka bir üniversitede duygular sosyolojisi dersi...

Prof. Dr. Uğuzman: Yok hocam.

Dr. Akpınar: Yok değil mi, yok.

Prof. Dr. Uğuzman: Biz bu konuda da... Sayenizde bu alanı bize hatırlatarak, anlatarak, tanıtarak bize böyle bir imkân verdiniz. Programlarımızı zaman zaman değiştiriyoruz. O nedenle Duygular Sosyolojisi dersini de seçmeli ders havuzumuza kattık. İlk defa öğrendim. Ben de bilmiyorum sonuçlar nasıl gelecek, öğrenci ne diyecek, belki başka üniversiteler de programlarına koymayı düşünebilir, tabii bu da alana büyük bir katkınız olacak.

Dr. Akpınar: Hocam sizin de sayenizde... Tabii gelişmeleri çok yakından takip etmek önemli. Siz zaten ben duygular sosyolojisinden bahsetmeden önce araştırıyordunuz bildiğim kadarıyla. Yani duymuştunuz ve ders havuzuna da katmayı arzu ediyordunuz yenilik olarak.

Prof. Dr. Uğuzman: Sizinle pekişti.

Dr. Akpınar: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, sizinle bir araya gelmek beni de çok mutlu etti. En azından bu alanda yürünecek yeni bir yol oldu. Asıl ben çok teşekkür ederim. İmkân verdiğiniz için...

Ben size ayrıca programımıza katıldığınız için de teşekkür ediyorum. Programlarımız su gibi akıp bitiveriyor. Çok az zamanımız kaldı. Acaba konuşamadığımız, söyleyemediğiniz, söylemek istediğiniz, son sözleriniz var mı?

Dr. Akpınar: Sosyolojiye daha çok önem verilmesi gerektiğine inanıyorum hocam. Yani son olarak belki onu söyleyebilirim. Çünkü Batı'da evet çok etkin bir alan. On dokuzuncu yüzyılda bile öyle biliyorsunuz ama bizde hâlâ varlığı, değeri bilinmeyen ve çok başvurulmayan bir alan bence...

Prof. Dr. Uğuzman: Ya da çok sık konuşulup gerçek anlamı sezdirilmeyen...

Dr. Akpınar: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Televizyonlarda devamlı bu işin sosyolojisi, sosyolojik bakalım falan ama

bakılmıyor.

Dr. Akpınar: Yani kelimede kalıyor hocam. Sadece üniversitelerde değil, akademik olarak da çok başarılıyız. Onda bir problem yok ama alanda çok çalışma yapılması gerekiyor. Bence en son onu söyleyebilirim. Biraz daha değer verip kıymeti bilinsin.

Prof. Dr. Uğuzman: Umarım, dilerim hepimiz de bunun için çabalıyoruz. Bu programlarımızın da bir amacı geniş kitlelere sosyolojiyi tanıtmak, sizler gibi kıymetli hocaları tanıtmak. Çok teşekkür ediyorum katılımınız için.

Dr. Akpınar: Ben teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri bir Sosyoloji Sohbetleri programının daha sonuna geldik. Bir başka Sosyoloji Sohbeti'nde tekrar görüşmek üzere. Sizleri saygıyla selamlıyoruz. Sayfamızda, arşivde Sosyoloji Sohbetleri başlığı altında bu programı ya da kaçırdığınız diğer bölümleri izleyebilirsiniz. Esenlikler diliyoruz.

PROGRAM 18 – Program Konuğu: Prof. Dr. Hayati Beşirli

Çekim Tarihi: 18.10.2022

Yayin Tarihi: 27.11.20222

Deşifre Eden: Miray Coşkun (Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri, bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle birlikteyiz. Bugün genç bir profesör doktor arkadaşımız aramızda. Sayın Profesör Doktor Hayati Beşirli. Kendisi şu anda Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin Sosyoloji Bölümü'nde Öğretim Üyesi ve Bölüm Başkanı

Prof. Dr. Hayati Beşirli: Hayır efendim, eski bölüm başkanı. Eski bölüm başkanı.

Prof. Dr. Uğuzman: Bölüm başkanının da eskisi olmuyor biliyorsunuz.

Prof. Dr. Beşirli: Bir kere bölüm başkanı. O etiket yapışınca devam ediyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, evet. Sayın Hocam, teşekkür ederiz davetimizi kabul edip geldiniz. Sizin vasıtanızla sosyolojinin çok önemli birkaç konusuyla ilgili çalışmalarınızdan, bu alanlardan bilgiler vererek seyircilerimizle paylaşacağız. Siz Hacettepelisiniz. Doğma büyüme diyebiliriz değil mi? Lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde. Bu gelişiminizi anlatabilir misiniz bize? Nereden geldi bu sosyoloji merakı? Nasıl oldu sosyolojiye geçişiniz? Nasıl bir serüvendi bu?

Prof. Dr. Beşirli: Çok teşekkür ederim. Hakikaten size konuk olmak benim için çok önemli, çok güzel bir şey. Çünkü alanın duayenleriyle bir araya gelmek önemli bir şey. Çünkü biliyorsunuz ki bu bizde gelenek. Geleneği devam ettirmek gerekli. Sizin de alandaki yeriniz çok önemli. Çok teşekkür ederim. Çok teşekkür ederim.

Ben Hacettepe sosyoloji, lisans, yüksek lisans, doktora Hacettepe sosyoloji. 90 girişliyim ben Hacettepe, lisansım 90 girişi. Ama benim girdiğim dönem, bu lojilerin çok karıştığı bir dönem aslında. Sosyolojinin yavaş yavaş Türkiye'de yayılmaya başladığı dönem ki, o dönem sanki lojiler, sosyoloji çok bilinmiyordu gibi. Daha çok sosyoloji deyince böyle tıp, sağlık alanında bir bilim alanı akla geliyordu gibi halkın gözünde. Ancak ben liseden itibaren sosyolojiyi gerçekten istemiştim. Sosyoloji ve psikolojiyi istemiştim ki bunlardan sosyoloji o dönemin tercihleri içinde ön plana çıktı ki, bu beni çok mutlu etti. Bir de ben hep şunu söylüyorum Tülay Hocam. Bence insanların doktoraya kadar nerede eğitim gördükleri çok önemli. Çünkü doktora eğitimi, lisansüstü eğitim içinde ayrı bir yere sahip ki, bunda da hem ben lisansımı, hem yüksek lisansımı ve doktoramı Hacettepe'de yaptığım için çok şanslıyım. Çünkü sizin de tanıdığınız pek çok alanın duayeniyle beraber oldum. Onlardan pek çok şey öğrendim. Hatta 97'de ben asistanlığa başladım. 97'deki öğrenmelerim bir de işin mutfağında olma kısmıydı ki, yani şimdiki o düşünce yapımın şekillenmesinde ben, Hacettepe'nin ve Beytepe Kampüsü'nün farklı bir yeri olduğu kanaatindeyim.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, bahsettiğiniz hocaların bir kısmını da konuk etme imkânı bulduk. Gerçekten Hacettepe bu konuda özel bir yere sahip. Diğer Ankara Üniversitesi gibi, ODTÜ gibi. Ama Hacettepe'den de değerli konuklarımız oldu.

Hocam, yüksek lisans teziniz gençlik üzerine, yanlış bilmiyorsam ve belli bir dönemin siyasi gençlik hareketleri. O dönemin genci olarak ben de içinde bulundum. Tabii olayların çok fazla içinde olmadım ama yaşadım, biliyorum o dönemi. Nasıl bir sonuç çıktı bu tezden acaba? Aklınızda kalanlar, söylemek istedikleriniz?

Prof. Dr. Beşirli: Çok güzel. Aslında ben belirttiğiniz gibi yüksek lisansla doktora adına bunu devam ettirdim. Gençlik sosyolojisi çalıştım. Yüksek lisansta öğrenci hareketleri çalıştım. Doktorada da öğrencilerin politik sosyalizasyonları ve politik sosyalizasyonu etkileyen süreçlere çalışmıştım. Politik toplumsallaşma sürecinin ajanlarına bakmıştık o dönemde biz. Şunu çok net gördük ki, aslında altmış sekiz kuşağı veya altmış sekiz dönemi, dünyada çok büyük çalkantıların olduğu bir dönem. Türkiye'de de çalkantıların olduğu bir dönem bu dönem. Ancak her iki alanda yani Türkiye ve Türkiye dışındaki alanlarda dönemin farklı farklı işlediğini, sürecin farklı farklı işlediğini gördük biz. Altmış sekiz, Avrupa'da veya Amerika'da kendine ait sonuçlar ortaya çıkarmış ve kamu otoritesi bu sonuçlarla yüzleşerek buna ilişkin politikalar üretmişti. Yani öğrencilerin talepleri göz önünde bulundurulmuştu ve bu talepler bir noktada karşılanmaya başlamıştı. Ancak sanki Türkiye'de bu daha çok çatışma ortamına taşındı. Yani öğrenci taleplerinden çok politik çatışmanın filizlendiği veya evrildiği bir alana dönüştü ki, bunun işte hani Haldun'un vardır ya, "Coğrafya kaderdir." Sanki coğrafyanın kader olmasıyla bir bağlantısı vardı. Sanki Türkiye'deki istenen süreç, sanki böyle gelişmesi gereken bir süreçti ki bunun etkisi bu şekilde görüldü ki bence Avrupa'dan temel farkımız buydu. Orada gençlik, talepler, gençliğin taleplerinin karşılanması söz konusuydu. Bizde de bu, sokaktaki çatışmaya doğru evrilmişti maalesef. Daha sonra politik toplumsallaşma çalışırken bunu daha iyi anladım ben. Çünkü toplumsallaşma süreci dediğimiz, birinin içinde yaşadığı toplumun değerlerini içselleştirmesidir en genel ifadede. Böyle olunca, sanki bizim siyasal kültürümüz bu çatışmalardan ve kırılmalardan beslenen bir siyasal kültür maalesef. İşte bu çatışma ve kırılma alanlarından beslenmesi de sanki politik aktörlerin kendilerini ön plana çıkartması veya uluslararası alandaki aktörlerle işbirliği yapmalarını da bu anlamda ortaya çıkarttı diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel. Hocam çalışmalarınızdan bir tanesi, sanıyorum doktora teziniz bu. Üniversite öğrencilerinin siyasi tutumları ve bu tutumları etkileyen sosyo-ekonomik ve kültürel süreçler. Çok önemli bir çalışma. İsmi zaten beni alın, okuyun, öğrenin diyor. Biz o dönemlerde şöyle bir gündelik bilgiye sahiptik. Bilmiyorum sizin bu çalışmanız öyle bir sonuç çıkardı mı? Daha çok alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen öğrencilerin daha çok sağ tandanslı eğilimleri olduğu, üst sosyo-ekonomik düzeyden olanların ise sol fraksiyonlardan yetiştiği, geldiği. O zaman bize bu çok ilginç gelmişti. Üst statüdeki, üst sosyoekonomik düzeydeki birinin sola, diğerlerinin sağa kaymaları. Sanki ters gibi. Böyle bir yorumunuz oldu mu? Böyle bir bulgunuz oldu mu?

Bu tamamen gündelik bir bilgiydi benim kulağıma gelen.

Prof. Dr. Beşirli: Çok teşekkürler tekrar. Aslında politik hareketlerin insan kaynağı nedir? Ve bu insan kaynağı nasıl ortaya çıkar? Bu çok önemli bir tartışma alanı. Evet, Türkiye'de politik hareketlerin insan kaynağı, farklı sosyoekonomik ve farklı sosyokültürel tabanlardan gelir. Bu doğru. Ancak bunlar içinde tamamen belirleyici veya bir grubu homojen bir şekilde ortaya koyan tanımlama yapmak çok zor. Çünkü bildiğiniz gibi aslında fikir üretimi ve bir politik fikri ortaya koyma, orta, orta üstün bir unsurudur. Bu insanlar yani politik bir harekete dâhilse, aslında onlarda bir bilinç ortaya çıkmıştır, politik bilinç ortaya çıkmıştır. O da belirli bir birikimle şekillenen bir bilinçtir. Bu gerek Türkiye'deki sağ hareketlerde de böyledir, gerekse sol hareketlerde de böyledir. Yani sağ hareketlerdeki insanlar da sol hareketlerdeki insanlar da dünyaya ilişkin veya Türkiye'ye ilişkin beklentisi olan, onu dönüştürme gayreti içinde olan insanlardır. Bunların farklı kaynaklardan beslenmesi, sosyoekonomik olarak veya sosyokültürel olarak farklı kaynaklardan beslenmesi... O da açıklanabilir bir şey. Çünkü sağın bu anlamda milliyetçi ve mukaddesatçı oluşu, onun daha çok sağ insan kaynağını besleyecek alanlara yönetmiştir. Bu anlamda ancak bu sağın özgürlükçü olmadığı anlamına da gelmez. Daha çok burada sanki o kırılma noktası din eksenli kırılma noktası olmuştur ve sağı besleyen de bu din eksenli kırılma noktasındaki düşünce yapısı olmuştur. Sol da kendisine yer açarken daha evrensel değerler esasında kendine bir yer bulmuş veya topluma ilişkin öyle bir yargı ile ortaya çıkmıştır diyebiliriz ki bu da farklı insan kaynaklarından beslendiğinin bir göstergesidir.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok teşekkür ederim. Sayın Hocam, çalışma alanlarınıza baktığımda üç grupta toplayabildiğimi gördüm. Eksiğim varsa lütfen siz tamamlayın. Biz sizi gençlik çalışıyor, gençlik sosyolojisi yapıyor diye bilirken, sosyal değişme çalışmalarınız gündeme geldi ve son zamanlarda da yemek kültürüyle adınızı duyurmaya başladınız. Yemek Kültürü... Yeni kitabınız da var, hayırlı olsun. Bu alana merak nereden geldi? Onu sormak istiyorum. Bir de izniniz olursa şu soruyu sormak istiyorum. Daha çok folklor, halkbilim alanının konuları arasında geçen halk mutfağı, halk araç gereçleri, kiler, depo, mahzen bunlar daha çok folklorun konuları içinde işlemeye alıştığımız konularken, sosyoloji ile burayı nasıl birleştirdiniz? Ya da yaptığınız işin yemek sosyolojisi olduğunu söylerken, oradaki temel dayanağınız ne? Bunu ben kişisel olarak merak ediyorum.

Prof. Dr. Beşirli: Bu çok mutluluk verici bir soru hakikaten. Bunu çok rahat söyleyebilirim. Evet, içinde yaşadığımız dönemin en önemli problemlerinden bir tanesi, biz mutfaktaki tek tipleşme olarak ifade ediyoruz ya, aslında yemek sosyoloji dediğimizde biz iki alandan bahsediyoruz. Bunlardan bir tanesi hem mutfakta pişen ürün olarak yemek, hem de bunun hazırlanma süreci, teknik donanımın ortaya çıkması süreci, bunun değişimi süreci, aynı zamanda kurumlaşma süreci ki bence yemek sosyolojisinde belirleyen bu. Efendim, biz aslında mutfak dediğimizde insanların fizyolojik ihtiyaçlarının giderilmesi sürecinden bahsetmiyoruz sadece. Çünkü biz fizyolojik ihtiyaçlarımızı herhangi bir besini alarak, herhangi bir besini herhangi bir şekilde tüketerek sağlayabiliriz. Ancak biz kültür dediğimizde hangi besini tüketeceğimizi, ne kadar sıklıkla tüketeceğimizi ve hatta nasıl tüketeceğimizi belirliyoruz. Ve

aslında gıdayı işleme usulümüzden tutun da sunum biçimimize kadar, tamamı sosyolojik bir unsur. Çünkü sofra, statülerin gösterildiği simgesel öneme sahip bir yerde. Yemek sosyolojisi de burada devreye giriyor aslında. Bildiğiniz gibi hangi besin, nerede, kimler için üretilir, ne kadar sürede tüketilir kısmı yemek sosyolojisinin temel alanlarından bir tanesini oluşturur ve aslında biz de bu çalışmamızda bunu ortaya koymaya çalıştık. Aslında sofra, gerek törensel yemeklerde gerekse törensel olmayan yemeklerin tüm unsurlarında simgesel bir öneme sahip. Bunu bizim de dâhil olduğumuz, tarihsel köklerimizin olduğu bozkır kültüründe görmek çok mümkündür. Çünkü bozkır kültüründe temel besin, hayvandır. Hayvansal ürünler tüketilir ki bunun en tipik örneklerinden bir tanesi, Kırgız ve Kazak kültüründe hâlâ olan cilik, ülüş geleneğidir.

Prof. Dr. Uğuzman: Onu da soracaktım.

Prof. Dr. Beşirli: Bu çok ilginç bir gelenek. Aslında bunun Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde buna ilişkin bizim sağa çalışmalarımızda da yer var. Tahtacılar'da benzer bir uygulama var.

Prof. Dr. Uğuzman: Nasıl bir şey hocam bunlar?

Prof. Dr. Beşirli: Cilik hayvanın ön ve arka bacağının eklem yerlerinden on iki parçaya ayrılması ve bu on iki parçanın hepsinin kendine ait adlandırılması var ve kendine ait getirdiği fonksiyon var. Ve siz bir törensel yemeğe gittiğinizde, o yemekteki bu fonksiyonu yerine getirebilecek kişi ön plana çıkar. Sofraya gelen daha önceden buna göre paylaştırılmış on iki parçayı sofradaki hiyerarşiye göre dağıtır. O hiyerarşide, kimin hangi parçayı alacağı bellidir ve siz o parçayı aldığınızda aslında didaktik olarak sofradaki konumunuzu öğrenirsiniz. Yani oradaki en onur misafiri siz misiniz? Onur misafiri başkası mı? Veya mutfaktaki hiyerarşide, o sofradaki, hiyerarşideki yerinizi öğrenirsiniz. Bu bir göstergedir. Bununla beraber bir de buna ilişkin unsurlardan bir tanesi de şudur mesela. Bildiğiniz gibi pişirilen hayvanın başının ikramı vardır. O baş da oradaki en saygın kişiye getirilir. O saygın kişi, ortamın özelliğine göre hayvanın başını dağıtır. Gözünü o sofradaki en değerli insana verir. "Siz bizim gözümüz gibi değerli bir insansınız. Biz sizi hep burada görmek istiyoruz" anlamı vardır bunun ve bu aynı zamanda daha sonra hayvanın beyninin kime ikram edileceğine... çünkü o beyin oya gibi işlenmiştir. Ortamdaki en etkili kadına verilir. Onun nezaketine gönderme yapılır. Onun aklına ve inceliğine gönderme yapılır. Siz böylelikle aslında o sofrada şeyi öğrenirsiniz. Konumunuzu öğrenirsiniz. Bu didaktik bir aktarmadır.

Prof. Dr. Uğuzman: İşte bu bir sosyal ilişki biçimi, simgesel bir anlatım ve sosyoloji ve folklordan da beslenen bir şey.

Prof. Dr. Beşirli: Folklorla aramızdaki fark sanki şu hocam. Folklor çalışanlar bu alana ilişkin çok önemli eserler ortaya koydular. Ancak sanki onlar bu eserleri ortaya koyarken, anlam yaratma sürecini, yani anlamı çok göz önünde bulunduramadılar. Bulundurmadılar veya. Ama biz ne yapıyoruz? Oradaki simgesel etkileşimi, simgelerin nasıl ortaya çıktığını ifade ediyoruz. Hani Clifford Geertz'in çok güzel bir lafı vardır ya. "İnsanlar kendi oluşturdukları simgesel ağlara mahkûm hayvanlardır" der. Çünkü biz

toplumsal hayatı simgeler esasında oluşturuyoruz. Yemek ikramımız da simgesel esasında oluşuyor. Oturmamız, kalkmamız simgesel esasında oluşuyor. Yani şunu biliyoruz ki akşam yemeğinde, sofrada herkesin oturacağı yer bellidir. Herkes o yere oturur. Hatta geleneksel yapımız için de ilk lokmayı da kimin alacağı da bellidir. İlk lokmayı alan, oradaki yaşta en yukarıda olandır. Yani aslında o sorumluluk sahibi olandır aynı zamanda. O başlamadan başlanmaz. Çünkü sanki yemek sosyolojisinde işte biz daha çok bunun kültürel boyutunu ön plana çıkartıyoruz. Statü ilişkilerinde mutfağı değerlendiriyoruz. Mutfağı aslında sosyolojinin bir nesnesi hâline getiriyoruz.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok kıymetli. Zaten hocam bütün diğer konuklarım da aynı noktada hep birleştik. Sosyoloji, sosyal antropoloji, sosyal psikoloji, folklor. Bu alanlar birbirini beslemesi gereken alanlar ve bu alanlarda çalışanların birbirleriyle irtibat kurması hatta ortak çalışmalar, interdisipliner dediğimiz çalışmalar yapması gereken alanlar. Çünkü kültür ve sosyal ilişki ve yemek. Doğumda yemek yiyoruz, ölümde yemek yiyoruz. Bir toplantıda, bir konuk kapımızı çaldığında muhakkak yemek ikram ediyoruz. Şöyle bir söz, bir kaynak kişi söylemişti. İkramı alamayacağım gibi bir şey dediğimde, "Kuru kuru ziyaret sadece mezarda olur. Yiyeceksiniz, içeceksiniz." demişti. Bu bizim kültürümüzün bir parçası. Kültür sosyal ilişkileri belirliyor. Sosyal ilişkiler değiştikçe kültür değişiyor. Kültür değiştikçe o değişiyor. Çok kavşak noktasında önemli bir çalışma alanı. Kolay gelsin çok da işiniz var. Törensel yemek var değil mi? Günlük yemek var. Buradaki ilişkiler var. Elinize yüreğinize sağlık.

Sayın Hocam siz Hacettepe'de eğitiminizi tamamladıktan sonra bir ara Sakarya Üniversitesi'ne, bir ara da Manas'a gittiniz. Çalışmalarınız arasında Manas'ın Yedi Öğüdü. ...Bunu çok merak ettim okuma şansım da olmadı. Kısaca bize onu da söyler misiniz?

Prof. Dr. Beşirli: Çok güzel. Ben Hacettepe'den sonra yani doçentliğimi Sakarya Üniversitesi'nde aldım. Sakarya Üniversitesi'nde görev yaptıktan sonar, yaparken doçentliğimi aldım. 2008 yılında doçent oldum. 2013 yılında da Kırgızstan-Türkiye Manas Üniversitesi'ne gittim. Çünkü şunu çok rahat söyleyebilirim. Türk dünyasını anlamak istiyorsanız, o coğrafyaya gitmeniz lazım. Bizim o bölgede hizmet gösteren iki tane üniversitemiz var. Devlet üniversitemiz var. Bunlardan bir tanesi Kazakistan'daki Hoca Ahmet Yesevi Üniversitemiz. Bir diğeri de Kırgızstan-Türkiye Manas Üniversitemiz ve bu her iki üniversite de, Türkiye'nin bölgedeki insan kaynağını geliştirmeye yönelik en önemli yatırımlardan bir tanesi. Kuruluş amacı da bu. Manas, Türk destanları içinde en uzun destan. Kırgız Destanı ve Kırgızstan'da "Manasçılık" denen bir gelenek vardır. Manasçılar, tanrısal bazı özelliklere sahip olduklarını ve o destanı günlerce söylediklerini ortaya koyarak hiç kesintisiz iki gün, üç gün manas destanı okuyabilirler. Manas Destanı, Kırgız Kahramanı Manas'ın hayatını anlatır. Manas'ın düşmanlarla olan mücadelesini aktaran, sözlü geleneği devam ettiren bir unsurdur. Hatta çok orijinal bir şey daha ilave edeyim. 1950 yılında Sovyetler Manas Destanı'na müdahale ederler. Toplanan bir komisyon, Manas Destanı içindeki milliyetçi ve dinsel unsurları çıkartır.

Prof. Dr. Uğuzman: Ne kalmış geriye?

Prof. Dr. Beşirli: Evet ve burada kimliğe ilişkin unsurları çıkartır. Hatta bunları çıkartırken de çok güzel bir, yani Sovyetlerin genel tavrı budur ya. Bu unsurların karşı devrimci duyguyu beslediğini, kollektifleşmeyi engellediğini ifade eder. Feodal kalıntılar olarak tanımlar. Bağımsızlıktan sonra, Kırgız'tan bağımsızlığından sonra, Manas Destanı'na ilişkin bir çalışma gerçekleştirir. İlk Cumhurbaşkanı Askar Akayev bu destanı ön plana çıkartarak destanı Kırgız kimliğinin kurulmasında bir unsura dönüştürür. Çünkü yeni bir Kırgız Devleti kurulmuştur. Kırgız Devleti kurulduğunda buna tarihsel köken arayışı vardır. Bu tarihsel kökende Manas gibi bir kahramanlık figürü vardır. O figür, toplumun Kırgız olma duygusunu pekiştirecek bir figür olarak ortaya konulur ve Manas'ın öğütleri dediğimiz öğütler ön plana çıkartılır.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu öğütler neler?

Prof. Dr. Beşirli: Bu öğütler aslında bizim içinde yaşadığımız dönemde, evrensel değerlerle örtüşen öğütler. Doğruluk ve erdem üzerine kurulu öğütler. Yani bir Kırgız'ın doğru nasıl olabileceği, hangi erdemlere sahip olması gerektiğini ifade eden öğütler. Böylelikle aslında bu tam bir politik sosyalleşme süreci dediğimiz süreçtir. Bir Kırgız gencinin hangi kimliği kazanması gerektiği üzerine bir akıl yürütmenin ürünüdür bu. İdeal erkek tipi, ideal kadın tipi oluşturmak. İdeal Kırgız tipi oluşturmak. Bu Manas'ın yedi öğüdü şeklinde ifade edildikten sonra okulların, resmi kurumların pek çok yerinde bu yedi öğüt asılır. Bununla beraber Manas figürü de Kırgız tarihinin, Kırgızlar'ın var olmasının figürü olarak her tarafta kendini gösterir. Heykelleriyle kendini gösterir ki bir Kırgız, içinde yaşadığımız dönemde dahi Manas'la olan irtibatı esasında Kırgız tarihiyle irtibatlıdır ve böylelikle Kırgız kimliğinin asli unsurlarından bir tanesini Manas oluşturur diyebiliriz.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel. Şey dediniz ya hocam, dinî ve millî unsurları çıkartmaları istenmiş. Ben de ne kalmış geriye dedim. Çünkü bizim kültürümüzde dinî ve millî değerler oldukça ön planda. En basitinden bir ev yapıldığında köyde, kasabada temeli atılırken kurban kesilir, çatısı kapanınca bayrak dikilir. Yani dinî, millî duyguların içinde yapılır o ev. Sonra konu komşu hediye getirir. Bu kadar köklü bir kültürde dinî ve millî unsurları çıkarttığında hakikaten nelerin geri kaldığını Manas destanında gerçekten merak ettim.

Sevgili hocam, zaman söz verdiğimiz gibi, su gibi aktı. Çok az bir süremiz kaldı. Sizinle konuşmaya doyamadık. Dilerseniz şunu da sorayım, öyle kapatalım. Sosyolojiye sizin katkılarınız gayet ortada. Çok azını konuşabildik ona rağmen. Acaba sosyoloji size ne kattı? Sizin kişiliğinize, gelişiminize, size?

Prof. Dr. Beşirli: Sosyoloji bana ne kattı? Aslında sosyoloji beni ben yapan oldu. Çünkü sosyoloji insana bir düşünce katar veya farklılıkları görmeyi katar diye düşünüyorum ben. Hani bu sosyolojik tahayyül dedikleri, sosyolojik düşünce dedikleri unsur vardır ya. Yani topluma nasıl bakabileceğinizi bence sosyoloji sayesinde öğrenirsiniz ki bunu Giddens çok iyi ifade eder bildiğiniz gibi. Bir kahveyi der, sosyologların kahveden anladığıyla, sosyoloji alanının dışındakilerin kahveden anladığı çok farklıdır der. Aslında sosyoloji bana, işte o kahveyi, plantasyonlarda üretilen kahveyi, eşit olmayan

ilişkileri, onların nasıl mamul bir madde haline dönüştürüldüğünü ve tüketimin bir unsuru hâline nasıl dönüştürüldüğünü anlattı ve ben bunu aldığım eğitime borçluyum ve ben tüm hocalarıma ki burada ben, benim doktor hocam rahmetli Cihad Özönder'i anmak isterim. Çok şey borçluyum.

Prof. Dr. Uğuzman: Allah rahmet eylesin.

Prof. Dr. Beşirli: Çok teşekkür ederim. İşte bu düşünceyi elde edinmek, bence sosyoloji birikiminin bir ürünüdür diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Olayların perde arkasını, görünmeyen yüzllerini, satır aralarını, konuşmaların. Bu bizi bazen mutlu bazen de biraz mutsuz ediyor olabilir ama değil mi?

Prof. Dr. Beşirli: Daha çok kaygılı ediyor efendim.

Prof. Dr. Uğuzman: Kaygılı mı ediyor?

Prof. Dr. Beşirli: Kaygılı ediyor. Çünkü var olan durumun nereye evrilebileceğini veya nasıl sonuçlar çıkabileceğine ilişkin öngörülerde bulunma kabiliyetiniz artıyor sanki. Tamam, var olan durumun kendine haslığı vardır onu biliyoruz. Ama şu,şu, şu durumlar da ortaya çıkabilir mutsuzluğu sanki bizde ortaya çıkar diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet çok güzel son sözler oldu bunlar. Hayati Hocam gerçekten katkınız için çok teşekkür ederim. Çok değerli bir program oldu. Kabul ettiniz, geldiniz. İnşallah daha uzun söyleşi programlarında, zamanlarda yine birlikte olmak üzere. Hoş geldiniz, iyi ki geldiniz diyorum.

Prof. Dr. Beşirli: Efendim, çok teşekkür ederim. Sizinle konuşmak, görüşmek çok güzeldi. Tekrar teşekkürler.

Prof. Dr. Uğuzman: Sağ olun hocam.

Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bir Sosyal Sohbetleri programımızın daha sonuna geldik. Efendim izleyemediğiniz programlar için ya da tekrarı için Kanal B sayfasındaki arşivden, Sosyal Sohbetleri'ni tıklayarak geçmiş programları izleyebilirsiniz. Bir başka programda birlikte olmak üzere. Esen kalın. İzlediğiniz için teşekkürler.

PROGRAM 19 – Program Konuğu: Doç. Dr. Mustafa Şen

Çekim Tarihi: 25.10.2022

Yayin Tarihi: 04.12.2022

Deşifre Eden: Ceren Öztürk (Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri, iyi günler diliyorum. Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle birlikteyiz. Bugün yine çok değerli bir konuğumuz, Doç. Dr. sayınMustafa Şen ile beraberiz. Sayın hocam, çok teşekkür ederiz davetimizi kabul edip geldiğiniz için.

Doç. Dr. Mustafa Şen: Ben teşekkür ederim hocam çok sağ olun, çok teşekkürler.

Prof. Dr. Uğuzman: İyi ki geldiniz.

Doç. Dr. Şen: Sağ olun hocam.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocamız ODTÜ Sosyoloji'de şimdilik doçent. Çok yakında inşallah profesörlüğünü de kutlayacağız.

Doç. Dr. Şen: İnşallah.

Prof. Dr. Uğuzman: Kendisi sosyolojinin önemli değişik alanlarında çalışmalar sürdürüyor. Azgelişmişlik, modernleşme, iktisat sosyolojisi, din sosyolojisi ve duygular sosyolojisi, değişme gibi konularda kendisinin çok kıymetli İngilizce ve Türkçe yayınları var.

Değerli hocam Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü'nden mezun. Daha sonra yüksek lisansını ve doktorasını Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde tamamlıyor ve asistanlığından beri, araştırma görevliliğinden bu yana Orta Doğu Teknik Üniversitesinde de görev yapmakta.

Hocam bu siyaset bilimden sosyolojiye dönüş neden ve nasıl oldu, sosyolojide sizi ne cezbetti?

Doç. Dr. Şen: Hocam birincisi ben hep aslında, ortaokul, lisede de hep sosyal bilimler ağırlıklıydı yani matematik, fen, tamam yapıyordum ama öyle çok sevdiğim ve çok kendimi başarılı gördüğüm bir yer değildi. Daha çok sosyal, o zaman tabii sosyoloji dersi de aldık, öyle hatırlıyorum, tarih ve sosyal bilgiler, hep ilgim oradaydı. O yüzden de zaten siyasal bilgilere gittim. Çok isteyerek, tercih ederek gittim, iktisata gittim. Ama iktisat ilginç bir şekilde çok teknik bir bölüm oldu. Yani matematiğin çok öne geçtiği, matematik modellerinin çok öne geçtiği, şimdi de hâlen de öyle ve orada şey çok az yani kaldı, İktisat tarihi, iktisat politikaları ya da siyasal iktisat dediğimiz, daha bu işin doğuşu öyledir biliyorsunuz. Adam Smith'ler filan kendilerini siyaset, Türkçeye tam çevrilemiyor ama econopolitic ya da politic economy olarak görürler.Benim ilgim daha çok oradaydı ama iktisatı bitirdiğimde devam edecek bir yer kalmadı, Ankara'da da yoktu. Baktım iki üç alternatif var, en önemlisi sosyolojiydi. O yüzden mezun olduğum sene üç ay kapandım, çalıştım. O üç ayda Marx Weber, Durkheim, sosyolojide yazdıkları, biliyorsunuz onlar kurucu babalardı. Onlarda method okudum ve sınava girdim.

Sınavda ilk değilsem bile o sene tek bendim sosyoloji dışından. Kazandım ama dediğim gibi o üç ay yazın oturdum çalıştım.

Prof. Dr. Uğuzman: Her şey çalışmakla oluyor.

Doç. Dr. Şen: Evet, ne kadar isteseniz de başarılı olsanız da zeki olsanız da çalışma bu işin temeli, her yerde olduğu gibi. Kazandıktan sonra daha da sevdim. Yani tabii ki bir fikrim vardı. Zaten araştırmıştım, sınav için çok okumuştum ve iktisatla da birleşen bir yönü vardı. Şimdi belki ilerdeki sorularda siz açarsınız ama şimdi biliyorsunuz bizim kurucularından birisi Comte, sosyoloji için şey derdi biliyorsunuz, "Sosyal Bilimlerin Kraliçesi" der. Biraz latife bir yönü de var ama şöyle de bir yönü var, sosyoloji bütün sosyal bilim dallarına açık bir dal hâlen.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Doç. Dr. Şen: Şimdi iktisat ile gideceğiniz yer bellidir bugünkü durumda. Tabii iktisatta da çok değerli hocalar var, arkadaşlar var çok çok güzel işler yapıyorlar. Türkiye'de dünya çapında iktisatçılar var. Ama onların bir kısıtı var. Aynı bize yakın olan diğer disiplinleri düşünün. Ama sosyoloji bence hâlâ merkezde oturan bir disiplin, kendi disiplinimiz diye söylemiyorum. Çok açılımı olan bir disiplin.

Prof. Dr. Uğuzman: Pek çok bilimle yakın ilişkisi var. Onların bulgularından, verilerinden yöntemlerinden faydalanıyor. Onlara bilgiler veriyor, biz onlardan alıyoruz. İnterdisipliner olmaya çok müsait, evet.

Doç. Dr. Şen: Ben onun şey açısından da yararını gördüm, mesela ben çok rahat bütün bu araştırma tekniklerini iktisattan gelen bilginizle istatistik ekonometriden, çok rahat işte bildiğiniz bizim araştırmalarda, bu survey tipi araştırmalarda, yani anket tipi, seyircilerimizin daha rahat anlaması için, onların analizlerini falan çok ben hemen nüfuz edebildim. Benim için bir avantaj da oldu ve ikinci tabii sosyolojinin ayırıcı ve önemli bir yönü, bu saha araştırmaları. Tabii sadece saha araştırması değil sosyoloji ama saha araştırması kısmı da benim için çok cezbedici geldi. Çünkü sürekli bir saha araştırmasından gelen bilgiler, onların yorumlanması, onun literatürle sosyolojideki teorilerle birlikte ele alınması, o anlamda çok dinamik bir disiplin. Onlar bana çok cezbedici geldi ve birinci dönemde, öyle diyeyim çünkü ben hazırlık okudum sonra bölüme geldim, birinci dönemde ben tamam dedim ben kendi yerimi buldum.

Prof. Dr. Uğuzman: Benim yerim burasıymış.

Doç. Dr. Şen: Benim yerim burası. Hani rahat ettiğim, sevdiğim, hem dediğim anlamda bir dinamizmi olan, hâlen de çok değerli arkadaşlarımız var ama o dönemde de çok önemli, Türkiye sosyolojisi açısından önemli hocalarımız da oradaydı. Yani böyle oldu benim sosyolojiye gelişim.

Prof. Dr. Uğuzman: İlk yıllarda iktisat sosyolojisi çalıştınız.

Doç. Dr. Şen: Doktora tezim ve master tezim...

Prof. Dr. Uğuzman: Gençlik...

Doç. Dr. Şen: Yok, gençliği daha sonra yaptım. Master ve doktora tezim aslında iktisat sosyolojisinin çerçevesinde, ama böyle taştığı yerler var tam böyle, nasıl söyleyelim...

Prof. Dr. Uğuzman: Sınırın içinde kalmıyor.

Doç. Dr. Şen: Sınırın içinde kalmıyor. İlki Türkiye'de büyük holdingleri inceledim. Yetmiş tane filan holding inceledim. En yukarıdakileri. Tabii bir taraftan iktisat tarihi ve Türkiye sosyal tarihi girdi. Bunlar çünkü nasıl büyümüşler, gelişmişler, kökenleri ne, o anki durumları ne, hangi sektörlerde faaliyet gösteriyorlar, Türkiye'nin toplumsal değişim içinde nerelerde ne değişikler olmuş ve bunlar nasıl ortaya çıkmış, onları analiz ettim. Dolayısıyla hem iktisat sosyolojisi var hem de biraz Türkiye toplumsal yapısındaki değişiklik var.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam, öğrencilerime de hep söylüyorum. Bilgileri bir alandan öbürüne transfer edebilmek çok güzel bir şey. Siz onu başarmışsınız.

Doç. Dr. Şen: Yapabildiğim kadarıyla hocam.

Prof. Dr. Uğuzman: Yani, bazen gençler şey yapabiliyorlar, öğreniyorlar onu orada bırakıyorlar. Bir soru sorduğumda, "Bilmiyoruz." diyorlar. Hayır, siz bunu biliyorsunuz. Bir kurcalayın, bir bakın. Mutlaka bildiğiniz şeylerden yola çıkarak çok başarılı olursunuz bilmediklerinizde de. Şimdi siz de iktisattan sosyolojiye geçmişsiniz ve ilk çalışmalarınız tam o kesişme noktasında, çok iyi bir tercih olmuş.

Doç. Dr. Şen: Sağ olun, teşekkürler.

Prof. Dr. Uğuzman: Bence. Çok özür dileyerek söylüyorum. Doktora nasıl oldu?

Doç. Dr. Şen: Doktora da şöyle bir şey yaptım, tam bu Sovyetler'in dağıldığı dönemde ve Türkiye'den, özellikle Orta Asya Cumhuriyetleri'ne ve etraftaki Azerbaycan ve diğer cumhuriyetlere, küçük ve orta boylu iş adamı akımı hakkında oldu. O dikkatimi çekti. Yani tabii orada bizim tarihsel etnik, dinsel bağlılıklarımız, onun yeniden canlandığı bir dönem. Ama şöyle düşünüldüğünde Kırgızistan ile Türkiye arasındaki mesafe beş bin kilometre ve bir rejim değişmiş, Sovyetler tamamen farklı bir ekonomik, toplumsal düzenleme olan bir rejim. Buradan insanlar gidip orada iş yapıyorlar. Peki, bunlar nasıl gidiyorlar, nasıl orada ayakta kalıyorlar, nasıl iş yapıyorlar? Çünkü bir planlı ekonomi, sosyalist planlı ekonomi, kendileri öyle tanımlıyor, ne kadar işlediği o ayrı bir konu. Ama gidiyorsunuz orada bakkal dükkânı açıyorsunuz, fırın açıyorsunuz. Bunu nasıl örgütlersiniz, fırını nasıl açarsınız? Ya da deterjan satıyorlar, küçücük bizim aklımıza gelemeyecek ya da bizim günlük hayatımızda zaten kanıksadığımız, diyelim ki bisküvi satıyorlar, şekerleme satıyorlar, battaniye satıyorlar, ayakkabı satıyorlar...

Prof. Dr. Uğuzman: Ama onlar da buna ihtiyaç duyuyor.

Doç. Dr. Şen: Orada ihtiyaç var ama bunu Türkiye'den götürüyorsunuz, orada bakkal dükkânı açıyorsunuz, dil bilmiyorsunuz...

Prof. Dr. Uğuzman: Bu ihtiyacı görebilmek...

Doç. Dr. Şen: Hem o ihtiyacı göreceksiniz hem dil bilmiyorsunuz. Bunu merak ettim. Gittim orada Kırgızistan ile Kazakistan, iki ülkede çalıştım.

Prof. Dr. Uğuzman: Şahane.

Doç. Dr. Şen: Bayağı bir görüşme yaptım. Ben de dil bilmiyorum, Rusçam yok. Gittim o dönem herkes Rusça konuşuyor, şehirlerde herkes Rusça konuşuyor. Kırgızlar, Kazaklar da Rusça konuşuyor. Onlar da kendi ana dillerini çok akıcı bir şekilde konuşmuyorlardı. Zamanla değişti tabii onlar daha çok Kırgızca ve kendi ana dillerinde konuşmaya başladı. Ama o ilk dönem çok ilginçti, benim için de çok ilginç oldu. Başka bir ülkedesiniz, Almanya'ya gittiğinizde mesela, elbette başka bir ülkedesiniz ama Türkiye ile Almanya sonuçta ikisi de kapitalist toplum, benzerlikleri var. Bu yıkılmış bir sosyalist toplum.

Prof. Dr. Uğuzman: Her ne kadar köklerimiz ortak olsa da...

Doç. Dr. Şen: Ama şeyi farklı, orada zaten bir sürü şey kapitalist ekonomide olan, yok. Onun biraz kuruluşuna, nasıl geliştiğine şahitlik ettim. Tabii o görüşmelerde de yine yani iktisat sosyolojisi ama bu sefer bir de iş adamı göçü girdi, çoğu erkek olduğu için iş adamı diyorum, yoktu kadın zaten. Onun içine sosyalist planlı ekonomiden serbest piyasa ekonomisine geçiş ve o nasıl oluyor, onları gözlemleme imkânım oldu. Yine biraz iktisat sosyolojisi ama onun çeperleri genişledi. Yani hocam sizin de bildiğiniz sosyolojinin biraz önce avantajını söyledim ama dezavantajı da şu, açılımı çok olduğu için, çok çalışmak ve çok okumanız gerekiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Doç. Dr. Şen: Kırgızistan'ı anlamanız için Kırgızistan tarihini okumanız gerekiyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Kültürünü...

Doç. Dr. Şen: Kültürünü okumanız gerekiyor. Sovyetleri okumanız gerekiyor. Çünkü yetmiş yıllık bir Sovyetler altında yaşamış bir cumhuriyet, Kazaklar için de öyle. Dolayısıyla orada ne olmuş da buraya kadar gelmiş, onları anlamanız gerekiyor. Şunu söyleyeceğim bunu bağlamak için, bir zanaat yönü var hâlâ sosyolojinin. Bu bence çok değerli ve önemli bir şey. Yani zanaattan kastım hem okuyacaksınız hem çalışacaksınız hem araştırma yapacaksınız ama bir taraftan da bir zanaatkâr gibi ilişkileri, kavramları ve sahada çalıştığınız, topladığınız verileri ve gözlemleri işlemeniz gerekiyor. O yüzden de bir taraftan da zor bir disiplin.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet kimse kolay olduğunu söylemiyor ama çok keyifli.

Sevgili hocam daha sonra biraz din sosyolojisine mi yöneldiniz?

Doç. Dr. Şen: Evet, evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Çalışmalarınıza baktığımda cemaatler, partilerden bir ya da birkaç tanesinin yükselişi, tarikatlar, bunlar ön plana çıkıyor bazı çalışmalarınızda ve mezhepler. Alevilik üzerine bir çalışmanız var.

Doç. Dr. Şen: Evet, evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Buraya merak nereden oldu, nasıl oldu?

Doç. Dr. Şen: Şöyle bir şey hocam, aslında bu alan sürekli okuduğum ve merak ettiğim bir alandı din sosyolojisi. Ama doktora yaparken özellikle bu ekonomiyle din arasındaki ilişkiyi, ilk belki de boyutlu bir şekilde çalışan Weber, yine bizim kurucu babalardan birisi. O ara tabii bazı şeyleri daha iyi anlamak için Weber'i daha ciddi ve daha sık okumak gerekti. Hani derslerde zaten okumuştuk ama daha derin bir okuma yapmak gerekti. Ama Weber'i okudukça, tabii burada Türkiye'nin bu dönemdeki değişimi var yani son kırk yıl özellikle on İki eylül sonrası, dini grupların, cemaatlerin, tarikatların güçlendiği, yükseldiği bir dönem. Siyasette ve toplumda, kültürde etkilerin arttığı bir dönem. Bunları da anlamak gerekiyor, zaten bu konuda bayağı da bir literatür var. Ama ben biraz bu kaynaklara dönüp, özellikle Weber sosyolojisinden yararlanıp, çünkü bence din sosyolojisinde gerçekten çok çok önemlidir. En yüksek noktalardan birisidir Weber. Protestan etiği herkes söyler ama ben din sosyolojisiyle ilgili yazdığı daha büyük oylumlu bir şeyi vardır. Ben onu daha çok beğenirim ve o kavramsal olarak çok zengindir. Buradan başladı birincisi. Zaten bu son kırk yıldır özellikle cemaatlerin, tarikatların ekonomiyle de çok ilişkisi var. En azından müritlerin, taraftarların ekonomik faaliyetleri var. Buradan da zaten ilgi çekici bir yönü vardı benim için.

Prof. Dr. Uğuzman: İş birliği, dayanışma, uyum var.

Doç. Dr. Şen: Tabii, hem bir işbirliği, dayanışma olarak hem de o network'ü nasıl kullanıyorlar, o network'ü kendi etkilerini geliştirmek için kullandığı alanlar var, bunları anlamak için de Weber'e dönüp oradan tekrar bu din sosyolojisinin kavramlarıyla bunu nasıl anlayabiliriz, bir şeyim oradan geliyor. İkincisi de Türkiye'de hâlen de çok tartışılan bir nokta, din devlet ilişkisi. Aslında Alevilikle ve cemaatlerle diğer dine dayalı siyasi hareketlerle ve dine dayalı organizasyonlarla ilgili bir şey de Cumhuriyet Dönemi'nde din devlet ilişkisinin dönüşümü, kuruluşu ve dönüşümü. Bunu anlamak için de buralara gittim. Bunu böyle bir, son yüz yıllık tarihimizin de bir parçası. Buradan tekrar, çok uzatmadıysam, bu beni biraz da, henüz yazmadım ama hocam, Ziya Gökalp'e götürdü, öyle diyelim. Son birkaç yıldır da Ziya Gökalp okuyorum. Daha bir şey üretemedim ama kısmetse yazarız daha.

Prof. Dr. Uğuzman: Biraz öyle, dolmak gerekiyor okuyup, okuyup, okuyup. Sonra iceberg gibi değil mi bizim çalışmalarımız, ben hep öyle söylerim. Sosyolojik çalışmalar, hele güzel yazılmışsa, bir çırpıda okunur. Ama iceberg gibidir, buzdağı gibidir, altındaki çalışma çok büyüktür. Binlerce sayfa okursunuz, on sayfa yazarsınız.

Doç. Dr. Şen: O zanaat kısmı dediğim o.

Prof. Dr. Uğuzman: İşte o.

Doç. Dr. Şen: Yani burada benim için tabii önemli, güzel bir şey de şu oldu, hani bunun üretim kısmı biraz geç gelir, dediğiniz gibi hocam, sizin de söylediğiniz gibi. Ziya Gökalp ve o dönemdeki

tartışmaları okumak da şu açıdan kafa açıcı, Türkiye'deki bir yönde de aslında zengin bir tartışma ve zengin bir, çünkü Ziya Gökalp de aynı zamanda Türkiye'de sosyolojinin kurucusu, öyle kabul ediyoruz değil mi? Böyle bir buluşma benim için de güzel oldu ve okudukça, bu çok söylenir de bu manada söylemiyorum, kıymeti bilinmedi filan diye. Kıymeti bilinmedi demeyeceğim hocam ama...

Prof. Dr. Uğuzman: Yeterince anlaşılamadı mı?

Doç. Dr. Şen: ... Çok şey var hocam. Çok okuyup, öğrenip, tartışacağımız çok şey olduğunu gördüm. Bununla ilgili yine affınıza sığınarak bir şey daha söylemek istiyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Estağfurullah.

Doç. Dr. Şen: Aslında bu din devlet ilişkileri, din sosyoloji değil mi, ikinci önemli bizim yine sosyolojide, Türkiye sosyolojisinde, Niyazi Berkes. Ama Niyazi Berkes de Ziya Gökalp'e dönüp Türkiye'de çağdaşlaşmayı daha sonra yazıyor. Ama ilk yaptığı işlerden birisi Ziya Gökalp'in yazdıklarını, özellikle din üzerine yazdıklarını İngilizceye çevirip basmak oluyor.

Tabiİ kendi çağdaşlaşmada da Türkiye'de Çağdaşlaşma diye basıldı Türkçede, önce İngilizcesi çıktı. Orada da zaten Ziya Gökalp'i ne kadar iyi bildiğini ve okuduğunu görürsünüz. Bunu şunun için söylüyorum, bu işleri yaparken bir de Türkiye'deki, ülkemizdeki bu tartışmaları, sosyologların ve bilim insanlarının, sosyal bilimdeki özellikle çalışmaları, ıskalamaması gerekiyor. Son üç- beş yıldır, belki biraz daha fazla, bu tarafla ilgileniyorum. Buralardan, hem uluslararası literatür, sosyolojinin kendi birikimi hem ülkemizdeki birikimi, bunlardan biraz din sosyolojisi ve din devlet ilişkisinin dönüşümünü, bütün bu, sizin biraz önce sorunuzda söylediğiniz şeyleri yapmaya çalışıyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, zor bir alan. Herkesin el atamadığı, el atsa dil dolayısıyla, yabancı literatüre de hâkim olup o kıyaslamaları yapamadığı bir alan. Çok başarılı çalışmalarınız var, ellerinize sağlık, beyninize sağlık.

Doç. Dr. Şen: Sağ olun hocam.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam son yıllarda böyle değişme, az gelişmişlik, modernleşme derken duygular sosyolojisi diye yepyeni bir alana döndünüz. Orada da çalışmalar ürettiniz. Geçende bir konuğumuz vardı. Duygular sosyolojisini enine boyuna konuştuk. Ulus Baker'den galiba ders almış kendileri de. Biz bir de ders koyduk bu dönem bölümümüzde. Öğrencilerimiz de sevdi bu dersi. Hocam ama sizinki duygular sosyolojisi üstüne bir değerlendirme. Siz bu konuya nasıl bakıyorsunuz? Şunun için soruyorum, duygu daha çok psikolojinin konusu. Utanma, öç alma, kin, nefret, sevgi, aşk falan filan. Sosyoloji sanki daha böyle uzakmış gibi ilk anda geliyor. Duygular sosyolojisi de neymiş gibi. Sizin değerlendirmenizi alabilir miyim?

Doç. Dr. Şen: Çok teşekkürler hocam sorunuz için. Şimdi Ulus Baker ile zaten aşağı yukarı aynı dönemde mezun olduk ve oda arkadaşımdı, yanılmıyorsam üç sene ya da daha fazla, en az üç sene aynı odayı paylaştık. Çok vakit geçirdik. Çok yaratıcı, çok özgün ve Türkiye sosyal bilimlerine, sosyolojiye ama

sosyal bilimlerin bütününe çok katkısı olan, etkisi olan bir arkadaşımızdı. Onunla zaten konuşuyorduk, şimdi Ulus'un biraz çalışma tekniği farklıydı. Onun dönem dönem okuduğu şeyler olurdu ve Spinoza okuyordu o zaman, felsefeden daha çok ve Deleuze okuyordu, bu Fransız bir felsefeci ama sosyolojiye çok etkisi olmuştur Deleuze'ün. Oradan zaten konuşup tartıştığımız şeyler olurdu daha çok sohbetvari öyle diyelim ama bunlarda da biliyorsunuz küçük küçük, damlaya damlaya birikir. Ulus tezini de zaten duygular sosyolojisi üzerine yazdı. Güzel de bir tezi var. Hem Türkçe basıldı hem de İngilizcesini düzeltip ve biraz genişletip yeniden bastılar. İnternetten filan bulabilir izleyicilerimiz, merak edenler. Şimdi söylediğiniz nokta çok kritik ama orada literatürde birkaç farklı yön var. Şimdi Ulus'un yaptığı ve benim de daha yakın olduğum yer Spinoza ve Deleuze'ün tanımladığı anlamda duygu. Bunun bir de tabii psikolojide karşılığı var. Çünkü psikolojide daha çok "emotion" anlamında duygu var. Bir de psikoanalizden gelen bir tartışma var. Şimdi bu üçü farklı. Ben burada daha çok Spinoza, Deleuze'e yakınım. Onların bakışı da şöyle, duyguyu ilişkisel düşünüyorlar birincisi. Çünkü psikolojide bireysel düşünüyorsunuz, yani bizim kendi duyularımız var. Biraz önce sizin söylediğiniz gibi hocam, işte görme duyusundan tutun da yine psikoloji manasında nefret etme vs. ama bu bireyle ilgili. Şimdi Deleuze ve Spinoza'da benim anladığım kadarıyla, bu ilişkisel ve başka şeylerin, ilişkisel derken sadece insan olarak düşünmeyin. İşte bugün hava güzel, kendimi mutlu hissettim, bu da bir duygu ama havanın güzelliğinin sizde yarattığı bir etki manasında bu duygu. Burada çok hızlı gelişen bir literatür var. Bu, sosyal bilimler için şöyle önemli, bizi bir de şuna yönlendiriyor hocam, bunun böyle, nasıl çevirebiliriz bilmiyorum ama kültürel antropolojide de bu tartışma başladı. Oralarda da çıkıyor çalışmalar. Böyle bir, İngilizcede mahremiyetin karşılığına yakın ama tam mahremiyet değil, yani özel ilişkiler de bunun şeyine giriyor. Günlük hayatımızda, bir sosyolog olarak düşünelim, aslında en çok bu tür şeyler, faktörler rol oynuyor. Sevdiğimiz, sevmediğimiz, iyi hissettiğimiz, kötü hissettiğimiz anlar, durumlar hatta kişiler, birini severiz, sevmeyiz, mesafemiz olur. Ama bunlar günlük hayatımızın gidişatını ve benliğimizi çok belirliyor. Şimdi toplumlar komplike hâle geldikçe bunları anlamak da bence önemli hâle geliyor ve bunları çalışmak da, bir yönü o.

İkinci yönü de, siz hani ders açmışsınız, açan arkadaşı tebrik ederim hem de bir konuşmak isterim. Ben de bir derste bunu şöyle bir şekilde kullandım. Siz de biliyorsunuz, hatırlarsınız daha doğrusu, başka teknikleri nasıl sokabiliriz derse? Öğrencilerin bu duygunun önemini anlaması için sinemayı, güzel sanatları, edebiyatı, bunu da biz bir taraftan sosyoloji eğitimine ve sosyoloji anlayışımıza nasıl entegre edebiliriz? Çünkü bizim de bir sürü anlayışımız bunlarla oluşuyor. Bir müzikte, dinlediğimiz, sevdiğimiz bir sanatçının müziği ile güzel bir film ile belki şimdi diziler daha ön planda, bir dizi ile, bir sürü şeyi biz buradan alıyoruz artık.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet.

Doç. Dr. Şen: Bunlar kişiliğimizin oluşumunda da şöyle ya da böyle, bir rolü oluyor. Bunun için eğitime de ben bunu katma yönündeyim. Belki bir üst aşaması, araştırmaya da olabilir. Hani burada şunu söylemek isterim, zaten biz bir yoksulluk araştırması yapmıştık yirmi yıl önce. Orada tek eksiğimiz

görselleştiremedik bunu, duyguyu anlamaya çalıştık, o zaman biz tartışmadık grup olarak duygu kısmına ama ister istemez geldi. Çünkü yoksul insanlarla görüşüyorsunuz, onların hayatın, o şeyin altında nasıl ezilmiş olduğunu görüyorsunuz. Yoksunlukların, fakirliğin, imkân olmaması altında, ama o duyguyu yazıyla iletemiyorsun.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, evet zorluğu da orada galiba.

Doç. Dr. Şen: Evet, o yüzden de ben biraz da bunlardan da oraya doğru gitme gerektiğini düşündüm kendi adıma.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam, çok teşekkür ederiz. Çok güzel bilgiler bunlar ama süremiz doldu. Sizinle sohbete doyamadık. Bizim bir de yüz yüze Sosyoloji Sohbetleri programımız var, bir kere davet etmiştik sizi bölümümüze. Umarım bu yıl bize bir kere daha zaman ayırırsanız, öğrencilerimize sizin bakış açınızı da ekleme fırsatı vermiş olursunuz bize.

Prof. Dr. Uğuzman: Ben tekrar teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Şen: Seve seve hocam.

Prof. Dr. Uğuzman: Güzel çalışmalar diliyorum size bundan sonrası için de şimdiye kadar olduğu gibi. İyi ki geldiniz ayaklarınıza sağlık.

Doç. Dr. Şen: Sağ olun hocam, çok teşekkürler.

Prof. Dr. Uğuzman: Değerli izleyiciler, bir Sosyoloji Sohbetleri programının daha sonuna geldik. İzleyemeyenler için arşivimizde, kanalımızın sayfasında, arşivde, sosyoloji sohbetleri kısmında nde bütün diğer bütün diğer çektiğimiz programlarımız gibi, hocamızla çektiğimizi de bulabilirsiniz. İzleyemeyenler ya da tekrar izlemek isteyenler için. Esenlikler diliyorum.

PROGRAM 20 – Program Konuğu: Dr. Öğr. Üyesi Osman Özarslan

Çekim Tarihi: 01.11.2022

Yayin Tarihi: 20.11.2022

Deşifre Eden: Beyza Eryıldırım (Başkent Üniversitesi Sosyoloji İngilizce Lisans Programı Öğrencisi)

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri, bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle beraberiz. Bugünkü konuğumuz, Doktor. Öğretim Üyesi Sayın Osman Özarslan. Osman Bey, Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde Bölüm Başkan Yardımcısı ve kendisi ile bir-bir buçuk yıl süreden beri birlikte çalışıyoruz. Hoş geldiniz Osman Bey.

Dr. Öğr. Üyesi Osman Özarslan: Hoş bulduk hocam. Beni davet ettiğiniz için çok teşekkür ederim, çok sağ olun.

Prof. Dr. Uğuzman: Rica ederiz. Siz kabul ettiniz, biz onun için teşekkür ederiz. Değerli kardeşimizin, hocamızın çok ilginç çalışma alanları var. O nedenle izleyicilerimizle tanıştırmayı uygun gördük. Kendisi çeşitli alanlarda çalışıyor ama beden sosyolojisi, göç sosyolojisi, klasik ve çağdaş sosyoloji de çalışıyor, boş zaman sosyolojisi ve toplumsal cinsiyet çalışıyor. Ancak toplumsal cinsiyet çalışmalarında bir fark yaratıyor kendisi. Kadın üzerine, gender çalışmaların oldukça popüler olduğu ülkemizde, kendisi erkeklik çalışmaları 'masculinity' çalışıyor. Sohbetimizin ilerleyen zamanlarında detaylandırırız. Sayın hocam, kendinizi, kendi sözcüklerinizle bana ve seyircilerimize sunabilir misiniz?

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Şöyle hocam, ben, 1977 yılında Burdur'un Çavdır ilçesinde esnaf bir ailenin çocuğu olarak doğdum. İlkokul hayatım ve sonraki işte öğrenim hayatım, çalışma hayatım buralarda geçti. Daha sonra Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nü kazandım. Tarih Bölümü'nü kazandıktan sonra orayı bitirdim ve yüksek lisans yapmaya karar verdim.

Prof. Dr. Uğuzman: Neden? Yani tarihten sosyolojiye geçmede bilinçli bir tercih mi vardı,

öyle mi denk geldi?

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Son derece bilinçli bir tercih yaptım hocam. Ben, yani hani hocalarım darılmasınlar. Tarih bölümündeki hocalarım da yani hepsine ayrı ayrı çok kıymet veririm ama orada yüksek lisans başvurusu bile yapmadım. Tek başvurum, Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji. Yüksek lisansımı yaptım. Şundan dolayı böyle bir tercih yaptım: Birincisi güncel olarak tarih çalışmak zor. Ama zorluğu şuradan dolayı değil, yani bunun için gerekli olan emek zamanından da ziyade, tarih büyük bir karmaşalar alanı. Yani nerede doğru başlıyor, yanlış nerede bitiyor? Bunu ayıklamak son derece zor ve tarihsel metinlere ulaşmak ayrıca yani ülkemizde yani kayıp arşivler, erişmek, bunları çalışmak ve sonra tarih yani nesnel bir tarih çalışması için gerekli olan fonlamaların yapılması fİlan gibi bir sürü konularda büyük boşluklar var açıkçası.

Sosyoloji ise biraz daha şey yani sonuç olarak sosyoloji dediğimiz şey; güncel, bugün karşılaştığımız şeyin bilimi ve sahaya çıkıp belirli bir konuda işte eğer kendinizi yeterince iyi eğittiyseniz belirli bir metot uygulayarak nesnel gerçekliğe tam anlamıyla ulaşılamaz belki ama en azından nesnel gerçekliğin sınırlarına doğru yaklaşıp bunu kendi öznel deneyimlerimiz ve yorumlarımızla izleyicinin, okuyucunun takdirine takdim edebiliriz ki bence bunun daha kıymetli olduğunu düşünüyorum. Bir de tabii şöyle bir tarafı var hocam: Ben tarihi meslek olarak bıraktım. Ama diğer taraftan tarihsel yöntemleri, sosyoloji metotları ile birleştirerek biraz daha antropolojik yöntemlerle de bunları geliştirerek gene kendi gündelik çalışmalarımda kullanmaya devam ediyorum. Ama saf tarihsel çalışmalar yapmıyorum yani.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, çok güzel. Zaten sosyolojide de her araştırdığımız konunun mutlaka bir tarihi geçmişi oluyor ve bununla da işe başlanıyor. Sizin de tarihteki bilginiz, belki yeterlilikleriniz, Osmanlıca biliyorsunuzdur tahmin ediyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu bilgiler, size bir kazanım olarak da eklenmiştir. Evet, sonra hocam, yüksek lisans tezi olarak ne aldınız sosyolojide?

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Şimdi yüksek lisansta benim bir sürü aklımda konu vardı başvurma dönemimde ama orada zaten şöyle oluyor. Bir konuyla başvuruluyor oraya ve yani oradaki hocalarım da, zaten ben yedi-sekiz tane ders almıştım, seçmeli derslerimin tamamını da sosyolojiden almıştım. Epey de iyi bir öğrenciydim. Hocalarım da yani samimi olduklarım bana orada şunu söylediler: "Türkiye'de erkeklik çok fazla çalışılan bir konu değil yani feminizm ve gender statiği çok belli bir noktaya geldi. Sonra, senin işte taşralı bir arka planın var, Burdurlusun ve oralar bizim çok erişemeyeceğimiz alanlar. Hani sen çalışırsan oralardaki gece hayatını ve erkeklik hâllerini çalışırsan, iyi bir sonuç alırsın." demişlerdi. Biraz aslında hocalarımın yönlendirmesiyle böyle bir konu seçtim.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam bu çalışmanız çok ilginç.

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Bu konuda biraz bize ayrıntı verir misiniz? Nasıl eğleniyor günümüzde taşrada erkekler?

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Şöyle, tabii bu insanlar burada nasıl eğleniyorlar? Eğlencenin bir sürü biçimi var ama ben spesifik olarak taşrada yaşayan erkeklerin, gazinolar üzerinden gece hayatı pratiklerine baktım. Yani buranın da bir eğlenme pratiği olmaktan ziyade, erkeklerin kendi aralarındaki bir tür müzayede, yarış, güç ilişkileri, hegemonyanın değişik değişik biçimlerde kurulma biçimleri olduğunu gördüm ve bunu analiz etmeye çalıştım. Tabii bunu taşranın bağrında yaşıyor olmak, taşranın modern dünyada bir sıkıntı mekânı olarak üretilmiş olması, yani edebiyatta, sinemada bizzat yani eğlence dünyasının içerisinde taşra nedir? Sıkıntıdır yani. Nuri Bilge Ceylan ya da Zeki Demirkubuz

filmlerine baktığımızda ya da erken cumhuriyet romanlarına baktığımızda, biraz böyle bir taşranın bagajı var. Ve sonrasında insanlar da hakikaten taşrada sıkılmayı öğrenmiştir. Taşrada ne yapılır? Benim bütün tezim boyunca en fazla karşılaştığım kelime, erkeklere "Neden gazinoya gidiyorsunuz?" diye sorduğumda onlar, "Ağabey sıkıntıdan ölüyoruz. Ne yapalım yani, gazinoya gitmeyip ne yapacağız?" yanıtı ile karşılaştım. Yani sıkıntının ilacı olarak eğlence ama bu herhangi bir eğlence değil, kadınlarla bir 'eğlence' ve gazinolara giderek 'eğlence'. Ama burada aslında onları eğlendiren şeyin, dediğim gibi değişik değişik harcama pratikleri ve bu harcama pratikleri içerisinde kendilerini ezme, diğer insanları ezme ve sürekli harcama aracılığı ile el yükselterek yani bir tür müzayede gibi diğerlerinin üzerine çıkmaya çalışma ve onları asıl eğlendiren şeyin, bir erkek olarak diğer erkekleri ezme pratiği olduğunu ben müşahede ettim, diyeyim.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok ilginç bir sonuç.

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok para harcayan çok prestij kazanıyor, öyle mi?

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Evet hocam, aynen öyle. Yani tabii gene yani bu, bence taşranın kanayan yarasıdır. Hani ben çalışma yaptığım müddetçe örneğin, bir müdavim, üç tane otobüsünü bir yaz boyunca tüketip harcamıştı. Bir tane çimento fabrikasının sahibi, iflas etmişti. Bir tane mermer fabrikasının sahibi, keza iflas etti. Bir tane anason tüccarı, iflas etti. Bunlar çok kısa bir süreçte yani üç ay gibi kısa bir süreçte gerçekleşti ve bunun da ötesinde yani hani iflas edecek kadar mülkiyeti olmayan ama günübirlik parasını kazanıp örneğin, bu hamal da olabilir, bir rençber de olabilir, bir esnaf da olabilir, hatta bir memur da olabilir. Bunlar da işte bir ay boyunca örneğin, biriktirip ya da işte bir şekilde tarlalarını sattırıp ya da eşlerini çalışmaya gönderip ellerine, işte gece hayatında 'Felekten Bir Gece' çalacak kadar birikim sağlıklarında, gidip onu bir gecede tüketip geçiyorlar.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. Eşleri dediniz. Zaten siz konuşmaya başladığınızdan beri 'Peki ya eşler?' sorusu aklımda. İki şey sorayım: Eşler bu durumda ne diyor? Buraya hiç baktınız mı? Bir de o gazinoda, eğlendiren ve birlikte eğlenen kadınlara hiç baktınız mı bu çalışma dolayısıyla?

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Hocam, baktım. Şimdi tabii taşrada kadınların iki cephesi var. Tam da sizin takdir ettiğiniz gibi, bir tarafta oradaki müdavimlerin eşleri ne diyorlar bu işe? Bir de bu eğlence hayatının aktörleri olan kadınlar meselesi. Şimdi ben yanlış hatırlamıyorsam sekiz tane konsomatris hanımefendi ile görüştüm bu çalışma boyunca. Bunların bir kısmı, Gürcistanlı idi, iki üç tanesi. Bir tanesi Dağıstanlı, kalanları da Türkiyeli. İşte değişik bölgelerden kadınlar. Bunların hepsinin ortak özelliği, yani yoksul bir aile ve arka plandan geliyorlar ve bir borçluluk hikâyesi. Ya krediyi ödeyememişler ya kredi kartını ya da örneğin, evde felçli bir annesi var ya da okutmak durumunda olan yani Gürcistanlı ailelerin hepsi böyleydi. "Biz işte memlekette çocuğumuzu okutuyoruz" hikâyesi üzerinden ilerleyen bir şey. Şimdi Türkiye'deki kadınlara baktığımızda ise şöyle hocam, o kısmı ben çalışamadım. Şundan dolayı çalışamadım: Maalesef siz benden daha iyi bilirsiniz, uzunca yıllar yani taşrada siz de yani çalışmalar

yürüttünüz. Erkekler yaptıklarıyla övünürler, kadınlarsa erkeklerin yaptıklarını bilirler ama erkekler de o yaptıklarını bilmezlikten gelen kadınlarıyla övünürler. Ve biz buna biliyorsunuz 'muhafazakârlık' diyoruz. Kol kırılır yen içinde kalır, en geniş tanımlaması ile zaten böyledir. Ve dolayısıyla şimdi benim tezimin zaten bir kısmı, ilk ismi şuydu hocam: 'Taşrada Eğlence ve Muhafazakârlık' idi. Eğlence kısmını rahatlıkla yazabildim ki tam da dediğim gibi erkekler yaptıkları her şeyi, "Şu kadar kadınla birlikte oldum, şu kadar para harcadım, şununla gezdim, bununla kavga ettim, şu kadar hesap ödedim." [diye anlatıyorlar.] Bunların hepsi, erkekliğin jargonunda bir övünç vesilesi ve açık açık da anlatıyorlar, zaten bunun için yapılıyor bunlar. Yani bütün bu harcama pratiklerinin anlamı zaten bu. Fakat kadının görevi de bunları bilmek ama bilmezlikten gelmek ve konuşmamak.

Prof. Dr. Uğuzman: Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkânıdır, deyip beklemek.

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Evet. O yüzden birkaç defa işte bu müdavimlerin eşleriyle ben görüşmeye çalıştım ama pek çok sebepten dolayı, yani işte eşlerimiz kızar, kayınvalidem kızar, bu duyulursa o taşra komünitesi, cemaati içerisinde bana ne derler? gibi endişelerle kadınlarla ben konuşamadım. O yüzden de muhafazakârlık kısmını tümüyle tezimden çıkarttım. O zamanki danışmanım dedi ki, "Bu böyle olmaz." Hani Zafer hocam, Zafer Yenal. "Bu şekilde tezi bitiremezsin, sen muhafazakârlık kısmını tümden çıkar. Onu mümkün olursa doktorada çalışırsın ya da bir post-doc gibi bir şey düşün." şeklinde. O kısmı çıkarttık ve "Taşranın Kendisi Sıkıntı", "Erkekler," "Kadın" ve "Sonuç" şeklinde, öyle dört bölümlük bir yüksek lisans tezi yapıp, işte tezin en iyisi de bitmiş tezdir...

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. Ama katkı, alana büyük katkı, ellerinize sağlık.

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Uğuzman: "Hovarda Alemi"... Şeyi hatırlatıyor, eskiden beri kültürümüzde erkeklerin bir araya gelip toplanıp eğlenceler yaptığı ama zamanında daha kurallı, daha formel biçimde, aynı zamanda genç erkekleri sosyalleştirdikleri, 'Yaren Teşkilatları', 'Sıra Yarenleri', 'Sıra Geceleri', 'Oturma' adı verilen 'Barana', 'Cümbüş' adı verilen, şu anda da UNESCO'nun kültür mirası hazinesine büyük emeklerle katılmış bulunan o erkek topluluklarını hatırlatıyor. Fakat burada insanlar, daha bireysel hareket ediyorlar. Yani ya da iki-üç kişilik küçük gruplarla gidiyorlar gazinoya ve belli periyotlarla da değil. Aslında tabii oradan buraya evrilen süreç de araştırılmayı bekleyen bir alan. Belki yaparız bir gün.

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Aynen hocam, birlikte de çalışabiliriz. Tabii ki sizin zaten bu Kütahya-Simav bölgesinde yapmış olduğunuz yarenlerle ilgili çalışmalar, bu konuda literatürdeki büyük bir boşluğu zaten dolduruyor. Ama yani sizin baktığınız taraf, biraz daha formel ve geleneksel tarafı. Ama ben biraz daha bunun modernizm sonrası eğlenme pratikleri ile aşınmış ve 'kuralsızlaşmış', sık sık kolluk güçlerinin ve işletmecilerin de buralara müdahil olmakta güçlük çektiği, kendi jargonu, kendi kuralları olan bir dünyayı anlatmaya çalıştım.

Prof. Dr. Uğuzman: Sevgili Hocam, yaren toplantılarında ya da benzerlerinde, üstün sazlar çalarken

tempo tutmak yasak, işte, bilmediği şarkıya eşlik etmek yasak. Oradan bugün geldiğimiz nokta, işte çok yakın tarihte, bir şeyde, gece kulübünde şarkı söyleyen bir baba, değerli bir insan. "Ben bu şarkıyı bilmiyorum, söyleyemem" dediği için vuruldu. Hemen arkasında geçende yine böyle bir olayla karşılaşıldı. Yani orada gerçekten bir evrilme var. Bunun değerlendirilmesi de gerekir gibi görünüyor.

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Doğru, hocam. Haklısınız.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. Hocam, definecilik de çalışmışsınız. Çok ilginç konulara el atıyorsunuz. Biraz antropoloji ve arkeoloji bilmenin de avantajları. Definecilikte ne var ne yok? Durumlar nasıl?

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Hocam, şimdi şöyle. Ben eş durumundan kısmen arkeolojiye bulaştım. Yani çok uzmanlık alanım değil ama kulak dolgunluğu kadar, sürekli, yani eşim 2006'dan beri arkeolojik kazılarda çalışıyor. 2012'den beri de Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde kadrolu öğretim üyesi, orada derslere giriyor. Dolayısıyla bizim hayatımızın bir kısmı, kazı evlerinde ve kazı alanlarında geçiyor. Dolayısıyla bir kulak aşinalığı var. Ama yani o eş durumu, bunun bilimsel tarafı ama folklorik tarafı da bunun definecilik kültürü ile sürekli yüz yüze olmamız. Çünkü yani gece hayatında çalışırken ya da çalışmazken yani örneğin, kahvehaneye gittiğinizde ya da pazara çıktığınızda, üç erkek baş başa verip bir şey konuşuyorsa, bu konulardan birisi muhtemelen definecilikdir.

Prof. Dr. Uğuzman: Gerçekten mi?

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Tabii, yani işte bir taraftan erkekler biliyorsunuz hükümetler kurmayı, yıkmayı çok severler. Bir taraftan sosyete dünyasının bilinmeyenlerini konuşmayı severler. Başlıklardan birisi de definecilikdir. "Falan kez, aslında şurada define bulduğu için zengin oldu, şu kayada bir işaret var, aslında o definenin yerini gösteriyormuş, şurada bir göçmenlerden kalan bir şey var, orayı kazsak neler neler çıkar?" filan gibi konular hep bunlardır ve tabii burada şöyle, bir arkadaş ekibimle ben bir podcast yapmıştık. Onlar, bütün bu konuları konuştuktan sonra, yani gece hayatı, erkeklerin berduşluğu sonra definecilik filan, şöyle dediler programın üstüne. "Erkeklerin sınır eğlenceleri" demişlerdi ki bence hakikaten çok doğru bir tanımlama bu. Erkeklik dediğimiz şeyi tanımlayan meselelerden birisi definecilik. Çünkü bunun işte dünyaya meydan okuma, başarıyla övünme, kendi gücünü sürekli test etme, kendiyle inatlaşma, dünya ile inatlaşma ve dahası genel erkek cehaletinin doğrulanabileceği bir alan. Yani çünkü örneğin, bizim sıkça karşılaştığımız bir şey. Biz bir kayaya baktığımızda, bizim bölgemizde en fazla geçmişte işte bir tür Zeus inancı varmış Teke yöresinde ve Zeus okları denilen bir figür var; öyle Zeus elinde yıldırım demetini tutuyor. Şimdi bunu mesela o bölgede bu inanca inanılıyor. Örneğin, bizim işte Türk bayrağı gibi ya da camilerin hilalleri gibi bir anlamı var. Ama mesela bir defineci ona baktığında, orada bizim havsalamızın almayacağı bambaşka bir ikonografi görüyor. Bu definenin yerinin işareti, yok, bu bir canavar, bu bir işte tarantula, falan filan gibi değişik değişik semiyografik okumalara tabi tutuyorlar ve tabii onun okuduğu şekli ile yanlışlanabilmesinin de bir imkânı yok. "Bu aslında böyle bir şey değil." dediğiniz zaman sizi cehaletle [suçluyorlar] ya da "Aslında definenin yerini bulmuş ama işte bunu benden gizlemek için böyle şeyler söylüyor."

deniliyor. Dolayısıyla buralarda hep dönüp dolaşıp hocam, yani aslında birbirinden alakasızmış gibi görünen ama hepsi bir şekilde erkekliğin o tutamına bağlanan daha derindeki bunlar hani yani bağlar. Defineciliği de, ben gene Türkiye'deki erkekliğin toksik alanlarından birisi olarak görüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. Çok güzel noktalar bunlar.

Organ bağışı konusunda da çalışmalarınız var. Organ, beden, yaşam, ölüm... Bu konuda neler diyebiliriz sayın hocam?

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Hocam şimdi şöyle, öncelikle tabii biz yani Başkent Üniversitesi personeli olarak dünyada bu işin duayeni, tabii ki hocamız Profesör Doktor Mehmet Haberal. Dünyada bu konuda en önemli isimlerden birisi ve Türkiye'de de bu işin öncüsü. Öncelikle onun ismini yâd etmemiz lazım. İkinci olarak hocamızın şöyle bir özelliği de var. Türkiye'de bu işin kanuni, etik ve hepsinden önemlisi dinen kabul edilebilir ve ahlaki sınırlar içerisinde tutulması için büyük çabaları var yani cerrahi tarafı zaten bunun ayrı bir mesele. Yani o ayrı bir zanaat, ustalık ve bilim. Ama bunun kanuni ve kabul edilebilir, dinen, ahlaken, hukuken, etik olarak kabul edilebilir sınırlar içerisinde tutulması, dünyada çok başarılabilmiş bir şey değil. Türkiye'deki uygulama, her bakımdan bence son derece kıymetli, kabul edilebilir ve bir kere daha altını çizmek istiyorum bunun. Yani hem dinî hem etik hem hukuki altyapısının oluşturulması için büyük çaba sarf edilmiş. Yani bu alanın girdikçe bunu daha çok görüyorsunuz. Çünkü şöyle bir tarafı var hocam, yani örneğin, benim organlarımı bağışlamış olmam yetmiyor, sonrasında bunu ailemin de kabul etmesi gerekiyor beyin ölümü sonrasında. Bu yüzden zaten sahada sıklıkla şununla karşılaşıyoruz: Yani sizin organlarınızı bağışlamış olmanız yetmez, ailenize vasiyet edin. "Ben organlarımı bağışladım, benim bu kararıma saygı duyun" denilmesini istiyorlar. Çünkü burada da yani birtakım dinî önyargılar, başka başka şeyler devreye giriyor. İşte yani burada Türkiye'de Diyanet'in de içerisinde olduğu birtakım kurumlar, dinî önyargıların aşınması, hukuki mahsurlarının engellenmesi ve hukuki tarafının güçlendirilmesi için büyük bir çaba var.

Bu bakımdan da yani biz hem organ nakli konusunda dünyada son derece öndeyiz, öbür taraftan da hocam, yani bunun sosyolojik tarafı bakımından da dünyada epey öndeyiz.

Prof. Dr. Uğuzman: Buna çok sevindim. İzleyicilerimiz de sevinecektir. Bu sizin doktora çalışmanız mıydı?

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Evet, hocam. Bu benim doktora çalışmam.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, çok hayati konulara el attınız. Yüksek lisansınızı da Boğaziçi'nde yaptınız, lisansınızın olduğu gibi. Doktoranız da Pamukkale Üniversitesi.

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Evet, hocam. Doğrudur.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam, hep sorduğum bir soru: Siz sosyolojiye bir şeyler katmaya çalıştınız ve kattınız. Sosyoloji size ne kattı? İsterseniz bununla bağlantılı olarak da bundan sonra sosyolojinin hangi alanlarında çalışmayı planlıyorsunuz?

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Şöyle hocam. Yani sosyoloji bana ne kattı? Birincisi şöyle, yani dünyaya bakmak aslında bir bakış açısıdır. Yani hepimiz dünyaya bir yerden bakmaya çalışırız. Ama çoğunlukla dünyaya baktığımız yerler, başkaları tarafından yönlendirilmiş bakış açılarıdır. Sosyoloji, benim için her şeyden önce bir bakış açısı ve kendi bulunduğum, kendi doğrularımı inşa ettiğim ve kendi doğrularımla birlikte dünyaya bakabilmeme müsaade eden bir perspektif. Bu yüzden işte metodoloji çalışmaları ve görünenin arkasındaki gerçeğin ne olduğunu anlama arayışımda diyeyim, sosyoloji benim için büyük büyük lensler ve aygıtlar sağladı. Nasıl ki yani işte gözü düzgün görmeyen bir insana biz birtakım lenslerle, tek tek tarayarak onu en iyi şekilde görülebilir hâle getiriyorsak aslında dünyaya bakmak da optik bir süreçse, sosyoloji, buradaki lensleri bize sağlayan bir mekanizma. Benim için bu yüzden çok kıymetli. Yani hakikaten, biz işte artık diyoruz işte post-truth ya da modernizm sonrası ya da postmodernizm sonrası süreçlerde yaşıyoruz. Bu bakımdan çoğunlukla gerçekle doğru, birbirinin yerini almış durumda. O görünenle gerçek arasındaki farkı anlamak ya da bir yerlere gizlenmiş olan gerçekliği arayıp bulma çabasında sosyolojinin bize temin edeceği o optik lensler, bence çok kıymetli. Birincisi bu. Yani bir bakış açısı kazandığımı söyleyebilirim ve yani aslında burada ne oluyor? Bunun manası ne? Yani özellikle yüksek lisans çalışmamda da, doktora çalışmamda da benim için bunlar son derece bireysel de yolculuklar oldu. Çünkü yüksek lisans çalışmamda örneğin, ben gece hayatına 70'li yıllarda çekilmiş olan o Yeşilçam melodramlarının bakış açısı ile baktığımı ve burnumun dibinde olup biten olaylarla ilgili neredeyse hiçbir şey bilmediğimi, şaşırarak fark ettim. Yani benim kendi kasabamda çalıştık, ilçemde. Ama hiçbir şey bilmiyormuşum. Doktora çalışmamda da gene sahaya büyük bir önyargıyla girdiğimi, çalışmanın sonucunda aynı şekilde fark ettim. Tabii bunlar tamamen sosyoloji biliminin ya da disiplininin bize temin ettiği o bakış açısı aracılığıyla ve tabi ki sahaya girerek insanlarla konuşarak pek çok bakış açısını, multidisipliner bir şekilde elde ettiğimiz verileri uygulayarak ancak kazanabiliyoruz. Bu yüzden de zaten sosyolojik saha çalışmaları, yıllara yayılıyor. Ancak onun sonrasında çok basit formülasyonlara ulaşabiliyoruz Bu yüzden de yani yapması zor ama sonrası keyifli bir çalışma diyeyim.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet. Bundan sonrası için de yine böyle ilginç konular mı seçeceksiniz?

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Hocam, şimdi ben zaten şöyle, yani en genel başlık şey diye düşünürsek yani işte bu beden sosyolojisi ve erkeklik ya da toplumsal cinsiyet çalışmaları diye düşünürsek, bunların altında yani dediğiniz gibi ilginç gelen ya da çok çalışılmamış konuları çalışmaya devam edeceğim yani işte definecilik, bunlardan birisi. Cincilik, muskacılık pratikleri gene bunlardan birisi.

Prof. Dr. Uğuzman: Araştırılması en zor konulara el atmayı planlıyorsunuz.

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Evet. Falcılık bunlardan birisi.

Yani organ meselesine gene devam ediyoruz ama o, şimdilik benim beklemeye aldığım bir şey. Çünkü büyük bir araştırma projesi olarak belki üç-beş yıla yayılacak ve Türkiye merkezli değil daha çok bunu yani Suriye, Yunanistan ve Balkanlar şeklinde bir tasarım var kafamda. Ancak böyle olursa yani organ

kaçakçılığı ve organ nakli dediğimiz şeyin nasıl böyle son derece global bir mesele olduğunu açığa çıkartabileceğimi düşünüyorum.

Tabii bu tamamen gene benim ön yargım da olabilir ama en azından okuduğumuz, sahada gördüklerimiz böyle söylüyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Bilimsel heyecanınız, akademik heyecanınız, gerçekten heyecan verici hocam.

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Çok teşekkür ederim, hocam.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok da çalışkan, üretken bir insan olduğunuzu bizzat yaşayarak gözlemliyorum. Öğrencilerimiz de sizden çok yararlanıyorlar. Antropoloji, tarih, arkeoloji, sosyoloji, o kapsamda dolaşıp bakış açılarını genişletiyorlar. Emeklerinize minnettarız, sağ olun. İyi ki de geldiniz. Sizi daha yakından tanıdık. Seyircilerimiz de tahmin ediyorum, sosyolojinin pek de tahmin etmedikleri, bilmedikleri birkaç alanıyla daha tanışmış oldular.

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Hocam, ben çok teşekkür ederim. Yani her şeyden önce Başkent Üniversitesi'nde çalışma olanağı bulduğum için ve tabii son derece iyi bir ekiple yani sizin gibi iyi yöneticiler ve yani diğer kadroda görev alan öğretim üyesi hocalarımızın hepsi son derece kalifiye, yetenekli, kendisini geliştirmişler ve yani üniversite kadroları genelde şöyledir ya hocam: Yani örneğin, işte bir konu vardır ve herkes o konuyu çalışır ama bizde böyle bir şey yok biliyorsunuz. Yani günlerce mesela örneğin, Emek Hoca ile dijital dünyayı ya da Olgu Hoca ile göç meselesini, Onur Hocam ile işte siyaset felsefesini ve sosyolojisini konuşabiliriz. Bu bakımdan bu şey, çok seslilik bence son derece kıymetli bir şey diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Sizlerle değerlendi. Teşekkür ederiz.

Dr. Öğr. Üyesi Özarslan: Çok teşekkür ederim hocam

Prof. Dr. Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bir Sosyoloji Sohbetleri programının daha sonuna geldik. Bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında yine sizlerle birlikte olmayı arzuluyoruz. Ayrıca kaçırdığınız bölümleri ya da tekrarını izlemek istediğiniz bölümleri de Kanal B'nin sayfasından Sosyoloji Sohbetleri arşiv ve sosyoloji sohbetleri kısımlarına girerek izleyebilirsiniz.

Bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle birlikte olmayı arzu ediyoruz.

Esenlikler dilerim.

PROGRAM 21 – Program Konuğu: Doç. Dr. Çiçek Coşkun

Çekim Tarihi: 8.11.2022

Yayin Tarihi: 11.12.2022

Deşifre Eden: Arş. Gör. Ayçe İdil Ataoğlu

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle birlikteyiz. Bugünkü konuğumuz, Başkent Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nden Doçent Doktor Çiçek Coşkun. Hoş geldiniz Çiçek.

Doç. Dr. Çiçek Coşkun: Hoş bulduk.

Prof. Dr. Uğuzman: Biz Çiçek hocamla uzun yıllardır birlikte çalışıyoruz. Kendisi onu ilk tanıdığımızda, gencecik, doktoralı bir elemandı. Yılları güzel değerlendirdi. Hem öğrencilerimize çok değerli bilgiler aktardı. Hem akademik çalışmalarını yürüttü ve bu yıl da kendisini doçent olarak tanıtıma mutluluğunu bize verdi. İçinize sinsin, bundan sonraki çalışmalarınızda da hep güzel şeyler yapın hocam.

Doç. Dr. Coşkun: Çok teşekkür ediyorum hocam, çok sağ olun.

Prof. Dr. Uğuzman: Çiçek hocam, bize kendi sözcüklerinizle kendinizi tanıtır mısınız? Nasıl başladı bu sosyolojiye merak, nasıl bir yoldan yürüyerek bu günlere ulaştınız?

Doç. Dr. Coşkun: Tabii. Ben lisansımı Dokuz Eylül Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden aldım. Aslında uluslararası ilişkiler eğitimim esnasında, yani lisans eğitimim esnasında biraz böyle sosyolojiye ilgi duymaya başlamıştım. Yani hani sosyolojik içerikli metinleri okumaktan büyük zevk alıyordum ve araştırmaktan büyük zevk alıyordum zaten sonrasında akademik kariyer yapmak istediğime karar vererek bu yönde devam ettim. Yüksek lisans derecemi de Orta Doğu Teknik Üniversitesi Orta Doğu Çalışmaları Bölümü'nden aldım. Ama orada sosyolojik içerikli bir tez yazdım zaten. Tez danışmanım da Sosyoloji Bölümünden sevgili Bahattin Akşit hocamdı. Ardından da yine Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde doktora eğitimime devam ettim ve böyle biraz disiplinler arası gibi görünse de aslında içeriğinde hep sosyolojiyi barındıran, benim de o eğitimi alırken çok zevk aldığım bir eğitimim oldu diyebilirim.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel. Yüksek lisans ve doktora tezlerinize bakınca, oldukça ilginç başlıklar görünüyor. Önce yüksek lisans, sonra doktora tezinizden biraz bahseder miyiz?

Doç. Dr. Coşkun: Tabiİ ki, yüksek lisans tezim az önce de ifade ettiğim gibi, Ortadoğu Çalışmaları Bölümü'nde yaptığım için biraz Orta Doğuyla ilgili ama ben hep biraz böyle sinema, iletişim işte sinemanın topluma katkısı, sinema sosyolojisi üzerinden ilerlemeyi çok istediğim için bir yandan da toplumsal cinsiyet, sosyal değişme, işte toplumsal dinamikler gibi konuları çalışmayı istediğim için aslında hem yüksek lisans hem doktora tezinde bunları birleştirdim. Yüksek lisans tezim aslında

"Tunus'ta Modernleşme ve Kadın" başlıklı bir tez, Tunus'taki o sosyal değişim sürecinde kadınların hani gelişimi, değişimi ve bunların sinema üzerinden Tunus filmleri üzerinden okunması üzerine bir master teziydi. Beş tane Tunus filmi seçerek onları biraz, Tunus'ta yaşanan işte toplumsal değişmeler üzerinden bir okuma denemesi çalışmasıydı yüksek lisans tezi.

Prof. Dr. Uğuzman: Neden Tunus?

Doç. Dr. Coşkun: Tunus, şöyle, ben yüksek lisans tezimi yazdığım dönemlerde 2006 yılında bitirdim yüksek lisans tezimi. Henüz Arap Baharı'nın başlamadığı ve o dönem için yani 90'lı yılların sonu 2000'li yılların başında, modern görünen bir Orta Doğu ülkesiydi ve kendileri de yani işte kadın hareketine, kadın özgürlüğüne, kadınların ilerlemesine önem veren bir ülke olduklarını ifade ediyorlardı resmî söylemlerinde. Açıkçası bir yandan da değişik ve özgün bir sinemaları var. Fransız ekolünden çok etkilenmiş eski Fransız sömürgesi bir ülke olmanın etkisiyle ama onu bir yandan da kendi kimlikleri içerisinde eritmişler ve güzel eserler ortaya çıkıyordu. Bu biraz merakımı cezbetti. Tez danışmanımın da yönlendirmesiyle böyle ana karakterlerin kadın olduğu, kadın hikâyelerinin anlatıldığı filmler üzerinden bir tez yazdım. Yaparken de çok eğlendim. Galiba bu da bizim için biraz önemli. Yani seçtiğimiz konuyu hani...

Prof. Dr. Uğuzman: Severek çalışmamız...

Doç. Dr. Coşkun: Severek çalışmamız yani bir noktada kişisel meraktan çıkıyor. Araştırmalar tabii sonrasında mutlaka çok objektif olmak durumundayız ama severek çalışmak kısmı galiba önemli. Ben de şanslıydım galiba yani hani seçtiğim konularda hem master hem doktora tezimi çok severek çalıştım diyebilirim.

Prof. Dr. Uğuzman: Şahane... Peki doktorada?

Doç. Dr. Coşkun: Doktora tezimde tabiİ ki Türkiye'de çalışmak istedim ve ama sinemadan da kopmak istemedim. Bizim sosyolojide hepimizin bildiği üzere Türkiye'de 1950-1980, 85 arası çok önemli bir sosyal değişim dönemi bizim ülkemiz açısından. Çünkü köyden kente göçün başladığı kentleşme sürecinin inanılmaz derecede hızlandığı, bir yandan kentlerin etrafında gecekonduların oluştuğu ama öte taraftan kırsal hayatta bir dönüşümün de başladığı bir dönem ve sosyolojik araştırmalarda da bu çok incelenmiş, çok önemli alan araştırmalarımız var bu konuda yapılmış. Öte yandan yine o dönem yani özellikle 1960-1970'lerde çekilmiş filmlere bakıldığında ve hatta seksenlerin ortasına kadar, tabii bunların sosyal ve gerçekçi filmler olması gerekiyor, bu konuya çok güzel odaklanan filmler var ve benim ilgimi çeken, beni merak ettiren şuydu: Sosyolojide yapılan alan araştırmaları ile yine benzer dönemde çekilen filmlerin biraz böyle ortak noktaları, birbirine benzer noktaları var mıdır? Yani filmler aslında daha ziyade, bu işte sosyolojik araştırmalardan etkilenmişler midir? Bahsettikleri konuların birbiriyle bir kesişim noktaları var mıdır?

Prof. Dr. Uğuzman: Var mımış?

Doç. Dr. Coşkun: Varmış, varmış hocam, varmış. Ben bizim yine sosyolojide çok okuttuğumuz, bildiğimiz işte Mübeccel Kıray'ın Ereğli: Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası, işte İbrahim Yasa'nın Ankara'da Gecekondu Aileleri, yine Bahattin Akşit'in Manavgat'ta iki tane köyde yaptığı çalışma gibi böyle önemli sayılacak ve belli bir tarihe yayılan araştırmaları seçtim. Öte taraftan da yine dediğim gibi o dönemde çekilmiş filmleri seçtim. Gurbet Kuşları filmiyle başladım. Göç, iç göç ve gecekondu konusuna ilk odaklanan filmdir bizim sinemamızda, 1964 yapımı. Sonra yine o dönemde çekilmiş filmlerle bir kısmı komedi filmleri olan ama aslında çok sosyolojik içerikler barındıran filmleri de inceleyerek, mesela Kibar Feyzo, işte Düttürü Dünya gibi filmleri de inceleyerek böyle bir karşılaştırma yapma çabasıydı ve yerliye tabiİ sinemanın yarattığı o hani özdeşleşme yani hani izlerken filmle ya da bir karakterle kendimizi özdeşleştiriyoruz ve bu aslında öğrenme biçimimizi çok etkiliyor. Yani hızlı öğrenebiliyoruz bu yönden. Öte taraftan o dönemde yapılan araştırmalarımız da çok kıymetli ve hani Türkiye'nin yaşadığı o toplumsal dönüşümü çok başarılı bir biçimde, çok önemli bir biçimde anlatan alan araştırmaları, gördüğüm kadarıyla zaten bu filmleri yazan senaristler, çeken yönetmenler, iyi gözlem iyi gözlemciler ve bu araştırmaları da okumuş olabilirler.

Prof. Dr. Uğuzman: Şey de olabilir Çiçek hoca belki. O sanatçıya özgü sezgi yeteneğiyle bilim insanının bakış açısını kendiliklerinden yakalamış da olabilirler.

Ben bu açıdan örneğin şeyi çok severim. Züğürt Ağa filmini ve Sosyolojiye Giriş dersinde, vizelerden sonra bir ders ayırıp bu filmi öğrencilerimle birlikte mutlaka izlerim. Yani bütün o anlattığımız roller, statüler, statü simgeleri, göç, aile, ailede kadına şiddet, şiddetin erkekten kadına, kadından kadına, sonra da kadından çocuğa inişi o kadar güzel anlatılmıştır ki o filmde, öğrencilerimiz yıllar sonra karşılaştığımda hep derler ki, "Hocam siz bize Züğürt Ağa'yı izletmiştiniz, onu hiç unutmuyoruz." Züğürt Ağa da bu konuda gerçekten belgesel gibi değil mi? Bir çalışma.

Doç. Dr. Coşkun: Kesinlikle.Bunlar çok sevdiğim filmler. Evet önemli.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok önemli çalışmalar. Sanatçı sezgisi, edebiyat eserlerinde de bunlar var. Tabii ki çok hoş noktalara temas etmişsiniz. Sonra bir de fotoğraflar, sizin ilgi alanınızı çekmiş. Bir dönem Osmanlı döneminde fotoğrafla ilişkisi. Eski fotoğraflar beni hep hüzünlendirmiştir, hatta işte ölümlerden sonra çöp kutularına atılan o fotoğraflar, çok daha fazla hüzünlendirmiştir. Duyduğum o ki bu fotoğraflar, Kapalıçarşı'da dönüşüme de uğruyormuş. Yani sinemayla ilgilenen kişiler bu fotoğrafları, işte küçük bir miktarda alıp o dönemin giysisini, gelin giysisini, damat giysisini çıkarıyorlarmış meydana. Bu kulaktan dolma bir bilgi benim için. Osmanlı'nın fotoğrafla ilişkisi hangi açıdan olmuş?

Doç. Dr. Coşkun: Şöyle, fotoğraf sanatı on dokuzuncu yüzyılda gelişmiş, aslında icat edilmiş diyebiliriz, bir sanat türü. Ben on dokuzuncu yüzyıl tarihine kişisel olarak da ilgi duyuyorum. Değişik bir yüzyıl yani, keşiflerin ve icatların yüzyılı. Bizi tabii yirminci yüzyıl çok eğlenceli bir yüzyıl değil. Hani bence iki tane dünya savaşı oluyor hocam, çevre kirliliği vesaire, on dokuzuncu yüzyıl tabii

bütün bunlara zemin hazırlayan bir yüzyıl ama işte Sanayi Devrimi bir yandan o toplumsal dönüşüm, göçler bir yandan ama bir yandan da yani bu kısmı değil belki ama bu keşifler yeni bulunan şeyler, icatlar ilgi çekici fotoğraf da bu dönemde bulunuyor ve tabii dünyaya çok hızlı bir biçimde yayılıyor. Doğal olarak Osmanlı İmparatorluğu'na da çok hızlı bir biçimde yayılıyor. Dönemin padişahı Sultan Abdülhamit fotoğrafla kişisel olarak da çok ilgiliymiş. Hatta Yıldız Sarayı'nda bir kendisine bir karanlık oda ve fotoğraf stüdyosu kurdurduğu söylenir. Böyle de bir kişisel ilgisi varmış ve bu dönemde, imparatorluğun dört bir yanına fotoğrafçılar görevlendiriyor. Yani hani "Ülkede neler olup bitiyor, yeni şeyler neler?" gibi ve çok ciddi albümler oluşuyor. Bu konuda bir anlamda benim düşüncem, tespitim şu yöndeydi ki, hani başka yazarlar da bu konuda böyle tespitlerde bulunmuşlar. O dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nun yaşadığı değişim, modernleşme süreci, Tanzimat sonrasında gelen o modernleşme sürecini belgelemiş olmuşlar. Çünkü bu fotoğraflarda işte yeni yapılan inşaatlar, demiryolu inşaatları, fabrikalar işte yeni alınan vapurlar, gibi gibi... Böyle işte öğrenciler, öğrencilerin fotoğrafı, fotoğrafları, işte çalışan insanlar gibi gibi çok sayıda fotoğraf çektirmiş.

Prof. Dr. Uğuzman: Belgesel olsun diye çekilmezse bile o fotoğraflara bugün biz baktığımızda, onları bir belge gözüyle de görüyoruz.

Doç. Dr. Coşkun: Tabii ki. Sonra zaten İngiltere'ye ve Amerika'ya hediye etmiş bu albümleri

Prof. Dr. Uğuzman: Öyle mi?

Doç. Dr. Coşkun: Sultan Abdülhamit, hâlâ arşivlerinde duruyor ve sanıyorum Amerikan Kongre Kütüphanesi'nden de erişime açık. Bu çekilen fotoğraflar yani on dokuzuncu yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu nasılmış, nasıl bir yermiş, nasıl bir dönüşüm içindeymiş, nasıl bir modernleşme süreci imiş, insanlar nasılmış? Aslında merak edenler girip bakabilirler, dijital hâle de getirmişler. Online olarak ulaşılıyor zamanında Sultan Abdülhamit'in hediye ettiği albümlere.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok ilginç bilgiler bunlar, sanırım seyircilerimizin de ilgisini çekecektir. Sizin edebiyat sosyolojisi ile de ilgili birkaç çalışmanız var mesela. Bunlardan biri de Erendiz

Atasü. Bu konuda neler söylersiniz?

Doç. Dr. Coşkun: Erendiz Atasü edebiyatıyla ilgili... Şöyle aslında, edebiyat sosyolojisinde kişisel olarak hani bu doğrudan uzmanlık alanım diyemem. Hani biraz daha böyle sinema, iletişim sosyolojisi, görsel, işte görsel sosyoloji, toplumsal cinsiyet, sosyal değişim gibi konular çalışıyorum ama yine edebiyat sosyolojisi de okuyorum ve elimden geldiğince yazmaya çalışıyorum. Erendiz Atasü edebiyatı, yıllar önce düzenlenen bir sempozyumdu ve bir arkadaşımla, şu anda İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde görevli Doktor Öğretim Üyesi, Alpagut Türkali arkadaşımla katıldığımız bir sempozyumun ardından, bunu biz bir kitap bölümü yapalım diyerek yola çıktık ve Erendiz Atasü romanlarında gördüğümüz, hep böyle bir kadın karakter, işte kadın karakter üzerinden ilerleyen hikâyeler var. Biz de buradan yürümek istedik. Çünkü kadın edebiyatçıların kadın karakterler üzerinden ilerleyen hikâyeler yazmasını çok beğeniyorum ve takdir ediyorum bir yandan. Çünkü yani

hani son derece önemli ve belki ilk anda akla gelmeyecek çok güzel hikâyeler anlatıyorlar. Erendiz Atasü kitaplarında da bunu fark ettiğimiz için yazdığımız bir kitap bölümüydü. Şimdi yine böyle biraz daha işte. Edebiyat sosyolojisi ile ilgili gelecekte de bir şeyler yazmayı umut ediyorum, diyebilirim.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok hoş, zaten soracağım. Hani bundan sonra ne, ne gibi planlarınız var? diye. Ama sanırım yeri geldi, bir de "Türk sinemasında Arım Balım Peteğimden On Kadına" diye, bir başlıktı sanıyorum adı tam böyle olmasa da.

Doç. Dr. Coşkun: Evet, evet.

Prof. Dr. Uğuzman: Böyle bir çalışmanız var.

Doç. Dr. Coşkun: Bu da yine benzer bir şey, şöyle ki 1980 sonrasında Türkiye'de ikinci dalga feminizmin de etkisiyle sinemada da kadın karakterler, kadın hikâyeleri öne çıkıyor ki bence bu çok önemli bir şey. Yani hani kadın karakterlerin, kadın hikâyelerinin anlatılması öncesinde yani 1960'ların sonu 70'li yıllarda, Yeşilçam Dönemi dediğimiz dönemde de kadın karakterler fazlasıyla pasif durumda görünüyor. Benim dikkatimi çekmişti ve bu nedenle de Arım Balım Peteğim filmini inceledim. Biraz aslında içerik analizi yaptım ve böyle mesela kadın karakter çok az konuşuyor. Yani işte erkek karakter bir şeyler söylüyor, onu onaylıyor ya da kendisine bir şey soruluyor, cevap veriyor. Hep böyle ezilmiş mahsun ve şey bir durumda. Yani hani bütün film boyunca böyle olmasa da bu dikkat çekici yani hani kadın karakterin diyalog sayısının son derece az...

Prof. Dr. Uğuzman: Halbuki kadınlar konuşur.

Doç. Dr. Coşkun: Konuşur, yani konuşmalı da bir yandan. Bunu fark edip işte bir hani yani 1970'lerden Arım Balım Peteğim Türkan Şoray başrolde olduğu için seçtim çünkü 80 sonrası sinemasında Türkan Şoray gerçekten çok önemli, böyle kadın filmlerinde rol alıyor. 80 sonrasından da On Kadın filmini seçtim. On kadın filmi de, dokuz tane aslında, kısa film tadında kısa hikâyenin birleşiminden oluşuyor. Hepsinde de Türkan Şoray var ve her kısa filmde zaten kadın karakter üzerinden yazılmış. Kadın karakterin diyalog sayısı son derece fazla. Kendisini çok rahat anlatıyor. Zaten kadın meseleleri üzerinden ilerliyor. Böylece aslında iki ayrı dönemden iki film seçerek biraz bu konudaki değişimi, sinemanın üzerindeki değişimi incelemek istedim. 80 sonrasında, evet, daha böyle kadın karakterlerinin öne çıktığı kadın karakterlerin hikâyelerinin anlatıldığı, başarılı filmler var gerçekten.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet sinemamız belli dönemlerde çok önemli noktalara değinmiş, parmak basmış, onları irdelemiş, sizin de bunları sosyolojik bir bakış açısıyla değerlendirmeye çalışmanız çok hoş.

Sevgili hocam, Covid Dönemi'nde de boş durmamışsınız öyle görünüyor. Belki oradan biraz bahsedip sonra da, şu çok ilgi çekiyor şu Arap tipleri. Türk Sinemasında Arap Bacı. Evet, sanırım bu iki konuda neler söyleriz?

Doç. Dr. Coşkun: Covid döneminde, tabii ki sosyolojinin şöyle bir güzelliği var. Bence de dünya hani değişiyor? Her şey değişir ve biz de bir bilim dalı olarak aslında bu değişimi çok güzel takip ediyoruz

diye düşünüyorum. Yani nasıl ki 1950-60' larda köyden kente göç çok önemli bir sosyolojik gerçeklik, meseleydi ve o zaman sosyologlar olarak hani bunları inceliyorduk şimdi de bugün günümüzde yaşanan şeyleri inceliyoruz. Mesela Covid de bence çok önemli bir sosyolojik değişime neden oldu pek çok açıdan yani işte sınıfsal açıdan, ekonomik açıdan, toplumsal cinsiyet açısından, eğitim açısından gibi gibi ve bunları incelememiz gerektiğini düşünüyorum. Ben de o dönemde bir yani birkaç sempozyuma da katılarak konu üzerine, aslında biraz araştırma yapmaya çalıştım diyebilirim. Covid' in işte mesela çeşitli alt gruplar ya da üzerindeki etkisi, çeşitli sınıflar üzerindeki etkisi gibi. Keza öğrencilerimizin üzerindeki etkisi de araştırdığım bir şeydi. Çünkü online ders almak durumunda kaldılar ve onlar için de ilginç ve zor bir dönemdi aslında.

Prof. Dr. Uğuzman: Bizim için de. Bir sürü şey öğrendik ama olsun.

Doç. Dr. Coşkun: Yani bizim için de, bir sürü şey öğrendik. Ama olsun, evet, bir sürü şeyi de öğrendik ama nasıl bir etkisi oldu? Biraz onu, onları da araştırmaya çalıştım diyebilirim.

Bu Türk sinemasında Arap tipler, yine bir katıldığımız sempozyum sonrasında bir yine bir arkadaşımla Doktor Öğretim Üyesi Demo Ahmet Aslan'la katıldığımız bir sempozyumdu. Bu da şöyle ilgi çeken bir şey, tabii ki biz gene Yeşilçam Dönemi, yani seksenler yani atmışlar, yetmişler, seksenlere baktık. Şimdi sosyal tip konusu Simmel' den beri çalıştığımız bir konu aslında ve sosyal tipler yani dünyanın her tarafında var.

Biz bile bir sosyal tipe girebiliriz. Yani hani işte akademisyen nasıl olur denilse ve birileri tanımlasa herhâlde ona uyan özelliklerimiz vardır. Sinemada da şöyle bir ayrım var, bir tip var, bir karakter var. Tip zaten genel olarak yani görünüşü, kılığı, kıyafeti belki hani jestleri mimikleri üzerinden inşa edilen bir şey. Karakter ise daha derinlikli yani şuradan sokağa çıksak, karşımıza çıkma ihtimali olan yani hani daha gerçekçi, daha inandırıcı. İnşa ediliyor ama ikisine de çok ihtiyaç var öykünün anlatabilmesi için ve Türk sinemasında da Arap tipler genelde tip olarak bize empoze edilmiş aktarılmış. Aslında biraz bizim yaptığımız çalışma bu eleştiriyi sizin dediğiniz gibi mesela bir Arap Bacı tiplemesi...

Prof. Dr. Uğuzman: İlk aklıma o geldi.

Doç. Dr. Coşkun: Tabii ama mesela bir Arap bacı nasıl biridir? Hiçbir fikrimiz muhtemelen yok. Görünüşünü biliyoruz işte konuşma tarzını biliyoruz işte. Filmlerde komedi unsuru olarak hani katılıyor ama mesela yani hiçbir zaman bir karakter olarak inşa edilmediği için nasıl birisi acaba Arap bacı? Bilmiyoruz. Buna bakıldığında bütün hani yani bu bir yani Arap karakter diyeyim hani şey olarak, kavramsal olarak. Ama Arap karakterlerin olduğu filmler, hep böyle bir tip olarak inşa edilmişler gibi bir yaklaşımımız oldu. Böyle bir gözlemimiz oldu filmlerde. Yani işte, konuşma. Tabii ki filmin olay örgüsüne bir katkısı var ama sınırlı. Sınırlı diyebiliriz. Aynen böyle yani.

Prof. Dr. Uğuzman: İlginç, evet. Sevgili hocam, ne kadar ilginç konularda çalışmalarınız var.

Doç. Dr. Coşkun: Çok teşekkür ederim. Sağ olun.

Prof. Dr. Uğuzman: Arap baharı öncesinde Tunus'ta kadın örgütleri, Tunus'ta modernleşme ve kadın gibi çalışmalar da var...

Doç. Dr. Coşkun: Bunların hepsi master tezimden geliştirdiğim, ürettiğim çalışmalardı. Çünkü yani master tezinde tabiİ ki işte yani Tunus sineması ve Tunus sinemasındaki kadın temsillerini inceliyorum ama bir yandan da tabii dönemin tarihini ve tarihçesini incelerken de işte hani kadın örgütleri, kadın modernleşmesi, bunun sosyo-politik konular üzerinden evrilmesi gibi konulara da baktım açıkçası.

Prof. Dr. Uğuzman: Ellerinize, yüreğinize, emeğinize sağlık.

Çiçek hoca acaba bu serüven nereye doğru evrilecek bundan sonraki çalışma alanlarınız yine görsel sosyoloji, iletişim sosyolojisi, sinema sosyolojisi mi olacak? Umuyorum ama yani son yıllarda daha da dikkatinizi çeken, şunu da çalışmak lazım dediğiniz konular hakkında da konuşabilir miyiz?

Doç. Dr. Coşkun: Tabii ki, teşekkür ediyorum sorunuz için. Yani umarım bu kendi kişisel akademik serüvenim devam eder. Bu konuda herhalde en önemli şey, merak etmek, merak duymak. Yani hani bunu yıllarca devam ettirebilmek için. Şu an gördüğüm kadarıyla meraklıyım. Yani öyle devam edecek gibi de görünüyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Öğrencilerime hep şöyle söylüyorum, sözünüzü kestim. "Ben yarın sabah kalkayım da bir çalışma yapayım. Bir araştırmaya başlayayım denmez. Başı ağrımayan, baş ağrısının nedenlerini araştırmaz. Mutlaka sizi rahatsız eden, merak ettiğiniz bir şey olmalı ki bir araştırmaya girişesiniz." Siz de bu merak konusuna deyinince bunu söylemek istedim.

Doç. Dr. Coşkun: Akademisyenler ya da akademik çalışmalar yapan ya da araştırmacı kişinin meraklı olması gerekiyor galiba. Yani dünyaya karşı bir merak duymak önemli ki yeni yeni çalışmalar yapılabilsin. Bilim zaten böyle ilerliyor. Aslında merak etmekten çıkıyor. O nedenle umarım öncelikle merak etmeye devam ederim ve bunu araştırmaya devam ederim. Sonra hani çalışma, biraz sizinle de konuşurken bayağı çeşitli alanlara yayılmış. Onu fark ettim. Zenginlik olarak değerlendirmek istiyorum bunu yani hani çok dağınıklık da denilebilir belki ama ben hani zenginlik olarak değerlendirmeyi isterim. Görsel Sosyoloji alanında çalışmaya bir kere devam etmeyi çok istiyorum çünkü dünyada artık bir görsel kültür var. Yani yine bu bir gözlem yani üzerine yapılmış bir araştırma okumadım ya da yapmadım ama yeni nesiller okumaktan çok izlemeyi tercih ediyorlar ve bu da tabii görsel kültürün bir yandan gücünü ve etkisini katıyor bize. Ha! Öte taraftan görüntü çok güçlü bir şey yani bir konuda işte bir sürü kitap okumak yerine o konuda birkaç fotoğrafa bakmak ya da onunla ilgili çekilmiş bir şeyleri izlemek, çok daha büyük etki yaratabiliyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Görerek de öğreniyoruz.

Doç. Dr. Coşkun: Görerek de öğreniyoruz. Bu anlamda görsel sosyoloji üzerine görsel sosyoloji tekniğinin kullanıldığı araştırmalar yapmaya devam etmeyi, açıkçası çok istiyorum. E, öte taraftan tabii ki sinema sosyolojisi çalışmaya da devam etmek istiyorum. Zaten bölümümüzde dersini de veriyorum. Çok severek hem sinema sosyolojisi hem görsel sosyoloji derslerini.

Prof. Dr. Uğuzman: Öğrencilerimiz de çok seviyor bu dersleri.

Doç. Dr. Coşkun: Karşılıklı... Evet yani hani ilgilerini çekiyor ben de işte film analizi yaptırıyorum. Onlara bir film sosyolojik olarak nasıl analiz edilir? Onlara aktarmaya çalışıyorum. Görsel sosyolojide de bunları konuşuyoruz işte. Neden görüntüye ihtiyacımız var? Ya da biz nasıl iyi görüntü elde ederiz? Biraz teknik tarafını da anlatmaya çalışıyorum. Yani işte fotoğraf nasıl çekilir, kamera nasıl kullanılır gibi gibi. Buradan yürüyerek evet, sinema sosyolojisi üzerine de devam etmeyi çok isterim. Çünkü çok yani yeni filmler çekiliyor. Öte taraftan geçmişte çekilmiş ve bence sosyolojik olarak analiz ...

Prof. Dr. Uğuzman: Edilmeyi bekleyen,

Doç. Dr. Coşkun: Aynen edilmeyi bekleyen çok çok sayıda film var. Çünkü sinema toplumun aynası, aslında bizi bize anlatıyor.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet bizim hocalarımız derdi ki: "Oralarda çok malzeme var ama onlar bekliyor. Beklesin... Siz şimdi değişmeden, dönüşmeden yapıyı bir kavrayın. Alana gidin, köye gidin." Siz onları da yapmışsınız. İki tane de, bu şekilde araştırmalarınız da var. Evet ama bu filmler çok da beklemesin.

Doç. Dr. Coşkun: Hocam, haklısınız hocam. Yani hani konuyla ilgilenen bütün araştırmacıların aslında daha çok araştırma yapması ne güzel olur.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet, sevgili hocam.

Üzülerek söylemek istiyorum ki süremizi, bize tanınan süreyi tamamladık. Çok keyifliydi, daha saatlerce sürebilirdi. İyi ki geldiniz, hoş geldiniz. Davetimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ediyoruz. Çalışmalarınızda başarılar diliyorum

Doç. Dr. Coşkun: Çok teşekkür ediyorum. Davet ettiğiniz için de ayrıca çok teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Rica ederim.

Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bugünkü konuğumuz, Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nden Doçent Doktor Çiçek Coşkun idi. Kendisiyle sinema sosyolojisi, görsel, sosyoloji, edebiyat sosyolojisi, toplumsal değişme, kadın gibi konuları mercek altına aldık. Yeterli oldu mu bilmiyorum ama. Programımızı tekrar izlemek isterseniz, kanalımızın sayfasından Sosyoloji Sohbetleri arşivine girebilirsiniz. Bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında, bir başka konuğumla birlikte olmak üzere esenlikler diliyorum.

PROGRAM 23 – Program Konuğu: Dr. Öğr. Üyesi Onur Bilginer

Çekim Tarihi: 29.11.2022

Yayin Tarihi: 08.01.2023

Deşifre Eden: Arş. Gör. Ayçe İdil Ataoğlu

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bir Sosyoloji Sohbetleri programında daha sizlerle birlikteyiz. Bu haftaki konuğumuz, Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyelerinden Sayın Doktor Onur Bilginer. Hoş geldiniz.

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: Hoş bulduk hocam, sağ olun.

Prof. Dr. Uğuzman: Onur Bilginer ile uzunca bir süredir... Ne kadar oldu?

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: 2018 Şubat'tan beri. Evet. Aynı bölümde çalışıyoruz.

Prof. Dr. Uğuzman: Aynı Bölümde çalışıyoruz. Kendisi aslında bizim siyaset sosyolojisi, demokrasi ve insan ilişkileri gibi çok özel uzmanlık gerektiren alanlarımızda öğrencilerimize eğitim verdiği gibi yayınlar yaparak da bu alana katkılar sunuyor. Onur hoca, kendi sözcüklerinizle bize kendinizi tanıtır mısınız? Kimdir doktor Bilginer?

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: Tabii, öncelikle sağ olun. Davetiniz için, bu güzel, nazik davetiniz için. Burada olmaktan dolayı çok mutluyum.

Prof. Dr. Uğuzman: Kabul ettiğiniz içn biz teşekkür ederiz.

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: Estağfurullah. Ben normalde, yani belki lisanstan almak lazım. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde okudum. Sanıyorum...

Prof. Dr. Uğuzman:2003

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: 2003 mezunuyum. Hocam CV mi benden iyi biliyorsunuz.

Prof. Dr. Uğuzman: Çaliştim.

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: 2003'de ODTÜ sosyolojiden mezun olduktan sonra bir üç senelik ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi yüksek lisansım var. Daha sonra da 2006 ve 2015, hemen başına kadar sekiz buçuk senelik bir doktora deneyimim var, yurt dışında Amerika'da State University of New York at Albany. Yani bu Sunny kampüslerin farklı eyaletlerde yerleri vardır. Ben Albany de, Albany Yerleşkesi'nde okudum. Orada siyaset bilimi ama özelinde de siyasal kuram okudum. Dolayısıyla sosyolojiden siyaset bilimine, siyasi bilimden siyasal kurama uzanan böyle bir, yani bir akademik deneyim, deneyimlerim var diyelim.

Prof. Dr. Uğuzman: Ufacik bir sorum olacaktı. Burada gelen konuklarımızın çoğu farklı disiplinlerden sonra, örneğin siyaset bilimi, antropoloji gibi ve üzerine sosyolojiye yönelmişler. Bir temel aldıktan sonar. Sizde durum biraz farklı görünüyor. Temel, sosyoloji olmuş, sizi sosyolojiden uzaklaştıran demeyelim de bu farklı alanlara yönelten duygu neydi?

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: Valla hocam ben lise bir veya ikiydi. Ben sosyoloji okuyacağımı biliyordum yani ve sadece ODTÜ'den üç veya dört bölüm yazdım. Sosyoloji olması da işime geldi çünkü içinde bulunduğum dünyayı, yani kendimi içinde bulunduğum, o bağlamla birlikte değerlendirme hevesim vardı. O anlama çabası işte. Almanlara sorsanız, "Verstehen" yani bir anlama yani ama bir içinde bulunduğunuz yerle birlikte kendinizi hep başkalarıyla birlikte anlamlandırma, hep kendi içinizde kurduğunuz anlam dünyasına, hani geri dönüp orada kaybolmadan ve bunun en güzel alanı sosyoloji idi. Şimdi sosyoloji okudum güzel ama anlama merakım tükenmedi. Yani sanki sosyolojide kalırsam başka alanlarda, alanların bana sunabileceklerinden mahrum kalacakmışım gibi bir korkuya kapıldım. Doğru bir korku olup olmamasının ötesinde, o vesileyle içimde de kalan bir siyaset bilimi hevesi vardı. Onu da tatmin etmek için hani bir siyaset bilimine girdim. Ama daha sonra baktım ki esasında benimi çeken kuram yani ya siyasal ya sosyal kuram. Onun üzerine de zaten yurt dışındaki çalışmamı da siyasal kuram üzerine yaptım. Hatta yani işte siyasi bölümünün politika teori, yani siyasal kuram alt bölümünde, tezimi de orada yazdım ve bunu yapmış olmaktan dolayı çok mutluyum çünkü hem akademik ilgilerimi genişletti hem bağlantı kurma çabama bir yardımı dokundu hem de bu daha siyasal sosyoloji alanına odaklanabilmem için gerekli olan, ne diyelim zemini biraz oluşturdu. O yüzden belki bunları planlayarak yapmamıştım ama yani biraz hevesin peşine düşüp elde ettiklerimi yeniden toplayıp bir daha bakınca, totalde fena bir tercih yapmadığımı görüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Anlamlı bir bütün çıkmış ortaya. Evet. Lisans mı, lisans tezinizi bilemiyorum. Yüksek lisans, doktora tezleriniz ve ondan sonraki çalışmalarınıza baktığımda dil, post-modernizm ve siyaset sosyolojisi alanlarını görüyorum. Sizin ekleyeceğiniz?

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: Var, şimdi ben yüksek lisansta "Control and manipulation of life true genetics" diye bir tez yazmıştım. Yanlış hatırlamıyorsam, başlığı bu minvaldeydi. Yani genetik üzerinden yaşamın kontrolü bir manipülasyonu. Orada daha çok Foucault, Heidegger, Hans Jonas gibi düşünürlerin, filozofların metinleriyle uğraşmıştım. Zaten orada benim siyasal kuram merakım iyi kötü ortaya çıkmış.... Daha sonra doktora tezinde, bu sefer daha diyelim, daha hard core siyasal kuram temalarına eğildim. Orada siyasal direniş yani siyasal itaatsizlik daha doğrusu. Çünkü political obidience. Political Obidience diye geçer o, yani siyasal itaatsizlik veyahut da itaat üzerinden literatürde genellikle siyasal itaatin ahlaki kökenlerine girer veya bunu gerekçelendirme çalışır. Yani genel bu literatür içine baktığınız zaman gelenek, devletle yurttaşı arasında, yöneten yönetilen arasındaki ilişkiyi belli bir zemine oturtmak ister. Meşru kılmak ister ki devlet yöneticiliğini yapabilsin veya yönetme kabiliyetini kaybetmesin. Yurttaş da onun çizdiği düzen içerisinde kendi alanına egemenlik alanına sınırlarını bilebilsin. Dolayısıyla bu ilişkiyi hep itaat üzerinden kurarken, doktora tezinde ben "İtaatsizliğin kuramları neler?" diye merak ettim. Yani "Ne zaman yurttaş böyle bir ilişkiyi bozabilir veyahut da bozması için gerekli bir zemin, ahlaki bir zemin, hatta siyasi bir gerekçe sunulabilir mi?" Ve işin garip tarafı buna dair uzunca bir literatürü ben tabii on altıncı yüzyıldan itibaren başlattım ama günümüze kadar iyi kötü takip edebildim. Onun dışında merakım tabii biraz daha Antik Yunan felsefesi ama

orada da özellikle Platon ve demokrasi ve insan hakları. Tabii o da benim özellikle ilgilendiğim bir alan. Ama bu lisansta, dahası yüksek lisansta ilgilendiğim genetik bilimi ve onun üzerinden yaşamın, bedenin kontrolü ve manipülasyonu meselesini, daha sonra geçtiğimiz senelerde bu Covid üzerine yaptığımız bir çalışmada yeniden geri dönüp başka bir yerden, bu sefer dil üzerinden, dil oyunları üzerinden bir makaleye döktük ve daha sonra zaten editörlüğünü yaptığım bir kitap ortaya çıkarttık.

Prof. Dr. Uğuzman: Elinize sağlık hocam, kitabınız çok değerli.

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: Sağ olun.

Prof. Dr. Uğuzman: İlginç bir çalışmanız var. "Direnişin Ahlaki ve Siyasal Boyutları, Siyasal İtaatsizlik Bir Suç mu Yoksa Erdem mi?" Evet, çok dikkat çekiyor. Ne çıktı hocam makaleniz [de] ? Yani suç muymuş, erdem miymiş?

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: Şimdi, burada biraz siyasal ideolojiler üzerinden gitmek, belki daha doğru olur. Yani girizgâh olarak bu tip siyasi konularda yurttaşla devlet arasındaki ilişki, siyasal, ideolojik bir zeminde tanımlanıyor. Dolayısıyla devlet aygıtını elinde kimin tuttuğu, onun siyasi repertuarı işte özünde çekişmeli olan kavramlara hangi anlamları yüklediği. İşte adalettir, özgürlüktür, demokrasidir veyahut da buna diğer haklar ve özgürlükleri de ekleyebilirsiniz. O, yurttaş ve devlet arasındaki yöneten ve yönetilen arasındaki ilişkiyi kendince belirliyor. Buna Gramsci hegemonik bir ilişki diyebilir. Başkası başka türlü ilişki diyebilir. Yani daha sosyolojik bir yerden, meşruiyet krizi veyahut da meşruiyet kavramıyla hani bu değerlendirilebilir. Dolayısıyla bu ilişkiye belli yerden mesela daha muhafazakâr, daha gelenekçi bir yerden bakanlar, yurttaşın devlet karşısındaki eylem repertuarını yelpazesini daha sınırlı görür. Dolayısıyla devlet karşısında herhangi bir direniş pratiğini, bir direnci olumsuzlar, değiller yani pek uygun görmez. Bunun güzel bir örneğini, bu sivil haklar hareketi verdi. Sivil özgürlükler hareketi. 1960'larda bu hem siyah hareketiyle bütünleşen hem de o zaman işte demokrasi taleplerini sivil itaatsizlik eylemi, özü itibariyle ekstra legal bir eylemdir. Yani hukukun, anayasanın çizdiği sınırlar dışında yurttaşın çıkabildiği ve bunu da bir siyasal amaçla yaptığı eylemlerde şiddete başvurmazlar ama o yasanın dışına çıkarak, aslında ya yasanın kendisini protesto ederler ya da çizdikleri yasa vasıtasıyla bir başka duruma işaret çekmeye çalışırlar veya dikkati çekmeye çalışırlar. Bu tip eylemler konusunda, mesela o zamanın gelenekçi, daha muhafazakâr, tabii o Amerikan siyasal terminolojisiyle konuşursak daha cumhuriyetçi hâkimler bunu tamamen eleştiriyorlardı. Daha liberal ve işte diyelim ki demokrat kanattan giren düşünürler ve bunun içinde hukuk sosyologları da vardı, düşünürler, filozoflar vesaire de vardı. Howard Zinn gibi falan düşünürler de vardı. Onlar olumluyorlardı. Yani sivil itaatsizliğin, aslında demokrasiyi açan, genişleten bir eylem veyahut da bir enstrüman olabileceğini düşünüyorlardı. Dolayısıyla bu direniş meselesi, siyasal direnişi genel bir böyle bir yelpaze olarak düşünürseniz ahlaken gerekçelendirilemeyen, siyaseten belki hani anlamlandırılamayan, insanı yabancılaştıran, siyaseti uzaklaştıran daha olumsuz diyelim negatif eylemlerden daha olumlu, hatta siyasetin içerisinde bizzat anayasal çizgileri, hudutlar içerisinde kalan, barışçıl vesaire şeylere

kadar böyle geniş bir yelpaze içerisinde bu farklı ideolojik gelenekler, eylemlerin nereye düştüğünü ve bunların nereye kadar anlamlandırılıp işte ahlaken gerekçelendirme geleceğini tartışıyorlar ve hayatta, esasında siyasal dönüşü farklı pratikleriyle, hani biraz da örülü yani bunu Kurtuluş Savaşı'nda hani yabancı işgaline karşı direnen Türk ordusunu da koyabilirsiniz.

Prof. Dr. Uğuzman: Hocam, bu konuyu saatlerce konuşabiliriz.

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: Konuşabiliriz, konuşuruz ama dediğinizi hemen bir ek yapayım. Yani biz izleyenler, belki de hani siyasal sosyoloji ile ilgilenenler buradan bir şeyler çıkartır. Şimdi normalde daha klasik siyaset biliminde daha devlet merkezli bakılır. Dolayısıyla devlet merkezli baktığınızda, eğer yasal sınırları koruyacaksınız, bu türden ekstra legal eylemler dolayısıyla bir suç gibi görünür. Ama siyasal sosyoloji ve devlet merkezli bakışın dışına, toplum merkezli bakabilmeyi de düşünür. Dolayısıyla bir ilişkisellik arar. Orada artık farklı yerlerden, ahlaken gerekçelendirilebilen ve bu gerekçeleri de insanlara yayarak ikna edebilirse, onu da kitlelere doğru genişletilebilen başka tür bir hareketlilik görürüz. O zaman bu suç mu, erdem mi konusu, yeni bir ikilik, bir karşıtlık kurmuş ve bir grubun, bir tarafın lehine çözülmek üzere ortada kalan bir çatışma olarak durur. Dolayısıyla yani işin doğası gereği daha çatışmacı, daha çatışma dolu bir yerden konuştuğumuzu düşünebiliriz.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok teşekkür ederiz. Öğrencilerimiz sizi dinlemeye bayılıyorlar.

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: Sağolsunlar

Prof. Dr. Uğuzman: Hep söylüyorlar. Çok da yararlanıyorlar. Tabii müthiş bir birikim var, bu görünüyor. Sevgili hocamın bir de projesi oldu. Ben bunu da çok önemsiyorum. Bu da "Türkiye'deki Liselerde Sosyoloji Eğitimi ve Algısı" 2018-2021 arasını kapsayan bir Başkent Üniversitesi Projesi.

Hocam üniversiteler, sosyolog yetiştiriyor ama liselerden sosyolojiyi bilen öğrenci çok az geliyor. Birinci sınıflarda ilk derslerine girdiğimde ve "Kimler sosyoloji okudu?" dediğimde bir kişi iki kişi el kaldırıyor, hiç bilmiyorlar ve yani alfabesinden başlayarak sosyolojiyi anlatmaya başlıyoruz. Sonra müthiş bir gelişim içinde de mezun oluyorlar. Liselerde sosyoloji eğitiminin olmayışı, bizim için bir dezavantaj. Acaba siz projeniz sırasında ne gibi şeyler fark ettiniz? Yani bir lise eğitimi, sosyoloji bilmeden olur mu?

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: Birkaç katmanda cevaplamaya çalışayım hocam. Birincisi bu çalışmayla birlikte sosyolojiden çok da uzaklaşmadığımı kendime biraz kanıtlamış oldum hem de vesile oldu. Yani yeniden alana çıkmak hem öğrencilerle birlikte biz bu projeyi yürüttük. Zaten sizler de biliyorsunuz. Üniversite kapsamında yapılmış bir proje ve Ankara özelinde yaptık. Yaklaşık bin üç yüz öğrenciyle görüştük.

Prof. Dr. Uğuzman: Bin üç yüz lise öğrencisi ile.

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: Yani aralarında onuncu sınıf öğrencisi de vardı ama ağırlıklı olarak on birinci ve on ikinci sınıf öğrencisi. Onun dışında rehber, rehberlik öğretmenleriyle görüştük ve

aynı zamanda felsefe grubu hocalarıyla, yani içinde sosyolojinin de anlatıldığı o ders paketini veren hocalarla görüştük. Yani sosyoloji aslında yok değil ya bazılarında yok ya bazılarında çok sınırlı ya da işte bazı liselerde öğrencilerin o dalı seçmemesinden dolayı sosyoloji eğitimi verilmiyor. Çünkü onların üniversitede seçeceği bölümler, sosyoloji dersi eğitimine gerek duymuyor. Şimdi dolayısıyla bir farklı tercihlerin olduğu, farklı eğilimlerin olduğu ve farklı açılardan bakılınca da kendilerine has sorunların yaşandığı bir alan bu lise. Bizim gördüğümüz kadarıyla. Tabii, daha üzerine, yani raporunu yazdık ama üzerine daha kapsamlı bir, iki makale yazma planımız da var ama ilk izlenimlerimiz şunlar oldu: Dediğiniz gibi birincisi öğrenciler sosyoloji konusunda çok bilgili değiller. İkincisi, öğrencilerin sosyoloji yönelebilmesini sağlayacak olan rehberlik danışmanlık hizmeti veren hocalar da bu konudaki bilgilerini ya kendileri topluyorlar ya da sosyal medyadan ya da sahip oldukları bilgiler üzerinden öğrencilere böyle bir danışmanlık hizmeti veriyorlar. Dolayısıyla orada da bir açık var. Üçüncü grup, felsefe grubu içerisinde de sosyolojinin ağırlığı. Yani evet kitaplarda iyi kötü bir gelişme var ama ya çok farklı konuların çok hızlı işlendiğini ya da öğrencilerin tam olarak zaten sosyolojiye ilgi duymamasından ötürü de dersin çok önemsenmediğini görüyoruz. Dolayısıyla yani bu diyelim hani üç ayaklı sosyoloji eğitimi içerisinde, her ayakta birtakım sorunlar gözleniyor.

Bizim burada belki bir sosyologlar olarak veyahut da sosyoloji bölümü olarak yapacağımız şey, yeniden sosyolojinin toplumsal hayat içerisindeki yerini, önemini hatırlatmak. Neden sosyolojiye gereksinim olduğunu hatırlatmak, bir ikincisi felsefe grubu dersleri içerisindeki sosyoloji eğitimine veyahut da orada nelerin nasıl okutulması gerektiğine dair, belki pedagojik bir takım yaklaşımlar geliştirmek. Daha sonra da rehberlik öğretmenlerini bu konuda bilgilendirmek. Yani Türkiye'de hangi üniversiteler var? Hangi bölümler var? Bu bölümlerde kimler, nasıl dersler veriyorlar? Bunların kapsamı ne? Geleceğe nasıl hazırlanıyor sosyoloji? Neden öğrencilere bu alanla ilgilendiklerinde bir geleceğe sahip olabileceklerini hatırlatmaları için. Yani sosyoloji okuyup, hani insanlar işsiz kalmayacaklar bunların yapacakları işler var. Bunları görmeleri lazım. Çoğunlukla zaten meslek kaygısı, çoğu öğrenciyi başka alanlara doğru itiyor. Çünkü bilmiyorlar. Yani sosyolojinin eğitimini kendi içlerinde iyi kötü alıyorlar ama yani meslek olarak nasıl yapılacağı konusunda çok bilgili değiller. Bu tip sorunları gördüğümüz bir alan çalışması oldu.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel oldu, proje tamamlandı. Raporu yazıldı, makaleleri yazım aşamasında. Öğrencilerimizle birlikte bu projeyi yürütmüş olmanız da ayrı bir değere sahip.

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: Onu da hemen hocam çok özür dilerim. Proje yürüttüğümüz yine öğrencilerden bir tanesi de zaten mezun olur olmaz hemen bir iş buldu ve bu deneyime de dayanarak. Çok güzel bir şey.

Prof. Dr. Uğuzman: Programımızda bitirme projesi diye bir dersimiz var ve bu dersin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Düşünenlerdenim. Yani bizim bölümümüzden mezun olan bir kimsenin mutlaka koltuğunun altında bir ürünle çıkması. Ben bunu lisans döneminde yaptım. Adı tez değil,

'Bitirme Projesi' Sizin de dersiniz kapsamında ilgilendiğiniz öğrencilerle yaptığınız yani sorumlu olduğunuz bu çalışmayı da, çok kıymetli verilerini kullanıma açarsanız herkes de yararlanır.

Bizim bu programlarımız, Kanal B'de yayınlanan bu programların da öncelikle amacı sosyolojiyi tanıtmak, hocaları tanıtmak. Nereden gelip nereye doğru evrildiklerini görmek, göstermek, belki kitabını okudukları Onur Bilginer' i aslında canlı bir şekilde karşısında bulabilmelerini sağlamak. Bir külliyat oluşuyor böyle böyle. Siz de buraya gelip katkı verdiniz. Çok mutluyuz.

Onur hoca şöyle de bir soru soracağım. Başlangıçtaki Onur Bilginer, bugünkü Onur Bilginer ve gelecekteki Onur Bilginer, çalışma alanlarının akışı konusunda nasıl bir yol izledi? Yani ne çalışacağınızı tabii ki sormuyorum ama hani hangi alanlara doğru gidecek bu akademik serüven?

Dr. Öğr. Üyesi Bilginer: Şimdi bu işte bir o sosyolojik hayal gücünü o sosyolojik görüşü biraz kazandıktan sonra şu yani izleyenlere şunu çok rahatlıkla söyleyebilirim. İçinde bulunduğumuz maddi koşulların dönüşümüyle benim de meraklarım, benim de ilgilerim değişiyor çok açık ki. Değişimin büyük bir kısmı benim kontrolümde değil. Dolayısıyla şimdiden neye, bundan sonra işte odaklanacağım konusunu belki çok net söyleyemem ama içinde bulunduğum süreçte ilgilendiğim şeyleri söyleyebilirim. Bunlardan bir tanesi, biraz daha Antik Yunan'dan başlayarak bugüne doğru çektiğim bir siyaset, yalan ve hakikat meselesi yani. Çünkü genel algı, siyasete çok daha pejoratif bakıyor. Yani kötü, kötü yani anlamlı bir yer, bir alan bir meslek olarak bakıyor. Mesela bunun üzerine, bu bitmeyen bir konudur. Mesela bunu, bu yani geçmişte de bugün de yarın için de bitmeyecek olan bir konu. Biyo-kapitalist özneyle ilgileniyorum.

Sağ olsun, Osman hocamız size de konuk geldi. Onun bir böyle bir kitap çalışması vardı. Oraya bir bölüm yazıyorum, orada mülkiyet hakkı ve egemenlik üzerine bir şeyler yazıyorum mesela o da kritik bir konudur. Çünkü içinde yaşadığımız biyo-kapitalizm yani artık bedenin o yine John Locke referansla konuşalım, bedeni bir bütün olarak alır ve yani ve bedeni tanrının insanlara verdiği bir mülk olarak ve insanlar tarafından da korunması gereken bir mülk olarak değerlendirir ve onu bütün olarak korur. Şimdi biyo-kapitalist dönemde, özellikle 1950'ler sonrasında bedenlerin parçalananbildiğini, yani dokuların, hücrelerin, organların el değiştirdiğini, alıcı verici ilişkisi içine girdiğini görüyoruz ve bunun hukuki açıdan ahlaki ve siyasi açıdan birtakım tartışmalara yol açması kaçınılmazdı. Yani bunlar kimin malı, kimin mülkü sorusu ve insan bu değişimi yaparken bunun kararını verme konusunda ne kadar kontrol sahibi gibi birtakım hani kritik sorular var. Bunlar bugünün ve geleceğin soruları. Mesela bunlarla ilgileniyorum. Dolayısıyla içinde bulunduğumuz teknolojik ve bilimsel atılımlarla birlikte soracağımız soruların niteliğinİnin de değiştiğini göstermek açısından bu bir örnek olabilir.

Onun dışında tabii ki demokrasi, insan hakları sorusu hep benim açımdan önemli bir tartışma alanı. Çünkü demokrasi de genişleyen bir alan. Demokrasinin genişleyeceğini, tabii ki şimdiden tahmin etmek çok zor değil. Çünkü üç yüz-dört yüz senelik, hani o kaba geçmiş içerisinde tüm o tartışmaların yapıldığı, işte daha koruyucu, daha doğrudan demokrasilerin veyahut da daha soldan halk

demokrasileri falan gibi tanımları veyahut da liberal demokrasinin içinde yaşadığımız hegemonik yapı olarak bakarsak, bunların iyi veya kötü toplumsal hareketlerle, mücadelelerle genişlediğini görüyoruz. Yani daha önceden haklarını alamayan grupların, kesimlerin, daha önce verilmeyen o hakların o kesimlere verildiğini görüyoruz. Bunun açısından mesela Alexis De Tocqueville önemli bir düşünür. O da bu değişimin genişlemenin kaçınılmaz olduğunu, neredeyse providential diyordu yani tanrısal bir gelişim olduğunu, yani bunu engelleyemezsiniz. İstediğiniz kadar yapsanız dahi, engellemeye çalışsanız dahi diyordu. Bunun, tabii, tabii böyle bir hani genel bir şeyle değil de daha sosyolojik, ayakları yere basan bir analizle açıklanması gerekir. Nasıl olduğunu, kimlerin o demokrasinin içerisinde bir aktör olarak yeniden aktifleşeceğini falan görmek, tartışmak her zaman ilginç. Şu anda marjinal gibi gözüken marjinalde kalan grupların daha sonra nasıl merkezde yer alacağını. Nasıl geçmişte kadınlar çeperdeydi merkeze girdi, siyahlar çeperdeydi, merkeze girdi. Ondan önce mülksüzler çeperdeydi, merkeze girdi. Yani erkeklerden önce de zengin-fakir ayrımı vardı, erkekler içerisinde vardı bu. Bugün dedi. Marjinal kabul edilen, farklı cinsel yönelimle insanların işte veyahut da insanların dışladığı, belki bu zaman zaman göçmenler oluyor, zaman zaman başka gruplar oluyor ama onların nasıl merkeze girdiğini merkeze doğru yürüdüğünü ve bu mücadeleyi nasıl yürütüyor? Yani demokrasi mücadelesinin tarihi şu anda bizzat yazılıyor. Öyle veya böyle. Bunlara da bakmakta fayda var.

Prof. Dr. Uğuzman: Anlıyorum hocam. Sizin çok işiniz var, yapacak çok işiniz var.

Üzülerek söylüyorum ki süremiz doldu ama gerçekten izleyicilerimize çok farklı bakış açıları kazandırdığınızı düşünüyorum, umuyorum. Hocam. İyi ki geldiniz. Çok teşekkür ederiz. Ayaklarınıza sağlık, çalışmalarınızda başarılar diliyorum, teşekkür ederim. Çok sağ olun hocam.

Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bir Sosyoloji Sohbetleri programının daha sonuna geldik. Bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında sizlerle birlikte olmayı tabii ki çok arzu ediyoruz. Aynı zamanda kaçırdığınız programları ya da tekrarını izlemek istediğiniz programları, Kanal B'nin internet sayfasından Arşiv Bölümünden, Sosyoloji Sohbetleri kısmına girerek izleyebilirsiniz. Esenlikler diliyorum.

PROGRAM 24 – Program Konuğu: Dr. Öğr. Üyesi Aksu Akçaoğlu

Çekim Tarihi: 06.12.2022

Yayin Tarihi: 25.12.2022

Deşifre Eden: Arş. Gör. Duygu Kırıkçıoğlu

Son Okuma: Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Prof. Dr. Tülay Uğuzman: Kanal B'nin değerli izleyicileri, yine sizlerle bir Sosyoloji Sohbetleri programında beraberiz. Bugün, genç ama başarılı, inşallah çok yakında da doçentliğini kutlayacağımızı umut ettiğimiz bir öğretim üyesi arkadaşımız var. Kendisi Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi'nden Doktor Öğretim Üyesi Aksu Akçaoğlu. Hoş geldin Aksu.

Dr. Öğr. Üyesi Aksu Akçaoğlu: Hoş bulduk hocam.

Prof. Dr. Uğuzman: Hoş geldiniz. Aksu hocayla bizim tanışıklığımız oldukça uzak zamanlara rastlıyor. 2006 yılıydı. Ben Çanakkale'de On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nün kuruluş çalışmalarını sürdürüyordum o dönemde. Yeni yeni oluşturuyorduk ve ÖYP diye bir program vardı. O programa, öğrenci sınavını yapmak üzere, aday sınavını yapmak üzere Ankara'ya davet edildim. ODTÜ'de yaptık sınavı. ODTÜ adına ÖYP programı, yani Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı çerçevesinde iki sevgili hocamızı aldık. Elif'i ve sizi. Fakat hiç birlikte çalışma imkânımız olmadı. Çünkü yüksek lisans ve doktoranızı o sırada tamamlamaktaydınız Ankara'da. Ben de Çanakkale'deydim ama sizi hiç unutmadık. Zaman zaman görüştük ve bittiği zamanda kendisi Çanakkale'ye mecbur hizmetini tamamlamak üzere gitti. İyi ki geldiniz Aksu. Sizi yeniden görmek çok güzel oldu. Çok teşekkür ederiz. Kendi sözcüklerinizle bize kendinizi tanıtır mısınız?

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Tabii hocam. 1982'de Tekirdağ'da terzi bir baba ile ev hanımı bir annenin ikinci ve son çocuğu olarak doğdum. Bir ağabeyim var. On sekiz yaşıma kadar Tekirdağ'da yaşadım. Tekirdağ'da çok mutlu çocukluk ve ilk gençlik yıllarım geçti. Tekirdağ'ı çok seviyorum. Arkasından üniversite eğitimim için İstanbul'a gittim. İstanbul'da büyük bir hevesle, İletişim Fakültesi'nde Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü'nde okudum.

Prof. Dr. Uğuzman: Evet onu hatırlıyorum. Halkla İlişkiler Bölümü'nden mezundunuz. Bir takım sosyolog arkadaşlarınız da sınava girdiği halde siz bir fark yaratmıştınız.

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Çok teşekkürler hocam. İletişim Fakültesi'nde okudum. Fakat şunu fark ettim hocam. Orada da çok iyi hocalarımızdan çok önemli dersler aldık ama ben, eğitimim sırasında gördüm ki, mesela Düşünce Tarihi veya İletişim Sosyolojisi gibi dersler, beni mesleki derslerden daha çok kendine çekiyordu ve eğitimim tamamlandığında dedim ki, ben kendime yeni bir yol çizmeliyim. Belki halkla İlişkiler değil, ben sosyolojiye devam etmeliyim bundan sonra ve 2004'te mezun oldum İletişim Fakültesi'nden. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin Sosyoloji Yüksek Lisans Programı'na başvurdum. Kabul edildim ve ODTÜ'ye geldim, Ankara'ya geldim.

Prof. Dr. Uğuzman: Nasıl geçti ODTÜ yılları? Yüksek lisans, doktora tezleriniz nelerdi?

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Tabii. ODTÜ'ye geldim ve hiç beklemediğim kadar kendimi ODTÜ'ye kaptırdım diyeyim. ODTÜ beni ilk andan itibaren içine çekti, sarıp sarmaladı. ODTÜ'yü çok sevdim. Uzunca süre yurtlarında kaldım geldiğimde. Kampüs hayatını çok derinlemesine yaşama fırsatım oldu. Fakat daha da önemlisi, bölümde yine bizim çok çok iyi hocalarımız vardı. Onlardan çok güzel dersler aldım. Bana göre, ileride bir gün Türkiye Sosyoloji Tarihi yazıldığında, bizim o dönemde hocamız olan kişilerin, oralarda bölüm olarak anlatılacak kişiler olduğunu düşünüyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Bir kısmı bizim konuğumuz oldular bu programda ve olacaklar da.

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Hepsini takip ettim. Çok güzel dersler aldım. Beni en çok etkileyen kent sosyolojisi dersi oldu hocam. Öğrenciliğim sırasında. Şunu gördüm. Aslında ta Antik Çağlar'dan günümüze ulaşıncaya kadar kentlerin tarihi, toplumların ve kültürlerin tarihiyle veya dönüşümüyle paralel bir şekilde gidiyor. Bu beni çok etkiledi. Kentleri araştırmak istedim. O dönem bu dersi Prof. Dr. Sencer Ayata'dan alıyorduk, Sencer Hoca'dan. Ben Sencer Hoca'ya, yüksek lisans tezini birlikte yazmak üzere onun öğrencisi oldum ve birlikte, alışveriş merkezleri üzerine. Yüksek lisans çalışmam alışveriş merkezleri üzerine oldu.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok ilginç. Doktora nasıl oldu?

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Doktora çalışmamda hocam, bu sefer şöyle, aslında iletişimden ayrıldım ama iletişim bana tüketime dair bir merak uyandırdı. Onu, alışveriş merkezleri çalışırken kent ve tüketim ilişkisini birleştirdim. Doktorada dedim ki, sonuçta doktora bir eğitim hocam. Bence burada sosyologlara özgü birtakım beceriler kazanıyoruz. Tez yazarken de bunları ne kadar maksimuma çıkartabilirsek bizim için o kadar iyi diye düşündüm. Onun için dedim ki birazcık daha büyük konular çalışayım ben.

Prof. Dr. Uğuzman: Aksu Hoca bizim konuğumuz da bu süreçte. Bir çalışması daha var. "İtfaiye Meydanı'ndaki Dönüşüm, Ikinci El Tüketim, Eskiye Rağbet Olsa"diye başlayan bir konuşma. Bunun için de Ankara'ya geldi sağ olsun. Güzel de bir konuşma oldu, gerçekleşti. Biz bunun da ayrıntılarını birazcık burada konuşabiliriz belki. Nasıl bir şey? Belki seyircilerimiz de bu konuda merak edebilir.

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Şöyle, İtfaiye Meydanı Ankara'nın en önemli yerlerinden bir tanesi. Neden en önemli yerlerinden bir tanesi? Ben de onu öğrenci olduğum zaman anladım. Yurtta kalıyordum. Yurttan çıkınca bir eve çıktık arkadaşımızla. Evin içine tabii birtakım eşyalar almak gerekiyor ve öğrencinin alabileceği eşyalar için bütçesi kısıtlı. Onun için İtfaiye Meydanı'na gittik biz de tüm öğrenciler gibi. Ben ilk defa o zaman İtfaiye Meydanı'nı gördüm ve büyük bir şaşkınlık yaşadım. Çünkü İtfaiye Meydanı, Ulusun tam ortasında bir yer. Ulus da bildiğiniz gibi aslında cumhuriyetimizin bir prova odası. Yani Erken Cumhuriyet Dönemi'nde bütün bir ülkeye, bir nevi örnek olması için inşa edilmiş bir yer. Orada çok önemli Cumhuriyet mimarisinin örnekleri yer alıyor. Bütün bunların yanında biraz derme çatma bir pazar. Alanın geri kalanıyla biraz uyumsuz bir mekân. Bu mekân nasıl oluşmuş,

kendisini nasıl var etmiş ve sürdürüyor? Bunu çok merak ettim ilk gittiğim yıl 2008'de. 2010'dan itibaren düzenli bir şekilde İtfaiye Meydanı'na gitmeye başladım. Gözlemler yapmaya, oradaki esnafla tanışmaya başladım. Daha sonra 2018'de, bunları artık dedim ki ben bir ürüne dönüştüreyim. Çünkü uzun yıllardır buraya gelip gidiyorum. Sağ olsun, bu adını anmadan geçemeyeceğim, benim doktora tez danışmanım Umut Beşpınar. Bu benim ilk merakımı duyduğu andan itibaren bunu hep destekledi ve sıcak tutmaya gayret etti. Yazım aşamasında da yazılan şeyleri okuyup fikir verdi. Onun desteğini burada anmam gerekiyor. 2018'de tekrardan bir ziyaret ettim ve yaklaşık on iki tane mülakat yaptım. Şunu gördüm: İtfaiye Meydanı'nın dönüşümü aslında bir yerde Türkiye'nin toplumsal dönüşümüyle paralel gidiyor. 1950'lerde başlayan kırdan kente göçün aslında yarattığı bir mekân olduğunu görüyoruz. İtfaiye Meydanı Cumhuriyet Kuruluduğunda orada eski bir değirmen var. Orasını İtfaiye Lojmanı yapıyorlar. O lojman yıkılıyor zamanla ama meydanın ismi İtfaiye Meydanı olarak kalıyor. Sonra oraya bir otobüs terminali açılıyor. Köylerden gelen göçmenleri taşıyan...

Prof. Dr. Uğuzman: İlk gelenin ilk gördüğü yer.

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: İlk ayak bastıkları yer. Orası 1950'lerde, artık bu kentte ilk ayak basanların, ilk ihtiyaç duyacakları eşyaları temin etmeleri için aslında böyle seyyar, kendiliğinden oluşmuş bir pazar olarak ortaya çıkıyor. Öyle bir baraka falan henüz yok. Seyyar tezgâhlarda birtakım eşyalar, ikinci el eşyalar satılıyor. Zamanla tabii bu göç akını giderek artıyor. Pazar büyümeye başlıyor ve köyden gelen göçmenlerin bir kısmı da mahalleliğe yani eskiciliğe başlamış oluyorlar. Eskicilikten kazandıkları parayla artık... Aslında İtfaiye Meydanı bugün gördüğümüz yer eski iskân edilmiş bir yer. Yani orası bir mahalle. Sokaklarında çocukları veya kadınların, erkeklerin bulunduğu bir yer. Bugün artık bir pazara dönüşmüş. Zamanla bu seyyar pazar genişleyip o mahalleyi yutmuş hocam. Evler birer barakaya, birer ticarethaneye dönmüş. Tamamıyla hemşehrilik ilişkileri bağlamında. Bugün İtfaiye Meydanı'na gittiğinizde Ankara'nın birkaç ilçesinden göçle gelmiş insanların orada çalıştığını göreceksiniz.

Prof. Dr. Uğuzman: Ya işte biz buna nepotizm diyoruz değil mi? Geldiği zaman bir apartman görevlisi bir yere yerleşir. Ondan sonra nereliyse, diğer apartmanlar da... Onlar da kendi akrabası veya arkadaşları oluyor. Nepotizm'i rahatlıkla görüyoruz demek ki orada.

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Orada da neyi görüyoruz? Mesela Kızılcamamlılar, ondan sonra Kazanlılar, Çankırılılar, Yozgat, Çorum. Ağırlıklı olarak onların ilk 1950'lerde ilk gelen kuşak. Sonra da onların çocukları, bugün devam ediyor İtfaiye Meydanı. Fakat İtfaiye Meydanı bugüne gelinceye kadar bir takım dönüşümlerden geçmiş. Onlardan bir tanesi, aslında pazarın temel müdavimleri işçiler hocam. İnşaat işçileri, tarım işçileri. Fakat bugün artık o kesim de pazardan ayağını kesmiş durumda. İşçilerin yerini öğrenciler almış ve son yıllarda göçmenler almış. Yani Suriye'den gelen göçmenler almış.

Prof. Dr. Uğuzman: O dönüşümü de siz tespit ettiniz.

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Onu da alanda gözlemlemiş olduk.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok hoş. Yani işte sosyoloğun farkı bu. Bir başkasının görüp geçtiği ya da sadece alacağı nesneyle ilgilendiği bir yerin, aslında sosyolojik bir araştırma alanı olduğunu görüyoruz bizler. Olayları böyle değerlendiriyoruz. Mesleğimizin güzelliği.

Daha sonra bir yurt dışı deneyiminiz olmuş.

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Bu 2018'deydi. Dediğiniz doğru. Aslında ilk olarak hocam, doktora eğitimim sırasında bu Çukurambar araştırmasını yaparken bir taraftan da yurt dışı ile yazışmalar yapıyordum. Bir yıllığına yurt dışına gideyim ki araştırmamı yaptım tezimi yazıp geleyim. O sırada ODTÜ'de Barış Mücen'in, sevgili Barış Hoca'nın asistanlığını yapıyorum. Barış Hoca bana dedi ki, senin çalışma alanın Berkeley'deki Sosyoloji Bölümü'nde Loic Wacquant var, Pierre Bourdieu'nun öğrencisi. Pierre Bourdieu, çağdaş sosyolojinin önemli bir figürü. Onun öğrencisi, çok uyumlu onun çalışmalarıyla. Ona bir yaz. Onun tavsiyesi üzerine ben Loic Wacquant kendi araştırmamdan bahsettim ve beni davet etti. TÜBİTAK bursuyla bir yıl Berkeley'ye gittim. Orada doktora çalışmamın teorik kısmını güçlendirdim. Burada bulunduğum sırada hocam, 2014-2015 akademik yılında, derslerde ve ders sonrasında Loic Wacquant ile yaptığımız bu sohbetleri, diyalogları daha sonradan bir makaleye dönüştürdük. O sürecin de güzel bir hediyesi oldu bu. Türkçe'ye de çevirdim. O da Pierre Bourdieu'da eylem ve sembolik iktidar olaraktan basıldı. İlk ziyaretim böyle oldu.

Daha sonra 2019'da bu kez Fulbright bursuyla yine aynı bölüme, yine Loic Wacquant davetiyle gittim. Bu kez doktora sonrası araştırmaları yürütmek üzere gittim. Fakat şöyle bir talihsizlik oldu. Hem bir takım kişisel talihsizlikler üstüne bir de pandemi çıkınca, biraz ilki kadar verimli bir zaman olmadı ama orada yine de benim doktora çalışmamda bahsettiğim bir sembolik kutuplaşma diye bir şey vardı. Yani Türkiye'de hayat tarzlarının siyasetle iç içe geçmesinin doğurduğu bir şey. Hayat tarzlarının dünyanın başka yerlerinde olmadığı kadar siyasi bir şeysi var, özelliği var Türkiye'de. Bunu biraz tarihselleştirmek istedim. Biraz bunun üzerine odaklaştım. Önemli de bir mesafe kaydettim. İleride böyle yapmak istediğim şeylerden biri, bu çalışmayı bir kitaba dönüştürmek. Zaman bulabilirsem yapmak istiyorum.

Prof. Dr. Uğuzman: Mutlaka yapın. Siz çünkü fırsatları da çok güzel değerlendirebilen bir akademisyensiniz. Pandemi dezavantajı oldu dediniz ama onu da yine avantaja çevirip... Covid'le ilgili bazı çalışmalarınız var.

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: O çalışma da hocam şöyle oldu. Aslında öğrencilerle birlikte yürüttük. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi bizim sosyoloji bölümünün dördüncü sınıf öğrencileriyle birlikte yürüttüğümüz bir şey oldu. Onlar mülakatlar yaptılar. Birlikte bir soru formu oluşturduk ve pandeminin, salgının dezavantajlısı olarak gördüğümüz gruplarla yakından, birazcık onların deneyimlerini daha yakından görmek için birtakım mülakatlar yaptık. Kim bu dezavantajlı gruplar? Yaşlılar, kadınlar, işçiler ve çalışmak zorunda olan hemşireler. Böyle dezavantajlı gruplarla birtakım mülakatlar. Çok sayıda mülakat oldu hocam. Yani normalde derinlemesine mülakatlar biliyorsunuz

yirmi otuz tane olur. Bizim yaptığımız mülakatların sayısı altı yüz. Her öğrenci altı mülakat yaptı. Yüz tane öğrencimiz vardı bizim lisansta. Altı yüz tane mülakat. Büyük bir şey aslında bu. Ben sadece bir kısmını bir makaleye dönüştürebildim. Aslında oradan çok daha fazla şey çıkabilir. O da güzel bir çalışma oldu. Böylelikle pandeminin de sıra dışı, bizim hayatımızda yaratmış olduğu, geçici de olsa, bugün artık geride kaldı. Ama belki de bazı şeyler kalıcı bir şekilde hayatımıza yerleşti, devam ediyor. Belki biz bunlara artık bunları kanıksadık, sıradanlaştırdık. Onların bir notu olarak orada kaldı. Bence sıra dışı bir tarihsel olaydı. Denk geldi sosyologlar böyle şeylere hocam. Sosyal bilimciler fırsat biliyorlar, sever yani. Aslında bir taraftan yaşamayı kimse arzulamaz. Ama bir taraftan da bir laboratuvar ortamı gibi. Dünya bir anda bambaşka bir şeye dönüşüyor. Sosyolog için de bu, bulunmaz bir fırsat. Yakından gözlemleme.

Bir de ben buna hocam, Amerika'da yakalandım. Amerika'da da inanılmaz bir şey. Çok kısaca ona da değinmek istiyorum. Çünkü tam bir kriz, unutulmaz bir şey. Travmatik bir şey. Bir anda hocam, marketler boşaldı. Marketlerde hiçbir şey bulamıyoruz. Marketlerin önünde sıralar var. Temel hijyen malzemeleri bitiyor. Temel gıda malzemeleri bitiyor. Tam bir kriz anı. Maske yok. Maskeleri kendimiz yapıyoruz. Ne yapmamız gerektiğini bilmiyoruz. Bir de o toplumun bir parçası değiliz normalde yani o kültürü de tam bilmiyoruz. Hem yabancıyız, üstüne bir de Covid'in getirdiği bir başka şey var. Çifte baskı. Gerçekten de çok zor dönem oldu bizim açımızdan. Ama salgın döneminde en zor haliyle yaşamış olduk. İliklerimize kadar hissettik o korkuları, tedirginlikleri. Daha sonra bunu da ben başka bir makale olarak yazdım. Salgının etnografisi diye. Salgın nasıl yaşanıyor? Bireysel hayatlarımıza nasıl işliyor? Birazcık bunun üzerine de düşündüm. Bu kötü zamanlarında... Ürünü çıkmış oldu. Evet, akademik olarak böyle ürünü çıktı hocam.

Prof. Dr. Uğuzman: Şimdi ben bahsetmeden edemeyeceğim. Hem Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinin hem de Başkent Üniversitesinin Sosyoloji Bölümleri'nin kurucusu olmak durumum dolayısıyla iki bölüme de çok yakınım ve ilişkilerimiz de karşılıklı sürüyor ve sizi dış paydaş da yaptık biz. Hatta bir hocamız oradan, bizim danışma kurulu üyemiz de oldu. Şu anda iki bölüm arasında bir takım planlar var. Hazırlıklar da var. Bu, online bir şekilde, çevrim içi bir şekilde Çanakkale ve Başkent, Zoom üzerinden COVID döneminde yapmış oldukları çalışmaları birbirlerine aktaracaklar ve öğrencilerimiz de bizi dinleyecek. Hazırlıklar son aşamasında, güzel bir etkinlik olacak. Lütfen bahsettiğiniz bu çalışmalarla sizi de aramızda göreyim.

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Seve seve. Seve seve hocam.

Prof. Dr. Uğuzman: Şahane olur.

Hocam acaba bunlar dışında şunu sormak isterim. Sizin de sosyolojiye genç yaşınıza rağmen önemli katkılarınız var. Sosyoloji size ne kattı peki?

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Şöyle söyleyebilirim. Ben böyle derslerde girdiğimde öğrencilere şunu söylüyorum. Bir sosyoloğun, sosyolog olmayan diğer insanlardan bir takım farklı özellikleri bulunuyor.

O farklı özellikler de etrafımızda olup biten şeylere, diğer insanlara, bakış açımız diğer insanlardan daha farklı. Neden daha farklı? Çünkü biz bir takım özgün kavramlarla görüyoruz yani şunu söylüyorum. Bir sosyolog, diğer insanlarda olmayan üçüncü bir göze sahip. O göz sosyolojik bir göz, kavramlardan oluşmuş bir göz. Böylelikle biz aslında etrafımızda olup biten şeyleri, yüzeyin altındaki şeyleri net bir şekilde görebiliyoruz. Aslında görünür olmayan ama bizim öğrendiğimiz birtakım kuramlar sayesinde veya sosyolojik araştırmalar sayesinde varlığından haberdar olduğumuz birtakım yapılardan, veya etkileşim kalıplarından haberlerimiz var. Dolayısıyla parçası olduğumuz ilişkileri bambaşka şekilde görebiliyoruz. Bir düğüne gittiğimiz zaman tabii ki biz de diğer insanlar gibi dans ediyoruz ama oradaki toplumsal cinsiyet rejimini de diğer insanlardan farklı bir şekilde gözlemliyoruz, görebiliyoruz. Dolayısıyla farklı bir bakış açısıyla etrafımıza bakıyoruz. Bence sosyolojinin bana en büyük katkısı bu oldu. Dünyayı bambaşka bir gözle görebiliyorum. Kendimce anlayabildiğimi düşünüyorum bazı şeyleri. Bazı şeyleri hâlâ anlayamıyorum ama o da aslında sosyoloji diğer tüm disiplinler gibi sürekli bir öğrencilik hâli. Bitmiş bir şey yok. Öğrenmeye sürekli devam etmemiz gerektiğini anlıyorum. Anlayamadığım bir sürü şey var.

Bir kattığı şey de bu sürekli öğrencilik oldu hocam. Sürekli okumamız gerekiyor, sürekli araştırma yapmamız gerekiyor. Fakat işin acı bir tarafı şu. Sürekli çok araştırma yapmak istiyorum. Araştırmak istediğim çok şey var. Fakat diyorum ki bir araştırma en az iki üç yıl zaman alıyor. Bunun ürüne dönmesi de en az bir yıl. Yani dört yıl. Bir sosyoloğun kariyeri çok uzun değil. Bütün bunları yapabilmesi için etrafında ekip olması gerekiyor. Doktora öğrencilerinin olması gerekiyor. Şimdi dileğim, benimle ortak meraklara sahip öğrencilerim olursa, çalışmak istediğim çok şey var. Birlikte çalışmak.

Prof. Dr. Uğuzman: Umarım gerçekleştirirsiniz. Gerçekten o heves hiç geçmiyor. Hani bir atasözü var. 'Gençler bilebilse, yaşlılar yapabilse' diye. Ben de bazen, "Etrafımda bir ekip olsa da keşke şunu da yapsam, bunu da yapsam." diyorum. Ama tabii her şey mümkün olamayabiliyor. Olduğu kadarıyla, zaten onu kabul etmek zorunda oluyor. Gençlik döneminde insan her şeyi en güzel şekilde yapabileceğini düşünüyor. Doktora çalışması yaparken falan. Ama deneyimleri yetmiyor. Ama evet, olmuyor. Yaş ilerleyince de beden müsaade etmiyor.

Sevgili hocam, sözcüklerinizin, ben de satır aralarını okuduğumda kendinizi bir sosyolog gibi değil, bir akademisyen gibi değil, bir sosyoloji öğrencisi gibi lanse ediyorsunuz. Yanılmıyorum sanıyorum.

Burada bir esprili hikâyeyle bu sohbeti tamamlayalım. Bir öğrencimiz, birinci sınıf, birinci yarıyıl. İlk sınav kâğıdı. Kâğıda bildiğince bir şeyler yazmış, yazmış, yazmış. En altını da imzalamış. Sosyolog... adını ve soyadını yazmış. Adı aklımda, ama söylemeyeceğim. Bende saklı. Çok etkilenmiştik, çok gülmüştük. Yavrucuğum, daha birinci sınıf, birinci yarıyıl. Sen nasıl sosyolog oldun? Daha biz sosyoloji öğrencisiyiz diyoruz kendimize. Nitekim gelen bütün konuklarımızın da altını çizdiği gibi anlamaya çalışıyoruz. Toplumu anlamaya ve anlatmaya çalışıyoruz. Bir çalışma süreci içindeyiz. Kesinlikle... Onun için çok rahat böyle, ağzımız dolu dolu "Biz sosyoloğuz" diyemiyoruz. Toplumu anlamaya çalışan sosyoloji öğrencileri gibiyiz.

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Evet, kesinlikle. Ama tabii şeyin, eğitimin bir şeysi oluyor hocam. Böyle büyülü bir etkisi oluyor. Çocuklar Sosyoloji Bölümü'ne gelince sosyolog oluyorlar. Otomatik olarak sosyolog olmuş kabul ediyorlar. Aslında fena da bir şey değil. Yine bunun bir üst aşaması şu olabilirdi. Ünlü sosyolog falanca falanca diye imzalasaydı. Mezun olduktan sonra...

Prof. Dr. Uğuzman: Evet sevgili hocam. Bu sohbete doyum olmaz ama süremiz bitmek üzere.

Acaba söylemek isteyip de söyleyemediğiniz bir şeyler var mı? Çok teşekkür ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Yani davetiniz çok güzel oldu. Çanakkale'de çalışmalarımız devam ediyor. Yapmayı düşündüğüm birkaç çalışma var. Çok kısaca onlardan bahsedebilirim bundan sonra. Kafamda bir aile çalışması var hocam. Aile sosyolojisi üzerine çalışmak istiyorum. Bana göre şu anda toplumsal dönüşümün kalbi, aile ilişkilerinden geçiyor. Temel olarak da çiftler arasındaki duygusal bağların oluşum süreci. Bir aile nasıl oluşuyor ve kendisini nasıl yeniden üretiyor? Burada çok büyük dönüşümler var. Türkiye'de neler olup bitiyor. Burayı görmek için bence aileye bakmak gerekiyor. Aile üzerine bir şey çalışmak istiyorum.

İkincisi hocam benim en çok çalışmak istediğim şeylerden bir tanesi de doğduğum sokakla alakalı. Biz çocukken bu sokak çocuk sesleriyle dolu bir sokaktı. Bugün baktığımızda etrafta çocuk yok.

Prof. Dr. Uğuzman: Yollayamıyoruz çocuklarımızı dışarı.

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Etrafta genç de yok. Genç de yok. Sadece bizim annelerimiz, babalarımız kalmış. Dolayısıyla yaşlılık, özellikle kadınlık ve kentsel mekân üzerine bir çalışma yürütmek istiyorum. Bu doğduğum sokak üzerinden, onun dönüşümü üzerinden.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok güzel. Heyecanınız hiç bitmesin Aksu Hocam. Çok teşekkür ederim. Umarım öğrencilerinize uzun yıllar bu heyecanınızı, bu birikiminizi aktarabilirsiniz. Çok teşekkürler hocam. İyi ki geldiniz.

Dr. Öğr. Üyesi Akçaoğlu: Çok teşekkür ediyoruz biz de. İyi ki davet ettiniz. Siz sağ olun.

Prof. Dr. Uğuzman: Çok sağ olun.

Kanal B'nin değerli izleyicileri. Bugün bir Sosyal Sohbetleri programı'nı daha böylece tamamladık. Konuğumuz Doktor Öğretim Üyesi Aksu Akçaoğlu'ydu. Bir başka Sosyoloji Sohbetleri programında yine birlikte olmayı çok arzu ediyoruz. Programımızı izleyemeyenler ya da tekrar izlemek isteyenler, diğer bütün programlarda olduğu gibi Kanal B sayfamızdan Arşiv ve Sosyoloji Sohbetleri programına girerek bu güzel sohbetleri tekrar tekrar izleyebilirler.

Esenlikler diliyorum sevgili seyirciler. İzlediğiniz için teşekkürler

2013 yılında Başkent Üniversitesi kurucusu Prof. Dr. Mehmet HABERAL'ın talimatlarıyla kurulan Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ülkemizin ihtiyaç duyduğu sosyolojik bakış açısına sahip, toplumsal yapı analizleri yapabilecek, konusunda uzman, nitel ve nicel araştırma konularında deneyim kazanmış, sosyal ve kültürel gerçekliğe duyarlı, kuramsal ve yöntem bilimsel donanıma sahip, Türkiye'nin sosyo-ekonomik durumuna yönelik araştırmalar yapabilecek, uluslararası literatüre hâkim sosyologlar yetiştirmek üzere Türkçe ve İngilizce lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleri vererek başarılı mezunlar vermektedir.

Güçlü öğretim kadrosu ile eğitim ve öğretim etkinliklerini aralıksız sürdüren bölümümüz, kuruluşunu gerçekleştirdiği ilk yıldan başlayarak öğrencilerinin sosyolojinin çeşitli alanlarında donanımlı olarak yetişmelerini sağlamak üzere çeşitli faaliyetlerde de bulunmaktadır. Bunlar arasında paneller, sohbetler ve konferanslar önemli yer tutmaktadır.

Yapılmış olan bu panellerden bazıları şunlardır:

Türkiye'de Sosyolojinin Dünü, Bugünü, Yarını 02.04.2014

Küreselleşme Çağında Göç 08.11.2017

Dijital Sosyolojiye Disiplinler Arası Yaklaşımlar 16.05.2018

Türkiye'de Krizin Sosyolojisi 29.11.2018

Demokrasi ve İnsan Hakları 11.04.2019

İlişkisel Sosyoloji Çalışmaları: Farklılık ve Belirsizlik 18.12. 2019

Bu paneller dışında yıllarca sosyolojik çalışmaları ile tanınmış, emekli olmuş, olmak üzere olan ve hâlen görevini sürdüren hocalar ile kariyerlerinin henüz başında bulunan genç akademisyen ve araştırmacılarla, çoğunlukla yüz yüze, bazı dönemlerde de çevrim içi olarak sosyolojinin hemen her konusunu içeren yüz kadar Sosyoloji Sohbeti yaptık. Bu sohbetlerin tam listesini web sayfamızdan görebilirsiniz.

Üniversitelerin önemli görevlerinden biri eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunmak, ikincisi araştırmalar yapmak ve yakın çevrenin sorunlarına çözüm yolları önermek, bir diğeri ise yapmış olduğu bu araştırma faaliyetlerini toplumsal katkı sağlama amacı ile halk ile paylaşmaktır. Bizler de bu çerçevede üniversitemizin bağlı kuruluşu olan Kanal B'ye Sosyoloji Sohbetleri programını taşıyarak, her zaman olduğu gibi rektörlüğümüzün ve dekanlığımızın desteği ile 22.02.2022 – 06.12.2022 tarihleri arasında yirmi dört program olarak hazırlayıp çektik. Bu programlar 15.05.2022 – 08.01.2023 tarihleri arasında, haftada iki kez tekrarlanarak yayınlanmıştır.

Bu programların tamamı, Sosyoloji Türkçe ve İngilizce lisans programlarımızda okuyan gönüllü öğrencilerimiz tarafından deşifre edilerek yazıya aktarılmış, yine gönüllü beş akademisyenimiz tarafından kontrol edildikten sonra programı hazırlayan ve sunan Prof. Dr. Tülay Uğuzman tarafından yapılan son okuma neticesinde 187 sayfalık bir metin haline getirilmiştir.

Davetli konuşmacıları, onların özel ve akademik yaşam deneyimlerini, gelişimlerini, çalışma alanlarını, bu alanların özellikleri ile içeriklerini, sosyolojiye/sosyolojinin geleceğine yönelik bakış açılarını, sosyoloji öğrencilerine önerilerini içten bir sohbet ortamında aktaran bu çevrim içi yayınımızı keyifle okumanızı dileriz.

SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ